

GANGHOFER

SAMOSTANSKI
LOVEC

6p.u.

AIK

Бри. ч. ч. 7 ка

А/К

LUDVIK GANGHOFER / SAMOSTANSKI LOVEC

LUDVIK GANGHOFER

SAMOSTANSKI LOVEC

1939

ZALOŽILA TISKARNA SV. CIRILA V MARIBORU

3.265

96040

K. 26. IV. 1929.

Prevedel Blaž Poznič
Tiskarna sv. Cirila v Mariboru
Predstavnik Albin Hrovatin

SAMOSTANSKI LOVEC

Pomlad v gorah! Cvetlic ne pozna, ki jih trosi v igred po lokah v dolini, mlačnih, mehkih sapic ne, ki igrivo hlidijo skozi cvetoče žive meje, in ne ljubkega ščebeta domov se vračajočih lastovic, ki pod gostoljubnimi strehami pletó svoja gnezda. Pomlad v gorah — to je hrum in šum, zbesnelost in grom, vihar in smrt. Kot grozoten velikan pritiska zimski mraz na gozd v gorah, in pomlad, ki ga hoče pregnati, mora priti kot neustrašen junak, mora ubijati in razdirati, preden more graditi in obujati novo življenje iz ledenega spanja.

Visoko v strmih pečeh se neprestano udirajo in bobnijo sneženi plazovi, po pologih zamolklo buči vihar ni jug, s svojim vročim dihom puha po ginečem snegu, v gozdu se zaganja v stare mogočne smreke in jih maje in stresa do stržena. In lomi njih gnilo in trhlo vejevje ter ga odnaša s seboj v divjem vrtincu. Povsod nenehoma curlja in grgra, na vsaki rebri nastaja čil potoček, po skalah žuborijo vode skopnelega snega, oblivajo korenine in se zbirajo v sleherni razpoki, v sleherni kotanji ter naraščajo v besneč, peneč se hudournik, ki očisti gozd od vse nesnage in trohnobe, izpodje ter podre vsako bolno, slabotno drevo in pušča za sabo samo močno in zdravo življenje.

V talečem se snegu se začno premikati skale, ki jih je zimski mraz odkrhnal s kamnitih sten; v bobnečih skokih drvé in bučijo po gorskem gozdu navzdol, butajo med pokom in treskom ob zemljo,

orjejo in razrivajo tla, da najde prezimljeno seme, ki ga prinaša pomladni veter, sveže brazde . . .

In v teh viharjih, v šumu in hrumu, sredi boja, ki ga bíje pomlad z zimo, samotni človek!

Polglasno pesmico pojoč, stopa strumno po planinskem že napol kopnem pobočju: vitka mišičasta postava; mlado lice z drzno svetlimi očmi in v smeh ubranimi usti; okoli ustnic se mu kodra prvi mah plavkaste brade. Gole noge tičijo v težkih, nakovanih čizmih, nogavice iz neustrojene srnje kože z dlako na znotraj obdajajo meča, kratke, obnošene irhovke kažejo naga kolena, ki se zde kakor ulita iz rjavega brona. Debela hodna srajca in iz kosmate raševine grobo urezana kamižola odevata krepko telo. Na svetlih kodrastih laseh nosi s krznom obšito usnjeno kapo z orljim peresom, za pasom kratek lovski bodež in majhen tulec za puščice, na hrbtu okoren, preprost samostrel s prst debelo tetivo in v rokah dolgo, z ostro bodico in z železnim kavljem okovano gorjačo. Hajmo je, samostanski lovec, ki pase proštu Henriku Berhtesgadenskemu jelene, gamse in kozoroge.

Pred tedni že, ko je ležal še povsod debel sneg, da se je komaj dal gaziti, se je bil nastanil Hajmo v lovski koči, visoko nad zelenim Kraljevim jezerom, v prostrani skaloviti dragi, ki je dobila svoje ime po rdečih marmornatih stenah, obkrožajočih jo od vseh strani: v Rdečini.

Vsak dan, od ranega jutra do poznega večera, se je napotil Hajmo na svoj logarski obhod; to so bili zanj trdi časi; niti uro ni smel počivati in je moral imeti oči odprte po ves dolgi dan. Zakaj ostra zima je napravila divjad zaupljivo in krotko, in za divje lovce je posel lahek. V močnih tropih prihajajo jeleni že zgodaj po večerih na odprte pašnike in odhajajo šele pozno zjutraj spet v hosto; gamsi stoje nizko v planinskem gozdu in celo plašne kozoroge je prignala zima iz njihovih brezpotnih skalnih

revirjev sem dol do zapuščenih planšarskih koč. Veljalo je zato neprestano bedeti, zakaj prav to redko, najplemenitejšo divjad skrivni lovci najbolj zalezujejo.

Saj je kozorog živa lekarna; rebrasti rogovi, roženina na parkljih, posušena kri, pri ljudeh imenovana „krvavi cvet“, posebno pa „srčni križci“, tiste majhne kostem slične tvorbe, ki se najdejo v srcu ubite živali, vse čudovito pomaga, zdravilo je, ki ga z dragim denarjem plačuje gospod in kmet. Res so žugale težke kazni slehernemu, ki bi ubil to divjačino: zapor in bič, izguba desne roke, celo smrt — toda veliki dobiček je venomer vabil na rop, in tako je moral Hajmo že prvi teden svoje logarske službe ugotoviti, da pogreša dva kozoroga. Za grabež je jasno pričala krvava sled ubite živali v snegu in roparjeve stopinje, ki so se izgubljale med drevjem, kjer že ni bilo več snega. Ko je bil samostanski strežnik ob koncu tedna prinesel lovcu novega brašna, je poslal Hajmo po fantu to zlo novico v dolino, v težkih skrbah, kako jo bo sprejel prošt Henrik, ki so mu bila njegova lovišča in posebno še plemenita skalna divjad vir viteškega veselja.

In skozi ves naslednji teden si ni privoščil nobenega počitka več, komaj malo spanja ponoči in ni mu bilo zameriti, ako mu je ušla iz ust razkačena beseda, kolikorkrat le je v svojem samotnem revirju zapazil sled človeške noge. Samo zdravje, tako mladostno in železno kakor njegovo, je moglo prestajati te izredne napore. Kadar se je po celodnevnem pohodu vrnil domov v koč, je čutil svinčeno utrujenost v vseh udih; toda samo da se je zleknil na ležišče, mu je že trden spanec brez sanj zaprl mlade oči in ga osvežil, čeprav je trajal le malo ur. Da bi pa zjutraj ne zaspal do svita, si je bil Hajmo izmislil budilca. Z jermenom si je privezal na roko težek kamen in ga položil zvečer tako rahlo na stranico svojega ležišča, da je moral pri najmanjšem

sunku zdrkniti na tla. Brž ko se je torej Hajmo v spanju premaknil, ga je padec kamna prebudil. Ako je opazil, da je bila v koči še trda tema, je Hajmo budilca spet naravnal in spal dalje. Če je pa videl, da zunaj pred okencem bledijo zvezde, je skočil pokoncu, se umil pri bistrem studencu, katerega ledenomrzla voda je žuborela pred kočo, použil svoj skromni zajtrk in se napotil v pomladno, hrumečega juga polno jutro. Še so bile noči mrzle in trajalo je vedno nekaj časa, preden je nehalo Hajma mraziti po udih, a hitra hoja po težavnih potih mu je kmalu pognala kri po žilah, sveža rdečica mu je pobarvala spet mlada lica in njegove oči so se svetile jasno ko voda, ki vanjo sije sonce.

Čim huje je bučal pomladni veter okoli njega, tem svobodneje in ugodneje mu je bilo pri srcu. In kakor hitro je jutro, ko ni smel motiti in plašiti v gozd se vračajoče divjadi, zrastlo v svetli dan, si je v vsem hrumu in šumu pač glasno zapel pesem in zadostil tako svoji življenjski moči, ki jo je viharo čutil v sebi in je silila na dan; zapel pesem mlademu soncu nasproti, ki je s svojim iskrečim se zlatom ožarjalo s snegom pokrite gorske vrhove. Potem seveda, ko se je ukradla v njegovo srce znova lovska skrb, ki ga je morila vse te dni, potem je umolknil, stopal tiho od vrha do vrha in se oprezovaje razgledoval po okolici.

In tako je imel spet trd dan za sabo. Na poti proti svoji koči se ga je polastila huda utrujenost; saj v vsem tem besnem viharju, v vsem snegu in prelivajočih se vodah ni bilo mogoče govoriti o redni hoji, ki jo je bil izvršil, temveč samo o boju za vsak korak. Pač se je že mračilo, a dokler je le še iskrica svetlobe ožarjala pobočja, ni smel misliti, da bi se vračal domov. Na visokem krnu, na katerega se je pravkar vzpenjal, je kanil počakati noči.

Ko je stopil na vrh, je obstal pred mogočnim znamenjem, ostro se odbijajočim od rdečkastega ve-

črnega neba; nad slemenom križa se je bočila strešica, v obeh prečnicah sta tičala žeblja, a manjkala je podoba križanega Zveličarja; pobožni planšarci so jo bili pač v pozni jeseni vzeli s križa, da je ne bi poškodovala zima, snežni zameti in plazovi.

Hajmo je snel kapo in malo pomolil. Nato se je spustil ob znamenju na tla, se naslonil na sleme, del roke križema za glavo in se ozrl naokoli, tiho in s trudnimi očmi, ki so že hrepenele po spanju. V kratkih sunkih, sedaj tiše, nato spet z večjo močjo, je hrumel jug čez njega.

Za njim se je navzgor proti strmim kamnitim stenam razprostiral večstoleten, od viharjev in plazov močno razredčen macesnov gozd, kateremu je dal ime križ, rekli so mu Križevje. Preneko jutro se je bil Hajmo že vzpel v ta gozd, da bi ujel na uho prvo petje divjega petelina. Toda ponosnemu samotarskemu ptiču so se zdela pomladna jutra pač še premrzla, da bi že začenjal oznanjati svojo vročo ljubezen. Na levo od križa se je odpirala prostrana Peščena draga, na drugi strani je v senci nekaj smrek stala lovčeva koča, poleg nje pa večja iz brun spahnjena hiša, v kateri sta prenočevala gospod Henrik in samostanski valpet, kadar sta prišla na lov. Pod drago se je pričenal mogočni gorski gozd, ki je obdajal sedaj že popolnoma kopne planinske pašnike in se nižal proti dolini, kjer je počivalo jezero.

S kraja, kjer je sedel, Hajmo ni mogel videti jezera, tudi ne prostranih samostanskih polj v dolini. Napoti so mu bili nižje ležeči gorski grebeni, ki so mu ovirali razgled v nižavo. Toda daleč okoli njega se mu je v silni razprostranjenosti nudila slika neizrekljive lepote. V žarnordečih pramenih zahajajočega sonca so kipeli mogočni snežniki nad temno morje gozdov: na levi divje Ture, oba roglja silnega Vacmana in vrhovi Vacmanovih otrok, na desni ponosni, brezpotni Gel, v daljavi so se v modrikasti zameglenosti dvigale pod zlatožareče večerno nebo

ostrozobe Latenske stene ter oblaste gmote Untersberga. Četudi je bučal jug po vsem ozračju, vendar ni pomladnojasnega neba temnil niti oblaček, okoli gorskih vrhov se ni vlačila nobena meglica in nižji svet je bil brez hlapa in pare.

Hajmo je dihal globoko, da so se mu dvigale prsi; tiho je gledal v daljavo in sredi viharja in vetra napol zadremal in zasanjal. Potem se je iznenada prebudil in osupel planil kvišku, prevzet od skoroda babjega strahu.

Mlado dekle je stalo pred njim in ga opazovalo z velikimi, začudenimi očmi.

Slišal ni bil njenih bližajočih se korakov, ni je bil videl, kdaj se je pojavila na vrhu, mahoma je stala pred njim, kakor bi bila stopila iz oblakov. In po svoji vitki, drobni rasti, z bledim nežnim obrazkom in globokimi, zagonetnimi očmi ter črnimi prameni razpuščenih las, v tankem rdečem krilcu, v katerega se je zaganjal vihar, se je res dala primerjati onim vilam, ki domujejo v gorskih globinah in prihajajo včasih na svetlo, da osrečijo kakega zemljana s svojimi darovi.

In navrh vsega je nosila še košarico na svoji majhni roki! Kaj neki je bilo v tej košarici? Iskreči se dragulji, biseri, žlahtno kamenje?

Hajmo je čutil, da ga je stresla lahna zona. Nato se je pa moral nasmehniti, zakaj dekletova okorna obutev in siromašna obleka je bila zares prav malo vilinska. Hajmo je vstal.

»Dekle! Česa iščeš tu?«

Molčala je in ga gledala še vedno napol plašno, napol zaupljivo.

»Dekle! Spregovori vendar! Od kod prihajaš?«

»Od tam!« je rekla tiho in mehko ter pokazala na strmo snežno pobočje, ki se je vleklo nad Križevjem visoko navzgor proti golim kipečim stenam.

»Od tam?« je ponovil Hajmo in bežno pogledal drobno dekleško postavo. Tam gori se je težko ho-

dilo in je bilo nevarno. Samo ena napačna, negotova stopinja na snegu, ki sta ga snežnica in jug gladko izprala, in šlo bi doli po strmini v divjem zaletu. Kam? Krvava slika, ki je vstala pred Hajmovimi očmi ob tem nemem vprašanju, mu je vzbudila v prsih čudno tesnoben občutek, in sunkoma je rekel: »Dekle! To je bila nevarna pot! Vesela bodi, da si se srečno vrnila.«

Stresla je z glavico in se zasmejala — zvonek smeh otroka.

»In kaj si gori iskala?«

»Telohe,« je rekla in privzdignila pokrov na košarici, napolnjeni do polovice z onimi nežnimi, belimi cveti, ki so tako lepi pa tudi tako mrzli ko zimsko jutro. Nato je deklica smehljaje se spet pogledala lovca. »Je bil res pravi križ. Že od jutra sem na nogah in sem vendar nabrala le toliko cvetlic, da jih bo komaj dovolj za majhen venček. Pozno je že, zvečine so stebila že odcvetela.«

»In za koga so cvetlice?«

»Za božji grob našega ljubega Gospoda. Po-jutrišnjem je veliki petek.« Za trenutek sta pomolčala. Hajmo se je ozrl na prazno znamenje; nato je pogledal spet dekletu v oči in vprašal:

»Kako ti je pa ime?«

»Gitka!* In ti, kdo si ti?«

»Samostanski lovec!«

»Novi?«

»Novi! In kje si doma, dekle?«

»Doli v Podkloštru.«

Hajmo se je prestrašil. »Dekle! Kako pa misliš priti domov? In še danes? To je pot, ki je tvoje noge ne prehodijo v petih urah. In noč bo temna.«

»Vem za stan pol urice od tod, tam bom prenočila.«

»Zeblo te bo! Noči so mrzle.«

»Zeblo?« se je zasmejala. »Seno greje!«

* Brigita.

Naravnala se je za odhod; a preden je odšla, je vzela še hitro nekaj telohov iz košarice in jih zataknila za oba žeblija, ki sta tičala v slemenu križa. Nato je nemo pokimala lovcu v pozdrav, si ujela z roko vihrajoče lase, jih ovila okoli vratu in stekla. Nekaj korakov samo in potopila se je v globel.

Hajmo je stal in čakal; trajalo je dolgo, preden jo je spet zagledal, ko se je pojavila med grmovjem daleč doli v Peščeni dragi; njeno rdeče krilce se je razločno svetlikalo iz nastopajoče teme. Sedaj se je ustavila in se ozrla nazaj, je menil Hajmo. Toda bilo je že preveč mračno, da bi mogel na tako daleč še dobro razločevati, kaj je počela. Zdaj je bila že tako majhna ko rdeč hrošček v temnem grmovju — in zdaj je izginila; a Hajmo je stal še vedno na istem mestu in gledal po poti, po kateri je bila odšla. Nato je globoko vzdihnil in pogled mu je obvisel na bledoblestečih cvetih na križu.

Teloh! Ti pristna cvetka gorá! Ne manj ljubka in lepa ko živordeči poletni sleč in še skrivnostnejša ko žametaste zvezdice planik. Teloh! Ko zagrne zima s svojo belo odejo vse gore, ko zamre vsak cvet in prestane sleherna rast, tedaj požene kali ta edina, globoko zakoreninjena rastlina, kakor bi bilo prav njej ukazano, da varuje življenje, da ne bi popolnoma ugasnilo v mrtvi dobi med jesenjo in pomladjo. V mrzli pušči poganjajo njegovi listi, med snegom in ledom se odpirajo njegovi cveti! In če se pozimi prikaže smrt v zasneženih gorskih dolinah ter se dotakne s svojo ledeno roko nedolžnega otroka, tedaj se povzpne žalujoča mati visoko na blesteče snežne rebri in splete svojemu umrlemu ljubljencu te bele cvete v venec, za znamenje večnega življenja.

Teloh! Življenje in smrt obenem! Zakaj korenine te rastline hranijo v sebi skrivnosten sok, ki ozdravlja bolna srca in pobarva spet bleda lica. Za

tistega pa, ki ga pohlepno uživa, se sprevrže zdravilo v smrten strup.

Dve kapljici, dve kapljici — lice zardi,
kapljic deset, kapljic deset — na drugi moraš svet!

Tako pravi narod — in medtem ko je nastopajoča tema pričela zagrinjati bele cvete na križu, je zamrmral Hajmo to prislovico kakor v slutnji, da ni več daleč čas, ko bi utegnil ‚dveh kapljic‘ zelo potrebovati tudi on sam.

Nad vsemi gorami je bil ugasnil rdeči žar; v sivovijoličasti pari sta se strnila nebo in zemlja. Nad Hajmovovo glavo je bila že trda noč, samo daleč tam na zapadu se je videl nad obzorjem še zelenkastorumen sij, v katerega se je črno risal nazobčani greben Latenske stene.

Gorski gozd in hudourniki so šumeli, zamolklo je bučal jug in v nemirnem zraku so se s trepetavim sojem iskriale večerne zvezde.

2

Hajmo je moral hoditi še dobro uro, da je dospel do svoje koč. Ko se je približal kladari, je čudoma zapazil, da se sveti skozi polodprta vrata in skozi okence rdečkasti žar ognja. Kdo bi bil pač prišel v gosti? Pospešil je korake in stopil v bajto.

Bil je majhen prostor, kamor je prišel. Brunasta stena koč je tvorila obenem steno izbe; rege med trami so bile zamašene s suhim mahom. V steni poleg vrat je bilo okence. Nizko in preprosto kamnito ognjišče je zavzemalo skoro četrtno prostora; poleg ognjišča je stal pograd, nadevan s senom, na njem volčja odeja, podzglavje iz srnje kože in velik, resnat kos raševine; drugih sten se je tiščala debela klop, v kotu poleg okna je stala okorna miza. Ob steni še omarica kot shramba za živež, nad ognjiščem

križema dva droga za sušenje mokre obleke, poleg vrat dva lesena klina za samostrel in obramnik, polica z vsakovrstno posodo in v kotu nad mizo križ, okrašen z uvelimi cveticami, prav tako začrnelimi ko vse tramovje; zakaj dim z ognjišča je ostajal vedno dolgo v izbi, preden se je skozi rege v stenah in izpod strehe zvil na prosto.

Pred ognjiščem, na katerem je svetlo gorel in močno prasketal ogenj, se je ukvarjal s kadečo se ponvo samostanski strežnik, nekako petnajstleten fant, suh in mišičast, s pretkanim obrazom in zavihanim nosom ter rjavimi, na kratko pristriženimi lasmi; oblečen je bil v rašast suknjič, ki je po svojem kroju in dolžini sličil skoraj meniški kuti.

Ko je stopil Hajmo med vrata, ga je pozdravil dečko samo s tem, da mu je prikimal z glavo in pomežiknil z očmi. S senene postelje se je pa dvignila okrogla postava: menih v črni redovni obleki avguštincev, prepasan s širokim usnjatim pasom; nakovane čizme, ki so se mu sušile ob ognju, je bil že zamenjal s slamnatimi copatami. S pestmi oprtimi ob boke je stopil proti Hajmu; njegove majhne oči so trepljale, usta so se gibala, kakor bi grizel in z glavičastega nosa ter prijaznih lic je odsevala škrlata tasta svetloba od ognja.

»Dobrodošli, častitljivi oče!« je pozdravil Hajmo in se odkril.

Valti, postrežnik, se je ob tem pozdravu zahehetal; menih je pa prasn timeren smeh: »Torej ti si Hajmo, naš novi lovec?«

»Da!«

»Ne verjamem! Ne verjamem!«

»Prav zares sem!« je v zadregi hitel zatrjevati Hajmo.

»Ti? Ti hočeš biti lovec? O ježeš! Pri tebi je gospod Henrik naletel na pravega! Ti hočeš biti lovec? Lovec mora imeti oči! Razumeš? Ti imaš pa oči kakor slepa miš! Tu — poglej sem!« Smeje se

je nagnil menih glavo in pokazal teme, vso obraslo s sršastimi šopi las, kjer se ni dala opaziti niti sled kake tonzure.

Sedaj se je zasmel tudi Hajmo; in Valti, mahaje z omaščeno železno žlico, je zakričal lovcu na uho: »Saj to je samo brat Severin, naš vrtnar!«

O kako imena lažejo! Severinus, to se pravi „strogi“, „resni“ — pa ta obraz in ta život, ki se je tresel od smeha, da se je brat Severin moral spustiti na klop, preden je prišel nekoliko do sape!

»Tako? Torej brat ste?« je dejal Hajmo, odpenjajoč si svoje orožje. »Potem pa dvakrat dobrodošli!« In smehljaje se je iztegnil desnico.

Severin je z eno roko segel vanjo, drugo je pa dvignil in hudomušno požugal z njo: »Ti! Če izdam gvardijanu, da si patra samo pol toliko vesel ko fratra, jo boš izkupil!« Hotel je dalje govoriti; toda iz ponve, ki je visela nad ognjem, je nenadoma čudno zasikalo. »Valti, ti mrha!« je zakričal brat prestrašen in planil k ognjišču. »Prav res! Pusti falot, da se nam zasmodi piča, kakor bi bila duša, ki jo praži hudič! Sem žlico!« Iztrgal je železno zajemačo fantu iz rok in začel smodečo se jed tako vneto obračati in mešati, da so mu zardela lica kmalu začele oblivati svetle potne srage.

Hajmo ga je nekaj časa opazoval, nato si je snel z ramen lok in drgnil z usnjeno zaplato od vlažnega zraka prepojeno tetivo tako dolgo, da se je segrela in posušila. Ko je obešal orožje na leseni klin, je prinesel brat Severin kadečo se ponev k mizi.

»Tako, fanta, zdaj pa k jedi!«

Posedli so okoli mize, ki jo je plamen z ognjišča dovolj obsvetljeval in na kratko pomolili. In v resnici — veseli obraz brata Severina se je za trenutek zresnil. Komaj je pa imel svoj amen z ustnic, je bil prvi z žlico v skledi.

Použili so bili komaj nekaj grižljajev, ko je Severin urno odložil žlico in zgrabil onadva za roke: »Stojta! Na najboljše smo pozabili! Valti! Sem z dobroto božjo!«

Fant je skočil pokoncu in prinesel iz oprtnika trebušasto lončeno grljanko. Oprezno je brat Severin izvlekel iz nje lubasti zatič in porinil posodo pred lovca: »Prvi požirek bodi tvoj — samostansko pivo!« Mlasknil je z jezikom.

Hajmo je globoko potegnil. »Da, brat, to je zares dobrota božja!«

Valti se je zahehetal. In brat Severin zasmel. »Ali čuješ, kaj je rekel? Dobrota božja!« Sunil je fanta pod rebra in si nastavil ročko na usta. Potem se je dobre volje obrnil spet k Hajmu: »Naj bo, povedal ti bom! Veš, nisem hudoben človek. Kadar klečim v stolu, se trkam na prsi in čutim, da sem nevreden grešnik. Toda potem na vrtu, v kleti in kuhinji pa človek že rad govori o posvetnih stvareh. Patru gvardijanu pa to ni všeč. In zato smo si izmislili poseben jezik: lep hlebec kruha se imenuje pri nas dobra duša, takle vrč je dobrota božja in veš, kaj je prava pobožnost? Ocvrta postrv! In kaj posebno stara grljanka? Nebes največja milost! In uteha žalostnih? Ščuka v žolici! O ježeš! Saj res ni prav, kar počnemo, a kaj hočeš, človek je pač grešnik.«

Tako so kramljali in se smejali, tešili se z ročko in bili pri skromni večerji židane volje. Ko je Valti pospravil z mize, je dejal brat Severin Hajmu: »Radoveden pa nisi prav nič; še vprašal me nisi, po kaj sva prišla!«

»Vesel sem, da sta tu! Kaj me briga drugo!«

»Odit moraš jutri dol v samostan in izpolniti svojo krščansko dolžnost!«

»Rad! Toda, kdo bo, dokler se ne vrnem, čuval moje gamse in kozoroge?«

»Jaz!«

»Vi?« se je veselo zasmel Hajmo.

»Da, jaz, kaj deš k temu?« je potožil brat Severin. »Gospod Henrik je menil, da mi je lena zima predobro storila. Sedaj naj si izletam nekaj funtov iz kute! To bo huda stvar!« In ves v skrbeh se je potipal okoli pasa. »Toda ti, tudi ti se lahko veseliš, ko prideš jutri dol: Zadnjič, ko se je vrnil Valti s tvojo novico, to je treskalo, o ježeš! Veš, gospod Henrik je pobožen, srčnodober mož, kadar pa gre za izgubljene duše in kozoroge, potem zna zmerjati ko pravi Turek! Veš, kaj je rekel? ‚Dva kozla v enem tednu — če se bo tako nadaljevalo, vtaknem fanta med samostanske hlapce in pošljem tja gor drugega lovca, ki ima bolj budne oči in zna boljše paziti na divjad.‘ Da, tako je dejal.«

Hajmo je prebledel. Besede so ga zadele v živo, zakaj oklepal se je logarstva in lepih, svobodnih planin kakor se drži list drevesa: zveneti mora in umreti, če ga veter odtrga z veje. Nobene besede ni bil zmožen; samo s pestmi se je oprl ob mizo in stisnil ustnice.

Ko je brat Severin zapazil, kaj je bil napravil, je pobožal lovca po drhteči roki in ga začel tešiti: »No, no, tako hudo pa vendar ne bo. Gospoda Henrika se ti ni treba nič bati. Kar pojdi jutri dol, postavi se moško predenj, poglej mu naravnost v oči in vse bo dobro! Če bo pa grmel kaj gospod Šlute-man, samostanski valpet, ne jemlji tega resno in se otreši! Veš, on bruha ogenj zato, ker mu gospa Cecilija pošteno kuri. V njegovi uradni sobi visi podoba — ali si jo že videl? Sveti Jurij, ki prebada zmaja! Dejal bi, da bi morala bolj prav viseti tam druga podoba: zmaj, ki prebada svetega Jurija, toda ne s sulico, ampak z jezikom!«

Hotel je naprej govoriti. Toda od ognjišča sem se je oglasil postrežnik:

»Brat Severin!«

»Kaj hočeš?«

»Veste, koga sem videl davi navsezgodaj?«

»Koga?«

»Črnega! Spodaj pri jezeru; sedel je pod smreko in krpal mrežo, kakor ne bi bil pater ribičar, ampak podložen hlapec! In ko sem šel mimo, je uprl vame oči, ko ogenj, da sem se ga zares zbal! Ta je pravi!«

»Ta je seveda pravi!« je ponovil brat Severin. In da bi odvrnil lovca od njegovih turobnih misli, ga je vprašal: »Ali ga nisi nikoli videl, doli pri jezeru?«

Hajmo je odkimal.

»Letos okoli božiča so ga nam poslali iz Pasa. Zakaj? Ne vem! Saj kaj takega nam nikoli ne povedó! Pravijo, da je knežjega rodu. Toda tu notri...«, brat se je potrkal na prsi, »tu mora biti pri njem strašno temno! Cele dolge dneve je v zasneženem samostanskem vrtu hodil kakor strah gor in dol. In sedaj na pomlad so ga postavili za patra ribičarja in ga poslali k jezeru. Tu doli, veš, kjer drži pot preko hudournika, v tistem zapuščenem kotu med skalovjem in jezerom, tam živi v svoji samotorici in bi vendar mogel tako dobro prebivati v samostanski celici. Sam, čisto sam! Zares, ne ime-nuje se zastonj pater Dezert, „samotni“! Meniš, da trpi kakega hlapca blizu sebe? Zunaj v Jezerski vasi morajo ostajati in se smejo približati le, kadar jih pokliče s svojim zvonom!«

Hajmo je poslušal samo napol. Ko je brat Severin to zapazil, je stresel lovca za roko. »Spregovori vendar kako besedo! Saj je pravi dolgčas, čepeti tako mutasto ko gosenica na zelju! Pridi sem! Potegni ga! In potem pripoveduj! Kje si pa prav za prav doma?«

»Pri Svetem Benediktu Burškem!«

»Tam, kjer je bil gospod Henrik pred tedni v gostéh?«

»Da! Všeč sem mu bil in vzel me je s seboj.«

»Prav je storil! Tudi jaz bi tako napravil! Ali so tvoji ljudje samostanski?«

Hajmo je povесil glavo in glas mu je vzdrtel. »Moj oče je bil svobodnjak, sokolar; pri nekem neurju ga je ubila strela, in mati je zaradi tega od žalosti umrla.«

»Ubogi fant!« je zamrmral brat Severin in hotel prijeti lovca za roko.

Hajmo se je pa dvignil in odšel iz izbe. Zunaj ga je objela temna noč. Dolgo je stal, naslonjen na deblo smreke, ki se je pod sunki juga stresala do korenin. Zagledal se je proti zvezdam. Toda videl ni, kako so se utrinjale in iskrile; slike iz preteklosti, žalostne in vesele, so mu vstajale pred očmi; vihar na noč, ko so prinesli očeta — tihega moža; jutro, ko so našli mater mrtvo na postelji; lepi večer, ko je samostanski hlapec privedel desetletnega dečka k patru loviščarju v Jahental; prva pot na planine, prvi strel v tarčo in prvi v srce postavnega jelena; in potem lepa leta visoko v svobodnem gorskem revirju z vsemi svojimi lovskimi skrbmi in lovskim veseljem — do tega zadnjega večera, ko se mu je prikazala pred oči tako nenadoma deklica s telohi, sama slična cvetlici, vitka in lepa ko vila.

»Gitka!«

Mehko in rahlo je zazvenelo to ime s Hajmovih ustnic. Njegove oči so se uprle v mrak. Toda tam spodaj, kjer je šumeči gorski gozd oklepал planino in kočo, ki je v njej deklica poiskala zavetja za to noč, tam spodaj je bila vse zgolj trda tema.

Ali že spi? Ali sanja? Ali je v spanju ne zebe? Saj so planšarske kočе narejene samo za gorko poletje: za dlan široke razpoke zijajo dostikrat po skladeh med bruni in skozi nje piha veter, nadležen in mrzel. Zato bi dekletu pač zelo prav hodil topel kožuh, gorka odeja.

Hajmo je stekel v kočo. Ogenj je skoro ugasnil; samo droben plamenček je še udarjal iz razpadajoče

žerjavice. V kotu se je bil na ognjišču zleknil Valti na gorki kamen, v seneni postelji je pa smrčal na volčjem kožuhu brat Severin in držal za odejo, ki si jo je bil potegnil čez kolena. Kaj bi pač rekel dobri brat, če bi ga Hajmo poklical in mu rekel: »Daj sem kožuh in odejo, drobno Gitko zebe!«

Hajmo je vzdihnil in se tiho, da bi ne zbudil obeh spečih, spustil na rob ognjišča. Tedaj je zapazil, da postrežnik še bedi.

»Valti!« ga je šepetaje poklical. »Kajne, ti poznaš vse ljudi v Podklostru?«

»Vse!« je zazehal fant.

»Ali poznaš mlado dekle, ki jo kličejo za Gitko?«

»Da, Mlinarjeva je, močna ženska s plavimi kitami, debelimi ko moja roka.«

»Ne, te ne mislim, drugo!«

»Čakaj! Da! Kramarjeva! Hajmo, ta ima pod palcem in še hišo dobi. Toda škili in grbasta je tudi!«

»Tudi te ne mislim, drugo!«

»Drugo? Gitko? Ne poznam nobene druge!«

»Spomni se!«

»Kakšna pa naj bi bila?«

Hajmo se je sklonil čez ognjišče; oči so mu sijale in z lic se mu je odbijal svit žerjavice: »Vitka in nežna ko mlado macesново debelce, urna ko srna, obrazek tako bel ko gorski teloh in oči tako lepe in globoke ko jezero.«

Valti je zijal v lovca in odkimaval. »Ne, te ne poznam! Pa je tudi ni pri nas v vasi, take. To morate iskati zunaj na Salcburškem ali v bogatem Halu, v gosposkih hišah!« Zazehalo se mu je in omahnil je nazaj v svoj kot, toda takoj se je spet dvignil. »Čakajte! Še na eno sem se spomnil. Da, tudi tej je ime Gitka. Toda to še vendar ni dekle! Saj je hodila z menoj v samostansko šolo! Drobna reč!

Ima oči ko divja mačka in lase, črne ko škrtelj! Te pač ne mislite!«

Hajmo se je nasmehnil. »Te seveda ne mislim! Kdo je pa njen oče?«

»Ga nima; stanuje pri svojem bratu! To ti je pravi! Se ga kar izogibljem! Zadnjič, ko je zvonilo k jedi, sem prevrnil njegovega otroka. Pa bi mi zato kmalu ušesa potrgal! Satan razbojniški! In ga tudi nihče ne mara v vasi. Ni od tod doma. Pred desetimi leti je prišel k nam, ne vem od kod! Doli v solarni je varilec in njegova hišica je samostanska last, daaa!« Valti je glasno zazehal in se obrnil na stran.

Hajmo se je naslonil na steno, si oklenil z rokama sključeno koleno in sanjal z odprtimi očmi.

Na ognjišču je vse ugasnilo, brat Severin je smrčal, zunaj je bučal jug in stresal malo kočo.

3

Po težkih naporih tega dne ni imel Hajmo na robu ognjišča nič kaj udobnega počivališča, a je kljub temu spal globoko in trdno. Zbudil ga je sunek vetra, ki se je zagnal proti koči, kakor bi jo hotel odnesti s seboj v zrak. Tudi Valti se je zdramil, celo brat Severin je prenehal smrčati in se je obrnil na drugo stran.

Hajmo je odšel iz izbe, da bi se umil na studencu; zvezde so kazale na dve čez polnoč. Ko se je vrnil, je Valti netil ogenj. Brat Severin je pa že spet hreščal liki žaga v tanki limbovini.

Danes Hajmo ni potreboval zajtrka, moral je ostati tešč za sveto obhajilo. Opasal si je bodež, vrgel samostrel na hrbet in poveznil kapo na kodraste lase. Iz omare je vzel že starejši samostrel in tulec za puščice ter dal oboje fantu, ki se mu je zabliskalo v očeh, ko je segel po orožju.

»Ali znaš streljati?«

»Na sto korakov pač zadenem drevo!« je hitel zatrjevati Valti.

»Dobro! Naj brat spi! Ti pa pojdi, čim bo svit, in prevzemi stražo!«

»Katere poti naj se držim?«

»Pojdi do Križevja, nato navzgor po gozdu do sten in dalje vedno ob stenah. Toda varuj se plazov in ne begaj po hribu navzdol, če jih slišiš bobneti nad sabo, temveč se stisni k steni! In če zapaziš kozoroga ali trop gamsov, bodi tiho in ne plaši divjadi! Razumeš? In če te sreča kdo, ki nima tu gori nič opraviti, potem pokaži, da si pravi fant, in ga pokliči! Pomni, da čuvaš samostansko lastnino!«

Valti je samo pokimal; toda njegov obraz je žarel in krepke je stisnil lok v rokah.

»In sedaj, Bog s teboj! In pozdravi brata Severina!«

Tiho, da bi ne zbudil spečega brata, je zapustil Hajmo koč. Zunaj ga je objela še črna noč s svojim viharjem in svojimi zvezdami. Krepko je stopal po trdih kamnitih tleh niz lovsko stezo, ki je vodila v dolino. V eni uri je došel do zamolklo šumečega planinskega gozda. Po temi, ki ga je objemala med drevjem, je hodil tako varno, kakor bi sijal jasen dan. Včasi je čul, kako si je splašena divjad utirala pot. Na neki jasi mu je zašumela preko glave velika uharica.

Sedaj se je pot cepila; ena steza je vodila niz obrasle stene strmo dol k jezeru, druga sprekoma po gozdu z ovinkom proti planšarskim kočam in potem v velikih krivuljah ob Jezerski vasi v dolino.

Mimo planšarskih koč! Hajmo je čutil, kako ga je vleklo in vleklo. Tako rad bi bil vedel, ali je Gitka viharno noč res brez nevarnosti prebila. Da bi se obvladal, je moral pomisliti na namen, ki ga je vodil danes v samostan.

S podvojeno hitrostjo se je spustil po bolj in bolj strmi stezi navzdol. Zvezde so bledele, vedno

bolj se je svetilo nebo in nad gorskimi vrhovi se je zbudila jutranja zarja. Rožnat sij je napolnil vso obširno skalno kotlino, kjer je globoko na dnu gnalo jezero svoje bele valove. Ko je došel Hajmo do strmega nabrežja, se je onstran jezera, v šentjernejski samotorici oglasil zvonček. Hajmo se je odkril in pomolil. Potem je porinil v vodo enodebelni čoln, ki je ležal med gostim dračjem na bregu, hitro skočil v nihajočo ladjico in prijel za veslo. Res je vel jug med globoko zasekanimi stenami samo s polovico svoje moči, vendar se je moral Hajmo upirati z vso silo, da je v vrtincih sape, ki se je zaganjala vanj, obdržal okorni čoln v ravni smeri.

Bil je že velik dan, ko je v varnem zatoku blizu Jezerske vasi potegnil svoj čoln spet na suho. Med šumečimi smrekami se je napotil po lahno vzpetem gozdu navzgor. Mahoma je iznenaden obstal. Pred njim je na mahastem kamnu sedel menih. Sakovina in ribiške vrvice so mu ležale pri nogah; s komolci se je opiral na kolena in si z dlanmi zakrival obraz. Kapuca mu je bila zdrknila v zatilnik in razkrila plemenito glavo s kratko pristriženimi vranječrnimi lasmi; gosta in dolga črna brada se mu je pod rokami spuščala globoko na prsi.

V Hajmu se je zbudil spomin. Menih pred njim, to bo pač črni, o katerem je bil pripovedoval Valti, novi pater ribičar, ki so ga poslali iz Pasava, in o katerem je bil trdil brat Severin, da je po cele dolge dneve nem in samoten begal kakor strah gor in dol po zasneženem samostanskem vrtu.

Hajmo je stopil za korak bliže, njegov okovani čevelj je pri tem zadel ob kamen, tako da je menih naglo dvignil sklonjeno glavo in vstal. Tej ponosni, plemeniti postavi bi se pač vsebolj prilegal oklep nego meniška halja; obraz pa, ki ga je obdajala črna brada, je bil blede ko sneg; žalost in dušne muke so mu bile zaostrole poteze in mu zarezale globoke brazde v belo čelo; tanke ustnice so mu podrhte-

vale od bolesti in globoke oči gorele ko ogenj — bile so oči, ki že pač dolgo niso okusile, kolikšna dobrota so solze. Hajmovo srce se je zganilo, ko je zagledal tega duhovnika; zmeden se je odkril in zajeceljal:

»Častivredni oče! Kaj vam je? Mar ste bolni?«

Menih se je brez besed obrnil, pobral z roko mreže in vrvice in hotel oditi.

Toda Hajmo mu je zastavil pot. »Prosim vas, spregovorite vsaj besedo! Morda vam morem s čim postreči? Povejte mi — kaj vas teži?«

»Življenje!« je zdrsnilo tiho z menihovih ustnic, kakor bi bil spregovoril besedo samo zase, ne kot odgovor na prijazno lovčev vprašanje. Potem je nagnil glavo — za pozdrav in slovo obenem — in krenil proti stezi, ki se je spuščala proti Jezer-ski vasi.

Osupel je gledal Hajmo za njim; potem je hitro dvignil glavo in prisluhnil. Iz gozda nad njim se je oglasilo čisto in zvonko petje. Hajmo je glas spoznal in kri mu je vroče zaplala v lice. In že se je med drevjem zasvetlikalo tudi rdeče krilce. Gitka je bila in pela je pesem, ki jo je Hajmo pač že stokrat sam pepeval:

Strm, strm je breg,
pokriva ga sneg —
v snegu cvetličica,
zelena in bela vsa.

Iz zmrzle prsti
poganja, cveti,
in v sneg in led
kaže svoj beli cvet!

Sredi zimskih dni,
ko vse zmrzuje, ko sneži,
vigred je njena ob skali;
ko pa jug zaveje
in ko se pomlad prismeje,
hira, umira, in kmali
zveni!

Na dnu srcá, na dnu srcá
rastla je, rastla rožica,
lepa, da lepše ni biló;
je rdeče cvetlà,
pa je smrt prišla
in jo odnesla bledò, bledò
v črno zemljò!

Kakor škrjančkovó žvrgolenje se je dvigal Gitkin glas nad hrumeči vihar in zamolklo šumenje gozda. A do konca pesmi ni dopela. Komaj je bila začela peti zadnjo kitico, je iznenada umolknila in Hajmo je opazil, kako je prestrašena z bojazno uprtimi očmi v patra ribičarja obstala na ozki stezi. Menih je stal pred njo z okamenelim licem in z očmi tako polnimi groze, kakor bi dekle pred njim ne bilo najbolj ljubka slika življenja, temveč pošast, ki se je izvila iz najtemnejših globin zemlje. Noge so mu klecale, mreže in vrvice so mu padle z roke, omahujoč je segal po opori in z drhtečih ustnic se mu je utrgal hripav glas:

»Kdo si?«

»Gitka sem,« je zajecljalo dekle komaj slišno.

»Kdo je tvoj oče?«

»Moj oče je že davno mrtev in mati tudi. Živim pri bratu, ki mu je ime Volfrat in je varilec v samostanskih solarnah.«

Vse to je Gitka zjecljala plašno in boječe kakor otrok molitvico v šoli, kadar vidi nad seboj brezovko. Nato je utihnila in se stresla in pritiskala košarico s telohi na prsi, podoba, tako ljubka in ganljiva, da je Hajmu zakipelo srce, kakor bi mu hotelo počiti. Zasrbelo ga je v pesteh in ga gnalo, naj plane na skrivnostnega napadnika in mu zakriči v obraz: »Kaj hočeš otroku? Pusti ga v miru! Ali boš pa imel opraviti z menoj!«

Menih je nepremično zrl na deklico. Lice mu je zdaj rdelo zdaj smrtno bledelo, njegove oči so bile ko dva ognjena zublja, vroča in jedka. »Kdo ti je

dal ta obraz?« se mu je naposled skoro ko krik utrgalo z ustnic; iztegnil je roke, kakor bi hotel deklico prijeti, objeti — tedaj je Gitka prebledela in se mu umaknila; za trenutek je še stala, ne vedoč, kaj bi storila, nato je pa pogumno skočila z višje strme poti na mahovita gozdna tla in z vihrajočim krilcem stekla mimo Hajma ter izginila med drevjem.

Kakor gledamo še dolgo proti temnemu mestu, kjer se je bila utrnila in ugasnila zvezda, tako je strmел Hajmo v gozdno senco, kamor se je bila izgubila deklica. Počasi se je obrnil in ozrl spet na stezo. Tam gori je še vedno stal menih z iztegnjenimi rokami, kakor bi hotel objeti zrak, ki ga je bilo dihala dekle. Nato ga je streslo, roke so se mu povesele, ječaje se je spustil na kamen in si z obema rokama zakril obraz.

Hajmo ni vedel, kaj bi. Jeziti bi se bil moral na duhovna in vendar je čutil, kako mu je vse srce objelo sočutje. Trenutek je še stal ko začaran, nato se je splazil proč, in čim bolj se je oddaljeval, tem hitreje je hodil.

Morda se mu še posreči, da dohiti deklico? Ob njem bi bila Gitka varna in bi prišla domov brez nevarnosti, je menil — in pričel teči.

Cesta se je pričela dvigati; izvila se je iz gozda, in Hajmo je kmalu zapazil deklico višje nad sabo, prav na prelomu ceste; sonce jo je obsevalo.

»Gitka! Gitka!« je zaklical, da se je razlegalo daleč naokoli. Čula ga je, obstala, se obrnila proti njemu ter zamahnila s košarico kakor v pozdrav, nato stekla dalje in izginila z vrha ceste.

Hajmo je najprej vzdihnil, nato se pa zasmeljal in stopal dalje. Še pol urice in prišel je do Podkloštra. Na obeh straneh reke Ahe se je vrstila hišica za hišico, z griča je pozdravljal lovca vitki zvonik cerkve in mogočno, široko razprostranjeno zidovje samostana, s sto bleščečimi okni.

Hajmo je po lesenem mostu prešel Aho in dospel do ogromne lesene stavbe. Bila je solarna, samostanska zlata jama, ki je dajala toliko dukatov, da je revna Martinja samotorica v Berhtesgadenu v kratkih dveh sto letih zrastle v najbogatejši samostan daleč naokoli. Vsi knezi so se pulili za vladarske pravice nad bogato proštijo in salcburški nadškofje so jo gledali po strani.

V dolgi vrsti so stali vozovi in tovorni konji iz vseh mogočih dežel pred solarno in samostanski brat v izpodrečani kuti je zapisoval na tablico vreče, ki so jih prinašali in nalagali hlapci. Po vrveh, napetih čez Aho, so hreščeč prihajali na škripcih tekoči čebriči s surovo soljo. Onstran reke se je dvigal solni hrib Tuval s svojimi rovi, v katerih so samostanski rudarji kopali kameno sol. Potem so jo stresali v rudniške stope, iz stop v soline in solinsko so varili še v mogočnih kotlih v čisto sol. Celo v velikem tednu ognji niso smeli ugasniti. Kako pridno so varili, je pričala bela sopara, ki se je v gostih oblakih valila iz vseh odprtih na strehi, skozi vsaka vrata in iz vseh oken na solarni.

V dušeci vročini tu notri pač ni bilo prijetno delo. To je opazil Hajmo na možu, s katerega je v curkih tekkel pot, ko je stopil skozi vrata na prosto, da bi ujel malo zraka. Na sebi je imel samo modre platnene hlače, život in roke je imel gole in od vročine tako rdeče ko rak, ki pride iz vrelega kroga na mizo. Silna postava, mišice in lakti ko ulite iz jekla, govedji vrat, oglata glava s kratko pristriženimi rdečkastimi lasmi; sršasta brada je bila pre-rastle lica skoro do oči, kar je dajalo licu temen izraz, ki ga je zlovoljen pogled sivih oči še ostril.

»Volfrat!« je zaklical nekdo zapovedovalno v solarni in mož je izginil skozi vrata.

Volfrat? Ali ni ime tako Gitkinemu bratu? Hajmo je smehljaje se zmajal z glavo. V duhu je

postavil enega poleg drugega. Bila sta brat in sestra, ki sta pristajala drug k drugemu kakor hrast k šipku, kakor medved k srni, ali — ljudje pravijo navadno: kakor pest na oko!

4

Ko je stopil Hajmo skozi vrata samostanskega obzidja, se je oglasil od cerkve glasen klopot in ropot. Bile so raglje, ki so vabile k maši; saj v dneh Zveličarjevega trpljenja zvonovi ne smejo zvoniti; njih pojoče duše, tako pripovedujejo, gredo v Rim po blagoslov k svetemu očetu in se vračajo v svoja bronasta telesa šele tik pred velikonočnim jutrom, da z vznesenim glasom oznanijo Odrešenikovo vstajenje.

Po kamnitih stopnicah in ovinkastih stezah se je vzpenjal Hajmo po griču, kjer je na vrhu stal samostan. Vse pobočje, nekdam posejano s kamenjem in prerastlo z zmedo grmovja, je bilo spremenjeno zdaj v prekrasen vrt s številnimi cvetličnimi gredami, skupinami drevja in čistimi stezami. Res vrt ob tem zgodnjem času še ni bil bogat z zelenjem in cvetjem. Toda kakšen sijaj in veselje je moralo biti to poleti! Brat Severin, vrtnar, je umel svoj posel, to je morala priznati tudi zavist.

Po gugajoči se brvi je stopil Hajmo čez globoki jelenji jarek, v katerem se je mirno pasel trop visoke gorske divjadi. A živali so bile mršave in zakrnjene; jelen, ki mu je začelo na glavi poganjati novo rogovje, se je vzel na vrh jarka in pritisnil glavo k leseni ograji; skozi presledke med drogi je videl modreti tam daleč svobodne gorske vrhove. Hajmo se je obrnil proč, tako ga je prevzelo usmiljenje; zdelo se mu je trdo in krivično, zapirati tako plemenito žival v tesne kletke za samo brezdelno radovednost.

Ko je potrkal lovec z lesenim kladivcem na samostanska vrata, mu je naročil vratar, naj se zglesi po maši v pisarnici samostanskega valpta; vendar naj poleg službe in dolžnosti ne pozablja na zemsko telo in naj se ne ustraši ovinka skozi kuhinjo.

Hajmo je dal shraniti samostrel in palico ter odšel proti cerkvi, od koder je skozi odprta vrata dišalo po kadilu in so migljale goreče sveče. Stoje in s čepico med sklenjenimi rokami se je udeležil svete maše. V spovednici je preživel težek četrt urice. Bil je ves skrušen in mala pokora, ki jo je dobil, se mu je zdela nezasluženo mila. Pobožno je prejel Gospodovo telo in pobožno odšel iz cerkve.

Brat, ki mu je bil odprl samostanska vrata, mu je prijazno pomežiknil in rekel: »Le pojdi! V kuhinji že vedo, da prideš! Le pojdi!«

Hajmovi nakovani čizmi so klopotali po pločah dolgega križnega hodnika, ki ga je moral prehoditi. Skozi visoka obločna okna je lila zlata sončna svetloba in ožarjala barve svetih podob, ki so krasile bele stene. Skozi neka vrata je začul šumno govorjenje, ki ga je spremljal glasen ropot in rožljanje. Odprl jih je in stopil v samostansko kuhinjo. Objela ga je vlažna vročina in prijeten vonj mu je udaril v nos. Razsežen prostor s šestimi visokimi in širokimi okni; stene snežno pobeljene, tla obložena z rdečimi, ko zrcalo svetlimi marmornatimi pločami. Povsod lepo pomite mize, predalniki, omare in skrinje; z vseh sten so se iskrile bakrene ponve in kositrne sklede; na medokenskih stebričih so viseli pločevinasti modeli za pecivo, kakor: zvezde, srca, cvetlice in vsakovrstna živad. Sredi kuhinje je stalo ogromno ognjišče, katerega notranjost, kakor bi se dalo sklepati po mnogih bakrenih vraticih, je morala obsegati neznansko množino pečic in vdolbin za ogenj; na ognjiščni ploči so na gosto stale kadeče se ponve in kotlički, na žerjavici so na dolgem ražnju pekli postrv, pač do trideset funtov težko.

S svojim prihodom je povzročil Hajmo v kuhinji celo zmešnjavo. »Lovec! Lovec!« se je čulo od vsepovsod, bratje so hiteli k njemu, postrežniki so spustili vse iz rok in mu tekli naproti. Z zijačasto radovednostjo so ga obstopili: ta je segel po Hajmov bodež, drugi je gladil njegov samostrel, tretji spet je šel z roko v tulec in poskušal s prstom ostrino pušcic. In vprašanj je deževalo od vseh strani, da bi lovec ne bil mogel nanje odgovoriti niti v eni uri. Hajmo ni vedel od zadrege, kaj bi počel, bilo mu je kakor divjemu golobu v kurniku. Tedaj se je prikazal brat kuhar in se mu približal. »Tako? Prišel si torej? In si okrepčal dušo? Prav, moj sin, prav! To je krščanska dolžnost! Sedaj pa pridi in si pokrepčaj še telo!« Segel je lovcu pod pazduho in ga odvedel v stransko izbico poleg kuhinje, podobno napol meniški celici, napol jedilni shrambi. V pomolu je stala okusno pogrnjena mizica, na njej pa poleg kositrnega krožnika lesen korec, do vrha poln peneče se, dobre božje.

Sedla sta in postrežnik jima je prinašal na mizo toliko mnogovrstnih jedi, da Hajmo še nikdar v svojem življenju ni jedel tako gosposko. Zali lovec je očitno osvojil srce brata kuharja, ki se je široko naslonil z rokami na mizo in z zadovoljnim nasmeškom gledal jedca pred sabo.

Za konec je prišel na mizo še ocvrt bobrov rep in Hajmo je vprašal kuharja, od kod je dobil to imenitno žival, ki ni doma v berhtesgadenskih vodah.

»Z Donave,« je odgovoril brat, »tam živi na stotine bobrov v svojih vodnih domovih. Od Štravbinga daleč dol proti Velsu ima pasavski škof lovno pravo. Zadnjič nam jih je s tovrnim vozom poslal pol tucata — same mastne korenjake!«

»Pasavski škof? Ali je to tam, od koder je prišel novi pater ribičar?«

»Zakaj sprašuješ?«

Hajmo je zardel. »Samo menim tako — videl sem ga davi pri jezeru.«

Fratrove oči so se zasvetile. »Naj ga ljubi Bog ohrani našemu samostanu! Toliko ko ta, se ni še nobeden spoznal na jezero in ribe. Ali si videl ribo zunaj na ražnju? Z lastno roko jo je ujel. Pa ga tudi ne pustim obrekati. Jaz sem zanj! Pa naj govore v samostanu o njem, kar hočejo!«

»Kaj pa govore?« je vprašal Hajmo, trudeč se, da bi ne kazal prevelike radovednosti.

»Neumnosti! Preden je odšel v samoto k jezeru, so ga pogosto slišali ponoči kričati v celici, da je vsakemu, kdor ga je čul, šlo skozi mozeg in kosti. In če so potem stekli k njemu, so ga našli na tleh z razmršenimi lasmi in krvavimi nohti na prstih. In sedaj govore, da ga je obsedel satan, češ da ima na vesti strahovite pregrehe in pravijo, da prihaja ponoči k njemu hudič in se tepe z njim za njegovo dušo.«

Hajmo je prebledel in zajecjljal: »Ali bi moglo biti to res?«

»Veruj mi, Hajmo, hudiču drvijo duše kar tropoma v naročje, tako da sme mirno čakati, dokler ne pridejo same od sebe. Ni se mu treba puliti za nekaj, kar je njegovo. In pri duši, ki je božja, mu pretepanje nič ne hasni.«

»Tako?« Hajmova beseda je zvenela čudno razdraženo; zakaj spet je videl patra ribičarja stati pred Gitko, s hrepeneče iztegnjenimi rokami in žarečimi očmi. »Mislite torej, da ne želi patrova pobožna duša nič drugega, ko priti tja gor v nebo?«

»Kaj bi mislil! Nihče nima pred srcem linice, da bi mogli pogledati, kako je tam notri. Vsaka ponev je pokrita. Pa ugibaj, kaj se v njej kuha! Nos nam tudi ne oduha vsega. Toda kdor se vedno plazi po kolenih, zato še ni svetnik. V nebesa bi utegnil priti tudi človek, ki je trd v nogah. In nazadnje, kaj mi mar! Pater je najboljši ribičar. To mi je

dovolj. Seveda, biti je moralo že nekaj posebnega, kar ga je prignalo v samostan. Če se spomnim dvajset let nazaj...«

»Ali ste ga poznali?« mu je segel Hajmo v besedo.

»Poznal? Ne! Toda videl sem ga nekoč, enkrat samo in nič več ga nisem pozabil. Bilo je v Regensburgu. Kralj Ludvik — sedaj je že dolgo cesar in Bog naj ga ohrani, dober gospod je — je bil povabljen v gosti k škofu Adalbertu. In takrat so prišli pome v samostan, da bi jim pripravil obed. Šel sem torej in povem ti, čudeže sem delal, čudeže! Divjega petelina, to zverino poznaš menda?«

»Ni lepšega lova, brat!«

»Lov? Mogoče! Toda petelina jesti? Hvala lepa! Vendar sem hotel. ‚Brat kuhar,‘ mi je dejal gospod Adalbert, ‚samo to ti povem in ti dam na znanje, da je gospoda Ludvika najljubša jed divji petelin.‘ Čuden okus, sem si mislil. Dober bavarski želodec moraš imeti. In zobe! Teh mu ne manjka seveda — kar so okusili vsi sovražniki, ki so se začenjali kdaj z njim gristi. Divji petelin torej! Toda kako? Povem ti, Hajmo, vso noč nisem zatisnil očesa. In ljubi Bog me je razsvetlil. Iznašel sem takrat kvašo, kvašo! In petelin je prišel na mizo. Kakšen! Presno maslo, Hajmo, presno maslo!«

»Toda pater ribičar?« je silil Hajmo.

»Saj res! Bil je prelep majniški dan, ko je gospod Ludvik prijezdil na dvorišče škofljega gradu. Vse se je svetilo v soncu. Pravo bavarsko nebo: modro, s srebrnimi ovčicami posuto. Ko so prišli — povem ti, Hajmo, to je bil sijaj in blesk od vsega tega iskrečega se zlata in železa! Gledal sem iz kuhinjskega okna. Sama radost in veselje! Gospod Ludvik je jahal snežnobelega žrebca...«

»In imel krono na glavi ter žezlo v rokah?«

»Dečko neumni!« se je zasmel frater. »Slabo poznaš svojega cesarja. Ne! V skromni lovski obleki,

pač ne slabši pa tudi ne boljši ko suknja, ki jo imaš ti na sebi. Toda njegovo spremstvo! Povem ti, bilo je, kakor bi oživele zakladnice untersberških škra-tov. In med knezi in vitezi je bil nekdo ...»

»Pater ribičar?« je bleknil Hajmo.

»Pogodil! Takrat se seveda še ni imenoval pa-ter Dezert, ampak Ditvald, gradnik s Falkenberga.«

»Grof!« je v čudu zazijal lovec.

»Ali si že videl svetega Jurija na konju?«

»Da, na sliki, ki visi v valptovi pisarnici.«

»Takšen je bil! Ponosen in lep! Izpod blešče-čega se šlema so mu silili črni kodri. Nad ustnicami mu je poganjal prvi mah, obraz ko mleko in kri, ves v smehu — in postava in udje in moč! Njegov konj je kar sopihal pod njim. In liki brezov list je nosil vitez svoj težki ščit, na katerem se je videl bel sokol na sinjem polju. Drugega dne pri turnirju,* samo takole mu je bilo treba napraviti ...«, brat kuhar je tipnil s kazalcem na Hajmove prsi, »in gospodje vitezi so se kotalili po pesku in moleli vse štiri v zrak. In babe! Kar norele so. Oči so si izzijale za njim. On pa ... Kaj je?«

Postrežnik je pridrl v izbo: samostanski valpet da ga je vprašal po lovcu.

Prestrašen je planil Hajmo na noge; toda ni prišel tako hitro skozi vrata. Brat kuhar je imel še dosti na srcu. Na prste je našteval lovcu sočne gozdne in planinske zeli, ki naj jih Hajmo pošlje v samostansko kuhinjo, čim bi spomladi začele cveteti. Tudi medvedje gnjati da so pošle do zadnje kosti. Ali se ne bi morda dala dobiti nova zaloga?

»Pretekli teden sem zasledil medveda visoko v snegu,« je dejal Hajmo, »toda v kopnem gozdu se je sled izgubila.«

»Zgrabi ga, Hajmo, zgrabi ga! In še nekaj! Ali je teloh že odcvetel?«

* Srednjeveške viteške igre.

Zasanjan nasmeh je hušknil preko lovčevega lica. »Upam, da še dolgo ne bo!«

»Jaz pa upam, da kmalu!« Na prijazno lice samostanskega brata je legla otožna senca. »Veš, Hajmo, neprestano pokušanje iz vseh skled ne stori vedno dobro. Večkrat ponoči, takrat čutim... tu pri srcu... menim, da me mora zadušiti. Temu odpomore teloh, korenina, veš. Toda izkopati se mora, ko je odcvetelo zadnje stebelce. Tedaj je njegov sok najmočnejši; leno kri požene spet po žilah in poživi zaspano srce.«

»Da, brat kuhar, dobili boste korenino, ki se je še ni dotaknil noben črv in ki bo izkopana o pravem času. Toda bodite previdni! Saj veste:

Dve kapljici, dve kapljici — lice zardi,
kapljic deset, kapljic deset — na drugi moraš svet!

»Brez skrbi!« se je nasmehnil frater in potapljal lovca prijazno po rami. »Dober dečko si! Korenino naj mi pa prinese Valti. In sam se še kdaj oglasi. Zate se bo našel v omari vedno kak dober košček. Sedaj pa pojdi, sicer bo oskrbnik godrnjal.«

5

Po dolгих hodnikih, na katerih so tihi menihi srečavali lovca in mu molče odzdravljali, in po strmih polžastih stopnicah je dospel Hajmo v valptovo čakalnico. Izba je imela še drugo stopnišče in vrata na cesto, da ni bilo treba prestopati samostanskega praga kmetom, ženskam in podložnikom, trgovcem in vojnikom, ki so prihajali po opravkih k oskrbniku. Obširni prostor je krasil mogočen križ iz untersberskega marmorja in kričeče pobarvana rezbarija, predstavljajoča svetega Avguština. Na kamnitih klopeh, postavljenih ob stenah, je sedelo več ljudi, večinoma tuji trgovci s soljo. Skozi zaprta

vrata se je čulo, kako se je v valptovi pisarnici nekdo usajal. Gospod Anzelm Šluteman, samostanski valpet, je bil danes zopet slabe volje. To se pravi, take volje je bil gospod Šluteman leto in dan. Tega pa niso bili krivi samostanski opravki — Bog varuj! Gospod Šluteman je prihajal v pisarnico takšen že od doma. Kaj bi tudi ne bil! Kdor je imel z gospo Cecilijo, ki jo je oskrbnik imenoval navadno „dično čast svoje hiše“, opraviti samo enkrat v življenju, bo že vedel, zakaj je moral gospod Šluteman po uradnem poslu prebiti in ubiti najmanj pet ur v pivnici, preden je pozabil na svoj domači križ. Zgodilo se je to šele v ginjenosti po desetem bokalu, ko je valpet pozabil na vse, sploh na vse in še prav posebno, da bi odšel domov. Toda brž ko se je znočilo, je gospa Cecilija poslala hlapce. Z gospodom oskrbnikom se ob tej pozni uri ni dalo več govoriti. To se pravi, gospa Cecilija je pač govorila, toda gospod Anzelm je ni slišal. Ali kar je sledilo naslednje jutro, je bilo dan za dnem vzrok slabe volje gospoda Šlutemana. Od trenutka, ko se je prebudil pa do zajtrka, je bila gospa Cecilija nepremagljiva. In tako so se morali samostanski kmetje in trgovci s soljo pokoriti v pisarnici, ker je gospoda oskrbnika „dična čast hiše“ vrtela doma tako neugnano svoj ostri jezik.

Komaj je bila ura prešla, odkar je gospod Šluteman skokoma — sam je to naglico imenoval „hvalevredno službeno vnemo“ — zbežal od doma, da bi se rešil v pisarnico. Zato je v njem še vse vrelo. Njegov glas je odmeval, da so se tresla vrata kakor dno slabo ubranega basa.

Hajmo je prisluškoval temu viharju v sobi in obšel ga je prav neugoden občutek. Imel je pač čisto vest — toda dva ukradena kozoroga in še zla volja gospoda oskrbnika, eno in drugo je kazalo slabo. Postavil je palico v kot in se spustil na klop. Toda takoj je veselo iznenaden skočil spet na noge.

Njemu nasproti, boječe stisnjena v kot, je sedela Gitka s košarico telohov na krilu. In kako zalo se je bila napravila! Gotovo je bila to njena praznja obleka: modro krilce z zelenim našivom, črn nedrc, brez srebrnega nakita, toda tesen in priležen. Ko novi sneg se je videlo platno, nabrano okoli lakti in vratu. Črni lasje so bili spleteni v dve debeli kiti in kakor krona položeni okoli čela. In poleg tega še v nedrcu šopek trobentic, ki jo je s svojimi zlato-rumenimi cveti krasil lepše, nego bi jo mogel kateri koli dragocen nakit.

Hajmo je hitro stopil k deklici.

»Dober dan, Gitka!«

Prikimala je samo in ga smehljaje se pogledala.

»Sezi mi vendar v roko! Saj se nisva videla že celo večnost.«

»Celo večnost! Res ne vem, ali je bilo letos, ali lani, ali pa morda šele davi.« Zasmejala se je in segla s svojo drobno ročico v zarjavelo lovčevo roko.

»Kako si prespala noč?«

»Ko polh! Toda ko sem se zbudila, hu, kar streslo me je. Komaj sem se skobacala iz sena. In potem sem tekla ko podlasica, da sem se ogrela. Da, spodaj pri jezeru...« Premolknila je. Lice se ji je ubralo v pol boječ, pol zamišljen izraz. »Jeli, ti si ga tudi videl...« Plašno se je ozrla okoli sebe in pridušeno zašepetala: »Tistega črnega? Kako sem se prestrašila! Sicer nisem preveč boječa — toda ta! Mislim, da me bo preganjal še v sanjah. Ali si ga pogledal? Jeli, obraz kakor mrličev!« Groza jo je stresla.

»Dekle,« je spregovoril Hajmo resno, »poslušaj, kar ti svetujem: ogiblji se ga, črnega! Bati se ti pa ni treba nič! Bodi brez skrbi! Ne bom pustil, da bi te kaj doletelo.«

Zaupljivo ga je pogledala in rekla: »Vem!« Ko je pa začutila, da se je tesneje oklenil njenih prstov, mu je naglo, skoro prestrašeno izvila roko.

Hajmo je zardel prav do las. Čez nekaj časa šele jo je vprašal: »Čemu si pa prišla sem? Kaj bi rada?«

V zadregi je povabila oči in tiho odvrnila: »Telohe sem prinesla za samostan. In — z valptom bi rada govorila zaradi svojega brata. Pa bom morala gotovo še dolgo čakati.« Bežno je preletela z očmi vrsto čakalcev. »In vendar bi morala biti že davno doma. Veš, naša mala je bolna in jetrva je tako slaba, da ne more delati.«

»Ne, Gitka, ne smeš več čakati. Pojdi!« Prijel jo je za roko, in četudi se je izgovarjala in branila, jo je vlekel s seboj proti vratom oskrbnikove pisarnice. »Možje,« je dejal ostalim čakalcem, »dekle ima doma dva bolnika in ne more več čakati. Naj gre prva noter, kajne?«

Niso mu odgovorili. Pa samo zato ne, ker je v istem trenutku nekdo od znotraj z vso silo odpahnil vrata. V pisarnici so ljudje uzrli kmeta, ki je zbežan vrtel svoj klobuk med prsti. Pred njim je široko razkoračen stal gospod Šluteman, valpet, grobo začetna postava v kamižoli iz rjavega jelenjega usnja s trdo nabornico okoli vratu. Kakor dvoje bodalec sta štrlela konca muštac iz njegovega zariplega obraza in ščetinasti lasje na njegovi glavi so bili divje razmršeni kakor žitno strnišče, po katerem se je bila pasla čreda. Če ni bila morda to frizura, ki jo je bil odnesel gospod Šluteman od pogovora z gospo Cecilijo?

»Opravila sva, Eger, opravila!« je kričal valpet in stresal z glavo kakor konj, ki noče vleči. »Ali ne vidite, da čakajo ljudje? Imam druge opravke nego ubijati se z vami. Naprej! Vrata so odprta in jaz ne prenesem prepiha.«

»Gospod oskrbnik,« je mencial kmet, »če že ne morem dobiti njive, se usmilite vsaj moje uboge žene in ...«

»Vaša žena se je preobjedla krapov,« je vzkipel gospod Šluteman, »in se za moje usmiljenje lahko obriše! Pusti naj potice in medico in naj je kislo mleko in črn kruh, potem ne bo potrebovala ne bobrove masti in ne kozorogovih srčnih križcev. To so zdravila za druge ljudi. Punktum!«

Eger se je znašel pred vrati, sam ni vedel kako; samo zdelo se mu je, kakor bi ga bil gospod Šluteman za trenutek zgrabil za vrat. In medtem ko je kmet kakor polit kužek capljal proti izhodu, je bil zagledal valpet že novo žrtev svojega žolča: lovca.

»Takooo,« je zategnil in se globoko priklonil, zakaj hotel je pokazati svoj zasmeh. »Izvolili so se torej prikazati?«

»Da, gospod oskrbnik,« je dejal Hajmo in rinil pred seboj deklico, ki se je vsa tresla in sleherni hip spreminjala barvo. »Toda tu je neko dekle...«

»Seveda!« Gospod Šluteman je razprostrl roke in se še bolj priklonil. »Njegova knežja milost z Volčjih kožuhov se je blagovolila utaboriti v samostanski kuhinji. Valpet naj pa čaka! Seveda! Želodec je prvi na vrsti!«

»Gospod oskrbnik,« se je nasmehnil Hajmo, »tu je neko dekle...«

»Dekle, dekle!« se je zasopel obregn timer belo pogledal gospod Šluteman. Gitkin ljubek pogled ga ni ganil; saj je imel pred seboj delec tiste polovice človeškega rodu, h kateri se je prištevala tudi gospa Cecilija. In to je bilo dovolj, da je zarežal nad Gitko: »Kaj pa hoče ženšče?«

Gitka je zganila ustnice, toda iz grla ni mogla spraviti nobenega glasu.

»Torej? Bo kaj? Kaj hočeš?«

»Govori vendar, Gitka!« jo je vzpodbujal Hajmo. »Ne smeš se bati! Gospod oskrbnik je ljubezniv in dober mož. Kar naravnost povej, kaj bi rada!«

»Nekaj... sem... prinesla...« je zajecljalo dekle.

»Prinesla? Samostanu? Daj sem!« Gospod Šlute-
teman je samo segel z roko in Gitka se je znašla v
valptovi pisarnici. Še enkrat se je hotela proseče
ozreti za Hajmom, toda vrata so se bila že zaprla
za njo. Plašno je pogledala okoli sebe. Obširen
prostor z visokimi omarami ob stenah. Med obema
oknomi podoba: sveti Jurij, ki prebada zmaja. Na
sredi sobe miza in stoli z naslonili.

Na takšen stol je omahnil gospod Šlute-
teman, prekrižal roke in iztegnil noge.

»Torej! Kaj prinašaš?«

Gitka se je zamudno bližala, snela pokrov s
košarice in jo ponudila valptu.

Gospod Šlute-teman je pokukal vanjo in obrnil
oči, da se je pokazala v njih sama belina. Menil je
menda, da bo našel v košarici čedno številce svežih
jajec ali kepo presnega masla. »Neumnost!« je za-
režal nad Gitko, da se je prestrašena stresla in skoro
spustila košarico iz rok. »Kaj pa hočeš s tem? Mar
naj si ta plevel denem za klobuk?«

Gitkine oči so se ovlažile in tiho, da se je še
komaj slišalo, je rekla: »Jutri je veliki petek!«

»Vem! Ali pa misliš, da se morda ne spoznam v
koledarju?«

»In to so telohi. Sama sem jih prinesla s strmin
v Rdečini ... in sem jih namenila za na božji grob
našega ljubega Gospoda.«

Gospod Šlute-teman se je umiril. »Tako? Že prav,«
je zamomljal. »Deni košarico kar tja na mizo. Od-
rajtal jo bom bratu cerkovniku. Tako! In zdaj Bog
plačaj! In zbogom!«

Pomenljivo je zamahnil z roko proti vratom,
toda Gitka se ni premaknila: od strahu blede ko zid
je proseče gledala gospoda Šlutemana.

Valpet je osupnil; nagnil je glavo po strani in
se približal dekletu s tako grozečimi očmi, da se je
Gitka plaho umaknila za nekaj korakov.

»Bi menda radi še nekaj? Haho! Že razumem! To je torej tista krščanska pobožnost! He! Ta plevel je bil torej samo pretveza, da smo mogli sem noter?«

»Ne, ne, gospod oskrbnik...« se je branila Gitka in glas ji je pojemał.

»Nič ugovora!« je udarilo kakor grom izpod sršočih brk. »Kaj hočemo? Torej? Bo kaj ali nič?«

Vsa v strahu je pogledala Gitka kvišku; hotela je spregovoriti, toda preden je mogla izustiti besedico, so jo oblile debele solze in bridko plakajoč si je zakrila z obema rokama obraz.

»Seveda! Zdaj bomo tulili!« Dolgokrako je premeril gospod Šluteman izbo in zakrilil z rokama. »Gospod, ti moj Bog, žensko si pa ustvaril zares, ko si bil najbolj slabe volje. Zdaj tuli! Brž tuli! Tako delajo vse! Vse!« Ali je pač natihoma dostavil: samo gospa Cecilija ne? Široko se je razkoračil pred Gitko in se oprl s pestmi ob boke. »Torej? Ali se bomo že navekali? Bom že vendarle končno slišal, kaj hočemo?«

»Ah, gospod valpet,« se je začulo med solzami in ihtenjem, »moj brat ne more plačati gostaščine.«

»Aha, iz te luknje piha veter!« Gospod Šluteman je treščil z roko ob mizo. »Malomarni brat noče plačati, toda imenitna sestra se košati in je nališpana kakor kaka grajska!«

Gitka se je prestrašeno ozrla po sebi, nato pa z drhtečo roko zmečkala šopek trobentic na modrcu in zajecljala vsa v solzah: »Ne, ne, gospod valpet! Saj sem vendar uboga reva. Poglejte moje šolne, sama sem jih sešila; in krilce nosim že štiri leta, in trak tu je samo prišit in modrc mi je podarila Egerica, ker mu je njena Cenca že odrasla. In to platno, to sem si sama obelila in oprala.«

Oči gospoda Šlutemana so začele sumljivo mežikati. To se pa gromu njegovega glasu ni nič poznalo: »Seveda! Pa je šlo spet polne korce luga.«

»Ne, ne, gospod valpet, belila sem ga na soncu.«

»Takooo? Seveda! Ljubo, dobro sonce naj tudi že podpira žensko nečimrnost! In jaz, valpet, se moram ubijati s takimi neumnostmi. Zakaj ni prišel tvoj brat sam? Zakaj noče plačati?«

»Ah, gospod valpet, brat mora od ranega jutra do trde noči biti v solarni. In plačal bi rad, ako bi le mogel. Pa ima doma bolnega otroka in žena mu je tudi legla, ko je nastopila zima. Trikrat na teden mora imeti meso in zadnjič smo ji morali kupiti vina, ker je tako strašno slaba in zanič!«

»Tako? Tako?« je zarenčal gospod Šluteman. »In zakaj ni prišel nihče k meni po ubožno izkaznico? In zakaj ne stopimo k ubožnemu očetu in si ne dobimo mesa in vina in krepke župice? Samostan vendar ima in samostan dá! Strela še enkrat! Zakaj ne?«

»Ah, gospod valpet...« in solza za solzo se je udirala po drhtečih Gitkinih licih, »prav rada bi bila to storila. Saj bi naredila vse za jetrvo in njenega ljubega otroka. Toda brat ne pusti. Vedno pravi, da je še mož, ki zna delati in zaslužiti. In bil je vendar nekoč vojak. In ne trpi, da bi se mešala med berače, in ne mogel bi čuti, da bi nas ljudje zmerjali za lakomnike in požeruhe!«

»Tako? Tako?« Kajpada! Stiska in revščina spred in zadaj! Toda košato! Le košato! In z nosom kvišku pod nebo! To pa to! Čakaj samo, čakaj, pregнал bom tvojemu bratu njegovo ošabnost. Povej mu: ako ne plača na velikonočni ponedeljek, bo zagrmelo! Hišo, ki je samostanska last, mu vzamem in jo dam drugemu. Da, tako bom napravil! Naj me Bog kaznuje, če ne!«

Gitka je prebledela in malo, da ni omahnila. Gospod Šluteman je pa rohnел dalje: »Ta je pa prava! Nič plačati! Kakopak! Tako bi prišel eden za drugim, najprej gostaščarji, nato podložni kmetje in nazadnje še kupci in potem si patri in fratri, ki

morajo tudi živeti, lahko dajo kar motvoz na vrat in love sapo! Oho!» Gospod Šluteman je hotel spet udariti na mizo, pa je sredi zamaha pridržal roko; tudi Gitka se je prestrašila in se prijela z roko za grlo, kakor bi jo dušilo. Isti mah sta zapazila oba, da nista sama v izbi.

Pred njima je stala visoka postava duhovnika; preko črnega talarja in belega škapulirja, obrobljenega z višnjevo vezenino, je visel na zlati verižici lesketajoč se križ, pol zakrit z redkimi kosmi sive brade; majhna, višnjeva čepica je pokrivala teme; izpod koščenega, ostropoteznega čela so štrlele košate obrvi kakor strešice nad oči, toda obraz ni imel na sebi nič temnega; bil je moško resen, vendar mil.

Gospod Šluteman se je priklonil, zakaj duhovnik pred njim je bil gospod Henrik Incingar, prošt v Berhtesgadenu.

»Reverendissime!«* je dejal gospod Šluteman in se zopet priklonil. »Ni konca, reverendissime, ni konca jeze in jada. Človeka duši od togote in žolča! Tu je spet neko dekle...«

»Čul sem sam!« je posegel vmes gospod Henrik, mignil valptu k sebi v pomol k oknu in mu v gladki latinščini dejal: »Zdi se mi, da ste preosorni z ljudmi, gospod valpet! Le pogledjte ubogo stvarco, vsa je brez kapljice krvi in trese se po vsem telesu.«

Rdeči obraz gospoda Šlutemana se je napel kakor razjarjenega petelina greben. »Pomislite, prosim, v svoji modrosti, reverendissime,« je dejal v latinščini, ki je zvenela tako sumljivo, da je gospod Henrik le s težavo zadrževal nasmeh, »pomislite, prosim, da moram ljudem kazati korobač. Drugače sem izgubljen in goljufali bi me spredaj in zadaj!«

»Tudi jaz nimam rad napačne prizanesljivosti. Toda v strogosti naj se kaže prava mera in namen!«

* Prečastiti.

Gospod Henrik se je mirno ozrl na Gitko — dekle se je pred temnim odsevom teh oči streslo ko trepetljikin list in se potuhnilo ter stisnilo glavo med ramena, kakor bi se želelo narediti mišje majhno. Gospod Šluteman je hotel spregovoriti, proš mu je pa pomignil, naj molči in je dejal, še vedno latinski: »Dekličin brat je varilec Volfrat? Poznam moža, neustrašen je, pogumnega srca. Ko smo zadnjikrat lovili pod vacmanovimi stenami, je prinesel zadetega kozla z vrtoglave stene, kamor si ni bil upal nihče drugi. Poizvedite, gospod valpet, ali je dekle govorilo resnico! Če ni mož nič kriv, mu odpustite gostaščino za to leto. Ako boste pa čuli, da je pijanec in kockar, ga kaznujte z vso strogostjo! In sedaj pošljite deklico domov in pokličite lovca.« Gospod Henrik se je obrnil k oknu, od koder se je prelepo videlo po dolini in gorah.

Tresoča se in prestrašena je čakala Gitka ves ta čas; besede tujega jezika so jo še bolj zmedle in preplašile; njeno tanko uho je med neznanimi glasovi ujelo dvakrat bratovo ime, in po renčavih grožnjah, s katerimi ji je bil žugal gospod Šluteman, ni ubogo revše mislilo nič drugega, nego da se je s tem latinskim pogovorom odločila in zapečatila usoda in kazen njenega brata: plačaj — ali pa boš izgubil hišo in te bomo pregnali izpod strehe in z zemlje. Oči so jo pekle, toda jokati ni mogla; strah ji je stiskal grlo, in bilo ji je, kakor da je vsa okamenela in ne more niti s prstom več ganiti. Tudi se ni umaknila ne za korak, ko se je gospod Šluteman sunkoma obrnil proti njej, s temnordečim obrazom, vrtečimi se očmi in jezen, da je kar pihal; samo njene veke, vse težke od solz, so se še bolj odprle in ustnice so ji drhtele.

»Ven sedaj, pa takoj!« je zarenčal valpet, ki kljub opominu, kakršnega je bil moral pravkar pogoltniti, ni maral nič izgubiti na svoji častivrednosti.

»In povej bratu, ako ne pride na velikonočni ponedeljek, bom poslal biriče ponj!« Ker se Gitka še vedno ni ganila, jo je gospod Šluteman rahlo, prav nič zares, dregnil; vendar se je zdrznila, kakor bi ji sodni meč zažvižgal nad glavo. Brez besedice se je obrnila in se pomikala proti vratom, stopinjico za stopinjico. Tako slovo je pa trajalo gospodu Šlutemanu predolgo, prijel je Gitko za ramo, jo potiskal naglo pred sabo, in ker latinski opomin, ki ga je bil deležen, ni baš povečal njegove naklonjenosti za solarja Volfrata, si ni mogel kaj, da ne bi dekletu zarenčal na uho: »In mu povej, da bom za vsak primer namočil palico v slanico, bo boljše žvižgala — fii!« Tega seveda spet ni mislil tako grozno; kajti v resnici gospod Šluteman do tiste ure ni bil pretepel še nobenega živega bitja, samo mrtvake: namreč »črne jezdece«, prekajene zlatovščice, ki so se morale tolči, preden se je okajena koža dala potegniti z njih rožnatega mesa.

Toda Gitka je gledala in poslušala vse z očmi in ušesi otroka, in kar je videla, je bila brezupna tema. Še en korak in stala je pred vrati.

Hajmo, ki je bil oprezoval zunaj kakor pes pred jazbino, ji je naglo stopil naproti.

»Si že opravila, Gitka? In si...?« Tedaj je zagledal njen zbegani, od solz ves mokri obraz in žalostne oči. Presunilo ga je, kakor bi mu zabodel kdo nož v srce, in zmeden jo je vprašal: »Gitka, kaj se je zgodilo?«

Pa je samo otožno odkimala in se oprostila iz njegovih rok.

»Gitka!« je zaječal in hotel steči za njo; a tedaj je iz pisarnice začul valptov glas: »Hajmo! Kje pa tičiš? Gospod Henrik čaka!«

Še hiter pogled za dekletom, vroče zaskrbljen, nato se je Hajmo z vzdihom obrnil proti durim, snel čepico in počasi stopil v izbo.

Ko je prišla Gitka na plano, jo je žarka sončna svetloba zaščemela v očeh. In tako utrujena je bila, tako zbita po vseh udih, da se je morala za trenutek nasloniti na zid. Potem se je vzravнала, si obrisala z rokama mokri obraz in zbežala ko splašena srna čez tržnico, po samostanskem griču navzdol in proti varilnici. Pred vrati je obstala in se zamislila. Ne! Čemu pripovedovati bratu že sedaj? Prihranila mu bo žalost vsaj do večera; še tako bo zvedel prekmalu, kaj mu grozi.

Krenila je čez most proti cestici, ki se je ob šumeči Ahi vila ob potoku navzgor. Kmalu je prišla do ograjenega vrta, kjer je sredi krivenčastega sadnega drevja stala nizka revna hišica. Dve ozki izbici, tesen prostor, ki je bil veža in kuhinja obenem ter majhne svisli — nič več ni bilo treba mahasti skodlasti strehi braniti viharjev in dežja. Koča z vrtom je bila samostanska last, v najemu jo je pa imel že deset let samostanski varilec soli Volfrat Polcer. Mož je bil doma nekje na Spodnjem Bavarskem; s petnajstimi leti je pa vojaški čeladi na ljubo zbežal od doma. Trda vojaška služba ga je nato metala od gradu do gradu, od mesta do mesta. Nazadnje se je udingal pri konjici salcburškega nadškofa in se je pod vrhovnim poveljstvom Friderika Lepega udeležil bitke pri Ampfingu.*

Klanja in razbijanja naveličan se je kmalu potem vrnil domov. Nekaj let pozneje je ob času strašne kuge, ki je vrh vseh požigov in pokoljev obiskala deželo, izgubil v enem dnevu očeta in mater. Tedaj je naletel slučajno na tovornika soli, ki je v imenu berhtesgadenskega samostana najemal zdrave in krepke ljudi za ondotni solni rudnik.

* 8. septembra 1322.

Volfrat se je dal pregovoriti in je na tovornem vozu prispel v Berhtesgaden; pa ni prišel sam; s seboj je privedel petletno sestro in prav zaradi tega otroka je dobil prvo prosto hišo v najem. V varilnici je pa med šiviljami solnih vreč našel osirotelega dekleta, ki je vzljubila mrkega, vase zaprtega moža; nekoč je namreč zabranil, da je ni z bičem udaril tuj vozar, kateremu je na njegovo prevsiljivo vprašanje preveč rezko zabrusila v obraz svoj odločni ne! Leto osorej sta bila z Volfratom mož in žena. Začeli so v treh, Volfrat, Zefa in Gitka, živeli složno in bili s svojo revno, tiho usodo zadovoljni; najprej je prišel deček, nato deklica in potem se je vselila bolezen, skrb in pomanjkanje. V teh težkih dneh je bila Gitka dobri angel varuh male hiše; vsa nežna in krotka je blažila bratovo čemernost, polna srčnega veselja je tolažila in razveseljevala bolno ženo in pri svojih petnajstih letih delala kot kaka dorasla, da bi revno gospodarstvo ubranila pred propadom, in tako skrbno, ljubeznivo čula nad deco, da sta se oba otroka skoro nežneje oklepala nje nego matere.

S poti v samostan se je vrnila domov s prav težkim srcem. Toda ko je v spletenem vrtnem plotu odprla lesena vratca, je njeno morečo žalost omilila in izpodrinila vsakdanja domača skrb. Pazno se je ozrla naokoli; menda je bilo vse v najlepšem redu; vseh sedem kokoši je stopicalo po travi, brskalo klokajoč po krtinah in si otresalo perje na soncu; mirno sta se pasli obe kozi okoli dreves, kamor ju je bila privezala na dolge vrvi. Tedaj pa je zapazila Gitka v travi nabuhlo srajčko, iz katere je molelo v zrak in zvonilo dvoje nožic; na trebuhu zleknjen je ležal na ruši petleten rumenolas dečko in grebel in kopal z obema ročicama po črni zemlji, kakor da bi veljalo spraviti na svetlo zaklad.

»Lipče,« je zaklicala Gitka, »kaj pa vendar počenjaš?«

»Miško ujev!« je odgovoril skrivnostno tiho mali grobar in hotel znova nadaljevati s svojim pregrebanjem in kopanjem.

Toda Gitka se je zakregala: »Kaj nimaš pameti? Ležati tule na mrzlih tleh! Kar ročno mi vstani!«

Lipče se je našobil, vstal pa je le, a deklica je vsa iz sebe sklenila roke.

»Lipče! Dečko, dečko! Kakšen pa si! Le ogleduj se, le! Takoo! In sedaj se bo teta Dita jokala!« Teta Dita — to ime so ji vzdela otroška usta namesto njenega pravega.

Teta Dita bo jokala, to je bila za Lipčeta najuspešnejša od vseh groženj. Našobil je usta kakor ponvico, iztegnil ročici, razperil prste in se začel debelo ogledovati. Na dolgi srajčici, njegovi edini obleki, bi tudi najostrejšje oko ne moglo razbrati, da jo je bila teta Dita šele davi belooprano vzela iz skrinje. In te roke! In še obraz povrh, kakor da bi bil Lipče poskušal z zobmi iztrgati miško iz zemlje.

»O moj Bog, moj Bog!« je jadikovala Gitka. »Kajne? Sedaj zijaš? Daaa! In teta Dita bo smela jutri spet stati pri vodi in prati jankico! Takoj mi povej: kakšen fant si?«

»Grdi fant!« je hvalevredno spoznal in pripoznal Lipče, dočim so se njegove oči napolnile s solzami.

»Tako, da!« je pritrdila Gitka, pograbila fantka za laket in se napotila proti odprtim vežnim vratom tako hitro, da je Lipče komaj komaj pobiral stopinje za njo.

Stopila je v siromašno izbo, opremljeno z najubožnejšim kmečkim pohištvom, toda snažno in v redu; miza in klopi lepo pomite. Za pobeljeno krušno pečjo je stala velika skupna postelja in v kotu med posteljo in steno je v pletenem naslanjaču počivala Zefa, solarjeva žena. Kazalo je, da jo zebe, zakaj okoli ramen je imela ovito debelo ruto, čez kolena pa razprostrto lodnasto odejo. Svetli lasje

so ji razpuščeni viseli v redkih, motno odsevajočih pramenih okoli bledega, zaskrbljenega obraza s tihi-mi, bolno bleščečimi očmi. Poznalo se je, kako je slabotna; brez moči je ležala med nasloniloma stola, ki ji ga je bil spletel Volfrat, ko ležanja v postelji že ni mogla več prenašati.

Bolnica kot bolniška strežnica! Na posteljnih blazinah, preoblečenih s hodnino, je počivalo tri-letno dekletce. Zlatorumeni lasje so se bujno kodrali okoli malega, sladkega obrazčka, ki so mu lica go-rela v mrzlični rdečici. Drobni, drhteči prstki so se na odeji poigrali z napol zvenelimi trobenticami in vijolicami, ki jih je bila Gitka prinesla otroku, preden je odšla od doma.

In ko je dekle sedaj odprlo duri, so se detetove oči veselo zasvetile. »Teta Dita!« je zašepetalo in iztegnilo ročici.

»Da, mučica moja, da, že grem!« je rekla Gitka z nežnim nasmehom in prikimala. Malega poni-glavca, ki ga je privedla s seboj, je porinila na sredo izbe. »Poglej, svakinja, kakšen se je dečko spet naredil.«

Z Zefinih lic se je utrnil truden nasmeh. A ko je mali nepridiprav videl, da se je mati nasmehnila in ga zaradi njegove umazanosti ni okregala, je vriskaje zavpil, kakor bi oznanjal nekaj hudo junaškega: »Lipče grdi fant, grdi fant!« In je brenčaje zaplesal po izbi kakor pijan čmrlj.

Gitka je sedla na posteljo. Pritisnila je k sebi otroka, ki se je s svojimi suhimi ročicami krčevito oklenil njenega vratu; tako objeti in naslonjeni z licem na lice, sta se zibali sem in tja in dete se je dobrikalo s sladkimi besedami.

Skozi nizko okno je posijal zlat sončni žarek in osvetlil v temačnem prostoru na tisoče mrgolečih praškov. Ali se je po trdi zimi namenila vseliti pomlad tudi pod to streho? Čas bi zares že bil! ...

Gitka se je obrnila za delom. V svoji tesni kamrici je zamenjala praznjo obleko s ponošenim rdečim krilcem. Najprej je zunaj na vrtu nabrala nekaj kurjih peres, da bi imel bolni otrok novo zabavo. Potem je prišel Lipče v pranje. Gitka je pokleknila na pod in postavila poleg sebe leseno kadico z mrzlo studenčnico; nato je s platneno krpo obdelovala malemu grešniku obraz in roke, da mu je začela rdeti koža. Toda če je le malo zajavknil, se je takoj oglasila: »Le lepo mirno, Lipče, sicer bo teta Dita jokala.«

Zefa jo je nekaj časa molče gledala pri delu; potem je vprašala: »Ali si našla gospoda valpta doma?«

»Našla sem ga.«

»Ali je bil prijazen s tabo? In — je bil cvetlic vesel?«

»Bil, seveda!« je odvrnila Gitka, dočim se je sklonila globoko nad kadico, da bi ožela krpo. »Ah, ah, je rekel, pa so res lepi telohi! Pravim ti, tako lepih že dolgo nisem videl, je dejal. Pojdi sem, Lipče!«

»Tako, tako! In kaj si še drugega z njim govorila?«

»Tako pač, kakor se navadno govori, o vsem mogočem... da, zares! Toda prav dolgo se nisem smela muditi! Kaj meniš, koliko ljudi tam čaka, eden poleg drugega!«

Premolknila sta, nato se je oglasila spet Zefa in nekaj boječega ji je zvenelo v besedi: »Daj, povej mi, Gitka, ali nisi imela nobenega drugega opravka pri gospodu valptu?«

»Kaj naj bi imela?« je vprašala Gitka in zmajala z glavo.

»Menila sem, tako pač...« je Zefa težko dihala. »Gitka, povej mi, ali ima Volfrat gostaščino že pripravljeno?«

»Seveda jo ima!« se je zasmejala Gitka, pri tem pa odvrnila obraz proč, zakaj čutila je, da jo je oblila rdečica do las.

»Bodi Bog zahvaljen!« In odrešilen vzdih se je izvil iz Zefinih prsi.

Lipče je bil opran; Gitka ga je obula nato še v njegove trde usnjene hlačice, da je bil kakor mučenček v svoji luknjici in je dejala: »Tako, Lipče, priden, sedaj si spet lep!« Poljubila ga je, pa mu za šalo še eno primazala, potem je skočil skozi vrata, da bi se začel znova spreminjati v svoje prirodno stanje, v ,grdega fanta'.

Gitka je odnesla kadico iz izbe. Zunaj je postála, težko vzdihnila in brezupno zmajala s svojo skrbi polno glavico.

Nato je pomislila, da mora pripraviti skromno kosilo. Za hišo je bila zložena mogočna stava suhih vej, ki jih je bila Gitka nanosila pozimi; tu je stala sedaj in lomila trhle veje na kolenu; toda vsak čas so ji omahnile roke in je strmo gledala predse. Kako naj pove bratu, ko bo prišel zvečer domov? In če že vé — kje naj išče pomoči? Tedaj ji je zaplalo vroče ob srcu. Za enega vé — ta bi pomagal, priseči bi si upala — Hajmo, samostanski lovec! Zakaj ji prihaja prav ta edini na misel? Ni vedela, kaj bi odgovorila. Toda srce se ji je mahoma tako zelo zlajšalo! In kako bi šlo vse hitro in preprosto! Eno edino besedico Hajmu, Hajmo spregovori z gospodom Henrikom, in gospod Henrik ne more Hajmu vendar nič odreči. Bilo ji je, kakor da že vidi prihajati lovca proti sebi, vsega v smehu in mahajočega z obema rokama: »Gitka, Gitka! Govoril sem z njim in je rekel, naj brat le počaka z gostaščino in naj plača, ko bo mogel! Nič te naj ne skrbi! Vse sem uredil. Saj veš, zares da ne pustim, da bi se tebi kaj prigodilo.«

Gitka si je pomencala z rokama oči. Bedí ali pa sanja? Samo mislila je nanj — in tam prihaja

zares! Kakor bi ga bile priklicale njene misli! Hitro je koračil po cestici, ki je vodila ob plotu. Res je venomer izginjal za plotom, za grmovjem in drevjem, toda spoznala ga je že od daleč. Potem je stopil na plano — sedaj mora takoj spregovoriti z njim, besedico. Pritisnila si je roke na težko sopeče prsi, zbrala ves pogum in — se skrila za stavo. Tu je postála, drhteča po vseh udih, pokukala malo skozi redko naložene veje in videla, kako je šel Hajmo počasi ob plotu. Sedaj se je ustavil in se pazno razgledoval po vseh oknih in po vsem vrtu. In tedaj se je zazdelo Gitki, da je njegov obraz hudo žalosten in resen. Videla je še, kako je nejevoljno stresel z glavo; nato se je obrnil stran, zamahnil s palico in krenil dalje. Kmalu je izginil med lipami in bresti, ki so rastle ob poti.

Počasi je stopila Gitka izza stave. Bilo ji je, ni vedela kako — podobno morda kakor Lipčetu, ko mu je Gitka rekla: »Lipče, kakšen pa si!« Kaj je storila! Prodala je brata in ga izdala, ko ji je bilo treba samo ziniti, da bi ga rešila! Zamudila je ugodno priliko. Zakaj, zakaj le? Ni mogla dihati in je menila, da se bo zadušila! Kdo naj sedaj bratu še pomaga? Hajmo je odšel v gore. Kdaj ga bo pač zopet videla? Dolgo, dolgo ne! Razen, ako bi šla sama k njemu gor v Rdečino — na velikonočno nedeljo. Toda čemu čakati tako dolgo? Sedaj takoj! Saj Hajmo ni mogel biti še posebno daleč in bi ga s svojimi urnimi nogami pač kmalu dotekla. Zagnala se je nekaj korakov, a takoj spet obstala, zakrila obraz z rokama in se zgrudila na suha drva. Zaplakala je...

Posebno daleč Hajmo še ni mogel biti, tako je menila Gitka. Kako blizu je pa bil, tega ni niti slutila. Ko je namreč zamišljeno zroč šel ob plotu sosednega vrta, mu je iznenada priletel nasproti majhen snopec trobentic. Zavzet je obstal, pogledal osuplo cvetje na tleh pred seboj in se prežeče zazrl

v mejo, od koder je bil priletel šopek. Za vejevjem, poraslim z nežnimi, blede zelenimi lističi, se je rdeče zasvetlikalo in pritajen hehet je udaril lovcu na uho.

V Hajmovih očeh se je veselo posvetilo, hitro se je sklonil po šopek, si ga zataknil poleg orljega peresa za kapo, skočil k meji in smeje se razgrnil z obema rokama vejevje.

Pred njim je na tleh čepelo mlado, močno dekle; čedni, kmečkokrepki obraz so ji obrobljale težke rumene kite las. Hehetaje in spogledljivo se je ozrla v Hajma in razprostrla roke proti njemu, kakor bi pričakovala zabavnega napada in se ga hotela ubraniti.

Hajmo pa menda ni niti opazil ugodne priložnosti. Ko je spoznal, da je rdeči odblesk povzročil s srebrno verižico prepasan živetec in ne neko krilce, mu to menda ni bilo posebno všeč. Začudeni in zmedeni njegov obraz je dekleta jezil in zabaval obenem. Dvignila se je s tal, prekrižala roke in se mu zasmejala v lice.

»Ali si ti vrgla snopec?« je vprašal.

Samo hehetala se je in mu kazala bele zobe; toda ko se je hotel brez pozdrava obrniti, je dejala hlastno: »Kaj sprašuješ! Če ne more snopec sam leteti, ga je morala vreči pač neka, ki ni daleč.«

»Tako daleč morda kakor ti?«

Skomizgnila je z rameni in stopila tik ob mejo. Hajmo je meril dekleta z začudenjem v očeh. »Mnogo dela menda nimaš?«

»Zakaj?«

»Mislim pač, da izgubljaš dosti časa, preden nabereš toliko cvetlic, da moreš vsakemu, ki gre tod mimo, zagnati snopec na glavo.«

»Na glavo?« se je namuznila. »Mislim, da je priletel nekoliko nižje. In znabiti, da nimam snopca za vsakogar.«

»Tako!«

»Da!« Iztegnila je roko čez plot in v navidezni radovednosti prijela za samostrel. »Lepo orožje. Si gotovo dober strelec?«

»Morda res,« je menil in se umaknil za korak.

»Včasih pa zna zadeti tudi kako dekle... na pravo mesto prav v sredo... pa ne potrebuje za to strelice.«

»Tako?«

»Takooo? Takooo?« ga je oponašala, in oči so se ji jezno zabliskale. »Ali so tvoje besede vedno tako drage?«

Zdaj se je moral smejati Hajmo. »Bog varuj! Samo v velikem tednu, veš, zaradi posta.«

»Si jih hraniš za praznike, kajne? Seveda, pri velikonočnem rajanju se že potrebuje res dosti besed, in prihranjene, te so najboljše.« Ošinila ga je s svojimi drznimi očmi. »Saj prideš gotovo tudi ti na rajanje?«

»Ako bi vedel, da pride tudi prava plesalka.« Hajmo je pogledal postrani med drevje.

»Pride, pride, le nič si ne beli glave zaradi tega.«

»Meniš?« je vprašal Hajmo naglo; nato je pa zmajal z glavo. »Kako moreš vedeti?«

»Sama mi je povedala,« je odvrnila deklica s poredno važnostjo. »Saj nima ravno predaleč do mene.«

To se je ujemalo; zakaj če se fant, ki ga je bil prej vprašal tam na brvi po solarjevi hiši, ni zlagal, je stanovala Gitka tamle pod sosedno streho.

Veselo iznenaden je prijel Hajmo dekleta za roko. »Sama ti je povedala? Potem ji povej tudi ti, da pridem. Prav gotovo! In lepa hvala za sporočilo.«

»Cenca, Cenca!« se je začul nestrpen glas sem od lepe kmečke hiše.

»Že grem!« In šepetaje se je obrnila deklica spet k Hajmu. »Pa ji moraš prinesiti tudi snopec za pirhe...«

»Najlepšega, ki ga bom našel, telohe!«

Odkimala je. »Jih ne maram! So mi premrzli. Moraš poiskati že kaj toplejšega zame. In zatakni mi snopec še pred zoro na moje okno, potem ga bom nosila že pri procesiji. Glej tam, drugo okno poleg vrat!«

»Cenca, Cenca!« se je oglasilo spet od hiše.

»Že grem, že!« In smeje se je stekla proti domu in na pol poti še enkrat pomigala z roko.

Hajmo je pogledal, kakor bi se bila nebesna sinjina poveznila na njegovo glavo. »Tako? Tako torej meniš?« je zamomljal. Potem se je iznenada glasno zasmel in odšel hitro dalje.

Z glave si je snel kapo, strgal z nje šopek trobentic in ga zagnal v potok; bistri valovi so ga požrli kakor gibka riba spreminjasto mušico.

7

Popoldan je minil in z delopustom se je vrnil domov Volfrat. Bil je varilec, ki ga je videl zjutraj Hajmo pred solarno; razen v platnene hlače je bil oblečen še v debelo srajco in mehek jopič. Pred durmi je sezul cikle in stopil bos v izbo, sedaj že povsem temno.

»Ali si ti, Volfrat?« je tiho vprašala žena.

»Jaz, Zefa,« je odvrnil skoroda šepetaje; potem je stopil k njej in jo s svojo težko roko pogladil po glavi. »Kaj pa počneš, revica?«

»Že gre, saj mora.«

»Ali si ob soncu bila kaj zunaj?«

»Bila sem!«

Sklonil se je nad posteljo. »Že spi?« Prikimala je. Rahlo je sedel na rob postelje in položil hrbet roke na lice spečega otroka. »Kar gori!« Sklonil se je še niže in pil vročo sapo, ki mu je puhtela nasproti. Potem se je vzravnal in vprašal: »Kje je pa dekle?«

»Kuri.«

Vstal je in odšel iz izbe. Zunaj pred ognjiščem je našel Gitko ob plapolajočem ognju.

»Ali si bila pri njem?« je vprašal.

Gitka je prikimala in oči so ji zalile solze.

»Govori vendar, ali bo počakal?«

Odkimala je; govoriti ni mogla. In njen molk mu je povedal več, kakor bi mu moglo povedati sto besed. Zbledel je do ustnic, prijel s tresočo se roko suho vejo in suval sem in tja po ognju.

»Ficmajer,« je dejal potem z negotovim glasom, »ni mogel o Mihelu plačati gостаščine in drugi dan so ga spodili iz bajte.«

»Beži, kaj se boš postavljaj s takim v eno vrsto!« je dejala Gitka skoro jezno. »Tak slab človek.«

»Dober ali slab, samo škrobotati mora. Škrobotati!« Hripavo se je smejal, vtaknil žuljave roke v prazne žepe in jih stresal. »Zdaj ima Simeraver Ficmajerjevo kočo, in Sutrov France že tudi komaj čaka, da bo katera prazna.« Obrnil se je in zapustil kuhinjo. Na pragu je vprašal čez ramo: »Kje je fant?«

V istem hipu je prihrumel Lipče skozi vrata. Volfrat ga je ujel v razprostrte roke in si ga dvignil na prsi. Lipče se je jokaje otepal take raskavo trde nežnosti. In še, ker je moral povedati važno novico: Eger da je vprašal po očetu in naj gre še nocoj k njemu.

»Ta tudi?« je zamomljal Volfrat. »Seveda, skrb ne hodi nikoli v eno. V tropah, v tropah, bo pač tudi zdaj tako!« Spustil je dečka na tla, ga odrinil skozi vrata v izbo in odšel iz hiše.

Preskočiti mu je bilo treba samo vrtno ograjo; Eger je bil njegov sosed, pa težek povrhu; imel je polne skrinje in omare, štiri konje v hlevu in nad dvajset govedi.

Kmet je menda solarja že pričakoval, zakaj stal je med vežnimi vrati, palce zataknjene za širok usnjen pas.

»Dober večer, Eger!«

»Bog daj, Polcer!«

»Ne zameri, gospodar,« je nadaljeval Polcer, besede so ga davile, da jih je le s težavo stiskal iz sebe, »res ni prav, da čakam in se dajem klicati, priti bi bil moral sam, saj dobro vem, dal sem ti roko, da bom plačal do cvetnega tedna...«

»Kaj pa besedičiš?« ga je ustavil kmet. »Kdo te je po tem vprašal?«

Volfrat je veselo iznenaden pogledal kvišku.

»Obdrži denar, dokler hočeš. Ne potrebujem ga. Revež si res, pa pošten do mazinca, pri tebi je dobro spravljeno. Smilil si se mi in bil sem vesel, da sem ti mogel pomagati.«

Volfratu se je vnela iskrica plahega upanja. »Gospodar, če govoriš z mano tako,« je zajeceljal, »potem bi pa namesto Bog plačaj! rad rekel prosim lepo! Eger, jaz nimam denarja za gostaščino. Ali bi mi mogel pomagati?«

Eger je napel ušesa. Kar je čul, mu je menda zelo prijalo. »Mogel bi že, če bom hotel,« se je namuznil. »In kdo vé, morda bom res hotel.«

»Gospodar!« Volfratove roke so se zatresle na kmetovih.

»Spusti, spusti!« se je v smehu branil kmet. »In govorila bova še o tem. Da boš pa videl, kakšen sem in kako ti hočem dobro: vem za priliko, kjer bi se zaslužilo nekaj lepega drobiža, in takoj sem se zmisllil nate.«

»Zaslužiti! Moj Bog, gospodar, zgrabil bi in delal ko norec. Toda jaz sem na šihtu v solarni od jutra do večera.«

»Kar imam v mislih, se dá narediti tudi ponoči. Saj je zvezdnata noč. Po delu naložiš, potem potrebuješ devet ur in si spet na mestu, preden pozvoni

zvonec v solarni. In če se poprimeš posla v soboto zvečer, imaš še več časa, na velikonočno nedeljo ne gori pod kotli.«

»In kaj bi bilo, kar naj naredim?«

»Cenca!« je zaklical kmet v vežo nazaj. »Pribnesi svetilnico!«

Kmalu se je prikazala kmetova hči na vežnih vratih, držeč v roki prižgano svetilnico. Kmet jo je vzel. »Pojdi!« je rekel in šel pred solarjem proti skednju.

V velikem prostoru brez oken je vladala črna tema. Volfrat se je začudil: tako pozno spomlad, a skedenj je bil še nabito poln sena in snopja.

»Poglej!« je rekel kmet in dvignil svetilnico.

Volfrat je osupnil; plaho je prijel za pokrivalo in se odkril. Na kupu sena je v naravni velikosti ležala izrezljana Odrešenikova podoba z razprostrtima rokama. Manjkal je samo križ. Podoba je bila nanovo pobarvana: lasje rjavo, oči modro, udje blede kakor sneg in iz vseh ran, izpod vsakega trna okronane glave so tekle krvave kaplje. Nemiren žar lojenke v svetilnici je metal drhtivo in utripajočo luč in senco, da se je zdelo, kakor bi podoba živela in se gibala.

»To boš ponesel gor na mojo planino v Rdečini in pribil na križ,« je spregovoril kmet. »Jeseni sem vzel podobo domov, da se ne bi pokvarila v snegu. Toda sedaj začenja poganjati trava, sedaj mora Kristus spet nazaj, da popazi na moje stvari. Težek bo seveda, pa vidiš, dal sem ti pripraviti krošnjo, dobro se ti bo prilegala na hrbet, tako boš čutil samo pol teže. In sedaj povej, hočeš?«

»Da, gospodar, v soboto ponoči,« je odgovoril Volfrat. »Naložil ga bom pa kar takoj.«

»Prav, prav,« je prikimal Eger.

Volfrat si je pomeril krošnjo na hrbet, da bi videl, kako visoko mora privezati rezljino, da bi ga ne ovirala pri hoji. Potem je raztegnil vrvi in si

pripravil šope sena, ki jih je moral podložiti pod podobo, da bi se njene sveže barve ne odrgnile na robovih krošnje.

»Kajne,« je spregovoril spet Eger, »doma imaš težke križe?«

Volfrat je samo prikimal.

»Moj Bog, moj Bog, saj tudi pri meni ni dosti boljše.«

»Kako pa gre gospodinji?«

Kmet je vzdihnil. »Slabo, slabo! Kaj bi dal, da bi bila spet kmalu zdrava! Strašno težka je baba in zoprna, da bi izgubil dušo pri njej!«

»Je pač bolezen, gospodar, potrpljenja je treba.«

»Da, da, na mernike! Vsako njeno bolečino dobim desetkrat pod nos. In maže! In kapljice! In komedije! Moj Bog, saj bi nič ne rekel, če bi le kaj pomagalo. In sedaj méni padar, da ne bo žene spravilo nič drugega na noge, samo srčni križec divjega kozla. Pa od kod naj ga vzamem? Sem bil danes pri samostanskem valptu, mislil sem, da mi ga bo prodal, pa me je lepo nagnal! Kaj takega da je samo za gospodo, je dejal. Kakor bi kmetica ne živela prav tako rada ko plemenita gospa. In baba mi hoče potegniti domala vso kožo s telesa. Prav res, deset šilingov bi dal za srčni križec. A od kod naj ga vzamem, kaj meniš?«

Volfrat je pogledal kvišku in ujela sta se z očmi. Sedaj je solar vedel, kam kmet meri. Molče se je spravil spet na svoje delo, toda roke so se mu tresle. Deset šilingov! In z osmimi bi bila plačana gostaščina. Potem še nekaj meric rdečega tirolca za Zefo in mesa k juhi, in dobršen kos najboljše tele-tine, ki bi zalegla petkrat za otroka, pa še vedno bi ostalo nekaj malega za drugi teden. O ti ljubi Bog, kako dobro, dobro srce je imel hudič, ki je prišel, da bi skušal Volfrata!

Od hiše sem se je oglasila vesela Cencina popevka. »Hehehe!« se je zasmeljal Eger, »dekle tudi kar ne more dočakati nedelje. Že danes čuti praznik v nogah. Boš šel tudi ti na rajanje, Polcer?«

»Kakšne kvasiš, gospodar! Kadar bodo plesali na čast vsem pomočnikom v sili, takrat utegnem iti.«

»Hehehe! Dekle kar nori od veselja. Naj nori! Naj si izbere fanta. Hehehe! Morda ji bo po godu novi samostanski lovec. Tudi ta bo na rajanju. Prav prejele ko je šel tod mimo, ji je obljubil, da pride prav gotovo v nedeljo, navsezgodaj že!« Menda se je zdelo Egerju posebno važno, da je njegovi Cenci baš ta plesalec zagotovljen; kajti spregovoril je vsako besedo s poudarkom, kakor bi bile šilingi, ki jih šteješ na mizo. In kakor preštejemo, da se ne bi zmotili, zadnje novce še enkrat, tako je Eger ponovil zadnje besede: »Da, navsezgodaj že!«

Volfrat se je naglo vzravнал in ošinil z iskrami v očeh kmeta, ki mu je veselo pomežikoval; nato si je obrisal s čela mrzli pot in delal dalje. Z obema rokama je privzdignil težko Kristusovo podobo, da bi jo del na krošnjo, obloženo z mehкими šopi sena. Toda kako slab je bil v rokah! Skoro bi mu podoba zdrknila na tla; pri tem se mu je trn iz Kristusove krone zadrł do krvi v lice. Obrisal se je in pogledal roko. In takrat se mu je zazdelo, kakor bi mu nekdo govoril, tesno na uho in čisto tiho, ne Eger, nekdo drugi. Pa sta bila tu vendar sama! Zmajal je z glavo in segel po vrveh, toda mrzla groznica mu je šla prav do srca.

»Bodi, bodi! Še Boga mi potari!« se je zasmeljal Eger. »Potem ne bo pustil zrasti niti šopa trave na moji planini. Hehehe!«

Volfrat ni odgovoril. Trdno je prepel vrvi okrog rezljine, da bi se ne mogla premikati na krošnji.

Eger ni gledal na Volfratove roke, samo v njegov obraz. »Tvoji gre na boljše, kakor mi je pravila Cenca,« je dejal po premolku. »Da, da, dobra jed

in pijača, potem bo že prišla spet k sebi, sedaj na spomlad, ko bo bolj toplo. Toda kaj pa počne tvoj otročiček, tvoja mala? Z njim je pa slabo, sem slišal.«

Volfrat je samo prikimal, toda prsi so se mu napele, kakor bi hotele počiti.

»Tako močen in zdrav otrok, kaj vse ne zadene takega reveža,« je nadaljeval Eger in kimal z glavo. »Kako se je pa pričelo?«

Volfratu je zastajala beseda, ko je govoril o otrokovi bolezni.

»Ti, Polcer, to je pa prav tista bolezen, za kakršno bi bil valptov najmlajši lansko zimo skoroda umrl, grobar je že čakal, zares...«

»Opravil sem, gospodar,« mu je segel Volfrat hripavo v besedo.

»Prav, prav!« Eger je stopil h krošnji, potresel rezljino in povsod poskušal, kako je pritrjena. »Mislim, da bo, samo tule, glej, tule, ne leži še na trdnem. Stopi tjale po dober zgrabljaj sena in zamaši to luknjo. Da, Polcer, kar umiral je že otročiček in živ človek bi ne verjel več, da bo ubogi črviček še kdaj stopil na noge. Kaj pa je?«

Volfrat je stopil do nakopičenega sena in zagrabil, kar ga je mogel objeti z rokama. Tedaj je pa začutil v roki nekaj trdega in privlekel ven. Samostrel! V Volfratovem obrazu je zaigral bloden nasmeh.

»Gospodar, kako pa pride orožje le-sem?«

»Kako naj bi prišlo?« se je nasmehnil nagovorjeni. »Nog nima, ga je moral nekdo sem pač položiti. Da, Polcer, da ti povem, ko so ljudje že mislili, zdaj, zdaj bo udarila revčku zadnja ura, so mu navsezadnje dali še nekaj, in kaj deš? pomagalo je! Kakor po čudežu! In zdaj skače otročiček spet po svetu, živ in zdrav ko žrebiček! Bilo bi res škoda, ako bi moral zgniti.«

Smrtnobled je stal Volfrat ob senu in stiskal samostrel, kakor bi mu hotel držaj zmečkati v svojih železnih rokah.

»In kaj je bilo, kmet, kar je otroku pomagalo?«

»Krvavi cvet divjega kozla!«

Volfrat se je obrnil proč. Mirno je poskusil tetivo in zaklop pri samostrelu, prikimal zadovoljen, omotal orožje popolnoma s senom in ga vtaknil na krošnji v luknjo pod podobo. Potem je vstal, si otrešel senene bilke z obleke in dejal: »V soboto ponoči, gospodar! Po delu pridem in naložim Boga.«

»Prav, Polcer! Pomagaj meni in pomagal boš sebi.«

»In če pridem in prinesem ... «

»Kakor sem rekel. Jaz sem Eger!« Iztegnil je roko in Volfrat je krepko udaril vanjo.

Ko je prišel varilec domov, ga je Gitka čakala na temnih vratih.

»Pojdi vendar, kako le moreš tako dolgo izostajati,« se je našobila. »Zefa je že legla. Pojdi, večerjo sem ti postavila zunaj na ognjišče, v izbi bi utegnil zbuditi otroka.«

Šel je v kuhinjo in sedel ob ognjišče, kjer je začenjala ugašati že zadnja žerjavica; samo rdeč odsev je še polnil prostor. Gitka je hotela sesti obenj, toda porinil jo je proč in rekel: »Pojdi spat, dekle!«

Odkimala je, zakaj govoriti je hotela z njim o pomoči, ki se je medtem nanjo domislila. Toda komaj je omenila gostaščino, je že dejal: »Le lezi spat in si ne beli glave. Gostaščino že imam, Eger mi posodi denar.«

Gitka je onemela od veselja, samo roke je sklenila, nato pa je odbrzela, smuknila v izbo, tipaje našla posteljo in se oklenila Zefe okoli vratu.

»Ima jo, ima jo!«

Žena je takoj spoznala, o čem Gitka govori. »Kajne, prej še ni imel denarja?«

»Samo skrb sem ti hotela prihraniti,« je šepe-
tala Gitka.

»Kje je pa dobil?«

»Eger mu je posodil.«

»Pa je le dober človek,« je zajokala Zefa in
sklenila roke. Tako iz srca pač ni še nikdo molil za
Egerja, razen morda on sam.

Gitka je dahnila poljub na vroče čelo spečega
otroka in je smuknila v svojo kamrico. Ko je legla,
je jokala in se smejala, eno za drugim venomer. In
pri tem je molila svojo navadno večerno molitev,
pa še en očenaš kot dodatek. Ljubi Bog ga je zaslužil
danes, zakaj samo on je ustvaril ta dva dobra, dobra
človeka, Egerja in Hajma, in od obeh je bil Hajmo
prav gotovo še boljši. Da ni nič pomagal, vendar ni
bila njegova krivda. Zares, nič ni hotela odščipniti
Egerju od njegovih zaslug. Toda Hajmo! Ta bi bratu
denarja ne posodil, ne, daroval bi mu ga! Ali bi ga
pa tudi imel?«

Ko je prišla Gitka v svojih mislih do tega vpra-
šanja, se je morala zasmejati. Razigrano se je zlek-
nila, prekrižala roke pod glavico in zabrundala pe-
sem o telohu:

Strm, strm je breg,
pokriva ga sneg —

Ko je dospela do besed:

Na dnu srcá, na dnu srcá
rastla je, rastla rožica,
lepa, da lepše ni bilo —

je umolknila. Kakšna je neki ta rožica? Vedno je
pela kar tako brez misli. Danes se ji je prvič vsililo
takšno vprašanje. Kakšna je ta rožica?

Tako je ležala z odprtimi očmi in sanjala v
noč...

Zunaj v kuhinji pa je sedel Volfrat pri novem
ognju in rezljal iz hruševine puščico za samostrel.

Med delom so mu minuli časi vstajali pred očmi: ni bila to prva puščica, ki je prišla iz njegovih rok. Podobe in dogodbe iz mladosti in vojnih let so se vrstile ena za drugo. Enkrat je dvignil glavo in počasi pogledal proti steni, za katero je spala Gitka — pri tem mu je zaigral na ustnicah čudno zasanjan nasmeh.

Poleg ognjišča je zapazil nekaj kurjih peres in je operil z njimi puščico. Bila so peresa, s katerimi se je bila igrala „mučica“, preden je zaspala.

8

Že dva dni je sameval Hajmo spet v Rdečini. Pozno zvečer je na veliki četrtek prišel domov v lovsko kočo. Valti, na katerega je bil naletel blizu križa, je v mraku menil, da se mu bliža divji lovec in je s samostrelom že kar pomeril vanj. Potem seveda sta se spoznala in se dovolj nasmejala. Na poti domov je fant venomer pripovedoval; zanj je bil vsak korak dogodivščina zase.

Ko sta prišla do koč, je brat Severin vlekel dreto na seneni postelji. Zbudila sta ga in frater je v prvem hipu menil, da je treba k zornicam.

»O jej!« je dejal med smehom, ko si je pomel oči. Pa se je takoj nehal smejati in se strašno razsrdil. Hajmo, je dejal, bi bil že lahko mislil na to, da bi prinesel iz samostana pletenko „dobrote božje“ ali kaj podobnega. Lovec je sprevidel, da se je res hudo pregrešil, ne sicer pred Bogom, pač pa pred njegovim „hlapcem“. In tako se je moral brat Severin na mastne žgance, ki jih je dobil za večerjo, napiti samo vode in oditi znova k počitku. Brr! Voda mu pa res ni prijala niti v čevljih, kaj šele v želodcu.

Ta „v nebo vpijoča nesreča“ ga pa vendar ni motila pri spanju. Smrčal je bolj ko kdaj.

Hajmo in Valti sta se spet utaborila za ognjiščem, vsak ob eni strani rdeče žerjavice. Zunaj je zamolklo bučal jug.

»Valti,« je vprašal čez nekaj časa Hajmo pravi tiho. »Ali že spiš?«

Fant se je vzravнал.

»Valti, nekaj bi ti rad dal za spomin, preden odideš. Kaj bi hotel?«

»Pero z vaše kape,« je bleknil fant.

»Dobil ga boš, kar vzemi ga jutri zjutraj. Pa moraš tudi zame nekaj opraviti.«

»Povejte!«

»Ali veš, kje je Gitka doma?«

»Mlinarjeva?«

»Ne, solarjeva sestra.«

»Ah ta! Da, zakaj?«

»Potem pojdi do nje, jutri in jo vprašaj, zakaj je jokala v valptovi pisarnici.«

»Kaj naj jo vprašam?« je ponovil Valti, kateremu stvar ni šla dobro v glavo.

»Vprašaj jo, zakaj je jokala, danes, ko je bila pri gospodu Šlutemanu v pisarnici. Reci ji, da bi jaz rad vedel. In ko pridem na velikonočno rajanje, mi boš povedal. Razumeš?«

»Bom, bom!« je prikimal Valti. »Pa si morem kar misliti, zakaj je jokala. Valpet je bil seveda spet ves strupen in jo je stresel za ušesa. Res, to dela prav rad, sam vem!« Zazdehal je in položil spet glavo na zravnano kuto, ki mu je služila za zglavje. Ali kmalu se je spet dvignil pokoncu.

»Hajmo!«

»Kaj bi rad?«

»Sedaj pa vem, katera Gitka je prava.«

»Tako?« se je nasmehnil Hajmo.

»Da, da.« In hehetaje je legel postrežnik spet k počitku.

Kmalu sta spala oba.

Drugo jutro je odšel Hajmo še pred zoro iz koče, da bi nastopil svoj logarski obhod. Rad bi se bil poslovil od svojih gostov, toda oba sta v lepem soglasju vlekla dreto tako ginljivo, da bi se ju bil usmilil tudi kamen. Hajmo je snel orlje pero s svoje čepice in ga zataknil za Valtijev klobuk. Potem je odšel.

Ko se je zvečer vrnil domov, sta samostanska ptiča že davno odletela. Hajmo ni niti zanetil, tako je bil zdelan. V vseh kosteh je še čutil obe noči, ki ju je prebil za ognjiščem; in dan je bil danes utrudljiv kakor še nikdar. Obšel je vse izpostavljene kraje v svojem obširnem revirju, preiskal vsako stezo in vsako zaplato snega. Ni hotel, da bi se mu primerilo še drugič, kar se mu je včeraj v valptovi pisarnici. Šluteman se je tako ljubeznivo igral z njim kakor mačka z miško, malo je manjkalo, da ga ni še požrl. Ali tudi gospod Henrik je gledal temno zaradi obeh pogrešanih kozorogov, vendar ni bil krivičen in je poslušal Hajmovo opravičilo, kljub gospodu Šlutemanu, ki je nestrpno bobnal po mizi. Slednjič je prošt odslovil Hajma celo s prijaznimi besedami: »In če te veseli,« je dejal gospod Henrik, »smeš priti na praznik po zjutranjem obhodu v dolino na velikonočno rajanje.«

To dobrotljivost je hotel Hajmo poplačati z dvojno marljivostjo. Če bi mu le bila sreča mila, da bi zasačil kakega divjega lovca! Stisnil je pesti ob tej misli. Toda sredi največje jeze so mu zazveneli v ušesih glasovi gosli in piščal.

Ali bo prišla na ples pač tudi Gitka? No, dekle, ki ne pride, se lahko poišče. Iz te misli je Hajmo razpredel sto drugih, dokler se vsa njegova umovanja in snovanja niso neopazno zlila v spanje in sanje.

Tej noči je sledil utrudljiv dan. Jug je besnel, kakor bi hotel vso silno stavbo gorá spremeniti v razvaline.

Bil je soparen kakor vihar pred nalivom. V njegovi sapi je na visokih strminah izginjal sneg, da si opazil na oko, kako ga je bilo manj in manj. Bela trda zimska odeja na vseh skalnatih stenah je oživila, in ko so bobneli snežni plazovi, je odnašal jug padajoči sneg v celih oblakih po zraku.

Hajmo si je moral utirati pot od koraka do koraka. Proti večeru, na poti domov, je prišel mimo križa. Prazni so štrleli obnožni žebli iz lesa. Kam le so prešli Gitkini telohi? Jug jih je pač odpihal? Hajmo se je oziral po tleh naokrog; v skalni razpoklini je zapazil eno izmed njenih cvetlic, razcefrano in ovenelo. Pobral jo je in si jo hotel zataktniti za kapo. Toda ne — cvetka je bila namenjena Bogu. Tiho jo je zataknil nazaj med žeblija; a komaj je odmaknil roko, jo je jug spet odnesel.

Še pred nočjo je prispel Hajmo do koč. Danes ni mogel nič razmišljati in sanjati. Oči so se mu zapirale že, ko si je pri plapolajočem ognju pripravljaj svojo večerjo.

Komaj je legel, je spal. Okoli koč je besnel pomladni vihar in mu pel hrumečo uspavanko...

Ko se je Hajmo prebudil, je bila še trda tema. Začuden je prisluhnul. Nema tišina pred koč. Zmajal je z glavo in stopil na prosto. Jug se je popolnoma poglobel in gorski gozd je še samo tiho pošumeval. Bledi, redki oblački so jadrali po nebu, na katerem so migljale neštete trume zvezd. Sočno, jasno jutro je obetalo lep dan.

»Velikonočno vreme,« je dejal Hajmo. Potem je pogledal na zvezde in menil, da je tretja jutrnja ura že minila. Tako se je prebudil baš o pravem času, da bi zaslišal divjega petelina, na katerega je kanil gospod Henrik priti po praznikih.

Zaprl je koč in se napotil v noč. Pa je v hipu obstal in prisluhnul. Glasovi so mu udarili na uho, kakor udarci kladiva na železo... in spet isto... in še tretjič. Še je prisluškoval; ni vedel, kaj naj bi

ti glasovi pomenili, vendar ni bil zaradi njih v skrbeh; zakaj kdor hodi v gorskem gozdu po slabih potih, se plazi potihoma. Bo pač kak kmet, ki ga je podnevi zadrževalo delo, in je odšel ponoči na planino, da bi zgodaj zjutraj pogledal, kako je prezmil njegov stan, in je kaj popravljal. Seveda se je lovcu zdelo, kakor bi glasovi ne prihajali od staj, ampak od nekod višje. Toda Hajma je že bila naučila izkušnja, kako odmev ponoči vara.

Še je prisluškoval nekaj hipov, toda bilo je vse tiho. Potem se je napotil dalje; vprek čez Peščeno drago se je po najkrajši poti vzpenjal proti Križevju. Svitalo se je, ko je došel do cilja. Tiho oprezovaje na vse strani, je smukal od drevesa do drevesa. Nad vzhodnimi gorami, onkraj Okamenelega morja, se je še komaj malo zaznaval medel svit bližnjega dneva, ko je Hajmo že začul rahli klip klip pojočega petelina. Previdno ga je zasledoval in končno ugledal na suhi veji ponosnega ptiča, ki se je ves črn ostro odbijal od bledega neba. Za trenutek je opazoval zaljubljenega pevca, kako se je na svoji veji košatil in vrtel, kako plesal z razprostrto pahljačo in utripajočimi perotmi; potem pa, ko se je toliko zdanilo, da je mogel Hajmo nad očmi ptiča že razločiti žarečo rožo, se je potihoma umaknil, da ne bi petelina „razžalostil“. In čim nižje se je spuščal skozi redki gozd, tem bolj je spešil, tem bolj gledal. Saj je hitel v dolino, na veselo praznovanje, na velikončno rajanje: z eno roko v drugi, z enim licem pri drugem z Gitko!

Ali naj zapleše za izpremembo tudi z ono drugo? Kako ji je že ime? Čakaj: Cenca! Mogoče, ako se bo Gitka utrudila in ne bo ugovarjala. Gitka? In bi se utrudila?

Na glas se je moral zasmejati. Toda mahoma je umolknil. Iz Peščene drage je začul glas, kakor bi se zakotalil kamen. Kdo je hodil tam doli? Ne! Kaka divjačina, morda divja koza išče hrane in je sprožila

kamen! Proč skrbi! Danes sme mirne duše pre-pustiti divjad in goro samima sebi, zakaj tako brez-božnega človeka pač ni nikjer v krajih tod okoli, da bi se ukvarjal z ropom na najsvetejši dan vse-ga leta.

Jutro se je budilo; rdeč blesk se je razlil čez gozd in stožci gorá so se zasvetili v vzhajajočem soncu kakor žareča kovina. Ko je Hajmo prispel na rob Križevja, se je spustil za kratek oddih na pri-potno skalo in se ves v čudu ter s svetlimi očmi zazrl v blesteči sijaj lepega jutra.

Bilo mu je, da bi zaukal, toda siloma je pri-držal glas v sebi, zakaj v peščenini, kakih tisoč korakov pod seboj, je opazil na kopnem pobočju kozoroga, ki je stikal za pašo. Ni hotel splašiti živali, ki je hrane zelo potrebovala. Nepremično je obsedel in opazoval divjačino, kako se je polagoma pomikala čez pobočje in iskala skromne paše. Tedaj je pa žival dvignila glavo z mogočnim rogovjem — očitno je zavohala nevarnost — splašena se je skušala naglo oteti v varstvo bližnje skale, toda preden je dospela do sten, je v skoku udarila z zadnjima nogama v zrak, se zgrudila, se pognala spet kvišku in izginila nato v nižji kotanji.

Bled je skočil Hajmo pokoncu; tu nekaj ni v redu!

Z enim vzmahom je imel samostrel v rokah — neslišen skok, in potopil se je v gosto grmičevje ruševja, ki je pokrivalo vrhove Križevja. Po kačje gibko se je vil skozi zamotano vejevje in ko je došel do kotanje ter pogledal vanjo, mu je udarilo srce in se mu zatresle roke od jeze in srdite raz-burjenosti.

Zagledal je človeka v kmečki obleki in s po-črnjenim obrazom, kako je vlekel ubitega kozoroga proti bližnji gošči.

»Ali te naposled vendarle imam, ti tat!« je siknil lovec skozi zobe. Nič več se ni tresel, in ko je na-

penjal tetivo na samostrelu ter vlagal strelico v škrto, so se mu roke zjeklenile ko trdo železo. Dvignil je orožje do lica, toda gosto vejevje ni pripuščalo varnega strela. Tiho je vstal, da bi se splazil na konec grmičevja; tam na planem je stal križ; za široko klado se bo lahko skril in dobro meril.

Izvil se je iz zadnjih vej in dvignil orožje — tedaj pa mu je obšla srce ledena groza: s križa je gledala nanj živa Zveličarjeva podoba.

Siloma je hotel pogledati Hajmo proč, pa se ni mogel odtrgati od svete podobe; resno, žalostno so gledale nanj božje oči, podoba je kakor živela v svojih močnih barvah; rdeča kri je menda pravkar še tekla — lovcu se je zdelo, da so se začele ozarjeno svetiti velike, modre oči, da so se odprla trpljenja polna, trpka usta in nežno spregovorila: »Hajmo, mar hočeš moriti na moj velikonočni dan, ki naj bi bil vsem ljudem dan sreče in sprave? Ne delaj tega, Hajmo, ne delaj tega!«

Samostrel v Hajmovih rokah se je povetil in strelica je padla iz škrte. Lovec jo je pobral z drhtečo roko in je poljubil noge Križanega.

Potem se je spustil neslišno po pobočju; divji lovec, ki je imel v gošči opravka z ubito divjačino, ga ni čul prihajati; na tleh je zapazil Hajmo lok divjega lovca; pograbil je orožje in ga zalučil s silnim zamahom v prodje; tedaj je skočil lovski tat pokoncu; ko je ugledal lovca, je omahnil in se začel z obema rokama loviti po zraku.

»Kdo si?« je trdo vprašal Hajmo.

Človek je strmel v tla in ni spregovoril.

Hajmo ga je hotel prepoznati, toda zaman. Lovec ni bil iz teh krajev doma in je videl tu samo še malo ljudi, tudi si je ropar potresel brado in lase s sajami in si počrnil obraz tako na debelo, da je Hajmo zaznal v njem komaj kako potezo.

»Pojdi!« je dejal in naznačil z roko smer.

Ujetnik spredaj, Hajmo z napetim lokom za njim, tako sta stopala nazaj po pobočju; ostro je pazil Hajmo na vsako kretnjo divjega lovca. Sredi strmine se je ujetnik ustavil; v temnih očeh mu je sijal obup.

»Lovec, bilo je prvikrat in v sili!«

»Stopaj!«

»Lovec, ženo imam in dva otroka, zapisani so smrti!«

»Po tvoji krivdi!«

Zamolkel vzdih se je utrgal možu iz prsi; povsil je glavo in se težko napotil dalje. Sedaj sta prišla na vrh Križevja. In spet se je obrnil ujetnik, oči so mu grozničavo žarele.

»Kaj bo z mano?«

»Kakor z vsemi, ki so storili to, kar si storil ti!«

»Lovec! Usmili se moje žene in mojih otrok, pusti me ubežati!«

»In če bi tudi hotel, ne smem!« je dejal Hajmo z negotovim glasom. »Moja dolžnost in obljuba! Prisegel sem!«

»Dovoli vsaj, da zmolim očenaš za ženo in otroka!«

»Moli!« je odvrnil Hajmo.

Divji lovec je pokleknil pred križem na zemljo, sklenil roke in pričel šepetati. Hajmo mu je stopil ob stran in se hotel odkriti, da bi se zahvalil tudi on Kristusu, ki ga je obvaroval prelivanja krvi in vse prav obrnil. Toda, ko je dvignil roko, je ko blisk planil tat kvišku, izdril Hajmu lovski bodež izza pasu, in preden se je mogel lovec zavarovati, mu je oni zasadil svetlo rezilo v ramo.

Samostrel je zdrknil Hajmu iz rok, kleknil je, zastokal in se sesedel na mahovito kamenje, ki ga je obarvala njegova kri — s poslednjo močjo se le napol dvignil, njegove oči so se ozrle še na podobo na križu, potem je omahnil, zavest mu je ugasnila . . .

Vse gorske vrhove je obsevalo svetlo sonce; po silnem razdiranju divjega juga je oplajajoče in rahlo božala pobočja mlačna spomladanska sapa, in medtem ko se je na kamniti strmini razgubljal odmev naglih korakov bežečega morilca, je priplulo rahlo in tiho skozi zrak, od nekod iz daljne, globoke doline — glasovi velikonočnih zvonov. Njih duše so se bile vrnile iz Rima in njihovi glasovi so odmevali širom dežele od zvonika do zvonika, slaveč moč in veličastje Boga, ki je vstal iz groba.

9

Nad solarjevo hišo je tiho in vsa v zvezdah počivala velikonedeljska noč. Le Aha je šumela; sicer nikjer nobenega glasu; kajti Tista, ki se je bila približala to noč revni hišici, je hodila z neslišnimi stopinjami; potrkala je na zaprta vrata — niso se odprla in je vendar stopila v hišo.

V izbi se je zdramila žena; zbudilo jo je tiho ječanje. Vlekla je na uho — in je spet ujela glas. Bil je otrok.

»Muci, kaj pa je?« je vprašala. Toda otrok ni odgovoril. Zefa je bila zvečer tako slaba, da se ni mogla držati več pokoncu. Ali zdaj se je na mah začutila močno. Zajecljala je nekaj besed in skočila s postelje. »Volfrat!« je zaklicala, v svojem strahu je bila popolnoma pozabila, da moža ni doma. S tresočimi se rokami je v temi tipala za kresilom; kamen je dajal samo medle iskre in goba se ni hotela vneti.

»Moj Bog, moj Bog, da bi vsaj ne bila hodila spat!« je tarnala. Do polnoči domala je bedela, potem je zmagala narava nad voljo. Gitka je hotela vso noč prečuti pri otroku, toda Zefa sama je odpravila dekleta spat. Saj se je vendar zdelo, da „muca“ trdno in dobro spi! Seveda bil je grenak dan, ki je pravkar minil, in le s težkim srcem je Zefa videla odhajati

moža za to noč iz hiše; tudi samemu se je poznalo, da ne hodi rad. Če bi ne bilo zaradi teh nekaj bornih novčičev, ki so se dali zaslužiti! Ko je pri odhodu, klobuk je imel že na glavi, še enkrat pobožal otroka po čelu, je rekel: »Potrpi, Zefa, jutri bo bolje!« Res, da se mu je glas tresel, vendar mu je beseda zvenela tako zaupajoče! Morda je vedel za čudežno zel ali zdravilen koren, ki ga je hotel prinesiti z gora domov — za lečen telohov koren morda; o njem je govorila tudi že Gitka.

Končno se ji je posrečilo, da je prižgala luč. Z gomolečo svečo je posvetila na posteljo in se prestrašila do dna srca. Otrokov obrazek se ji je zdel tako spremenjen, kakor bi ne bil to njen lastni otrok, temveč neki tuji. Opoitekla se je k vratom v kamrico in jih odpahnila na stežaj.

»Gitka! Gitka!«

Zaspano se je odzvalo dekle.

»Lepo te prosim, vstani,« je dejala Zefa pojemajoče, »otroku je tako slabo!«

Bosa, popravlja je si rdeče krilce, se je prikazala Gitka med vrati.

»Tam poglej, moj otrok, moj otrok, moj otrok!«

Gitka se je sklonila nad otroka in ga prijela rahlo za ročice, ki so ležale na odeji s stisnjenimi pestmi navzgor. »Mučica,« je zašepetala s sladko nežnostjo, »mučica, ali me ne poznaš več? Poglej, teta Dita je pri tebi!« Trenutek je zaman čakala na odgovor. Potem je zaklicala še enkrat z vso bojaznijo svojega srca v glasu: »Mučica!«

Komaj spoznaven utrip je preletel otrokovo obličje, rahel jecljaj ne kakor v bolesi, ampak kakor iz hrepenenja — se je izvil iz negibnih, malce odprtih ustec, toda telesce se ni zganilo, glavica z bogatimi zlatimi kodri je ležala togo nagnjena na stran, in izpod drobnih, napol priprtih vek so nepremično zrle brez bleska in življenja nekdanj tako prisrčno in hudomušno blesteče oči.

»Ali, ljubica, moja najdražja, kaj ti je?« je zajecljala Gitka in se vsa v solzah brezupno, boječe zagledala v Zefin obraz.

»Moj Bog, moj Bog, da bi bil vsaj Volfrat doma!« je zatarnala žena in se zgrudila ob postelji na kolena. »O, da bi bil ostal vendar doma! Moj Bog! Kaj naj le storim? Moj otročiček, moj otročiček! Kaj naj storim, kaj naj le storim?«

»Zefa, potrpi, potrpi, že tečem, po padarja grem!« je jecala Gitka, in kakršna je bila, bosa, v tankem krilcu, je stekla iz hiše.

Na poti ni pazila na ostro kamenje, ki jo je rezalo v noge, ne na hladno noč, ki jo je grozljivo prehajala, samo tekla je, tekla, dokler ni hlipajoč pritekla do hiše na tržnici, kjer je stanoval padar. Brezumno je začela tolči z betičem po vratih, brez prestanka, tako dolgo, dokler se zgoraj nad njo ni odprlo okence.

»Mar boste nehali ali ne! Kakšen hrušč pa je to sredi noči!« se je začul moški glas.

»Oh, prosim vas, doma imamo bolno dete!« je jecala Gitka in dvigala roke. »Pojdite. pojdite vendar, prosim vas lepo, prosim, prosim, prosim!«

»Kdo pa si?«

»Gitka sem, sestra solarja Polcerja!«

»Takooo?« Ime, ki ga je povedala Gitka, ni padarja nič ganilo. Da, če bi se bila domislila in zaklicala: Cenca sem, hči bogatega Egerja, tedaj bi bila videla, kako bi bil padar ves v ognju! »Takooo? Že dobro, le lepo domov pojdi in povej, da pridem, ko se zdani.«

Okno se je hrupno zaprlo. Gitka je obstala kakor omamljena in se prijela z obema rokama za glavo. Ali je bilo mogoče? Otrok — taka sladka, srčkana stvarca. In našel se je človek, ki ni pohitel, kar bi mu dala pljuča, da bi pomagal!

Pomagati? Pomagati? Kdo zdaj? Kdo? Pater Evzebij! Ta je ozdravil sinčka samostanskega valpta.

Gitka je stekla in vsa zasopla dospela do samostanskih vrat. Zvonec je prodirno zapel, zakaj Gitka se je bila z vso težo svojega telesa obesila za ročaj.

»Pater Evzebij, kje je pater Evzebij?« je zajokala, ko se je odprlo zamreženo okence.

»Deklič! In ponoči?« se je začudil vratar. »Kaj hočeš patru?«

»Bolno dete imamo doma, pater Evzebij naj mu pomaga. Ah, dobri brat vratar, prosim vas, prosim vas ...«

»O, moj ljubi Bog, otrok, patra danes ne boš dobila, že dva dni se mudi v šentjernejski samotorici.«

Gitka se je morala nasloniti na zid, da ne bi omahnila.

»Toda povej, kaj je otročičku?«

»Nič se ne gane in nič ne gleda, ne pozna me več, ah, brat vratar, tako ljubek, dober otročiček!«

»Ne smeš jokati, dekle, ljubi Bog bo že pomagal! In počakaj malo ...« Obraz izza rešetke je izginil, potem se je prikazala skozi odprtino roka z drobno stekleničico. »Vzemi, deklič, vzemi, je najboljša, kar imam: oleum Sancti Quirini iz tegrinskega samostana.«

Gitka je zgrabila z obema rokama.

»Natri s tem otročičku čelo in senca, in žilo na rokah, in mesto, kjer bije srce, in moli tri očenaše, to pomaga! Tisočem je že pomagalo! In sedaj pojdi, dekle! Hvaljen Jezus!«

»Amen!« je jeknila Gitka. Bila je beseda najgloblje zahvale. In plakaje je zbežala proč, toda ne več iz trpljenja, jokala je iz veselja. Kar je nosila v rokah in pritiskala na srce, saj je bila gotova rešitev: blagoslovljeno sveto olje! Znova in znova je ponavljala besedo za besedo: »Čelo, senca, žile in kjer bije srce!« In da bi vendar ne molila le premalo, je pričela že kar zdaj, ko je tekla in tekla: »Oče naš ... ki si ... v nebesih ...«

Upehana, da ni zmogla besede več, je dospela do hiše.

Zefa ji je prišla naproti, zmedena, smrtno bleda in vsa v solzah. »Ali pride? Ali pride?«

Gitka je odkimala; spregovoriti ni mogla; toda vtem ko si je pritiskala eno roko na sopeče prsi, je z drugo že dajala stekleničico Zefi v roke.

»Moj Bog, Gitka, govori vendar,« je vzkliknila ženska, »saj vidiš, da sem od strahu vsa iz sebe!«

»Vzemi, vzemi, to mora pomagati! Tisočem, da, tisočkrattisočem je že pomagalo, je dejal! Oče naš, ki si v nebesih...« In v molitvi je zdrknila ob posteljo, kjer je ležalo dete še tako, kakor ga je bila pustila.

»Toda, Gitka, govori vendar, kako naj pomaga, kaj naj s tem napravim?«

Bolj z znamenji nego z besedami je ponovila Gitka nasvet, ki ga ji je bil dal brat vratar. Klečeč ob postelji je svetila z utripajočo lojenko in pri tem molila z glasom, zatopljenim od solza, medtem ko je delala Zefa, kakor je bil naročil menih. Z drhtečimi rokami je med solzami in nežnim ogovarjanjem razgalila mati otroka, ki je ležal pred njo kakor s stebelca odpadla cvetka. Drobno, ljubko trupelce, okroglo in belo kakor izoblikovano iz voska, toda vsi udje negibni v togem krču.

Končno se je glasno sopeč Zefa vzravнала; naredila je vse, kar se je moralo zgoditi. Popravila je zglavje in je skrbno razprostrla spet toplo odejo po otroku, ki je bil očitno brez občutka za vse, kar se je z njim dogajalo.

»Meniš, Gitka, da bo pomagalo?«

»Da, da, saj mora pomagati!«

»Ljubi Bog, daj tako! Samo, da bi bil Volfrat doma!«

In zdaj sta sedeli Zefa in Gitka, ena otroku pri glavi, druga pri nogah, uro za uro, v tihi molitvi čakaje na čudež, ki sta vanj upali.

Enkrat je otrok rahlo zabebeljal, se zleknil in s stisnjenima pesticama udaril ob stran.

»Gitka!« je jeknila žena.

»Bodi brez skrbi, pomaga, vidiš, že pomaga. Veš, upira se bolezen, ker čuti, da mora iz telesa.«

In sta spet sedeli v čakanju in molitvi. Noč se je tiho odmikala in skozi okno je silil sivi odsvit prve zore.

Zefa se je oddahnila. »Sedaj se bo Volfrat pač kmalu vrnil?«

Gitka je pokimala; sedela je ob postelji s sklenjenima rokama na krilu in niti za hip ni pogledala proč od otrokovega obrazka.

In spet je potipala Zefa malo, trdo zaprto ročico. Prestrašila se je. »Gitka, ne vem, otročiček je tako mrzel! Tu sezi sem, kaj deš, kaj bi bilo?« Oči je imela široko odprte in glas se ji je tresel od strahu.

Gitka je objela z obema rokama mrzlo, voščeno-bledo otroško pestico. Tedaj je presunilo tudi njo, ni vedela zakaj. Spregovoriti ni mogla. Pogledala je Zefo v plahem strahu.

»Kaj meniš,« je zastokala žena, »če bi mu prte pogrela...«

»Da, da...«

Zefa je izvlekla celo naročje prtenine iz skrinje, planila v kuhinjo, zanetila in stlačila hodnino v glinasto skledo, da bi jo ogrela na ognju.

Ihteč je odprla večna vrata na stežaj; jarka svetloba velikonočnega jutra ji je planila v obraz. Spotaknila se je na pragu, se ujela in stekla na cesto, da bi pogledala, ali morda ne prihaja že od kod mož. Nič, nič, do koder ji je neslo pekoče oko.

»Moj Bog, moj Bog, če bi le bil ostal doma!« je tarnala in se opotekala nazaj.

V izbi notri je klečala ob postelji Gitka, pihajoč v mrzle otrokove prstke, ki jih je stiskala v svojih dlaneh. Niso se ogreli. »Zefa, Zefa!« je kriknila v

mučnem strahu in hotela pohiteti k vratom. Toda ko se je dvignila, se ji je zazdelo, kakor bi otrok krenil z glavo. Videla je prav — lahen trepet je prešel njegove veke in usteca so se zganila, kakor bi hotela spregovoriti.

»Mučica,« je jeknila Gitka v novem, veselem upanju in se je zgrudila spet na kolena.

Tedaj je otrok malce dvignil ročice in tipal z razkrečenimi prstki po zraku. Gitka je menila, da išče njeno roko. »Da, da, moj ljubček, ročico dati, kajne?« je šepetala v vroči ljubeznivosti, držeč otroka za obe ročici. »Teta Dita ne gre proč, ne, poglej, saj sem spet pri tebi! Ali me ne poznaš več, ljubček?«

Na bleda usteca je legel rahel, truden nasmeh; boleč vzdih, potem se je telesce zleknilo in mrzli prsti so še na lahno strepetali.

Tedaj je planila v sobo mati s toplimi prti. »Zefa, Zefa!« ji je v burnem veselju viknila nasproti Gitka. »Na bolje gre, na bolje, že spet me pozna, in ko sem z njim govorila, si me je nasmehnilo, poglej, Zefa, poglej vendar, še vedno se smehlja!«

»O ti ljubi, ljubi Bog...« je jecljala Zefa. Veselje ji je skoro vzelo glas.

Zdaj sta se s hlastnimi rokami poprijeli dela obe in sta ovili otroka od nog do vratiča v tople prte; in kadar so se začeli prti ohlajati, sta jih zamenjali z drugimi, toplimi...

In neprenehoma se je smehljal otrok; samo njegov obrazek je bil bel ko sneg in zaprta usteca so bila videti, kakor bi se bila spremenila v blede vijolice.

Ura je minila in druga — in neprenehoma se je smehljal otrok.

»Mislim, da spi,« je zašepetala Gitka. Nato ji je pa nenadoma prišla misel: »Zefa, v samostan stečem, mar ne misliš, da bi bilo dobro, če bi pomolil še kak pater?« In ne da bi čakala na odgovor, je

odbrzela v svojo kamrico, smuknila v čevlje, oblekla jopico, mimogrede bežno poljubila na rdeče lice dečka, ki je spal na svojem ležišču ko polh, in je pohitela iz hiše.

Ko je prišla na cesto, je videla prihajati med drevjem meniha. Tega mi je poslal sam ljubi Bog, je menila in ga začela vabiti z roko k sebi. Zdaj je stal pred njo — pater Dezert, ribičar; bral je v samostanu zgodnjo mašo in je bil namenjen domov v svojo samoto.

Gitka se je prestrašila, ko ga je spoznala, in ni vedela, kaj naj stori; vendar samo za hip, potem se mu je približala s proseče dvignjenimi rokami in solzami v očeh.

Temna rdečica je zalila njegove blede poteze, oči so mu vzplamtele in kakor v pekoči skrbi je iztegnil roke proti njej ter jo vprašal: »Dekle, kaj ti je vendar? Zakaj plačeš?«

»Ah, gospod pater, bolno dete imamo doma, prosim vas, pojdite z menoj in molite za ubogega črvička!«

Na menihove ustnice je legel truden smehljaj, ki si ga Gitka ni umela razlagati. Plaho se je umaknila. Redovnik pa jo je prijel za roko in rekel: »Pojdiva! Poglejva, kaj bi se dalo pomagati!«

Hotela mu je poljubiti desnico, toda skoro prestrašen ji je ubranil.

»Vodi me!« ji je dejal in jo spešno spremljal; pri tem jo je neprestano pogledoval v obraz in nenehoma zmajeval z glavo, kakor bi ne mogel nečesa, kar ga je očitno vznemirjalo, prav dojeti in razumeti.

Prišla sta do vežnih vrat; tedaj je izpustil dekletovo roko in si šel z dlanjo čez čelo, kakor bi hotel odpoditi nekaj, česar ni maral nositi s seboj čez prag v hišo.

Gitka se je prekrižala in nato s sklenjenima rokama obstala med vrati, ko je stopil pater pred njo v izbo. Zefa je vstala izza postelje in se plaho

umaknila v kot. Tako sta obe ženski z vročičnimi očmi sledili sleherni kretnji duhovnika, ki je stal ob postelji, globoko sklonjen nad negibnim, tiho se smehljajočim otrokom.

Potem se je vzravnal, težko zasopel, in njegovo lice se je zdelo zdaj še bolj blede. Otožno je šel z očmi za materjo. »Pojdite sem k vašemu otroku!« je dejal s tihim, negotovim glasom.

Zefi so udje zadrhteli, v obrazu ji je strah skamenil vsako potezo, samo roke je še mogla iztegniti, noge so ji bile ko prirastle k tlom.

»Tu ni nobene pomoči več. Razen če bi stopil v to sobo gospod Jezus in bi spregovoril vašemu ljubkemu otroku kakor je dejal Jajrovi hčeri: Vstani in živi!«

Gitka je zbledela do ustnic. Zefa je lovila sapo, še vedno ni mogla dojeti, kaj se je zgodilo.

»Ah, ljubi pater,« je zaječalo dekle, »poglejte vendar tja, saj se smeji, saj se smeji...«

»Nasmeh odrešenja!« In prijemši Zefo za roko je dejal: »Vaš otročiček je odšel domov k svojemu Stvarniku.«

»O ti ljubi Bog!« je ihteč kriknila Gitka. Ko z uma je planila k postelji, toda preden jo je dosegla, so ji klecnila kolena, na kolenih se je v joku in tožbah plazila dalje in z obrazom in rokami se je vrgla na nožice svojega umrlega ljubljénčka: »Dragica, moja dragica...« Bridke solze so ji zatopile besede.

Zefa je pa še vedno stala, podobna kamniti sohi. Nato se je pa utrgal z njenih ustnic prodiren krik: »Moj otročiček!« S pestmi je pahnila patra od sebe, prijela z drhtečimi rokami otroka, ga iztrgala napol iz rjuh in začela tresti nežno, voščenobledo telesce, kakor bi ga hotela siloma obuditi spet k življenju. Udje so ji onemogli, iz obraza, spačenega od trpljenja, so se ji togo izbuljile oči, zaječala je, kakor zaječi preganjana zver, ko se zgrudi med

tropo psov, ter omahnila na posteljo, objemaje otroka: »Ali je mogoče? More-li naš Gospod Bog pri-pustiti kaj takega? Moj otroček! Moj otroček! Kaj takega, kaj takega me mora doleteti! Zakaj le? Zakaj le? Zakaj le?«

»Zakaj, uboga žena?« In oče Dezert je položil roke Zefi na drhteča ramena. »Tisoči in spet tisoči pred teboj so že bruhnili to vprašanje iz strtega srca. Zakaj? Na pomladnozeleni trati stoji cvetka, nežna in ljubka v svojih čistih barvah, v svojem sladkem vonju kakor dobrotna božja misel, ki je splavala na zemljo in se zakoreninila, da bi bivala tu za veselje ljudem. Tedaj pride noč s svojo smrtno slano, žival pride na pašo in z brezčutnim kopitom zmečka pozeblo cvetko v blato! Zakaj? — Na sončni rebri stoji drevo, zdravo in bohotno v moči; cvetelo je v cvetih brez števila in blizu je čas, ko se hoče za skrbno nego zahvaliti s slastnim sadom. Toda pred dozorom pride vihar, vrtinec samo, in lepo, ponosno drevo leži na tleh, razklano in zlomljeno! Zakaj? Zakaj? — V širnem polju se ziblje zoreče žito, napojeno z znojem upajočih ljudi, toča ga uniči. Zakaj? — V prijazni dolini stoji hišica ob hišici, zadovoljni, vedri ljudje pod vsako streho, tedaj se porušijo pri gorskem jezeru skalni jezovi, ura samo, ruševine in mrličji pokrivajo dolino. Zakaj? — Poštenih misli gre človek svojo pot, zvestobo mu sije oko in ljubezen je vsak utrip njegovega srca, pa planejo nadenj volkovi, ali udari vanj strela, ali popusti brv pod njegovo nogo. Zakaj? — In tam stoji prelep grad, močan, ponosen...« menihov glas se je sprevrgel ter zvenel zamolklo in hripavo, »med njegovimi zidovi kraljuje sreča, čista in sveta, kakor je le kdaj izšla iz božje roke, skozi njegova vrata odhaja oblagodarjen mož, in ko se vrne — koprni, da bi videl svojo ženo, sladke oči svojih otrok — najde samo okajene ruševine in zoglenele kosti. Zakaj? Zakaj? Zakaj?«

Zefa se je vzravнала, prekrižala roke, in je s pogledom na duhovnika, ves obup svojega srca v očeh, zaječala: »Ah, gospod, ne govorite mi vendar tako neusmiljeno in trdo, privoščite mi vsaj besedo tolažbe, vsaj eno samo besedo!«

»Ne poznam zate tolažbe, tvojega otroka vidim in ga vendar ne najdem. Povedati ti morem samo eno resnico, ki sem jo spoznal s krvavečim srcem: Kdor živi, mora trpeti, kdor se smeji, bo moral plakati, in izgubiti, kdor ima!«

Zefa si je zakrila obraz z rokama.

Tedaj se je iz odprte kamrice začul otroški glas: »Mamica!« In na pragu se je prikazal Lipče, v dolgi hodnjici, okrogla lica vsa zardela od zdravega spanja, v roki lesenega konjiča brez glave in s polomljenimi nogami.

Zefa se je pognala kvišku, planila ihteč k dečku in si ga burno dvignila na prsi.

Pater Dezert je odšel proti vratom; zdelo se je, kakor bi se hotel še enkrat obrniti, pa je samo težko vzdihnil, si zakril z roko oči ter zapustil koč.

Gitka je bila še vedno na kolenih, z obrazom v dlaneh. Šele ko je Zefa stopila k postelji, je dekle dvignilo obraz, pogledalo s pekočimi očmi in drhtečimi ustnicami navzgor proti svakinji in v brezupnem trpljenju sklenilo roke.

Zefa je pokleknila k postelji, odstavila dečka na tla in boreč se z ihtenjem dejala: »Poglej, Lipče, tvoja sestra, poglej, le poglej, daj, sezi ji še v ročico in ji prav pristrčno reci: varuj te Bog, sestra ti moja draga!«

Lipče se je ozrl na tihega, kakor v sanjah smehljajočega se otroka, potem spet na mater in je vprašal: »Zakaj?«

»Ne smeš spraševati, Lipče, samo stori, stori!«

Lipče je iztegnil roko; toda ko je začutil mrz odrevenele ročice, se je prestrašil in ni spravil iz sebe nobene besede. Plaho je pogledal mater in je

iztegnil roke proti njej. Zefa se ga je oklenila z obema rokama, nasilno zadrževana bol je bruhnila z novo močjo iz njenega zmučenega srca, in tako je čepela plakaje na tleh in zalivala dečkov obraz s svojimi solzami.

»Mamica, mamica,« je vikal otrok in se pričel jokati, ker je videl plakati mater.

Gitka je vstala in se opotekla v kamro; tam se je ob odprtem oknu jokaje zgrudila na tla.

Jutranje sonce je v širokem pramenu sijalo na njeno glavo. Zunaj na prostem se je prelivajl sij in svetloba velikonočnega dne; Aha je šumela, po sosednih skednjih so peli petelini. Na jablanah, ki jim je popje že sililo v cvet, so ščebetale sinice, se spreletavale ter znašale bilke za gnezda.

10

Kljub svetlemu soncu, ki ga je prineslo velikonočno jutro, so v hiši kmeta Egerja kurili, da je vročina puhtela od krušne peči. Gospodar je sedel brez suknjiča za mizo, imel pred seboj veliko skledo mlečnega soka in ga počasi zajemal. Vrnil se je pravkar — proti devetim dopoldne — s Cenco od maše. Dekle je stalo pred kositrnim v steno vdelanim ogledalom, ubiralo polglasno pesmico in si prepletalo rumene kite z rdečimi trakovi.

»Danes se je pa pater Hadamar pri pridigi pošteno razhudil,« je spregovoril Eger čez čas. »Ali si si zapomnila, kaj je dejal o plesu?«

Dekle se je spet zasmajalo in si vrglo kite nazaj čez ramena. »Zdaj bom tembolj plesala. In pritiskala se bom tudi dobro, da mi ne spodrsne.« Da bi Eger kaj rekel, ni mogel, imel je baš polna usta; zagrozil je samo z žlico, potem je pogoltnil in se zasmajal tudi sam. Tedaj se je iz kamre začul jokavo vreščeč ženski glas: »Cencaaa!«

»Daaa!« se je obregnilo dekle nejevoljno, stopilo bliže k ogledalu, si popravljalo šopek vijolic za modrcem in si naravnalo kodrce na čelo.

»Čuješ, mati kliče!« je opomnil Eger.

»Saj sem čula!« je rekla Cenca, z mesta se ni premaknila.

Eger je vzdihnil in zajemal dalje.

»Gospodar, gospodar! Pridi pa ti!« se je zadirčno oglasilo iz kamre.

»Je to baba!« je zamomljal Eger. »Še pri jedi nima človek miru!« Zmajal je z glavo, se ozrl z obupanim pogledom proti stropu, odložil žlico in hotel vstati.

V tem hipu so zaklopotali zunaj na mostovžu koraki nakovanih čevljev in neka postava je zatemnila okno.

»Cenca!« je dejal kmet glasno, »pojdi, pojdi noter k njej in ostani tam nekaj časa. Prišel je nekdo, imam z njim važne račune.«

Dekle je odšlo, a ne rado; komaj je zaprlo za sabo kamrične duri, je že stal Volfrat na pragu; videti je bilo, kakor bi prihajal naravnost iz varilnice; razpaljen obraz in roke so se mu svetile v znoju; na vratu in sencih se mu je videlo, kako mu je razbijalo v nabreklih žilah; sapa ga je dušila, da je hropel in ni mogel spregovoriti; opotekel se je proti klopi, se zgrudil in pritisnil pesti na prsi.

Egerja je spreletel poplah; poškilil je proti kamri, potem pa tiho vprašal: »Polcer, kaj ti je? Pa ne da bi ...«

»Poglej na uro, gospodar!« je hlipal Volfrat.

»Tega mi ni treba. Devet je komaj proč.«

»In koliko je treba za pot od križa čez planine sem dol do vasi?«

»Svojih debelih pet ur.«

»Potem sem moral od križa že spet proč, preden se je zdanilo,« je dejal Volfrat hripavo. »Na to lahko priseže vsak, ti tudi!«

Eger je prebledel. »Meniš, da bo biti moralo?«

Volfrat je zmignil z rameni, si obrisal z rokvom znoj s čela in vstal; spet je mirno dihal, v obraz je pa bil bled ko stena. Stopil je k mizi, segel v žep in pomolil kmetu leseno pušico: bila je vlažna, kakor bi bila v vodi.

»Tu!« je rekel. »Križec si boš pa že sam izrezal, jaz sem moral hiteti.«

Kmet je odprl pušico — krvavo kozorogovo srce je bilo v njej — in jo spet zaprl. »Ali imaš tudi krvavi cvet?«

Volfrat je prikimal in se prijel za žep svojega jopiča. »Če bi tega ne imel, čemu bi bil pa tvegat?« Glava mu je omahnila na prsi in z drhtečo roko se je pogladil po čelu.

Kmet se je plaho ozrl vanj in stisnil ustnice; potem je stopil k omarici v steni, shranil pušico in segel po vrečico, ki je žvenketala in škrobotala, ko jo je dal na mizo.

»Ali nisi nič čul, gospodar, kako je tam pri meni doma?« je vprašal Volfrat.

»Slišal nisem nič. Pa bodi brez skrbi, saj imaš gotovo pomoč v žepu.«

Volfrat je težko sodel in čakal molče, ko mu je Eger odšteval na mizo deset salcburških šilingov in dvanajst novčičev.

»Spravi, zaslužil si!«

»Meniš?« je zamrmral Volfrat, in ko je imel novce v roki, jo je iztegnil proti Egerju in rekel: »Ne vem, zdi se mi, kakor bi se denar rdeče svetil.«

»Ne nori!« je jeknil kmet. »Denar ima srebrno barvo.«

»Tako? Potem se le meni v očesu tako poliskava, ali pa se vidi roka tako.« Vtaknil je denar v žep. »In kaj sem še hotel reči, gospodar, če bo morda kdo kaj spraševal tod okoli, tebi ni treba več vedeti, da sem sinoči po šihetu okoli osmih šel na pot. Sedem ur sem potreboval za pot v Rdečino,

precej obilno, toda takale podoba ima svojo težo, potem sem jo pribil na križ, pred dnevom sem bil gotov, vzel spet pot pod noge in sem bil doma okoli devetih. Da sem pot od križa do tvojega doma preletel v poltretji uri, tega ti vendar ni treba vedeti.«

Eger je debelo pogledal in zmajal z glavo.

»In poglej me, kakšen sem, da boš vedel, ako te morda kdo vpraša. Prav res, kajne? Niti trohice saj nimam na obrazu, ne sledu krvi na jopiču?«

Eger, ki ga je spreletelo tako, kakor bi mu obraz pobelil z apnom, je zaslovkal: »Toda ljubi Gospod Bog, kaj si vendar napravil?«

»Kar sem v boju napravil neštetokrat, če me je hotel kdo prijeti.« Zamahnil je s pestjo po zraku in oči so se mu vžgale s temnim sojem. »Biti je moralo!«

»Polcer, Polcer!« je zastokal kmet in sklenil roke.

»Jezik za zobe! Če sliši kdo, ki bi raznesel dalje, si kriv ti toliko ko jaz. In kje stanuje frajman*, veš tudi! Zadnji teden je dobil novo kolo, staro se mu je strlo pri Matavzarju, ki je na zadnjo biljo zabodel samostanskega hlapca. In zdaj srečno! Pomagal sem tebi in sebi, zdaj morava nositi tudi oba.« Volfrat se je obrnil k vratom.

Egerju so se zašibila kolena; hotel je steči za varilcem, a ni mogel napraviti niti koraka. »Polcer!« je hlipal. »In lok? Pa ga za božjo voljo nisi izgubil, da bi ga našel kdo, ki ga ne sme?«

»Ne. Šel sem spet ponj in sedaj leži v Keselbahu v tolmunu najgloblje tesni, privezan na kamen, kakršnega nobena povodenj ne splavi na dan. Želel bi samo, da bi ležalo tudi ono drugo tam v vodi. A tega ne morem iztrgati iz sebe!« Udaril se je s pestjo na prsi, nemo prikimal v pozdrav ter zapustil hišo.

* Krvnik.

Tokrat ni preskočil žive meje, ampak se je vrnil na cesto in stopil na svoj svet skozi vratca v plotu. V kotu vrta se je podil Lipče za jaskajočimi koškošmi. Volfrat ga je hotel poklicati, a je zmajal z glavo: »Fant se me danes ne sme dotakniti.« Oklevaje je krenil proti hiši; sonce je sijalo v odprto vežo; toda ko je stopil čez prag, je njegova temna senca zakrila obsijana tla. In kako je bilo tiho! Nihče ga ne pokliče, nihče mu ne prihaja s pozdravom nasproti. Otrok spi, se je domislil, in ga ne marajo buditi. Sezul je čevlje in stopil v izbo.

Poleg postelje je sedela njegova žena v pletenem stolu. »Dobro jutro, Zefa!« je spregovoril tesnobno. A ni mu odgovorila; roke je imela sklenjene na krilu, razkuštrani lasje so se ji usipali po ramenih in strmo, nobene solze več v očeh, mu je gledala nasproti.

»Reci vendar vsaj besedico! Kako mu gre?«

Poskušala je spregovoriti, pa so se ji ustnice samo nemo gibale; potem je nenadoma prodirno kriknila.

Ozrl se je na otroka in kar je zagledal, ga je streslo po vseh udih. »Pogum, Zefa, pogum!« je zaklical in potegnil iz žepa usnjato mošnjo, kjer so se opazili na njej rjavi madeži in se je tresla v Volfratovih rokah. »Pogum, Zefa, poglej, prinesel sem nekaj, to mora pomagati. Valptovemu otroku je tudi pomagalo. Daj sem žlico ...«

»Volfrat!« je bruhnilo iz nje in z drhtečimi rokami si je segla v lase. »Najin otroček! Najin ljubi otroček! O moj Bog, o moj Bog ...«

»Zefa!«

Planil je k postelji in potegnil z nje prt, s katerim je bilo pokrito otrplo telesce. Pobleдел je pepelnato, z eno roko je segel proti srcu, iz druge mu je zdrknila mošnja in debela kepa strjene krvi, ki je bila v njej, je tlesknila na pod. Brez glasu, kakor vol, ki ga zadene sekira na glavo, se je zgrudil na tla.

»Volfrat,« je kriknila Zefa in ga skušala dvigniti.

Ali je bil jok ali hripav smeh, ki se je trgal z njegovih ustnic in napol zatapljal njegove zmešane besede? »In vse zaman, vse, vse, prav tako, da, da, tako je priti moralo, zdaj leži moj otroček tu, in gori, gori leži oni drugi v krvi...«

»Sveti Jezus Kristus!« je jeknila Zefa. »Volfrat! Volfrat!«

Zmešano je pogledal kvišku in groza mu je spreletela telo. Že je rekel preveč — sedaj mora povedati vse. Objel jo je z obema rokama, v stoku prižel svoj obraz na njeno krilo in je v zamolklih, hlastnih besedah priznal svoje delo. Vse, vse je povedal: kaj ga je zavedlo v rop, kaj se je gori zgodilo, in kako je mogel voliti samo med sramoto, ječo, bičem — in med tem, kar je storil.

Bleda je poslušala Zefa, ko mrtva, tresle so se ji samo roke, ki so počivale na njegovi glavi. In ko je umolknil, je segla tja v kup razkopane prtenine in je prijela otrplo, mrzlo ročico svojega otroka. »Zahvali se svojemu Bogu, ti moj ljubi otroček, da ti ni bilo treba tega več doživeti!«

»Zefa!« je zastokal.

Sklonila se je z obrazom prav k njemu in mu rekla povsem tiho: »Ali pa tudi veš, Volfrat, ali pa tudi veš, kaj si storil? Nisi ubil samo onega, nas vse, sebe in mene in ubogega fanta in...«

Pritisnil ji je roko na usta.

»Ne, Zefa, ne, saj nihče ne vé, le eden, ki se mora sam bati besed. In če me dajo tudi na natezalnico, povedal ne bom, in storil nisem nič drugega, ko da sem pribil Kristusa na križ; in če bi ostal tudi oni sam pri življenju in se spravil na noge...«

Mahoma je umolknil in prestrašen dvignil glavo. Ko strela je skočil pokoncu, stisnil pesti in temno grozeče oči upiral proti kamri.

Gitka je stala na pragu; z drhtečimi rokami je lovila oporo pri podbojih, kakor bi ji hotele kolena omagati. Njen prepadeni obraz je govoril: vse je čula!

»Deklina!« se je zagnal Volfrat nanjo. »Kaj hočeš?»

Iztegnila je roke v obrambo, groza je stresala njena šibka ramena, in plazeč se ob steni, je zavila proti vratom.

Jezno je zaklel in ji zastavil pot. »Kam hočeš?»

Tedaj je proseč dvignila roke in zaihtela: »K njemu! K njemu! Naj je mrtev ali živ, pusti me, moram k njemu.«

»K njemu? In zakaj k njemu?»

»Ker bom umrla, če ne smem!« je viknila. »Pusti me, pusti me,« in kakor z uma ga je prijela za roko in ga skušala zvleči od vrat. Sunil jo je, da je omahnila na tla; pobrala se je in spet planila nanj.

»Deklina!« je škripal. »Niti koraka mi ne napraviš iz hiše, ali...« Segel je na steno po sekiro in jo zavihtel.

»Jezus v nebesih, Volfrat!« je zavreščala Zefa, ni pa imela moči, da bi vstala.

Z razprostrtima rokama je stala Gitka pred bratom. »Udari, le udari, saj si ubil tudi onega. Samo vesela bom, če udariš, da bom obležala in zadnjikrat izdihnila. Udari, le udari, ali pa si ne upaš? Misliš, da je z enim že dovolj? Potem pojdi stran od vrat in mi ne zapiraj poti!«

Visoko vzravnana je stala pred njim, oči so se ji bliskale, kakor bi zrasla in dozorela v tej uri.

Povesil je sekiro in jo meril z bliski v očeh. »Nikamor ne greš, deklina, ti pravim z dobrim...«

Kazalo je, da ga namerja z obema rokama zgrabiti za prsi; toda premislila se je in je hitro stopila k postelji. »Poglej sem na svojega ubogega otročka, rajši sem ga imela ko samo sebe in danes ponoči sem menila, da si bom dušo izmolila iz telesa, in poglej,

roko polagam na njegovo mrzlo srčece: da ne bom živemu človeku niti besedice zinila o tem, kar vem! Ali si zdaj zadovoljen? Pusti, da odidem!«

»Ostala boš tu, ti pravim! In dokler se nisem mirno s teboj razgovoril...«

»Pa me drži, če me moreš!«

Preden je bila izgovorila, je izginila v kamro; spoznal je njeno namero in je skočil za njo; toda Gitka se je že zavihtela na okensko polico. Mahoma je raztrgala tanko prevleko, napeto med oknicama, skočila ven in zdirjala po cesti.

»Gitka, Gitka! Dekle! Pri Bogu te prosim, Gitka!« je vpil brat za njo.

Toda ona je ihtech majala na begu z glavo in si tiščala na roke ušesa, da ga ne bi čula klicati. Tako je tekla in samo tekla...

Le eno je bilo v njej, in to eno je klicalo neprestano: k njemu, k njemu! Ni se spraševala, kaj je pač bilo, kar se je z žalostjo in skrbjo tako nepričakovano prebudilo v njej in kar je zadušilo vso bol preteklih ur, da bi ji prineslo še večje in globlje gorje, ki jo je odtrgalo od brata in jo nevzdržno gnalo k onemu drugemu, ki je bil še pred malo dnevi zanjo vendar samo tujec. Ni se spraševala: ali leži morda mrtev v svoji krvi? Ali še živi? Kako naj mu pomaga? Ali bo pač pomagati mogla, sama, s svojo šibko močjo? Nič ni spraševala in nič govorila, ko vedno samo eno: k njemu, k njemu!

Kar je v njej oživel, kar jo je gnalo in podilo, ne da bi tehtala in premišljevala — je bila sproščena narava, ki ni pri tem šestnajstletnem otroku delovala nič drugače nego pri tisoč in tisočletnem kamnu, ki leži na visoki strmini, mirno, z mahom pokrit; stopinja divjadi, noga popotnika, voda nenadnega naliva, slučajen sunek ga sproži, in nevzdržno gre nato njegova pot, ne v desno ne v levo, kar naravnost vedno dalje in dalje neznanemu cilju naproti, ne mereč zaprek, ne se strašech globin, brez postanka,

le dalje in vedno dalje, dokler ni končana njegova pot, dokler ga na vznožju gore ne sprejme sončna trata, ali dokler ga ne požre temno jezero, kjer na globokem dnu najde tisti kraj trajnega miru, ki mu ga je bila namenila usoda.

Ljudje, ki jih je Gitka srečevala na poti, so postajali, se ozirali za njo in majali z glavami. Neko dekle, ki je z vihrajočimi trakovi v laseh šlo na ples in ga je Gitka prehitela, jo je poklicalo po imenu. Gitka ni nič videla ne slišala. Tekla je in samo tekla. Toda ko je blizu kmetij pri Unterštajnu zavila s ceste na stezo, je sem iz taberne nenadoma začula glasove godal in piščali. Tam so rajali na velikonočnem plesu.

Tedaj se je spomnila na sporočilo, ki ga ji je bil prinesel Valti, samostanski postrežnik. Sinoči po vstajenju jo je bil fant počakal pred cerkvenimi vrati: »Ti, lovec me pošilja, vprašam naj te, zakaj si jokala, veš, zgoraj pri valptu, in jutri, ko pride na velikonočno rajanje, mu moram povedati!«

Mislil je bil nanjo! V skrbah je bil zaradi njenih težav. In na rajanje je hotel priti, na rajanje z njo. In zdaj... zdaj...

»Hajmo! Hajmo!« je zakričala ihteč in stekla dalje, medtem ko je v taberni zvoke in piščali preglasilo zmešano ukanje in tuljenje.

Pravkar so doplesali. Z žarečim obrazom, toda s prav malo veselimi očmi je stopila Cenca skozi vrata taberne. Željno se oziraje naokoli je šla tja do srede ceste in zlovoljno vrebala po prazni poti.

Medtem je prišel po poti od nasprotne strani mlad, šibek fant prijaznega obraza in dobrohotnih oči. Lahno usločena drža in bele roke brez žuljev so razodevale rezbarja. Ko je zapazil Cenco, so mu oči radostno zablestele. Veselo se je prikradel do dekleta in ji pritisnil obe roki na oči.

»Ugani,« se je pretvarjal v glasu, »kdo sem?«

Cenca se je zahehetala in ga prišla za roke.
»Nekdo, ki sem nanj čakala!«

Ves obraz mu je zažarel od veselja zaradi tega odgovora; toda držal je trdno, zdaj je hotel tudi slišati svoje ime.

»Kdo sem?«

»Nekdo, ki mi ga je poslal sam Bog v Rdečini.«

Zasmejal se je; podoba Boga, ki je visela v Rdečini na križu, je izrezljal on sam! Ta je prava, ta Cenca! Ume postavljati besede ko nobena druga. Toda, zdaj mora zares povedati ime, zdaj zanalašč.

»Kdo sem?«

»Nekdo, ki si nocoj ponoči ni upal trkati na moje okno, ko mi je prinesel pušlec, ki ga nosim za modrcem.« Z naglo kretnjo si je Cenca strgala fantove roke z obraza, jih trdno prižela sebi okoli vratu in čez ramo pogledala proti njemu. Toda ko je prepoznala njegov obraz, je njen smeh zamrl. »Ulej, ti...?« je zajecljala, in ko jo je hotel pridržati, ga je pahnila jezno od sebe.

»Toda Cenca, saj sem vendar jaz,« se je čudil in pokazal na vijolice na njenih prsih.

Z iskrečimi se očmi je stopila predenj. »Ti? Ti si mi prinesel pušlec?« Grdo se je zarežala, si iztrgala snopec iz modrca in ga vrgla fantu v obraz. »Tole je moja zahvala!«

Bledega obraza je obstal Ulej na mestu, medtem ko jo Cenca izginila skozi vrata taberne. Iti je morala mimo hiše in čez dvorišče, da je dospela na gumno, kjer so plesali. Tu je bilo hrupno in veselo; na svislih sta sedela dva škripača in en piskač, ki so se baš pripravljali, da bi zaigrali novo vižo. Posamezni pari so že stopali v vrste, dekleta so se smejala, fantje vriskali in bili s petami ob tla.

Cenca je obstala med vrati in glasno zavpila v divji hrušč: »Fantje! Kdo je med vami najbolj reven in najbolj zavržen?«

Postalo je tiho, vsi obrazi so se obrnili proti njej, nobeden ni hotel biti najrevnejši in najslabši. Cenca je stopila na sredo poda.

»Ali je tu kateri, ki ga ne mara nobena druga?«

»Krofasti Jurče! Krofasti Jurče!« so pričela zmešano kričati dekleta vsa v smehu.

Cenca se je ozrla naokoli in v kotu gumna zagledala čepeti fanta kozavega obraza in topih oči; kdor ga je pogledal, mu ni bilo treba vpraševati, zakaj so ga klicali za krofastega Jurčeta. Cenca je stopila k njemu in ga prijela za roko. »Pojdi sem, Jurče, danes plešem samo še enkrat, in plesala bom s teboj. He, godci, zaigrajte!«

Jurče je zardel in pobledel; toda ko je videl, da misli Cenca zares, je prodirno zavriskal, se ponosno vzravnaval in objel dekleta okoli pasu.

Godala so pela, dude škripale, a noben par ni zaplesal; fantje in dekleta so stali v krogu in spremljali Cencin in krofastega Jurčeta ples s tuljenjem in krohotom.

11

Ko se je s samostanskega stolpa razlegel čez goro in dolino opoldanski zvon, je dospela Gitka na planine. Moči so ji domalega opešale in vendar je imela pred seboj še dolgo, dolgo pot. Preko planega pašnika, od koder je že zagledala Križevje, je tekla še v hitrem diru. Ko je pa dosegla razorano strmino, kjer so pomladanski nalivi uničili sleherno pot, ji je zmanjkalo sape in udje so ji obnemogli. Do smrti utrujena se je sesedla na rušo; jokati ni mogla, samo ječala je. Ležeč na prsih, je pritiskala razbeljeni obraz v hladno travo in zasajala prste v prhla tla. Menila je, da mora umreti, da se mora zadušiti. In vendar ni čutila nič lastnih bolečin, ni mislila nase,

vedno le nanj! Tu leži sedaj ona, vsa bleda in onemogla — in tam zgoraj leži on, krvaví, umira. Dvignila se je napol in prodirno kriknila v gluho tišino gorá: »Hoj, hoooj! Ljudje! Ljudje!«

Toda nihče ni odgovoril; le odmev njenega glasu se je zamolklo odbijal od gozdov in gorških sten.

Zakajle ni klicala ljudi na pomoč tam, kjer so ljudje bili? Spodaj v dolini, v vasi? Jeli mislila na prisego, pri kateri je položila roko na mrzlo otroško srce? — »Ah, moj Bog, otroček, otroček!« Zdaj je lahko spet jokala. — Ali je pa menila, da mu bo mogla sama pomagati in ga rešiti in pozdraviti kakor po čudežu? Ne, ne! Na nič ni bila mislila, ne na eno ne na drugo — tekla je in samo tekla, slepa in gluha, ne da bi kaj mislila, popolnoma iz uma. In zdaj leži tu — tako daleč od njega in še dalje od ljudi v dolini — in če bo moral izkrvaveti, umreti v bolečinah in stiski, bo kriva ona, le ona sama!

Morala je k njemu, morala, morala, pa če si polomi noge in razbije vse ude. »Hajmo! Hajmoli! Poglej, že prihajam!« Trudno se je pobrala, hropeč je zmagala silno strmino; v temnem gozdu, ki jo je sprejel vase, se je naslonila na drevo, dokler ni prišla do sape, potem se je opotekala dalje. Položna lega sveta in izhojena steza sta ji lajšala pot.

Nenadoma je obstala in prisluhnila; za ovinkom se je kotalilo kamenje in začula je tapajoče korake, kakor bi hodil kdo s težkimi bosimi nogami. Vročevselo ji je zaplalo pri srcu: Pomoč prihaja, pošilja jo ljubi Bog. Hotela je klicati, toda glas ji je zamrl v grlu...

Izza ovinka je prihacal ogromen medved in z nosom debele glave vohal po tleh. Ne da bi se prav zavedala, kaj dela, je pobrala Gitka kamen in dvignila roko, da bi ga zagnala; toda, ko je medved kakor v slutnji dvignil glavo, ji je strah ohromil ude.

Zganila je pač ustnice; toda ne z besedami, samo v mislih je zagovorila medveda:

Očanec kosmač,
sladkač, godrnjač,
ne dotikaj se me,
skrij svoje zobé,
odhacáj, odhacáj,
zapusti ta kraj
tod naokrog,
lepo v svoj brlog!

Nepremično sta si stala medved in deklica nasproti; Gitka z dvignjeno roko, vsa trda od groze, medved osupel, skoroda sam preplašen zaradi nevajene prikazni. Nekaj časa je s postrani nagnjeno glavo motril dekleta, nato si je otresel kožuh, zavil nazaj v gozd in zložno odtapljal med drevjem. Kamen je zdrknil Gitki iz roke, urok je popustil in mučen strah jo je pognal naprej. A ni se bala več za lastno življenje — saj je brez škode prestala nevarnost — toda medved je prišel od tam, kamor je vodila njena pot! Strah ji je pričaral pred dušo podobo, ki jo je pretresla do mozga. Tekla je in tekla; izginila je vsa utrujenost. Groza, gorje in skrb so ji znova poživile usihajoče moči.

Zdaj je dosegla odprto Peščeno drago in je na vrhu že videla v žaru sonca moleti križ pod nebo.

Pognala se je v zadnjo strmino; večkrat je morala postati in počivati — ne utrujenost, le srčna tesnoba pred tem, kaj bo ugledala, ji je jemala sapo in uklepala ude. Vsa muka, ki jo je navdajala, se je jasno zrcalila v njenih brezupnih očeh.

Omahovaje je stopila na vrh. »Hajmo, Hajmo!« je zaihtela. Toda prostor pod križem je bil prazen. Samo napol posušena mlaka krvi je kazala mesto, kjer se je bil zgodil zločin — pa tudi križ in Zveličarjev lik sam je bil oškropljen s krvjo. »Ti! Ti si bil poleg — pa si dopustil?« je potožila. In spet je kriknila: »Hajmo, Hajmo!« Odgovora ni bilo. Tedaj

je zapazila, da vodi po stezi proti lovski koči krvava sled. Posvetila se ji je iskrica vesele nade: Hajmo mora biti še pri življenju, imel je še dovolj moči, da je vstal, da se je zavlekel domov. Ihteč in neprestano klicaje lovca po imenu, je šla po sledi, ki jo je bil zarisal s svojo srčno krvjo — in vsaka nova kapljica, ki je nanjo naletela in jo vodila, je pomenila zanj novo, žgočo bol, a tudi novo upanje.

Vse bliže je prihajala h koči in še vedno se ni nihče odzval njenim žalostnim klicem. Pri bajti, oddaljeni zdaj komaj za lučaj, je videla vrata zaprta. To ji je pognalo nov strah v srce.

Zdaj je krenila steza iz gošče pritlikavega ruševja na laz — in tam je ležal pred njo na sredi poti, s podvitimi koleni, brez življenja, oškropljen s krvjo, z glavo v mahu in suhem listju, z razprostrtima rokama, oklepajoč s prsti lovsko palico in samostrel.

»Hajmoli! Hajmoli!« se je utrgalo v boli in vendar tudi v veselju z njenih ustnic, medtem ko se je zgrudila na tla ob njegovo stran. Prijela ga je za roke, ga stresla za ramena, mu dvignila glavo — toda noben znak življenja se ni pojavil v njegovih potezah, njegova polodprta usta niso dihala, prstena bledica je ležala na njegovih upadlih licih, modrikasto so mu sinele ustnice in zaprte veke. Vendar ni ugasnila nada v njenem srcu; ni se hotela bati najhujšega, ni hotela verjeti v njegovo smrt — na nemogoče ne mislimo — in saj ga je držala v svojem naročju, čutila je toploto njegovega telesa. In za žalost ji ni ostajalo nič časa, saj je morala pomagati, pomagati, pomagati!

V globoki skalni razpoklini je zagledala prgišče snega; stekla je tja, se vrgla na zemljo, segla z obema rokama in zagrabila, kar so ji mogle roke zajeti. S snegom je začela natirati Hajmov obraz; pač je obarvala medla rdečica njegova lica, toda speče življenje se ni hotelo prebuditi. Kaj naj stori?

Kaj naj stori? Tedaj ji je švignilo skozi spomin ono reklo:

Dve kapljici, dve kapljici — lice zardi...

Teloh! Pazno se je ozrla naokoli. Na sto korakov skoro, ob vznožju visoke skale se je zdelo, da je razpoznala stebliko; skočila je pokoncu in stekla tja in ni se motila: šop ocvetelih telohov se je sklanjal na svojih velih stebelcih. Izgrebla je telohe iz zemlje, in medtem ko je tekla nazaj, je brisala korenine in roke v svoje krilce.

Potem je pokleknila spet poleg Hajma, raztrgala korenine na dvoje, jih podržala nad njegove ustnice ter stiskala in ožemala, dokler nista kanili dve veliki kaplji telohovega soka na Hajmove ustnice. Burno ji je bilo srce, ko je čakala na učinek, niti za hip se ni ozrla od njegovih ustnic. Toda lovčeve ustnice se niso hotele zganiti in niti najrahljejši utrip se ni pokazal na njegovem grlu.

Stresla ga je za ramena in zaihtela prav v njegovo uho: »Hajmoli, daj pogoltni vendar, prosim te za Kriščevo voljo, pogoltni vendar!« Potem je spet čakala — zaman. »O Božček, Božček, kaj naj le storim?«

Prijela je kepo snega, ga v roki otalila in pustila kapljati vodo na Hajmove ustnice. Usta so se mu napolnila, telo se zdrznilo, sunkoma je dihnil, zagrgral in zahropel, potem pa spet mirno obležal, toda ustnice so se mu premikale; pogoltnil je bil in je sedaj enakomerno dihal.

V burnem veselju je Gitka med jokom in smehom objela njegovo glavo in si jo pritisnila na prsi. Čutila je, kako se mu je dihanje krepilo, kako se mu je na lica, četudi samo medlo, vračala rdeča barva življenja, roke je zganil, krenil z glavo, počasi odprl oči in dolgo, dolgo izgubljeno zrl v deklico. — »Ali me ne poznaš več. Hajmo, ali me ne poznaš? Poglej, jaz sem, jaz, Gitka!« — Zdaj jo je spoznal.

Globok vzdih mu je dvignil prsi, oči so mu zablestele, blažen nasmeh se mu je utrnil z ustnic. Hotel je spregovoriti, pa je mogel samo z jezikom blebetati.

»Nikar, nikar se ne muči, ne smeš govoriti!« je bebljala, vtem ko mu je segla z roko pod pazduho, da bi ga dvignila. »Daj, oprimi se me, tako, drži se trdno, poglej, že gre, že gre!« Omahovala je in se pod težo, s katero se ji je obnemogli lovec obesil za vrat, tresla po vsem telesu, ali na noge ga je spravila vendarle. »Tako, in sedaj stopi malo, in še malo, tako, tako...« Napol je okrenil glavo in pokazal s prosto roko proti zemlji. Razumela ga je, ni se hotel ločiti od orožja, bilo je del njegovega življenja; ko se je pod križem zbudil iz omedlevice, se je najprej ozrl po samostrelu, in preden se je zvrlel od tam, je vtaknil v nožnico svoj bodež še krvav od lastne krvi.

Gitka je napol pokleknila in posrečilo se ji je, da je pobrala samostrel. »Poglej, Hajmo, poglej, ga že imam! Zdaj pa pojdiva, pojdiva... veš, morava gledati, da te spravim domov. Po palico bom šla potem, zdaj naj ostane tu, poglej, saj potrebujem roke zate.« Obesila si je lok na ramo in se oklenila spet lovca z obema rokama; tako ga je vlekla, stopinjico za stopinjico dalje, vsak čevelj pota, ki ga je prehodil s svojimi klecavimi koleno, pozdravljajoč kot v vročem boju priborjeno zmago, vsak zagon njegovih drhtečih nog hvaleč z nežnimi besedami kot junaštvo. Enkrat je omahnil in zastokal.

»Hajmoli!« se je v burnem strahu utrgalo z njenih ustnic.

Kazalo je, da mu je sladki zvok njegovega imena dal novih moči; stisnil je pesti, da bi udušil bolečine, dvignil obraz proti njej ter odmajal z glavo, kakor bi hotel reči: »Saj ne boli!«

Spet je šlo dalje, korak za korakom. Končno sta dosegla kočo; le s težavo se je posrečilo dekletu,

da je spravila Hajma do ležišča; tam se je zgrudil na volčji kožuh in Gitka mu je dvignila zglavje. Potem je vsa izčrpana omahnila sama, zvrtilo se ji je v glavi, težko je sople; roke in kolena so se ji tresla in vsa vrtoglava se je kakor iz uma sesedla na klop. Ko si je opomogla, je zapazila, da se je Hajmo spet onesvestil. Planila je k njemu, toda ko je čutila njegovo sicer rahlo, vendar enakomerno utripanje srca, se je spet pomirila. Vzravнала se je in se z obema rokama prijela za glavo: Kaj naj stori sedaj, kaj more storiti? Tu v tej pušči sama samcata? Tožila in tarnala ni več, zdaj je mislila in se nato lotila dela, hlastno in vendar premišljeno. Povsem pač ni dojela in premerila resnobe, ki ji je z vso težo legla na njena mlada ramena. Toda iz otroka je dozorela v ženo, ki nenadno zbujenega glasu svojega srca pač še ni čula in doumela, a mu je vendar nezavedno sledila, kakor se vdaja list v zraku sili viharja. Hrabro, zmage svesta se je borila za tega smrtnoranjenegega, zapuščenega lovca, ne da bi se ji zbudila le ena sama rahlo sanjava misel, da se bori za sladko svojino, za življenje svojega dragega:

Na dnu srcá, na dnu srcá
rastla je, rastla rožica...

Kar je Gitka občutila, se ji je izobličilo v otroško misel: da mora s telesom in dušo služiti temu možu in poravnati, kar je zagrešila na njem morilna roka njenega brata.

Pri bornem življenju, ki ga je bila vajena pod solarjevo streho, se je Gitka učila že z otroških nog zanašati se samo nase in se ustavljati brez tuje pomoči mnogim težavam v življenju. To ji je sedaj prav hodilo. Pregledala je bajto in našla najpotrebnejše: kresilo in gobo, nasoljeno meso, ki daje krepko juho, jelenjo mast za mazanje ran in platno za obveze; tega zadnjega je bilo pač res bore malo;

toda znala si je pomagati: z rok si je odtrgala bele, nabrane rokave.

Hitro in varno ji je od drobnih, gibčnih rok šlo vse, za kar je prijela. A neprestano ji je uhajal pogled tja k tihemu možu na postelji. Skozi vrata in okna je sijalo sonce in pomladanski gorski zrak je sočno vel v skromni prostor, kjer se je tehtala usoda dveh človeških bitij.

Gitka je zakurila in postavila skrbno umito meso k ognju. Potem je stekla ven, da bi nabrala novih telohov in smrekove smole z dreves, ki so rastla okoli koč. Na ognju je pretopila in prečistila nekaj nabrane smole, jo zmešala z raztopljenim jelenjim lojem in postavila tako pripravljeno mazilo na stran, da bi se ohladilo. V loncu je medtem že zavrela mesena juha. Ah, če bi bilo pač poletje, je menila Gitka; poznala je vsa zdravilna in krepčilna gorska zelišča; kako krepko obarico bi mu lahko pripravila! Toda na strminah ni rastla še nobena zel, ni cvetela nobena cvetka. Le sreča, je menila, da je ljubi Bog ustvaril vsaj telohe.

Šla je po nove vode in v ponvici znesla skupaj ves sneg, kar ga je le našla v skalnih razpoklinah okoli koč. Tako se je pripravila na najtežje; s tresočimi se rokami je plaho in v skrbah pričela z delom. V miznici je bila našla nož. Z njim je odkrojila na roki, kjer je bil Hajmo ranjen, rokav njegove kamižole in je razparala na rami šive do vratu. Streslo jo je in solze so ji zalile oči, ko je zagledala rano, ki je krvavo obrobljena zijala kakor odprte rdeče ustnice. Krvavela ni več, toda okoli vse rane se je vlekla široka, vneta oteklina.

Gitka si je zakrila oči; toda hitro se je zbrala in pogumno udušila v sebi bridkost in strah. Izmila je rano, ohladila s snegom vneta oteklino in je neprestano obnavljala topeči se sneg, dokler rdečica ni začela pojemat in nabreklost plahneti. Potem je

nadevala mazila na platneno krpo, jo položila na rano in zamazala robove s smolo.

Zdaj je bilo opravljeno! »Ah, Božček!« je vzdihnila olajšano, si obrisala solze z obraza in se nagnila nad Hajma. Pustil je bil mirno in ne da bi se zganil delati s seboj vse; v svoji omedlevici je, ne da bi se prebudil, zaspal od slabosti.

Da bi odgnala moro, ki tlači ljudi v spanju, ga je pokrižala na čelo in prsi, spletla iz dolge senene bilke zanko proti urokom in jo položila ob vzglavju na tla. Potem je stekla nazaj k ognjišču. Juha je bila močna in okusna; meso je zrezala na drobne kosce, ga na snažnem kamnu s kremenom zmlela v kašo ter ga zamešala v juho; nato je pridala kapljico telohovega soka — kar povzroča, da srce hitreje bije in se kri bolj živo pretaka — in juha je bila náred.

V eni roki leseno žlico, v drugi lonec z juho, je sedla Gitka na rob postelje.

»Hajmo!«

Ni se zganil.

Sklonila se mu je do ušesa. »Hajmoli!«

Tedaj se je zdrznil, globoko vzdihnil in odprl oči.

Smehljaje se mu je pokimala. »Poglej, kaj sem ti skuhala... o, to je dobro!« In kakor bi imela pred seboj otroka, si je nesla žlico na ustnice in se delala, kakor bi pokušala. »Aah, to je nekaj dobrega! Hočeš pokusiti, ne? Kajne, da boš?« Poskusil se je vzpeti, toda glava mu je brez moči omahnila nazaj na blazino. »Ne, ne, leži mirno, nikar se ne muči, poglej, saj gre tudi tako.« Primaknila se je bliže, mu podržala žlico na usta, in vtem ko je jedel in mukoma požiral, gledaje jo s tihimi očmi, mu je govorila, kakor je bila že sto in stokrat kramljala s svojo malo, sladko, mučico.

Ta dan je bil vzel njeni skrbi enega otroka — in ji dal drugega.

Ko mu je podajala žlico za žlico, je spoznala, da je grudil glad tudi njo — že od sinoči ni imela niti grižljaja v ustih. Toda v skrinji je ležal še hlebec črnega kruha — zanjo je bil dovolj dober. Vse drugo je morala prihraniti za Hajma. Zapustiti ga ni smela in utegnili bi miniti dnevi, preden bo prišel h koči kak človek. Saj spodaj ni vedel nihče za Hajmovo usodo — razen enega, ki bi pa tudi na natezalnici ne govoril! Groza ji je stisnila srce, ko je pomislila na Volfrata, ki ga je v duhu spet videla stati z dvignjeno sekiro — brata proti sestri! Prešinil jo je občutek, kakor bi stala pred groznim prepadom, tako širokim, da ga ne bi presegel noben most — in na oni strani stoji on. In čudno — zazdelo se ji je, kakor bi bilo vedno tako! Še čisto majhna se ga je bila bala, potem je vzljubila Zefo iz vsega srca in je rada imela njena otroka, kakor bi jima bila sestra in mamica obenem.

Ko begotna senca ji je šinila ta misel skozi srce; umaknila se je čistemu veselju, ker je použil Hajmo juho do zadnje kapljice. Zdaj je spet zaprl oči in mirno počival.

Postavila je lonec nazaj na ognjišče, si urezala kos kruha, zavalila k Hajmovemu ležišču debelo klado in sedla nanjo. Zdaj je smela počivati. Kar je storiti mogla, je storila — za vse drugo je moral poskrbeti ljubi Bog in Hajmova mlada krepka narava.

Medtem ko je Gitka používala svoj kruh, so vstajale pred njo spet vse temne, bridke in krvave podobe tega dne, vse od nočne ure, ko jo je bil Zefin prestrašeni krik prebudil iz spanja. »Ah otroček, otroček!« Tako ljubka, sladka, čisto nedolžna stvarca! Kako se le more kaj takega zgoditi? Včeraj še si ga držala v naročju, si ga objemala in poljubljala, se v dno duše veselila njegovega ljubkega življenja, si se s srcem utapljala v modro, široko globino njegovih oči — in kje je danes? Od tod, proč,

nekje — do kamor ne morejo roke, do kamor ne seže hrepenenje.

»Ah, in Zefa! Moj Bog, moj Bog, uboga Zefa!«

Kakor kamen ji je leglo na srce; zakrila si je obraz z rokama in tiho zajokala...

Tedaj ji je udaril na uho bebljajoči Hajmov glas: »Gitka!«

Hlastno si je obrisala oči. »Da, Hajmoli, poglej, saj sem pri tebi. Ali česa želiš?«

Tipal je proti njej z onemoglo roko in ko jo je z obema svojima oklenil, je zabebljal: »Gitka, Bog ti povrni!«

Odkimala je in se mu nasmehnila. Saj je storila samo to, kar je morala.

Ni več izpustila njegove roke. In ko je tako sedela, uro za uro, zdaj gledaje nanj polna vroče skrbi, potem spet zasanjana v prepletajoče se temne in svetle misli, je naposled narava tudi od nje zahtevala svoj davek in pravico. V utrujenosti so se ji udje sprostili, glava ji je omahnila na rob ležišča in ko je zunaj prehajal dan v noč, je že spala in globoko dihala.

Pred kočo je mirno žuborel studenec in gorski gozd je rahlo šumel v daljavi.

12

Na velikonočni ponedeljek zjutraj je nesel Volfrat Polcer svojega mrtvega otroka k večnemu počitku. Pogrebcev ni bilo — Zefo je tresla mrzlica in je morala ostati v postelji, Lipče je spal, Gitke ni bilo doma in od sosedov se ni menila živa duša za smrt, ki je obiskala solarjevo hišo. Volfrat Polcer in tihi otrok na njegovi rami — je bil ves pogrebni sprevod; otrplo telesce je bilo zavito v platneno rjuho in je počivalo na deski, ki jo je Volfrat sam primerno prižagal. Solar je bil v svojem življenju

nosil pač že težja bremena, toda tako strašno ga ni tiščalo še nobeno k tlom. Ljudje, ki jih je srečaval na poti v cerkev, so snemali pokrivala in se križali. Na pokopališču je čakal nanj grobar pri izkopanem grobu — v kotu blizu zidu.

»Bom stopil po patra,« je dejal mož, »deni otroka medtem kar v grob.«

Volfrat je ostal sam; zdrešil je vrv, s katero je bil mrliček privezan na desko, vzel otroka v naročje in se spustil v jamo; kos zelene ruše je podložil mali pokojnici za zglavje; z dvema pločastima kamnoma, ki ju je bil našel med izmetano prstjo, je zaslonil kakor s streho otrokovo glavico, da bi mu prst ne padala naravnost na obraz. Tedaj je videl prihajati patra s cerkovnikom in se vzpel iz jame.

Latinska molitev, dva navzkrižna zamaha s kropilom in pater je spet odšel s cerkovnikom. Grobar je zasadil lopato v prst. »Ali naj pričem?«

Solar je prikimal. Toda ko je vrgel mož prve težke kepe prsti v jamo, je prijel Volfrat držaj lopate. »Ne delaj tako surovo!«

»Moram hiteti, čez eno uro pride spet drugi na vrsto. Zdaj mro ljudje kar eden za drugim.«

»Daj sem lopato!«

»Rad. Ali imaš denar?«

Volfrat je potegnil iz žepa prgišče svetlih novcev. »Poglej,« se je hripavo zasmel, »denarja ko smeti!« In namesto treh novčičev, ki jih je smel mož terjati po samostanski pravici, je plačal Volfrat pol šilinga. »Le vzemi! Nekaj pa mora otroček od tega vendarle imeti...« Volfrat se je spet zasmel; toda obraz se mu je skremžil in roke so mu drhtele.

Majaje z glavo je grobar odšel. »Ta je pa pravi! Še smeji se, ko pokopava svojega otroka.«

Volfrat je prijel za lopato in polagal grudo za grudo v mali grob, rahlo in varno. Pri prvi grudi je rekel: »Od matere!« ..., pri drugi: »od očeta!« ..., pri tretji: »od Lipčeta!« Potem je zagrebal molče

dalje. Zakaj le ni hotel tudi v Gitkinem imenu pokloniti otroku grude za zadnji pozdrav? Saj morajo po stari šegi dejati v nov grob po eno grudo vsi, ki so istega rodu. Ali je bila sestra zanj mrtva, odkar je v zli uri moral spoznati, da je njenemu srcu bila usoda nekega tujca bližja nego blagor in gorje lastnega brata?

Holmec nad grobom je bil nasut. Volfrat je zasadil lopato v zemljo in stal potem tam še dolgo dolgo, z glavo povešeno na prsi in z zameglenimi očmi, vrteč čepico med drhtečimi prsti. Moliti ni mogel. Še enkrat je globoko vzdihnil in se pokrtil.

»Ti ne bo treba dolgo čakati, mučica! Le potrpi, pride eden za drugim, mati in jaz in ...« Ne, imena svojega dečka ni mogel spraviti iz ust.

Ko se je obrnil od groba in vzel prazno desko pod pazduho, sta mu zdrknili dve debeli solzi v brado.

Ni hotel iti čez tržnico; zanj je bilo tam preveč ljudi. Po ovinkih se je napotil k slikarju spominskih tabel. Našel je mojstra doma: »Napiši mi ime na desko tu,« je rekel.

»Kdo ti je pa umrl?«

»Otroček, Marijica ji je bilo ime. Pa naredi prav lepo ... rdeče in modro. In naslikaj spodaj še križ. Plačam vse. Čez uro se vrnem in vzamem desko.«

Potem je odšel v samostan, da bi poravnal gostaščino. Našel je gospoda Šlutemana prav ponedeljskega — pri volji, kakršne si pri valptu ni bilo mogoče misliti slabše. Kajti ob nedeljah in še na tako velik praznik je ostajal gospod Šlute man navadno dlje časa v kleti; tem ostrejši je bil naslednji dan zato tudi jeziček gospe Cecilije; in ker daje večji ogenj večjo vročino, je bilo razumljivo, da je gospod Šlute man ob takih ponedeljskih jutrih švigal po pisarnici ko strela, ki ne najde izhoda iz oblakov,

neprestano bliska in grmi, pa vendar ne more prav udariti.

Ko je Volfrat prestopil prag, je gospod Šluteman zlil nanj ploho grmečih besed ko hudournik svoje vode preko potrpežljive skale; kajti Volfrat je stal ob vratih mirno in molče; nekaj časa je prenašal to ploho, potem pa, ko se je gospod Šluteman moral odduškat, je spregovoril: »Čemu se tako usajate in kričite, gospod valpet? Saj čujem tudi, če malo manj nategujete meh!«

Zaradi teh drznih besed je gospod Šluteman malo manj nego okamenel od osuplosti; nato je pa v svoj rdeči obraz še huje zardel, sunil s pestmi v zrak, premeril v diru izbo in zagrmel: »Ali je kaj takega že kdaj doživel živ kristjan? Kako si ta človek upa z mano govoriti! Takle potegon! O! Ah, Hoho! Jaz, valpet, jaz naj bi po dvorsko govoril, s takimle solnim brozgarjem! Kaj poželi, kaj blagovoli, kaj ukazuje vaša gnada? Morda bi se moral še priklanjati pred beračem, ki še gostaščine ne more plačati?«

Iz Volfratovih oči je sinil temen pogled. »Kdo vam to pravi, gospod valpet? Gostaščino sem prinesel.«

Gospoda Šlutemana je skoro zapustila pamet. »Prinaša gostaščino, prinaša, prinaša jo?« Sopiha joč se je oprl s pestmi ob boke in se zagnal proti Volfratu, kakor bi ga nameraval podreti, liki oven steno. »Kdo ti je ukazal prihajati z gostaščino? Ako ima njegova milostna prevzvišenost, naš prošt, dobrotljivost in nebeško blagonaklonjenost ukazati: naj se preišče, ali je ta Volfratus kockar in pijanec, in to nisi in izvrsten garač si tudi, ne mrvica tega ti ne bom odščipaval, Bog me kaznuj! in ker je vse to res, ukazuje njegova milost Henrik Incingar, moj najmilostnejši gospod prošt, naj bo temu Volfratu za letos gostaščina spregledana!« Gospodu Šlutemanu je pošla sapa.

»Gostaščina spregledana?« je zlogoval Volfrat. Prebledel je ko prt in se opotekel, kakor bi se mu hotelo v glavi zvrtni.

»In zdaj prinaša gostaščino, prinaša jo, prinaša!« Gospod Šluteman je vil roke, kakor bi objokoval propast Jeruzalema. In obrnivši se spet k Volfratu, se je zadržal nanj: »Od kod pa imaš denar?«

»Dobil sem ga, ker sem ga moral imeti!« je odvrnil Volfrat hripavo in se strmo vzravнал. »Od kod ga imam, to naj vam ne dela skrbi, ne bo ga treba vračati vam. Toda, če vas že radovednost tako grudi: Eger mi ga je posodil!«

»Eger? Posodil?«

»Da, ker sem mu bil v soboto na večer odnesel Kristusa gor na njegovo planino v Rdečini.« Glasno in počasi je govoril Volfrat te besede.

»Težko Kristusovo podobo? Ponoči? In zato ti je posodil denar?«

»Da, in ker je morda menil, da bi mu utegnili poslati na vrat še slabšega sosedu, če bom moral jaz iz hiše.«

»Vrag te bo preganjal iz hiše, pa ne jaz!« je zagrmel gospod Šluteman. »Mar sem pozoj, ki bruha ogenj in žre kamenje? Pri priči se mi izgubi domov k ženi in otroku. In temu trebušniku, Egerju, boš dal njegov denar takoj nazaj, vse do zadnjega novčiča. Apage!«

Gospod Šluteman je poskusil prijati Volfrata za ramo, da bi ga zasukal proti vratom. Solar je pa z železno pestjo pograbil valpta za roko. »Zdaj imam denar, zdaj bom tudi plačal! Nočem, da bi mi kdo kaj poklanjal!« Stopil je k mizi in naštel dolžnih osem šilingov po vrsti na ploščo in je vsakega pritisnil s palcem, da je zvenelo in žvenketalo.

»Toda gromska strela še enkrat, mar naj ne bom več gospod v svoji uradni izbi?« je zakričal gospod Šluteman, da mu je rdeči nos od jeze posinel ko jeklo v ognju. »Boš mi takoj napravil, kar sem

ukazal! Boš mi spravil spet takoj denar! Boš mi pri priči izginil!« In pri vsakem »boš mi« je udaril s pestjo ob mizo, da so srebrnjaki skakali in plesali ko dekleta pri velikonočnem rajanju. »In če že hoče Eger svoj denar metati skozi okno, pa ga pridrži sam in ga obrni v prid svojemu bolnemu otroku, samostan ga ne potrebuje!«

»In moj otroček tudi ne več!«

»Je torej spet zdrav, otrok?«

»Da, da, tega ne boli noben udek več. Pomagala mu je bela padarica, padarica revnih ljudi, in zastonj, gospod valpet, čisto zastonj! Vedno utegne in nikoli ne spi, če jo kdo kliče. In če bode te tudi vi, gospod valpet, ravno kdaj utegnili, pa sezite v omaro po rojstno knjigo in debelo prečrtajte, kjer stoji zapisano ime mojega otroka: Polcer Marijica.« Volfrat se je brez besede obrnil k vratom.

»Polcer! Za voljo božjo, Polcer . . .,« je jecljal gospod Šluteman. »Polcer, he, Polcer!«

Toda Volfrat je bil že zapustil izbo. Pred vrati v samostan je postal in si pritisnil pesti na čelo. »To tudi zaman, to tudi! In nihče drugi mi tega ni nadrobil ko deklina!« Iztegnil je predse desnico in jo z bridkim smehom ogovoril: »Pa prav sila ti je bila, da si bila tako urna . . . takrat!« Vzravnal se je in ježno ošinil s svojimi vročimi očmi daljne gorske vrhove: »Toda le počakaj, ti greben, samo enkrat mi še pridi pod roko!«

Potem se je napotil po nagrobno deščico za svojega otroka.

Ko je prišel domov in je že hotel stopiti v vežo, je začul od meje rahel žvižg. Eger je stal tam ob plotu. Volfrat se je oprezno ozrl najprej na vse strani, potem je prislonil desko ob steno in stopil do meje.

»Si bil pri njem?« je zašepetal Eger.

Volfrat je prikimal in zrl strmo v tla.

»Kaj buljiš tako neumno! Govori vendar!« je jecljal kmet, ki se mu je brezupna bojazen razločno zrcalila v vsaki potezi in govorila iz slehernega njegovega pogleda.

»Govori! Kaj naj govorim! Danes še vendar ni mogel nič vedeti. In jaz sam sem povedal, kakor sva se bila domenila. Le dobro se drži, če bodo začeli kaj spraševati!«

Eger je podvil palca in ju stisnil v pesti.

»Kako je pa s tvojo ženo?« je vprašal Volfrat. »Ali si ji že dal? Na mislih mu je bil kozorogov srčni križec.

Eger je žalostno odkimal. »Baba je hujša od ure do ure. Kar le ima noge v hiši, človek, pes in mačka, vse goni ta zlodej sem in tja, da že vsem sape zmanjkuje! In če jo napade, potem ne zdrži že sploh živ človek pri njej. In vendar, vendar, ne upam si, da bi ji dal! Če baba ozdravi, ne bo mogla držati jezika za zobmi, in vse bi prišlo na dan.«

V Volfratovih potezih se je čudno zdrznilo. »In navsezadnje ji ne boš niti dal, iz samega strahu, da bi ji utegnilo pomagati?«

Kmet je prikimal. »In da bi me skušnjava ne premagala, če bi me baba spet kdaj do smrti gonila, sem vražjo stvar s pušico vred zakopal zadaj za hišo!«

Zdaj se je Volfrat rezko zasmel.

»Pojdi, ti vražji norec, kaj pa ti je?« je zagodrnjal Eger, ki mu ni bilo prav nič veselo pri tem smehu. »Zdi se mi, da prihajaš iz pivnice in ne z groba.«

»Kaj boš, gospodar, smej se še ti! Kajti vse se tako lepo zлага, moj otroček ni smel imeti nič od tega, ko samo pol šilinga za večno počivanje in za novčič barve na deščici, in tvoja žena ne sme nič imeti od tega, pa tudi za gostaščino vsega ni bilo nič treba! Samo toliko da imam krvave roke! Vse zaman, vse, vse! Toda, kaj bi, gospodar, kajne? Je

že tako biti moralo. Zakaj? Sprašuj se, dokler te volja!«

»Ne govori vendar tako brezumno. Saj mi je že zdaj v glavi, kakor bi imel v njej čmrlje.«

Tedaj se je začul od hiše ostri Cencin glas: »Oče!«

»Da, da, že grem!« je odgovoril Eger in se spet obrnil k Volfratu. »Kar zona me spreha, ko moram spet nazaj v hišo. Pravim ti, Polcer, strah me je vsake ure. In kadar pride eno, je drugo takoj za njim. Mislim sem, da imam že babe dovolj, pa ne, zdaj začenja tudi deklina s svojo muziko; kisa se in kriči in razbija na drobne kosce vse, kar ji pride pod roko, kakor bi jo od včeraj obsedle čarovnice. Pravim ti, Polcer, vsako govedo v mojem hlevu je na boljšem ko jaz, gospodar. Tak sem kakor žolica, ki se vsa trese, pa jo pritisni s prstom, kjer hočeš. Nobena jed mi ne tekne več in nobena pijača. Poglej!« Eger je vtaknil pest za usnjati pas. »Poglej sem, med pasom in trebuhom bom kmalu že lahko zapeljal z vozom. Polcer! Polcer! Bo menda le res, da ne vtikaj nosu tja, kjer ni vse v redu. Kaj imaš od tega? Nič, nič, samo spanec ti prežene in pokvari tek!«

»Kajne? Posvetilo se je tudi tebi?«

In medtem ko se je Volfrat zasmeljal z bledimi ustnicami, sta Egerju strkljali dve debeli solzi po zabuhlih licih. Kmet je potegnil z roko čez nos...

»Kaj pa, ali se je dekle že vrnilo domov?«

»Ne vem.«

»Tako, če utegneš kaj slišati, kako je tam gori, pridi in mi povej!«

Volfrat je prikimal; potem sta šla narazen.

Ko je stopil solar doma v izbo, mu je radostno skočil naproti Lipče; hotel je povedati očetu veliko, veliko novico: na skednju je pričelo dvoje majhnih majhnih, lepih lepih ptičk znašati gnezdo.

»Tako, tako,« je dejal Volfrat in z drhtečo roko pogladil fanta po glavi. »Potem pa le pojdi, Lipče, pa jih glej in pazi, veš, da se boš naučil tudi ti delati gnezda.« Odrinil je sina skozi vrata.

Komaj je fant izginil, se je naglo dvignila Zefa v postelji. Vso bojazen svojega srca je izrazila v glasu: »Polcer? Ali te je kdo že kaj vprašal?«

Odkimal je. »Saj ne more še nihče vedeti.« In kakor bi imel vse ude zlomljene, se je spustil na rob postelje. Prijela sta se za roke in si molče zrla v oči. Volfrat je povесil glavo na prsi in Zefa je tiho zajokala.

»Za nekaj hipov je vprašala: »Kje pa leži?«

»Pri zidu v kotu!«

In spet čez trenutek: »Ali si prinesel deščico domov?«

Prikimal je.

»Rada bi jo videla!«

»Čemu? Poglej, Zefa, kaj imaš od tega? Samo, da si boš še bolj gnala k srcu.«

»Pa bi jo le rada pogledala. Več tako nimam od otročka, ko samo deščico.«

Stopil je ven in prinesel nagrobno deščico. »Kajne, lepo je napravil?«

Obrisala si je solze iz oči, da bi bolje videla. Z obema rokama je držala desko pred seboj; okoli robov se je vil venček, ki naj bi predočeval cvetoče telohe; v sredini se je v modrem in rdečem bralo ime, in spodaj je bil naslikan črn križ. Z žgočimi očmi je strmela Zefa v znamenja, ki jih ni poznala, o katerih je samo vedela, kaj pomenijo. »Marijica, Marijica!« Ihteč je pritisnila deščico na srce in jo objela z obema rokama.

Spet so prešli dolgi, nemi trenutki. Potem je vprašal Volfrat: »Kaj pravi pa fant? Jeli že kaj vprašal po njej?«

Odkimala je. »Moj Bog, otrok! Mislim, da niti ne čuti, da ni enega v hiši.«

»Da bi mogel ostati človek vedno otrok! Vsak dan mu pomeni celo življenje; potem zaspi in začne na novo živeti!« Volfrat je vstal in odprl vrata v kamro; ko je videl, da je prazna, se je utrgala z njegovih ustnic kletvica.

»Volfrat, Volfrat!« je zastokala Zefa. »Bodi vendar vesel, da dekleta še vedno ni domov. Mislim, to je dobro znamenje. Ga je gotovo našla še živega. Volfrat! Če bi bilo to res! Ako bi ostal pri življenju! Kakšna sreča!« Ihteč je iztegnila roke proti nebu. »O ti nadvse dobri Bog, poglej, samo to eno nam daj...«

»Da, da, samo to eno nam daj!« ji je s hripavim smehom segel v besedo Polcer. »Da, le želi, da se izliže, da bo mogel stopiti predme in iztegniti roko in reči: ‚Ta je bil!‘ To bi bila sreča! Potrpi, Zefa, le potrpi, bodi brez skrbi, bo že prišlo tako. Deklina bo k temu že pripomogla... In če ga je našla živega, ga bo pestovala in pitala in se bo zanj potegovala in bo vlekla z njim proti nam!«

»Volfrat! Kako le moreš tako govoriti o svoji sestri!«

»Sestra, sestra!« se je Polcer ježno zasmel. »Res sem bil te vere, da bo prirastla k nam. Toda kri je kri! Da, da, pa hoče vendar visoko zleteti. No, se je uštela. Četudi nosi pero za kapo in samostrel kakor gospod, je pa vendar samo hlapec!« Spet se je zasmel. »Naj ga ima! In ko bo pri njem v njegovi kajži, ji bom povedal!«

Zefa ga je debelo pogledala; ni razumela, o čem govori.

»Kaj, Volfrat, kaj ji boš povedal?«

Obrnil se je proč in se delal, kakor bi ne bil slišal njenega vprašanja.

»Volfrat!«

»Daj mi mir z dekletom! Pri mojem kruhu je živela, in za plačilo mi pošilja frajmana na vrat!«

»Jezus!« je kriknila Zefa, se prijela z obema rokama za srce in bleda omahnila na blazino.

Prestrašen je planil k njej. »Zefa, za božjo voljo, kaj ti je?«

»Strašno slabo mi je prišlo!« je rekla medlo in se oklenila njegove roke.

»Poglej, Zefa! Stori meni na ljubo, vsaj skrb za tebe mi vzemi s srca, bolezen se ti hujša od ure do ure, poglej, če bi se mogla premagati in zaužiti krvavi cvet.«

»In če bi mi šlo za zveličanje, Volfrat, ne storim tega! Raje naj je konec in naj takoj izdihnem.« Globoko je šel po sapo in vstal.

»Popazi na uro, Volfrat,« je dejala, »moraš v solarno. In tablico moraš še tudi postaviti zunaj.«

Vzel je desko, poiskal kladivce in se namenil iz hiše. Med vrati se je spet obrnil, potegnil iz ilnate stene lesen zamašek in segel v odprtino po mošnjo s krvavim cvetom.

»Kaj pa hočeš s tem?« je plaho vprašala Zefa.

»Proč moram spraviti. Saj vendar ne morem pustiti, da bi trohnelo tu v steni.«

Potem je odšel. Pred hišo je postal. »Muc, muc!« je poklical. Iz skednja je pritekla siva mačka. Stresel je pred njo strjeno kri iz mošnjička. »Za mačka! Vse za mačka!«

Stal je in gledal žival, kako je hlastno planila po kosih; toda čim hitreje je žrla, čim bolj se je zdelo, da ji jed tekne, tem bolj temno je gledal Volfrat, tem bolj se ga je polasčala divja jeza in mu napenjala žile na sencih. In ko je mačka polizala iz peska zadnjo mrvico, je zavihtel Volfrat zviškoma kladivo: »Da bi samo ti imela kaj od tega?« Zagnal je kladivo. Žival je ječaje obupno poskočila in obležala mrtva na zemlji.

Tedaj je pritekel okoli vogla Lipče. Hlastno je iztegnil Volfrat roko in skril mrtvo mačko pod

jopič; rad bi jo spet oživil; žival je bila fantova ljubljenska in tovarišica pri igri.

Naglo je zavil proti meji in stopil na cesto. Pogledal je plašno okoli sebe in vrgel mačko v peneči se potok.

Potem je zabil ob plotu poleg vrat otrokovo nagrobno tablico s kladivom v zemljo, tako da je gledala poslikana stran na cesto. Povedala naj bi vsakemu mimoidočemu: »Zmoli očenaš, tu se je mudila smrt in je odšla spet na pot k drugi hiši, moli, moli, morda si na vrsti zdaj ti!«

Prav ko je udaril Volfrat zadnjikrat s kladivom, se je prikazala na cesti Cenca. Videla ni ne solarja ne deske; temno je strmela samo v tla pred seboj.

»Moli, moli,« je klicala nagrobna tabla, »morda si na vrsti zdaj ti!«

Volfrat je zagnal kladivo čez mejo in je hotel oditi v solarno. Kotli so morali biti zakurjeni že danes, ako so hoteli naslednji delavnik začeti nemoteno z varjenjem.

Tedaj je opazil, da je na obleki, kamor je bil skril mačko, od prsi do kolen oškropljen s krvjo. »Človek ali mačka, nekaj ostane vedno na krivcu!« je zamrmral in stopil k potoku, da bi se očistil. Zajel je nekaj prgišč vode in madeži so izginili. »Ali je za ono drugo tudi kje voda?«

Ko se je vzpenjal spet na cesto, je začul peket konjskih kopit. Ni hotel srečati sprevoda, ki se je bližal, in je skočil za grmovje.

Glasno kramljaje so šli mimo: najprej gospod Henrik Incingar, samostanski prošt, in gospod Šlute-man, oba na konjih; za njima brat Severin z izpodrecano kuto in z okovano gorjačo v roki; na njegovi strani Valti z nabito polnim nahrbtnikom; in potem še štirje samostanski hlapci s težko naloženimi krošnjami.

»To bo Hajmo zijal, ko nas zagleda!« je menil brat Severin, ko je šel mimo grma, za katerim se je

skrival Volfrat. »Veselim se že nanj; veš, fant, vrtnar ima sonce vedno rad in v Hajmovih očeh sveti sonce tako milo in toplo!«

»Rad bi vedel, zakaj ga ni bilo včeraj na veliko-nočnem rajanju!« je menil Valti. »Moral bi mu nekaj povedati in sem čakal...«

Šumenje potoka je zaglušilo besede mimoidočih. Volfrat je stopil izza grma in pogledal za odhajajočimi.

»Zdaj se dviga kladivo nad mačko!« je zamrmral in se prijel z obema rokama za glavo.

13

Gospod Henrik Incingar je odhajal v gore na pojočega petelina. Duhovniško obleko je bil zamenjal z viteško lovsko opravo, okoli kolkov je nosil orožni pas in samostrel na hrbtu. Enako je bil oborožen gospod Šluteman; iz njegovih srepih oči pa ni sijalo nič vesele lovske volje; gospa Cecilija, ki ga je bila morala hočeš nočeš izpustiti za celi teden z vajeti, mu je pripravila slovo, katerega učinki naj bi povsem zadoščali za osem dni.

Kakšne volje je bil gospod Šluteman, sta občutila takoj spodaj pri jezeru ribiška hlapca, ki sta v širokem trebušastem čolnu čakala na prošta in njegovo spremstvo. Po valptovem mnenju nista dovolj dobro osnažila dna pri čolnu in tako je udaril izpod mustač gospoda Šlutemana nanju vihar, da sta se potuhnili liki dvoje jelenjih teličkov, ki jima pade prvi sneg na gobce.

Valtiju in štirim hlapcem je bilo ukazano, naj se napotijo v Rdečino čez planine. Brat Severin se jim je hotel pridružiti. »Ljudje nosijo s seboj dragocene stvari,« je menil, »mora biti pri njih nekdo, ki bo nanje pazil.«

»Ne, brat, pojdi le z nami!« se je nasmehnil gospod Henrik! »Ljudje hodijo zate prepočasi. Ti se moraš krepko spešiti, da boš izgubil nekaj masti, drugače se ne boš mogel v vrtu pripogibati.«

Brat Severin je vzdihnil in se vdal v svojo znojno usodo.

Čoln je odrinil čez bleščečo vršino jezera, ki ga ni buril niti najrahljši vetrc. Kaplje, ki so se usipale s pljuskajočih vesel, so se iskrile v soncu liki biseri; hlap je ovijal vse gore v lahno meglo; po sivih, silnih skalnih stenah in skozi vedno zeleni gorski gozd so se vili šumeči hudourniki kakor srebrne žile.

»Povejte, gospod valpet,« in z uživajočimi očmi se je ozrl gospod Henrik naokrog, »kje na svetu je še samostan, katerega knez se more ponašati s tako stolnico, kakršno imam jaz; stensko slopje zgrajeno za veke, opločje en sam dragulj in streha nebo z žarečim božjim očesom!«

Gospod Šluteman je zamomljal nekaj, kar naj bi pomenjalo njegovo pritrjevanje. Zadaž v čolnu je pa potožil brat Severin: »Božje oko strašno peče — ,božja dobrota' bi hladila.« Segel je z roko v mrzlo vodo in si oškropil čelo.

Ribiška hlapca sta hotela zaveslati prav po sredi jezera proti ribarnici, od koder je vodila najkrajša pot v Rdečino. Gospod Henrik jima je pa ukazal: »K samotorici, od tam se bomo povzpeli v hrib!«

»Reverendissime,« je segel vmes gospod Šluteman, »to je vražji ovinek!«

»Ovinek poznam, vraga pa nisem na njem srečal še nikoli!« Smehljaje se je pogledal gospod Henrik po bratu Severinu. »Šli bomo po manj strmi poti, tebi na ljubo. Festina lente, pravi pogan Augustus, meso naj ti polagoma gine.«

Čoln je zaškripal v pesku ob obrežju, ki ga je sekala struga šumečega potoka. Gospod Henrik, valpet in brat Severin so stopili na suho in hlapca sta

odrinila s čolnom spet na jezero, da bi nastopila pot domov.

»Pojdita kar naprej in me počakajta na vrhu,« je ukazal gospod Henrik.

Valpet in brat Severin sta prešla hudournik pogugajoči se brvi in sta na oni strani izginila po položnem svetu v gorski gozd. Gospod Henrik se je napotil ob hudourniku dalje, dokler ni prispel do kamnite, ob visoki skalni steni zgrajene samotorice. Odprl je duri, toda samotorica je bila prazna.

»Ditvald!« je zaklical glasno, ali nihče se ni odzval. »Mar je odšel na jezero, da bi lovil?« Toda ne, enodebelnik je ležal vendar na suhem. Gospod Henrik je odšel po ozki stezi. Vedno bolj je silila skalna stena k potoku, z druge strani se je približeval gorski gozd, tako da je nastala globel, kjer je na dnu v globoki raztrgani strugi bučno hrumela voda čez ogromne skale in razklana debla. Tam, kjer je bilo globeli konec, je padal slap potoka z vrtoglave višine v kotel penaste vode in pršečega vodnega prahu, ki ga je proseval izgubljen sončni žarek, da je globel pestrobojno sijala. Poleg vodopada se je videl ob skali vhod v neko votlino in ob njej je stal visok kamnit križ, že ves sivo preperel in napol porasel z rumenkastim mahom.

Pod križem je na zlomljenem deblu sedel pater Dezert, samostanski ribičar. S komolcem ene roke se je opiral na koleno in si naslanjal glavo v dlan, z drugo je segal v dračje, ki ga je bil naplaval hudournik na breg ter ga po vejicah neprestano metal v vrtinčasto vodo; zastrmelih oči, ves zatopljen v misli je gledal, kako je vrtinec požrl vejico in jo odnesel s seboj. Potem je temno pokimal in vrgel novo vejico.

V hrupu vode ni slišal bližajočega se koraka in je osuplo pogledal kvišku, ko je začutil roko na svoji rami. »Gospod Henrik!« Pozdravlja je sklonil glavo in vstal.

»Kaj počenjaš tu?« je smehljaje se vprašal prošt.

»Igro gledam svojih dni.«

Gospod Henrik je z resnimi očmi premotril patra in zmajal z glavo. Potem je dejal: »Nuj, pojdiva v samotorico, tu ne čujem niti lastne besede.«

Šel je po stezi nazaj in pater Dezert je sledil za njim. Pred samotorico sta se spustila na kamnito klop. Nad njima je toplo sijalo sonce, oddaljeno hudournikovo šumenje se je slišalo ko godba, tam dalje se je širilo mirno jezero, lesketajoč se ko zelena svila in nad strme skale, ki so ga obdajale, je dvigal Vacman in njegovih sedmero »otrok« svoje bele roglje proti čisti nebesni sinjini.

»Lep prostorček!« je menil gospod Henrik. »Tu se pač rad mudiš?«

»Da, živim tu in ne kalim veselja nobenemu človeku. Toda povejte, kaj vas je privedlo k meni?«

»Ali ne moram priti sam, ker se me ti, kakor kaže, izogibaš?«

»Delam to zaradi vas. Moj pogled preganja smeh, in vi se radi smehljate.«

»Da, Ditvald, odkar sem se naučil, da je žalost brez smotra; toda ne govoriva o tem. Prinašam ti pozdrav!«

Počasi je dvignil pater Dezert glavo. »Tedaj še živi človek, ki ima neki vzrok, da se me spominja?«

»Cesar!«

Bledo patrovo lice je zalila temna rdečica, v udih mu je podrhtelo, kakor bi stal pred njim konj, ki naj ga zajaha, kakor bi visel v zraku meč, ki naj zanj prime. Toda vzhičenost je kmalu prešla; položil je roko na križ na svojih prsih in dejal s pritajenim glasom: »Hvala za pozdrav, pozdravite tudi vi gospoda Ludvika!«

»Pismo mi je pisal, ah, tako žalostno! Bridke skrbi ga tarejo, razprtije se širijo na vseh koncih in krajih. Imel da bi, pravi, bojevnikov toliko ko skrbi,

imel bi vojsko, kakršne ni zbral še noben cesar! In glej, Ditvald, pri vseh skrbih še misli nate in te pozdravlja in sprašuje, kako ti gre, in upa, da se je tvoja žalost že omilila. Ni pozabil dneva pri Ampfingu! Pomagal si mu, da si je priboril svoje kraljestvo!«

»In sem zaradi istega dne izgubil svoje lastno kraljestvo!« se je utrvalo v divji boli s patrovih usten. »Najboljše, kar sem imel! Vse vrednote in vse sonce svojega mladega življenja, vso srečo in blaženost!«

»Ditvald!« ga je opomnil gospod Henrik resno. »Sme li tako govoriti duhovnik!«

Pater Dezert ni čul; vrelo je iz njega ko plameneč ogenj. »Ah, kako ponosen sem bil tisti dan, ko sem stal pred Ludvikom, zmagalec med zmagalci, s skrhanim mečem, moja viteška oprava oškropljena s sovražnikovo krvjo! Ko sokol je plula moja duša in moje srce ko hrepeneč golob po svojem gnezdju ... domov, domov! Devet dni še me zadržuje dolžnost, in zdaj ... zdaj proti domu, kakor vihar, dan in noč v sedlu. Pod mano se zgrudi konj ... že med padanjem grabim po drugem! Domov, domov k ženi in otrokoma! Tako jasno in veselo ni zvenel moj bojni klic nikdar, ko ta radostni vrisk mojega srca. Ob svitu prve zore sem dospel do gozdov okoli svojega gradu. Vsako drevo, ki je švignilo mimo mene, je bilo kašipot k moji sreči! Mir je napočil, smel si bom odpočiti, že vidim v duhu tiho domačo izbo s pomoli v soncu, vidim se, sedeti z mlado, ljubeznivo ženo, ki mi naslanja glavico s svojimi temnimi kodri na mojo ramo in me gleda s svetlimi očmi ... in tu, na mojih kolenih se ziblje deček, gleda debelo in poslušaj, zakaj pripovedujem mu o cesarju, o boju in zmagi, in v zibelki spi moja sladka dekličica in sanja v svoje klijoče življenje ko brstič v sončni dan! Domov, domov, domov! Tam v gozdu je že vrh, s katerega moram zagledati streho svojega gradu. Zdaj

sem na njem, in gledam, gledam, gledam, in ne vidim nič! Mar so hišo premaknili? Ali jo je prerastel gozd? Prešine me drhteča slutnja, udarim po konju, jaham, jaham, tam je konec gozda, na robu sem. Dvignem se v sedlu, pogled zajame dolino, in vidim, vidim...«

Drgetaje si je zakril obraz z dlanmi in glas mu je utonil v zamolklem stoku.

»Ditvald!« ga je presunjen opomnil gospod Henrik. »Če že ne moreš obvladati svojega srca, obvladuj vsaj jezik. Naj ne izgovarja, kar leži za teboj, odkar si upognil teme, da bi postal božji hlapec.«

Pater Dezert ni čul. Povesil je roke in z žgočimi očmi zastrmel v prazno. In potem, kakor bi zagledal pred seboj duha, je pokazal tja s prstom: »To? To je moja sreča? Kup razvalin, razbeljeno kamenje in kadeče se tramovje? To je moj dom? Da, da, še stoje velika vrata z grbom nad njimi: beli islandski sokol v modrem polju. In to? Ali so golobi, ki so gnezdili v stolpu? Golobi, ki krokajo po vranje, ki vrešče ko lačni jastrebi? Vohajo že hrano, kakor jabolka okoli debela leže mrličiči, onile tam s sivo glavo in razklanim čelom je Rajnhold, moj vratar. Vedno je rad spal. Zbudi se, starec! Govori! Kje je moja žena, kje otroka? Mar naj ti pokažem prgišče pepela? Sem poglej! Jeli to moja sladka žena? Ali morda to? Ali ono zогlenelo okostje? To bo pač moj lepi fant? Ali morda tvoj pes? In tam, poglej dobro, v ruševinah, tam še tli! To bo zibelka? Mar ne?«

»Ditvald! Zbudi se!« je kriknil gospod Henrik in ga stresel za ramo.

Zmešano je pogledal pater kvišku. »Zbudi se! je bila prva beseda, ki sem jo slišal! Ves dan, vso noč in še en dan: ko rudar za zlatom sem grebel za zогlenelimi kostmi in kričal neprestano: „Kdo mi je to storil?“ Nisem imel soseda, ki bi me črtil, nisem imel sovražnika. V svoji boli nisem vedel za nobeno pot, slep od joka sem šel in šel, ob samostanskih

vratih sem se zgrudil. Zanesli so me v celico in zaklicali: zbudi se, zbudi se! In sem ostal in pustil, da se je zgodilo, kar se je zgodilo!«

»Z žalostjo v srcu, Ditvald, sem spoznal že davno: ni bila to prava pot zate! O, da nisi iskal utehe v metežu in trudu na bojnem polju in ne v celici!«

»Upal sem, da jo bom našel. Dolge dneve in noči, cele tedne in leta sem se zatapljal v gorečo molitev in klical k Bogu iz globin svoje duše: daj, da pozabim! Do krvavega sem bičal svoj hrbet, da bi v bolečinah svojega telesa omamil muko srca. Bilo je zaman, zaman! Nisem mogel pozabiti, nisem smel upati! Ko sem se boril za odrešenje svoje duše, sem sanjal o poljubih svoje žene! Če sem pogledal v nebo, sem ga našel v očeh svojih otrok, ki sta zrla name iz praznine v moji celici, s slehernega lista svete knjige, iz vsakega kipa v cerkvi, iz vsake podobe našega Zveličarja!«

»In nisi našel utehe pri bratih, od katerih je več nego eden prebolel morje gorja, preden se je predal Bogu?«

»Moji bratje? Da bi našel med njimi samo enega, ki bi bil, kakor ste vi! Moji bratje! Veselili so se gozdov in polj, ki sem jih prinesel samostanu... in so imeli zame samo besedo: Bog je dal, Bog je vzel! Bog! Bog! Bog!«

»Kako izgovarjaš to besedo, Ditvald!« Gospod Henrik je vstal. »Ne veruješ v Boga? Duhovnik!«

Globoko resno se je ozrl pater Dezert kvišku proti njemu. »Verujem v Boga! Kdo naj bi bil ustvaril ta kamen pri mojih nogah, ako ne On? Kdo naj bi sezidal to vekovito skalovje in kdo razlil med vrtoglave globine to lepo jezero, ako ne On? Kdo je naselil zrak, vodo in gozd, ako ne On? Kdo naj bi dal temu drevesu hranilni koren, živo moč stržena in um, naj obrača svoje veje proti soncu, ako ne On? Iz katere roke pač naj bi bila dražest, ki je obdajala

mojo ženo, sladka nedolžnost v očeh mojih otrok, ako ne iz Njegove roke? Kdo naj bi bil ustvaril mene samega in mi zvrhal srce s kipečim veseljem in blaženo srečo, ako ne bi bil tega storil On? — Toda kdo je razdejal mojo srečo? Kdo mi je iztrgal veselje iz srca in mi napolnil prsi z boljó in muko? Kdo je pustil zgoreti mojo ženo in mojih otrok preljubko življenje ugasniti v pepelu in dimu? Kdo pošilja strelo nad to drevo, kdo gnilobo v njegov stržen? Kdo pošilja trpljenje in smrt nad vse, kar diha v vodi, zraku in gozdu? Kdo proži skale, uničuje polja in domove, kdo burka jezero, da preplavlja obrežja in pustoši, kar je vendar delo iz roke božje same? Kdo? Kdo? Kdo? In zakaj?»

V očeh gospoda Henrika se je prisrčno posvetilo. »Kdo naj bi delal vse to, ako ne On? Toda zakaj? To, moj sin, to pa sprašuješ preveč.« Smehljaje se je položil roko patru na ramo. »Poglej, Ditvald, lahko bi rekel: Kar pride hudega, je kazen ali preskušnja. Toda tega ne bom rekel, tebi ne! Bog ne izkuša, saj vé, kako slabi smo ljudje! In kdor je kakor Bog, tako velik v ljubezni, ni v jezi tako majhen. Tako majhen kakor ti s svojim blodnim zakaj? Da, da, Ditvald!« Spet je prisedel patru ob stran in ga prijel za roko. »Ti otrok pri dva in štiri-desetih letih! V bolesi pač znaš spraševati zakaj?«

»Gospod Henrik!« je zajeceljal pater Dezert.

»Ali si pa spraševal tudi v veselju, v sreči? Jeli, takrat si jemal in užival? Takrat ti ni bilo na skrbi vprašanje, zakaj ti je dano. Dobroto razumeš, veruješ v Boga, le v trpljenju ga nočeš spoznati ne doumeti ne Boga najti. Res da je težko, in nihče še, ki je živel, ni tega povsem zmogel. Celo Kristus, Gospod, je vprašal na križu: Bog, moj Bog, zakaj si me zapustil? Človek je govoril v njem. Povej mi, Ditvald, mar bi bil On Bog, ako bi ga ljudje tako lahko umeli? In če sprašuješ: zakaj? ali si gotov, da ti ne odgovarja? Morda ti govori po pihljanju tega pomlad-

nega zraka, po šumenju teh valov. Samo da je tvoje uho premajhno za veličino njegovega glasu!«

»Ne, ne, čujem ga!« je zašepetal pater Dezert.

»Kajne, čuješ grmeti plazove, kadar se povzpneš spomladi na gore; veš, zakaj se morajo udirati, in nem stojiš v čudu pred igro božje narave, vznesen v svojem srcu. Ali pa čuje ta grom tudi mušica, ki se je zarila v skalno razpoklino? Ne, nedostaja ji čutov, zarila se je, zasulo jo bo in se bo zadušila. Mar naj vprašuje tudi ona: zakaj? Mar naj se ustavi krogotok zemeljskega življenja, mar naj pobočja oklepa večni sneg in naj ne daje kaliti nobeni cvetki, da se le mušici ne bi zgodila krivica? Kajne, tako ne more biti. Rad imaš cvetje, razum ti pravi: plaz mora drčati. Mušica tega noče razumeti! Od mušice do tebe je dolga, dolga pot, toda vzemi jo milijonkrat pa ne boš izpolnil razdalje od tebe do Njega! V vrtoglavi višini hodi svoja pota, stopinja samo, in za Njim so vse gore, stopinja samo, morja leže za Njim, in vsaka stopinja prinaša življenje in smrt. Le On pozna pravzrok vseh stvari, le On vidi pred seboj končni smoter, le On ustvarja svoje večno cvetje, mi pa, globoko pod njim, mi, Ditvald, smo samo mušice pod plazovi!«

Pater Dezert se je oklenil gospoda Henrika okoli vratu in pritisnil obraz na njegove prsi.

»Da, počij si, življenje te je utrudilo. In ko boš spet pri moči, potem znova na pot in upri Vanj svoje oči! Videl boš zapisano vsaj potezo njegovega obličja na vsaki skali, odsev njegovih oči ti bo zasvetil nasproti iz vsakega bleščečega vala v jezeru in sled njegovega diha boš čul v šumenju gozda. In ker Ga, človek, ne moreš razumeti v njegovi veličini, se Ga oklepaj v ljubezni. Saj si jo tako obilno užil. In kar je bila tvoja last, ali ni več tvoje? Samo ker ne moreš več otipati z roko? Ozri se vendar v globino svojega srca. Mar ne počiva tu vse, kar je sreče in blaženstva bila tvoja last, spravljeno čisto

in sveto, predragoceno bogastvo za trajen spomin. Ditvald, Ditvald! Tožiti si usojaš? Ali ne veš, za koliko si bogatejši nego jaz?»

Pater Dezert je z vprašanjem v očeh pogledal kvišku.

»Užival si vso prelepo veselje življenja, dokler se ti sreča ni sprevrgla v le eno bolest kakor lep pomladni dan v noč z mrzlo slano. Moje življenje je pa bilo trnjeva pot, od koraka do koraka; čisto veselje mi ni nikdar vzcvetelo in vsak sad, po katerem sem segel, je kril v sebi črva ali gnilobo. Več sem trpel nego ti, ker je bilo moje samo trpljenje, ne da bi bil užil veselje. Imel sem brata, ki me je sovražil, ker sem bil starejši; imel mater, ki je ljubila samo svojo ničémrnost in svoje sokole; imel očeta, ki me je zavrnil, ker se nisem znal laskati; žena, ki me je vzela brez ljubezni, mi je prelomila zvestobo; zapeljal jo je moj prijatelj, edini, ki sem vanj zaupal; zvesto sem služil svojemu vladarju, a so me vendar osumili izdajstva in me vkovali v sponse. Iz ječe sem pobegnil v samostan. Mrzil sem ljudi in sem se Boga samo b a l. Ne vdano, drgetaje v strahu sem molil in skušal srd svojega srca utopiti v težki pokori. Toda jeza in strah sta me trdno držala! Če sem stopil iz samostana v dolino, sem videl samo stisko in človeško bridkost; če sem se vzel na gore, sem videl samo strahoto narave, puštošenje in uničevanje — Boga v njegovem srdu! S trepetom v duši sem zbežal spet domov v svojo celico, pel psalme in molil in vihtel bič.«

»In kaj vas je rešilo?»

»Dan je bil v pozni jeseni. Ležal sem na postelji, onemogel, krvaveč iz ran, ki mi jih je zadal bič, žgoče oči uprte v golo steno. Nakazne podobe mojega mrzlega, brezplodnega življenja so se mi v omotici vrstile pred dušo in vsaka misel je bila krik k Bogu: usmrti me, usmrti me, čemu naj še živim! Tedaj sem opazil na steni metulja; povešal je krila

in se ni ganil. Segel sem po njem, pustil se je prijeti. Njegove nožice so bile odrevenele, krila ohromela, zmrznil je v moji zimni celici. „Tvoja usoda je moja!“ sem dejal in ga spustil, da je padel na tla. Tedaj se je dvignilo sonce nad goro in skozi odprto okno moje celice je posijal topel, zlat žarek baš na mesto, kjer je ležal metulj; ni trajalo dolgo, ko je živalca postrani ležeč začela gibati z nožicami. Tako se je mezil nekaj časa, ni se mu pa posrečilo, da bi se spravil pokoncu. Podržal sem predenj ročaj svojega korobača, oprijel se je lesa in vzravnal krilca; dolgo je miroval, potem je pa iznenada razprostrl perutnice, jih spet zaprl, zlezel z biča na tla, dalje in dalje vedno za soncem in po zidu navzgor na okenško polico. Tam se je še za trenutek ustavil, kakor da si mora odpočiti, in neprestano je utripal s krilci, in potem je mahoma začel prhutati, sprva težko in okorno, toda vedno lažji je bil njegov polet in splaval je proč od okna in odletel pod sinje nebo.«

Gospod Henrik je premolknil in smehljuje se gledal pod brezkončno sinjino.

»Tedaj me je obšlo, sam nisem vedel kaj. Bilo mi je, kakor bi mi ukazal božji glas: Vstani in živi! Dvignil sem se, si izmil rane in si jih natrl s hladilom. Kakor v sanjah sem stopil iz samostana in se napotil po prelepi dolini. Sonce je predlo po zraku srebrne nitke, listovci so žareli v pestrih jesenskih barvah. Otroci so me srečavali in mi poljubljali roke; ah, kako zaupno so se s svojimi ljubkimi očmi ozirali k meni. Vsa polja so živela, od povsod sem čul petje in smeh. Ljudje so sejali in branali ozimino, ne da bi vedeli, ali bodo tudi užili kruh te setve. In ko sem se vrnil v samostan, sem stopil pred gospoda Konrada Altentanskega, svojega prošta, in mu dejal: „Dajte mi dela!“ Ah, dnevi, ki so sledili. Garal sem ko konj, ki se je utrudil od samega stanja v hlevu. Prijel sem za vse in povsod. Urejeval sem in množil imovino svojega samostana, povečal kop soli, bil sem

ribičar, kletar, loviščar, vse obenem, kjer koli se je drugi utrudil, sem stopil na njegovo mesto; in vse se mi je sprevračalo v veselje! Omiljeval sem strogost svojih predstojnikov, spravljal razprte sosedo, pomagal, kjer je bila pomoč potrebna... in čim več sem smel ljudem pomagati, tem bolj sem jih začel ljubiti. In nikogar nisem izključeval, svojemu bratu sem pomagal v hudi stiski, otroke one ženske sem dvignil iz siročine v prijazno življenje, in svojemu knezu, ki je postal cesar, služim z vso zvestobo svojega srca. Povej mi, Ditvald, mar ni bil božji nauk, ki mi ga je bil dal metulj, ko je zletel pod nebo? „Če hočeš najti nebesa, pojdi na sonce.“ To delam, Ditvald, iščem sonca v življenju in vnašam v neizogibno senco svetlobo, kolikor morem. In mi je sleherni dan prelep dar božji. Veseli me vsaka cvetka, ki cvete na mojem skoro dovršenem potu, pa naj jo utrga kdo drugi! In če mi poleg vsega veselja pošlje Bog kdaj pa kdaj tudi gorje, ga prenašam in ga skušam obvladati, ne sprašujem pa: zakaj trpim.« Položil je roko patru na ramo in smehljaje še dodal: »Da trpim, mi zadošča. Homo sum,* Ditvald, homo sum!«

Pater Dezert je bil naslonil glavo na zid svoje samotorice, sklenil roke v naročju in medtem ko je gledal pod sinje nebo skozi rahlo se gugajoče veje bukev, ki so poganjale svoje prve skromne lističe, so polzele po njegovih bledih licih solze — prve solze po dolgih letih.

Gospod Henrik je malo pomolčal. Potem je dejal: »Ne zdvajaj, Ditvald, tudi tvoj metulj bo še zaplul. Ako ni vzletel petnajst let, potrpi, vzletel bo v prihodnjem!«

»Petnajst let!« je zdrknilo tiho s patrovih ustnic. »In meni se zdi, kot bi bilo včeraj, kakor da bi prešla medtem komaj ena noč, dolga, bridka, stra-

* Človek sem.

hotna noč, ki ji noče slediti noben dan več.« In iznenada se oklenivši proštevih rok, je zaklical goreče: »Ah, gospod Henrik, pustite mi svoje roke, dvignite me k sebi, tja, kjer sveti sonce! Pogledajte me, saj sem se vendar bál in boril, dokler mi niso usahnile zadnje moči, in doživel sem tudi ure mirne vdanosti. In ko ste spoznali, da me ozka celica duši in ko ste me poslali sem v to prečudovito cerkev božjo, je v meni vse potihnilo, vtem ko je bučal okoli mene jug in se je moj čolnič tam v jezeru boril z valovi. In zdaj spet vse, vse izgubljeno!« Oči so mu žarele in glas se mu je izgubljal v zamolklo mrmranje. »Izgubljeno, že četrti dan! In muka je, kar čutim! — Hrepenenje, kar mislim! Želja, kar snujem! Duh se mi je prikazal...«

Gospod Henrik se je ustrašil. »Ditvald!«

»Duh, kakor bi se dvignil iz pepela, in vendar meso in kri, z lasmi moje zakonske družice, s preljubkimi otroškimi usti, ki so se mi smehljala v ljubezni...«

»Ditvald!« Gospod Henrik je skočil pokoncu in stresel patra za ramo. »Pamet te zapušča, bolan si na duhu. Česar ti je srce zvrhano, se ti kaže v prividih. Tako se je pričelo pri premnogih, eden je postal svetec in drugih sto grešniki, verolomni zločestniki! Zgrabi za oporo, ali si pa izgubljen! Dati ti moram delo. Odica, s katero mamiš ščuko in klena, zate ne velja!«

»Gospod!« je zajechal pater Dezert. »Od tod da bom moral?«

»Čuj me! Cesar Ludvik se hoče pogajati s papežem. Vprašal me je za svèt, koga naj pošlje; mislil sem nate. Sedaj pa hočem, da greš. In upam, da se v tebi nisem zmotil!« Beseda gospoda Henrika je zvenela, kakor bi udarjalo jeklo ob kamen.

Patrovo lice je zalila temna rdečica; ponosno se je vzravnal. »Kdaj naj odpotujem, gospod?«

»Zvedel boš. Od tod boš odšel pa že danes, v hladni zrak snežnikov. Spremi me! Kaj stojiš? Hitro, Ditvald, hitro! Prepaši si kuto, vzemi palico in slamnik!«

Pater Dezert je stopil v samotnico.

Gospod Henrik je zaskrbljeno gledal za njim.

»Duhove vidi? Čakaj, preženem ti jih!«

Pripravljen za na pot v gore, se je vrnil pater Dezert na prosto.

Ko sta šla ob hudourniku, sta prišla do kraja, kjer se je nad mahovitim dnem širil zatok z zrcalno čisto vodo.

»Gospod Henrik!« je spregovoril pater Dezert in pokazal v vodo.

»Kaj naj gledam?«

»Ta dva: eden nosi obleko Cerkve, drugi usnjat jopič, samostrel in orožni pas. Kateri je duhovnik?«

Gospod Henrik se je nasmehnil. »Vidim samo dvoje človeških glav, eno sivo, drugo še črno!«

In pred patrom je prešel z varnimi koraki majavo brv.

14

Mrak se je delal, ko so gorohodci dospeli do Peščene drage v Rdečini. Na planini so bili osledili medveda in četudi so na kopnih gozdnih tleh le težko razpoznavali sled, so vendar šli za njo nad uro daleč — pater Dezert pred vsemi drugimi. Bridka usoda je zadela pri tem brata Severina: ni imel dovolj poguma, da bi čakal na poti sam, dokler bi se drugi ne vrnili in tako je zasopljen tarnal in se pretikal za njimi čez skale in korenine, čez udrtime in pomole.

Sled pa je držala v smer, ki gospodu Henriku ni obetala uspeha; medved se je bil obrnil v dolino proti jezeru.

Ko so prošt, gospod Šlutečan in pater Dezert prišli nazaj na stezo, so morali dober čas čakati na brata Severina. In ob pogledu nanj je imel gospod Henrik dovolj vzroka, da je rekel: »Brat, cenim te že za pet funtov lažjega. Kajne, to je bolj zdravo nego posedanje v kletni izbici in pokušanje vina!«

»Če trdite tako vi, mora biti že res,« je potožil brat Severin in skušal najti na rokavu še kako suho zaplato, da bi si obrisal čelo. Kot odrešenje iz vic je pozdravil obe lovski koči, ko jih je zagledal v večernem mraku; res, da bo moral hoditi še kake pol urice navkreber, toda imel je vabeči mir vsaj pred očmi.

Gospodu Henriku, ki je vaju gorá stopal enakomerno pred drugimi, je mahoma zastala noga. »Zdi se mi, kakor bi čul neko klicanje.«

Vsi so obstali in vlekli na uho. Tedaj se je oglasil z vrha Peščene drage, od tam, kjer sta stali koči, zategel prestrašen glas: »Hojdooo!«

»Dekliški glas!« je rekel pater Dezert. »In zveni ko krik obupanega srca!«

»Tam gori je nekdo v stiski. Podvizajmo se! Naprej! Naprej!« je ukazal gospod Henrik.

Ko so prehodili precejšen kos poti, se je klicanje oglasilo znova: »Hojdooo! Hojdooo!« Kljub mraku je ostro oko gospoda Henrika opazilo na previsu nedaleč od lovske kočice dekliško postavo, klicajočo na pomaganje. Nastavil si je dlani v trobljico na usta in se odzval.

Dekle je moralo klic razločiti, zakaj začuli so ihteč krik, veselje se je mešalo v njem s strahom, in potem novo prodirno klicanje, ki je prihajalo z vetrom: »Ljudje! Ljudje! Za božjo voljo k meni, k meni! Hojdooo!«

»Ta glas!« je zamrmral pater Dezert. »Slišal sem ga že!« In stekel je pred drugimi, kolikor mu je dopuščala strma pot, po usedlini Peščene drage. Gospod Henrik je hitel blizu za njim, gospod Šlute-

man je hropeč zaostajal, brat Severin je pa kmalu brez sape omahnil na skalo in vil roke.

Ko je pater Dezert stopil na vrh, mu je proseč planila naproti Gitka.

»Ona je!« je jeknil, pridržal korak in si pritisnil drhtečo roko na prsi.

Zdaj je stala pred njim; lasje so ji zmešano padali na blede, od strahu in obupa zmedeni obraz. Hotela je spregovoriti, tedaj ga je spoznala in se prestrašila. Napravila je kretnjo, kakor bi hotela zbežati, toda skrb za enega je pregnala v njej bojazen pred drugim. Ihteč se je zgrudila pred njim na kolena in kriknila: »Pomagajte mu! Pomagajte mu!«

Dvignil jo je. »Komu naj pomagam? Govori, dekle, govori vendar!«

Tedaj se je oglasil gospod Henrik: »Kaj se je zgodilo?«

Gitka se je iztrgala patru iz rok, stekla k proštu, se ga oklenila za roko, in vtem ko ga je vlekla s seboj proti lovski koči, je ihtela: »Ah dobri, ljubi gospod, prosim vas, pomagajte mu, umrl bo!«

»Kdo, dekle, kdo?«

»Hajmo, Hajmo!«

»Moj lovec? Kaj je z njim? Mar je kod padel?«

»Ne, ne, še mnogo hujše! Nekdo ga je...« Glas ji je zamrl; saj ne sme govoriti; prisegla je. »Ne vem, ne vem...« je viknila, »našla sem ga, spravila ga domov včeraj, in spal je tako dobro vso noč in danes zjutraj je še rad pojedel, kar sem mu skuhalo, opoldne pa, tedaj je začel, grdo je govoril, bil okoli sebe in je hotel kar skočiti pokoncu in uteči, ah, prosila sem ga in moledovala, naj bo pri miru in naj ne meži roke, in pogledjte, z obema rokama sem ga morala držati in ga siliti in potem je omahnil, da sem že mislila, ugasnil bo ko svečka, in tako leži še vedno, in sem bila zdaj pri njem in potem sem stekla spet ven in sem vpila in vpila, ker sem me-

nila, da mora pa mora kdo priti! Ah, kaj sem prestala!«

Prišli so do koče; Gitka je stekla naprej, gospod Henrik in pater Dezert sta sledila za njo. Na ognjišču je plapolal ogenj.

»Poglejte sem,« je rekla Gitka, »tu leži in se nič ne gane!«

Gospod Henrik je stopil k ležišču. »Luč, Ditvald, luč!« Pater Dezert je pograbil napol dogorelo poleno in ga podržal nad seneno posteljo, dočim se je gospod Henrik sklonil nad bolnika in ga začel preiskovati. Gitka se je boječe umaknila v kot; tam je stala s plaho zročimi očmi in drhtečimi rokami na ustnicah.

»Kaj je to? Obveza?« Gospod Henrik se je vzravnal. »Ali si ga ti obvezala?«

»Da, gospod, saj mu je tekla kri.«

Zdaj je prisopihal gospod Šluteman čez prag. »Kaj pa je? Gromska! Kaj pa je? Kaj se je zgodilo?«

»Poglejte, gospod valpet, ali ne prihajajo že od kod naši ljudje?« je rekel gospod Henrik. »Potrebujem skrinjico z obvezami in hladilom!«

»Kaj pa je fantu?«

»Zvedeli boste, ko bom vedel sam. Pojdite!«

Gospod Šluteman je pogledal postrani in izginil. Gospod Henrik se je sklonil spet nad Hajma. »Spi,« je dejal čez nekaj časa patru Dezertu, »srce bije rahlo, toda pravilno, diha mirno. Prestal je menda težko mrzlico zaradi rane in zdaj ga je obvladala omotična slabost. Nevarnosti zanj ne vidim.«

Gitka je sklenila roke in nemo pregibala ustnice.

»Dekle, pridi sem,« je ukazal gospod Henrik.

»Kako ti je ime?«

»Gitka.«

»Pridi sem, Gitka. In mi povej, kako si mu pomagala?«

Nerada je prišla bliže in zdaj jo je spoznal. »Ali nisi bila pred nekaj dnevi pri gospodu valptu? Volfratova sestra si, solarjeva?«

Gitka se je zdrznila.

»Pridi vendar bliže in govori! Kaj si storila za mojega lovca?«

Tresoča se je mečkala krilce, upirala oči v tla in pripovedovala s pretrganimi besedami. Gospod Henrik je pazno poslušal, pater Dezert je pa ko začaran gledal Gitko v obraz.

Ko je končala svoje pripovedovanje, je plaho pogledala gospoda Henrika, kakor bi hotela reči: »Mar sem kaj slabo naredila?«

Tedaj se je vrnil gospod Šluteman. »Hlapci so prišli, reverendissime, tu je skrinjica.«

Gospod Henrik jo je vzel. »Počakajte me zunaj in ne puščajte nikogar sem notri. Brat Severin...«

»Ga ni še od nikoder.«

»Ko pride, naj si oddahne in spočije, potem naj pripravi gosposko koč. Valti ostane tu, hlapci naj prenoče v stanih na planini, jutri zarana naj bodo spet tu.«

Gospod Šluteman je odšel in kmalu se je čulo, kako se je zunaj usajal nad hlapci, kakor bi bili bogve kaj zagrešili. »In jutri, da ste mi že pred svitom spet tu!« je končal svoje gromovito zapovedovanje. »Ali pa vam potrgam ušesa s koreninami vred!«

Čim huje je kričal, tem manjša je postajala Gitka, tem globlje se je stiskala v svoj kot.

Gospod Henrik je vzel iz skrinjice, česar je potreboval, da bi ranjenca prevezal. Ko je odstranil z rane osmoljeno platno, je Hajmo zaječal in se zganil, odprl oči in jih spet zaprl.

»Ditvald, poglej,« je vzkliknil gospod Henrik razburjen, »to ni rana, ki jo zadaja sproženi kamen ali pa če padeš in se udariš. Rano je usekal nož! Moža je nekdo napadel, hotel ga je umoriti. Lovski

tat morda, ki ga je hotel Hajmo prijeti. Dekle, pridi sem k meni!»

Gitka je zadrgetala po vseh udih.

»Pridi vendar! Povej mi: kje si ga našla?»

»Zunaj,« je zajecljala s pojemajočim glasom, »pred kočo.«

»Daleč proč?»

Odkimala je.

»Toda kako, da si ga našla?»

Brezupno, s prestrašenimi očmi je pogledala gospoda Henrika.

»Govori vendar! Vedeti hočem, kaj te je privedlo na kraj, kjer si ga našla. Po kaj si prišla sem gor?»

Nemo je gibal z ustnicami; potem si je pa iznenada skril obraz v dlani in bruhnila v jok.

»Prosim vas, gospod Henrik, ne mučite otroka,« je spregovoril pater Dezert z negotovim glasom. »Mislim, da poznam vzrok, ki jo je bil privedel sem. Včeraj ponoči je v hiši njenega brata umrl otrok...«

»Volfratov otrok?» Gospod Henrik je stopil k dekletu. »Prišla si po telohe za angelski venec? In si pri tem našla ranjenca in si ostala pri njem dan in noč in si storila zanj vse, kar se je sploh dalo storiti?« Pogladi je Gitko po laseh. »Vrlo, pogumno dekle si! Ne bom ti pozabil tega in tudi ne tvojemu bratu!«

Gitka je glasno zaplakala, se hitro obrnila in omahnila skozi vrata na prosto. Zunaj se je zgrudila na klop in se razjokala od bridke žalosti.

Prišel je Valti, ji potegnil roke z obraza in jo pogledal. »A, ti si? Zakaj pa jočeš?»

Iztrgala se mu je in zaihtela še glasneje.

»Mar jočeš zaradi tega tu notri? Pa si res neumna! Ta je trden ko železo. In če ga tudi malo boli, saj ne tebe.« Naslonil se je na steno in zazehal, pri tem pa opazil, da se iz gosposke kočice vali gost dim. »Poglej, brat že kuri! Ti, kakšne dobre pri-

dejo v ponev! Veš, ko smo lezli gor, sem hodil tik za krošnjo. A, to je dišalo! Aaah! Nebeško!» Zacmakal je. »Meniš, da bomo tudi mi kaj dobili?» Ne da bi čakal na odgovor, se je splazil h gosposki koči in pokukal skozi odprta vrata.

Vodila so v prostorno kuhinjo z odprtim ognjiščem; poleg nje je obsegala kočica še posebno izbico, prav preprosto opremljeno s pohištvom iz limbovine ter spalno čumnato z dvema posteljama. Iz kuhinje se je prišlo po lestvi v podstrešje, kjer je bilo nametanega toliko sena, da bi v sili našlo na njem do šest ljudi mehko ležišče.

Poleg ognjišča, na katerem je gorel močen ogenj, je stal brat Severin; rokave pri kuti si je bil zavihal, se prepasal z belim predpasnikom in je baš trebil raženjček „črnih jezdecev“, ki so obliti z jajci in spečeni na jakem ognju, dajali za večerjo okusen prigrizek.

Na stopnicah pred vrati gosposke izbice je zamišljen sedel gospod Šluteman z naježenimi brki in srditimi očmi. Tale stvar s Hajmom je bila zanj oreh, trd, da nič takega. Toda kakor bi ga bilo brezplodno tuhtanje utrudilo, je iznenada zasopel strelsel glavo, mahnil s pestjo po zraku in bruhtil iz sebe: »Hudiča še enkrat! Če pomislim, da bi bil sedajle lahko spodaj v kleti! Pa je menda vsaj tudi tu preskrbljeno za pijačo?«

Brat Severin je skomizgnil z rameni. »Kakor je ukazal gospod Henrik. Pet dni bomo ostali tu, deset pletenk je ukazal prinesiti, pa si izračunajte, koliko pride na vsakega.«

»Hudičevo malo!« je menil z dolgim obrazom gospod Šluteman. »Hudičevo malo! Brat, brat! Jetra se mi bodo vnela, vode ne prenesem. Pa kar nič ne!«

Motreč nesrečnega valpta je brat Severin pomežiknil; nato si je obliznil od „črnih jezdecev“ omaščene prste, stopil pred valpta in mu šepnil v uho: »Ali ste videli culo, ki jo je nosil Valti?«

»Da, zakaj?«

Obraz brata Severina je postajal vedno bolj skrivnosten. »In niste morda čuli, da je v culi nekaj škrobotalo?«

Gospod Šluteman je nagnil glavo tako na stran, da je belo pogledal. Kazalo je, da se je v njegovi brezupno temni duši začela svetlikati plaha lučka tihega upanja.

»Govorite, brat, govorite, kaj je škrobotalo?«

»Deset zatajenih steklenic. Rehberčan in štajnčan! Zakopane so za kočo v hladni zemlji in ko bo gospod Henrik zaspal, si vzameva od njih en parček.«

»Brat Severin, vi ste svetnik!« je zarjul gospod Šluteman in hotel objeti brata okoli vratu.

Brat ga je odrinil od sebe. »Ne tako glasno, gospod valpet!« je zašepetal in poškilil skozi vrata. »Gospod Henrik bi naju utegnil slišati!«

Pa je bila fratrova skrb nepotrebna. Gospod Henrik se je mudil še vedno v lovčevi koči. Nanovo je obvezal Hajmovo rano in pritrdil roko v zadrgo, da bi ranjenec morda s kakim nenadnim gibanjem ne povzročil novega krvavenja. Potem je vprašaje pogledal okoli sebe.

»Kje je dekle?«

Pater Dezert je hitro stopil skozi vrata. Gitka je sedela na klopi pred kočo; solze so ji usahnile; izgubljeno je strmela v mlado noč. Pater Dezert se je dotaknil njene rame. Prestrašeno se je zdrznila in vstala.

»Pojdi, Gitka, gospod Henrik sprašuje po tebi!« Prijel jo je za roko in jo odvedel v izbo.

»No, morda bi rada videla, kako gre tvojemu varovancu?« je dejal prošt. »Pridi bliže in poglej, kako dobro in mirno spi!«

V nemi zahvali je hotela gospodu Henriku poljubiti roko.

»Pusti to, dete!« je rekel. »Kar sem storil jaz za njegovo rešitev, je bore malo. Hajmo bi bil brez

tebe izgubljen. Samo tebi se ima zahvaliti, da bo živel.«

Vroč in radosten vzdih je razširil Gitkine prsi. S svetlimi očmi je gledala blede Hajmov obraz; potem si je z drhtečimi prsti otrla vlažne oči in se obrnila proti vratom.

»Kam pa greš?« je vprašal gospod Henrik.

»Zdaj me ne potrebuje več,« je spregovorila. »Domov grem.«

»Dekle! Saj je trda noč!« se je prestrašil pater Dezert.«

»Ne bojim se. Nebo je v zvezdah, pot tudi poznam in prenočim lahko v stanih.«

»Tam spijo hlapci,« je spregovoril gospod Henrik. Potem se je nasmehnil: »In pomisli, če se Hajmo jutri zarana prebudi in vpraša po tebi, kaj naj mu rečemo? Ali nočeš ostati?«

»Če smem?« je zajecjlala. »Poglejte, gospod, nikomur ne bom jemala postelje, stisnila se bom za ognjišče.«

Hotela je oditi v svoj kot, toda gospod Henrik jo je pozval nazaj. »Gitka,« je dejal prijazno, »nisi več otrok, ne smeš taka hoditi okoli.« Pokazal je na njene roke, gole do ramen in na platneno srajco, pretrgano skoro do pasu.

Debelo je pogledala. »Odtrgala sem si rokave, ker sem potrebovala platno za obveze.«

Tedaj je stopil k njej, ji položil roko na teme in rekel tiho: »Deo placebis in nuditate tua.« In obrnjen proti patru Dezertu je nadaljeval latinsko: »Mar more knežja hči biti bogatejša z biseri in dragotinami ko ta beračica z zakladi srca?«

Pater Dezert je molčal; njegove zasanjane oči so bile uprte v Gitko, ki je odšla za ognjišče, smuknila v jopico in tiho počenila v kot.

Gospod Henrik je bil stopil k Hajmovi postelji in položil roko spečemu lovcu na čelo. »Mrzlica je pojenjala, spanec ga bo okrepil. Ima zdravo kri in

trdno naravo; upam, da bo mož v treh dneh spet za silo na nogah. Pošljem mu vina, naj ga malo popije, kadar se ponoči zbudi. In brat Severin naj pri njem bedi.«

»Prepustite ta posel meni,« je dejal hitro pater Dezert. »Brat je utrujen.«

»Dobro, pa bedi ti.« Gospod Henrik je segel patru v roko, pokimal prijazno Gitki in zapustil kočo.

Pater Dezert je sedel na klop ob bolnikovem vzglavju.

Tiho je bilo v koči. Gitka se ni ganila v svojem kotu, čulo se je samo Hajmovo dihanje in na ognjišču je včasi še rahlo zapraskljala ugašajoča žerjavica.

Zunaj je žuborela voda, od gosposke koče se je v presledkih oglasila hrupna valptova beseda in globoko iz Peščene drage je odmevalo petje hlapcev, ki so odhajali v stane k počitku:

Srce, srce, oj srčece,
kaj žalostno si, kaj ti je?
Srce, srce je žalostno,
bi fant imel rad deklico,
oj lepo deklico,
pa mu jo branijo doma —
zato je žalost v srce šla!

Čez nekaj časa je prišel Valti, da bi poklical patra k večerji; prinesel jo je tudi Gitki. »Ti, to je dobro,« je prišepnil dekletu. »Tudi jaz sem že smel pokusiti in kar ostane, bom dobil vse, je rekel brat.« Gitka se je dvignila in pričela jesti, medtem ko je pater Dezert zapustil izbo. Ko je stopil v gosposko kočo, je naročil bratu Severinu: »Pošljite dekletu tja kaj za pod glavo in kakšno odejo; revše ima trdo ležišče na golem kamnu.«

Zdaj so pri svitu borove trske sedeli v gosposki izbi prošt, gospod Šluteman in pater Dezert, zadnji molče zatopljen vase, medtem ko sta gospod Henrik

in valpet govorila o razbojniškem napadu na lovca. Gospod Šluteman je s plamtečo jezo prisegal, da se bo maščeval nad morilcem; našel ga bo in če se je skrtil tudi v najglobljo luknjo samega pekla; brž ko se zdani, bo odšel s hlapci in bo daleč okrog koč preiskal vsak grm in vsako skalno razpoko; kaka oporica se bo že našla, da se bo dal nanjo opreti sum.

Ko se je pater Dezert vrnil v lovsko koč, je našel Gitko spečo v kotu za ognjiščem. Podzglavnik, ki ji ga je bil prinesel Valti, je položila pod Hajmovo roko; obdržala je samo odejo in si jo zloženo v blazinico déla pod glavo. Tako je ležala po strani, z obema rokama pod licem, s sproščenimi udi v rahlem spanju; očitno je na trdem kamnu spala tako dobro, kakor bi ležala na mehkem perju. Žerjavica je rdeče obsevala njen obraz, da se je svetil iz teme kakor ljubka uganka.

Dolgo, dolgo je stal pater Dezert pred spečim dekletom. Vedno bliže ga je vleklo, upognil je koleno, iztegnil roke; tedaj se je Gitka zganila in rahlo zaječala kakor v hudih sanjah: »Hajmo, Hajmo...«

Pater Dezert se je opotekel nazaj; zakrivši si z rokami obraz je omahnil k vratom in se zgrudil na prag. »Gospod! Gospod! To presega moje moči!« se je utrgalo z njegovih ustnic in žarečih oči je zastrmel ven v temno noč, tja gor k nemirno migljajočim zvezdam.

V oknih gosposke izbe je luč že ugasnila; gospod Henrik je spal. Skozi špranje zaprtih vrat je pa še vedno prodiral medel svit; tam sta sedela na robu ognjišča pri gasnočem ognju brat Severin in gospod Šluteman; tiho sta kramljala in se ukvarjala z zatajenim 'parčkom', ki sta ga bila prinesla iz skrivališča. Valti je čepel v kotu in pospravljaj vase ostanke večerje; potem je spil še vrč vode in zlezal po lestvi v seno.

Ko je obema dobrovoljcema začela pijača pohajati, se je znašel gospod Šluteman v svojih na-

vadnih ,okoliščinah'. Očitno je popolnoma pozabil, kje je; menil je, da sedi v kleti in se bal, da utegnejo priti vsak čas krepkoroki sli gospe Cecilije in ga odgnati domov. »Toda jaz ne pojdem, boš videl, brat, ne pojdem! Zdaj sem se usedel, gromska, in bom sedel!« Brat Severin mu je začepil z roko usta in ga vlekel k lestvi; z vsemi močmi ga je med suvanjem in potiskanjem spravil končno na podstrešje ter ga položil v seno. »Cecilija, Cecilija, danes si spet strašna!« je brundal gospod Šluteman, ki se je dušil v senu. Nekaj časa je še blebetal, potem je začel vleči dreto. Brat Severin je sledil temu zgledu in pričelo se je tako žaganje, da se je zbudil celo Valti in ni mogel več zaspati; in še posebno, ker ga je gospod Šluteman zdaj sunil s pestjo v obraz, potem mu položil noge na prsi ali pa zašel z njimi med njegove. Valti se je pokopal v najskrajnejši kot, toda noge gospoda Šlutemana so ga našle tudi tam. Končno je vstal, zdrknil po lestvi in legel na toplo ognjišče. Zdaj je mirno zaspal.

15

Po polnoči se je zblačilo in še pred dnem je začel padati topel dež. Z ranim jutrom so se vrnili hlapci. Pater Dezert je sedel še vedno na pragu lovske koč, bled, z utrujenim obrazom in vročnimi očmi. Ko je opazil hlapce, je vstal in globoko zadihal, kakor bi mu bližina budnih ljudi bila dobrodošla. Izmed hlapcev ga je vprašal eden, kaj naj počno. Pater je bil mnenja, naj sedaj, ko je gospodu Henriku petelinji lov pokvarilo vreme, mirno počakajo, dokler drugi sami ne vstanejo. Potem je stopil v koč; Gitka je že bedela; sklanjala se je nad Hajma, ki je še vedno mirno spal; ko je čula prihajati patra, se je plaho umaknila, zašepetala jutranji pozdrav in odšla iz koč. Kmalu se je vrnila,

umita in spletena; zanetila je na ognjišču, in neslišno hodila sem in tja ter pospravljala po koči. Ko je šla spet po vodo, se je pri gosposki izbi odprlo okno.

»Dobro jutro, Gitka!« je zaklical gospod Henrik.

Postavila je posodo na tla in stekla k njemu.

»No, kako mu gre?«

»Še kar spi, gospod, in mislim, da mu je spanec dobro storil, je dobil že barvo na obraz.«

»Potem se bo pač kmalu prebudil. Ali si kaj vesela?«

»Pa še kako!«

»Jeli, veseliš se že na njegovo zahvalo?«

»Jo že imam, gospod.«

»Tako?«

»Da, včeraj ponoči je že lahko spregovoril nekaj malo besed in mi je takoj rekel svoj Bog ti povrni!«

»Vendar mislim, da upaš še na kako boljšo zahvalo?« se je nasmehnil gospod Henrik in se udobno naslonil na okno.

Debelo ga je pogledala. »Česa naj bi še več hotela? Saj imam svoj Bog ti povrni.«

Prijazno jo je motril. »Tako, tako?« Rahel nasmeh se mu je utrnil okoli usten, kakor bi hotel reči: Seveda, več res ne moreš zahtevati. »Toda sedaj pojdi, bom kmalu prišel za teboj.«

Urno je stekla proč, da bi prišla z dežja spet pod streho.

Ta pogovor med obema je zbudil Valtija. Prestrašeno si je pomencal oči in ko je videl, da se že dela svetel dan, je splezal po lestvi navzgor in zavpil: »Brat, brat! Vstanite, gospod je že pokoncu!«

Brat Severin je planil iz sena kakor zajec iz zelja, če ugleda kmeta. Popadel je svojega druga v smrčanju za prsi. »Gospod valpet! Pokoncu! Pokoncu! Pokoncu!«

Gospod Šluteman se je obrnil na drugo stran. »Toda Cecilija!«

»Pokoncu! Pokoncu! Pokoncu!«

»Toda Cecilija!« je godrnjal gospod Šluteman. »Ali spet začanjaš? Dan za dnem! Še naspati se človek ne more! Od hudiča še enkrat, pusti me pri miru!«

Brat Severin je otožno zmajal z glavo, pustil valpta, kjer je bil, in ves trd v nogah zlezal po lestvi v kuhinjo.

Gospod Šluteman se je bil globoko zaril v seno, kakor bi objemal z rokama podzglavnik, ki si ga je ponavadi tiščal vsako jutro na ušesa, kadar je pričela gospa Cecilija svojo pridigo. Gluha tišina pa, ki ga je mahoma obdala, se mu je zazdela menda nekaj nezaslišanega. Prestrašen je planil pokoncu in s širokoodprtimi očmi zastrmel v podstrešni somrak.

»A tako!« se je nazadnje domislil in začel dojemati čudežno tišino. Potem se je iznenada zasmejal. »Zdaj pa naj se zgodi, kar hoče, zdaj se bom do sita naspal!« Rekel je, legel spet na stran in se udobno pretegnil: »Aah!« Še trenutek in je spet spal.

»Gospod valpet!« se je oglasil brat Severin iz kuhinje. Gospod Šluteman ni čul.

»Valpet, valpet? Kje ste?« je zaklical gospod Henrik. Toda Šluteman ni čul. »Pa ga pusti, naj spi!« se je nasmehnil proš. »Prišlo je nanj zemeljsko pozabljenje!« Zažugal je s prstom proti podstrešju. »Čakajte le, valpet, bo že napočilo spet jutro, ko vas bo zbudil grom domače sodbe!«

Brat Severin se je spustil pred ognjiščem na kolena in pričel na vso sapo pihati v žerjavico.

Ko je šel gospod Henrik proti lovski koči, mu je pritekla Gitka naproti. »Gospod, gospod! Že bedi!« je hitela. »Moj Bog, in tako zelo je v skrbeh, da ne bi bili hudi, ker se mu je moglo to primeriti.« Veselje je govorilo iz nje, pa je bilo le boječe veselje: zdaj lahko Hajmo govori, zdaj bo mogel povedati, kako se je vse zgodilo...

Ko je gospod Henrik stopil v kočo, je obstala pri vratih, z veseljem v srcu in s strahom v grlu.

Hajmo je sedel pokoncu na svoji seneni postelji. »Gospod Henrik...«

Prošt mu je položil roko na usta. »Ne smeš govoriti, Hajmo, želim tako! Leži nazaj in daj, da ti pregledam rano. Potem boš jedel in pil in spet spal in ko se boš pokrepčan nato zbudil, bom prisedel k tebi in vse mi boš povedal. In nič si ne delaj neumnih skrbi. Hajmo si, moj zvesti lovec, izpričal si svojo zvestobo z lastno krvjo!«

»Gospod Henrik...«

»Ali mi boš molčal!« se je razhudil prošt in z rahlo silo potisnil lovca nazaj na blazine.

Gitka se je oddahnila; in ker je v lovski koči niso več potrebovali, je stekla v gosposko hišo.

»Brat, ali vam morem kaj pomagati?«

»O seveda, deklič moj, kar zavihaj rokave, pa na delo!« In brž je imel za Gitko kopo posla.

Prijela je oberoč za delo, donašala, česar je potreboval brat v kuhinji, pospravila spalnico in posnažila izbo, da se je kar svetila.

Zunaj je gosto curljal dež in hlapci, ki so se pod napuščem gosposke kočje naslanjali na stensko tramovje, so tiho prepevali, da bi si preganjali mokri čas.

Ko je gospod Henrik stopil s patrom Dezertom iz lovske kočje, je rekel: »Tebi pa ni dobro, Ditvald. Nočna straža te je utrudila.«

»Da, gospod,« je odgovoril pater in temno zastrmel v tla.

»Vendar upam, da te tvoj duh ni vznemirjal?«

»Menite?«

»Ditvald!«

»Bil je z mano pod isto streho vso dolgo noč.«

Gospod Henrik je molčal in zvedavo motril patra. Potem je rekel: »Leži spat, preveč si utrujen.«

Stopila sta v gosposko kočjo; pater Dezert je šel v spalnico in omahnil na ležišče, toda na očeh se mu je poznalo, da ne bo mogel zaspati. Gospod

Henrik je nalil v kozarec vina in dodal nekaj kapljic iz steklenice, ki jo je vzel iz skrinjice z zdravili.

»Izpij, Ditvald, prineslo ti bo spanje.«

Pater Dezert je izpil in ni trajalo dolgo, ko je zaprl oči, globoko zadihaval in se pogreznil v težko spanje brez sanj.

Gospod Henrik se je obrnil, da bi stopil na prosto; tedaj je opazil Gitko v kuhinji pri delu. Kazalo je, da ga je obšla neka misel; odkimal je, kakor bi jo odganjal, vendar mu je oko neprestano sililo k dekletu.

»Gitka!«

Obrisala si je roke v predpasnik in je prišla predenj. »Kaj želite, gospod?«

»Povej mi, ali si s patrom dobro prebila ves dolgi čas od večera do jutra?«

»Prav dobro,« je menila Gitka s plahim nasmeškom na ustnicah. »Pater je bedel, jaz sem pa spala.« In kakor bi se morala opravičiti, je dodala: »Bila sem res zelo utrujena.«

»Vedno si spala? Vso noč?«

»Bog obvaruj, gospod! Parkrat sem že vstala.«

»No, in potem sta gotovo vasovala s patrom, kajne?«

»Kaj menite, gospod?« je rekla prestrašeno. »Kaj mi ne bi v glavo padlo, da bi hotela vasovati s takim gospodom! Kar ležala sem in — nisem niti črhnila.«

»In on? On je pa gotovo govoril s teboj?«

»Niti besedice! Mislim, da me še videl ni. Res, kar nepremično je sedel in bil slep za vse, kakor bi gledal sam váse.«

»Váse?« je ponovil gospod Henrik in pokimal. »Toda povej mi, ali si ga že večkrat videla?«

»Dvakrat, gospod. Prvič spodaj ob jezeru...« Beseda ji je zastala; saj vendar ni smela gospodu Henriku povedati, kako se je takrat ustrašila „črne-ga“, ustrašila in zbala božjega služabnika! Tiho je

pripovedovala dalje: »In drugič, na veliko noč...« Posilile so jo solze.

»Kaj pa je, Gitka, zakaj jočeš?«

»O moj Bog, vidite, gospod, prišel je k nam takrat, ko je moral naš otroček zgasniti, naš ljubi, dobri otroček!«

»Pojdi sem, Gitka, in sedi!« Odvedel jo je h klopi. »Tako! In zdaj mi povej, kako je bilo z otrokom.«

Med solzami je pripovedovala na svoj preprosti, ginljiv način tiho, žalostno zgodbico o „mučicinem“ kratkem življenju. »Vidite, gospod, kakor kresničica je bil otrok v naši žalostni hišici, kakor rožica pozimi in v vseh naših stiskah kakor košček večnega kruha, ki si ga lahko vedno užival, a ga zato ni bilo nikoli manj. In zdaj je moralo umreti. Zakaj le, zakaj?«

Brat Severin je ropotal na ognjišču s svojimi ponvami in ni bil več gospodar svojih rok; tudi v oko mu je menda nekaj padlo, ker je otiral in otiral — pa ni hotelo nič pomagati.

Gospod Henrik je prijel deklico za roke in ji do srca ginjen pogledal v obraz, ki se je ves v solzah obračal k njemu, kakor bi čakal na odgovor.

Če ne bi prasketal ogenj, ne štropotal dež po škodlasti strehi in gospod Šluteman na podstrešju nekoliko ne smrčal, bi bilo v kuhinji čisto, čisto tiho.

»Zakaj? Da, zakaj?« Gospod Henrik je prisedel h Gitki. »Tako sprašuješ? In ne veš? Tako pametno dekle kakor si? Pojdi vendar, Gitka, pojdi, kako le moreš kaj takega spraševati!«

Zmedla se je in iskala besed. »Ker prav za res ne vem, gospod.«

»Kaj ne bi, seveda veš. Kako ljubek, prijazen, sladek otročiček je bila vaša „mučica“, to menda veš, jeli?«

»Da, gospod, da, da!«

»In zdaj pomisli: ako bi otroček živel in bi moral trpeti in prenašati bolezen in hudobni ljudje

bi ga suvali sem in tja, ga teptali in bíli in bi okušal nesrečo nad nesrečo, grenkost nad grenkost, silo in gorje in ti in otrokova mati bi morale vse to gledati, mar ne bi vaju to v srcu še bolj bolelo nego sedaj, ko je moral umreti?«

»O Bog!« je zaihtela Gitka in mahala z obema rokama, kakor bi hotela misli, da bi njena mučica morala trpeti, s silo zabraniti pot do svojega srca.

»Jeli? In tako je bil tudi tu ljubi Bog modrejši nego mi vsi skupaj. Mislil si je: ne, nočem, da bi ljubega, dobrega otročiča vse to doletelo, vzamem ga raje k sebi v nebesa in ga postavim za angelčka, da se bo v veselju in blaženstvu lahko smejal dol na svojo rodno hišico in bo vrl, močen angel varuh za vse svoje ljube domače!«

»O zares, prav potrebni bi ga bili,« je globoko vzdihnila Gitka; in ožrši se v gospoda Henrika je rekla: »Poglejte, gospod, že sama sem si vedno tako mislila, le povedati si tega nisem umela.«

»Vidiš torej, da veš.«

»Da, in mora tudi res biti; zakaj če bi me ne vodil angel varuh, ne bi nikoli našla Hajma, in vsako uro ves čas, dan in noč sem videla sedeti otročiča ob meni in se mi je smehljal. Jelite, gospod Henrik, naš Oče v nebesih je pa le dober, dober mož!«

»Prav gotovo! Zato pa bodi pametna, Gitka, nanj se zanesi in otri si solze. In brat Severin naj ti dá veliko skledo obare, pa jo ponesi tja Hajmu in skrbi, da se bo pošteno najedel.«

Zdaj se je Gitka nasmehnila, res še vsa v solzah: »Bodite brez skrbi, gospod Henrik, naphala bom vanj, kolikor se bo dalo!«

Brat Severin je medtem že prišel s skledo. »Vzemi, dekle,« je zašepetal in ji prijazno pomežiknil. »Polovil sem zanj najboljše kose.«

»Povrni Bog!« je odvrnila, vzela skledo in odšla z opreznimi koraki, oči strmo uprte v juho, samo da bi je niti kapljico ne razlila.

Gospod Henrik je smehljajoč se gledal za njo. »Zakaj? Zakaj? Ti staro, večno človeško vprašanje! O da bi se dalo v vsakogar prsih tako lahko potešiti, kakor v srcu tega otroka!«

Ko je stopila Gitka v lovsko kočo, je kramljal Valti s Hajmom. »Poglej,« je dejala, »kaj sem ti prinesla!«

Hajmo se je vzel na postelji. »Gitka!« Naj bi bil spregovoril tudi tisoč besed, več ne bi mogel povedati kakor to, kar je izdajal zvok tega imena, kar je govoril bleščeči pogled njegovih oči.

»Ti, kar nič mi ne govori!« je pogrozila. »Zdaj boš jedel. In vse, vse! Do zadnje mrvice!« Sedla je na rob postelje in privzdignila koleno, da bi imela oporo za skledo. Začel je jesti in pri vsaki žlici, ki jo je zajel, je pogledal Gitki v oči; in vselej mu je pokimala in se nasmehnila: »Jeli, tekne ti?«

Valti je vohajoč pomolil svoj nos v paro od juhe. »Krščen, krščen, če bi dobil tudi jaz kaj takega, bi pa rad pustil, da mi zasadi nož v grlo... neki takšen falot!« Zagrabil je z obema rokama, zakaj skleda se je začela čudno majati v Gitkinih rokah. »Kaj pa delaš? Drži trdno!« In obrnjen proti Hajmu je vprašal: »Povej, lovec, moraš vendar vedeti, kdo je bil?«

Hajmo je odkimal. »Počrnil si je bil obraz s sajami.«

Gitka se je globoko oddahnila; potem je rekla Valtiju: »Pojdi in splakni korec, dati mu moram vina!«

Fant je vzel korec z mize in stekel ven.

»Hajmo,« je zajecljala hlastno in tiho Gitka, »kajne, če te bodo spraševali... ne boš povedal, da je bilo pri križu.«

»Zakaj ne?«

Povesila je glavico in zašepetala: »Ker, ker te lepo prosim.«

Prikimal je. »Že vem, kaj misliš. Meniš, jeli, ker so duhovni in bi jih žalilo, če bi slišali, da je Bog kaj takega dopustil.« Bridek nasmeh mu je prešel ustnice. »K meni je spregovoril, zakaj ni povedal tudi onemu drugemu: ne delaj tega, ne delaj?«

Gitka ga je plaho gledala; ni ga razumela. »Hajmo...«

Ni mogla govoriti dalje, Valti se je vrnil. S trepetajočo roko je ponudila lovcu polni korec, ki ga je Hajmo željno izpraznil, držeč s korcem vred tudi Gitkino roko. In ko jo je potem pogledal s svetlimi očmi, je zašepetal: »Ne, Gitka, res ne smem spraševati: zakaj? Saj že dobro vem, zakaj je dopustil, vem, vem!« In pritisnil si je njeno roko na prsi.

Dovolila mu je in stala pred njim, kakor ne bi vedela, kaj se z njo dogaja. In ko je izpustil njeno roko, se je ozrla kvišku kakor bi se bila prebudila iz sna, vzela molče skledo in stopila proti vratom.

»Gitka!« je rahlo zaklical za njo. »Ali prideš spet kmalu?«

»Pridem, Hajmo, pridem,« je zašepetala in zapustila kočo.

»Hohohoho!« se je zarežal Valti, stisnil roke med kolena in od veselja stresal z rameni.

»Kaj pa ti je, bedak?«

»Tudi jaz vem nekaj! Hohoho! Tudi jaz vem!« in režaje se, je skril glavo v kot med posteljo in klopjo.

Zunaj pred kočo je pa stala Gitka, si brisala s hrbtom proste roke vroče lice in šepetala: »Ali ve, ali more kaj vedeti?« In s počasnimi koraki se je napotila proti gosposki koči.

Naproti ji je prišel hlapec; nekaj da ji mora povedati. Njen brat, solar, je prišel ponoči na planino in je tožil, da pogreša sestro že dva dni, in da živ krst ne vé, kam bi bila odšla. Ko so mu oni, hlapci, povedali, da je njegova sestra našla na smrt ranjenega lovca in mu stregla v koči, dokler niso

prišli gospodje, se kar znajti ni mogel od začudenja; vsaka beseda, ki jo je spregovoril, je bila nova pohvala za sestro; in da naj kar ostane v koči, dokler jo gospoda potrebuje; rad bi stopil sam k njej v Rdečino ali zdaj ko vé, da je zdrava in na varnem — je rekel — raje pohiti spet domov, da ne zamudi šihta v solarni. Da pa sestro prav, prav lepo pozdravlja.

Plaho in drhteč je poslušala Gitka to sporočilo, ki ga ni in ni mogla razumeti. Kako naj bi se tudi ona, še vsa otrok, domislila, da je bil Volfrat odšel na planino, kjer je upal zadeti na hlapce, samo zato, da bi odvrnil od sebe grozeči sum. Če bi namreč pustil oditi sestro, ne da bi se brigal, kod hodi, potem bi moral vedeti, zakaj je bila odšla, vedeti, kje je in zakaj je tam.

Ko je Gitka stopila v gosposko kočo, je prišla baš prav, da se je z drugimi vred udeležila vstajenja gospoda Šlutemana. Njegova glava se je iznenada prikazala iz podstrešja. Toda kje je bil pustil obraz, ki ga je sicer kazal vsako jutro; tisti jeznoplamteči obraz s temno namrščenimi obrvmi, srditimi očmi in naježenimi mustači? Kazalo je, da je dolgi spanec povsem spremenil gospoda Šlutemana: brki so se mu rahlo vesili nad ustnice, oči so mu veselo sijale in z obrazom, smejočim se do ušes, je lezel dol po klinih — brat Severin je menil: kakor obžarjeni nadangel Gabrijel po nebeški lestvi.

Ko je stopil na tla, se je zvijal in pretegoval, si mel zadovoljno roke, otresel seneni drobir iz kamizole, pritisnil nato s plosko roko bratu eno na široka pleča, vščipnil Gitko v lice in z veselim obrazom krenil v gosposko izbico. In potem se je uro za uro slišal njegov razigrani glas po vseh kotih in koncih, zdaj v gosposki koči, nato spet v lovčevi bajti. Od tu ga je seveda kmalu spodil gospod Henrik, da bi mogel Hajmo mirno spati in se krepiti.

Pozno popoldne se je zvedrilo, oblaki so se pretrgali in preden je sonce utočilo za gore, se je še s poslednjimi zlatimi žarki ozrlo po obeh kočah.

Gospod Henrik si je oprtal samostrel in krenil proti Križevju; valpet je odšel s hlapci na sled za ubijalcem in pater Dezert se je napotil na bližnji griček; Gitka ga je videla sedeti tam na skali, dokler se ni zmračilo. Hajmo je spal in Gitka je sedela z bratom Severinom in Valtijem na klopi pred kočo, poslušaje samo napol, o čem sta onadva kramljala; zaskrbljeno in nemirno ji je uhajalo oko neprehoma tja proti Peščeni dragi; najhujše, česar se je tako bridko bala, se hvalabogu le ni zgodilo. Saj je pa tudi imela zdaj v nebesih angela varuha, ki je skrbel za njo, za Volfrata in Zefo. In kar koli že je brat zagrešil, nekaj malega je pa le popravila.

Prvi, ki se je vrnil, je bil gospod Šluteman. Našel ni nič, prav čisto nič. Dež je izpral Hajmovo kri in sled za ubitim kozorogom. Da, angel varuh!

Ko se je znočilo, se je vrnil prošt s patrom Dezertom. Gospodu Henriku je izpodletel lov na petelina. Ko se je pa vračal, je naletel na risa in je sprožil za bežečim roparjem strelico. Zdaj na noč naj bi odšla dva hlapca v samostan po oba psa krvaša: po Helo in Pozorja. Enemu izmed hlapcev je gospod Henrik naročil, naj se oglasi pri Solarjevih in naj prinese s seboj za Gitko nekaj potrebne obleke in perila.

Kmalu po večerji je v obeh kočah vse utihnilo. Gitka in Valti sta stražila pri Hajmu; gospod Henrik, ki je hotel biti še pred zoro spet na nogah, je odšel k počitku, pater Dezert se je moral ravnati po njegovem zgledu. Le gospod Šluteman in brat Severin sta ostala v kuhinji ob ognjišču. Ko je valpet menil, da mora gospod Henrik pač že spati, je zapustil kočo in stopil v skrivališče po drugi 'parček'. Brat Severin je težko vzdihnil in se obrnil proč, ko je gospod Šluteman eno izmed obeh posod stisnil med

kolena, da bi s prevažno skrbljivostjo izdrl iz nje z voskom zaliti zatič. Valpet je globoko, globoko nagnil, potem pa ponudil pletenko bratu. »Nastavite, brat!«

Za odgovor je frater le nemo odkimal.

Gospod Šluteman se je prestrašil. »Brat, ali ste bolni?«

»Ne, pil pa ne bom. Danes ne maram počenjati nič skrivnega; gospod Henrik je bil tako dober z menoj.«

»Tatata. To je izgovor! Kdor noče piti, je storil nekaj slabega ali pa namerava storiti. Pokažite, da ste nedolžni, klok, klok!«

»Nisem žejen,« je rekel brat Severin in globoko vzdihnil.

»Tatata, žejen, žejen! Saj se dá piti tudi brez žeje. In poceni! Pij za prihodnjo. Kupuj v sili, pravijo mazači, hodilo ti bo prav v smrti!«

»Zdaj sem že rekel,« je vzdihnil brat Severin, »ne bom pil.«

»Tatata!« Gospod Šluteman je prijel brata za habit in ga potegnil k sebi. »Sedite sem k meni, brat, bom vam zapel pesmico, ki vas bo ogrela.« Oklenil se je bratove roke, zavihtel pletenko in tiho zapel:

Prijatelji, tovariši,
quem sitis vexat plurima,
v dolini hladni hram stoji,
qui vina habet aurea!

Krčmar vesel nam točil bo
de doliis in cantharum
in vince nas bo vnemalo
ad noctis usque terminum!

Kdor bi se kisal, godrnjal,
ut canes decet rabidos,
naj rajši bi doma ostal,
ad porcos eat sordidos!

Že drugo kitico je začel brat Severin brenčaje pripevati, na koncu je pa segel po pletenki ter vlekel in požiral, zares pošteno! Potem seveda, ko je prenehal, je kaj žalostno nakremžil obraz.

»Zdaj sem pa le pil! O človek, človek, kakšna si skleda, polna vražje brozge! Fej!« Grajaje je odkimal, segel po pletenki in pil. »Zdaj je, kar je!«

Par mokrih ur je minilo obema, dokler se jima ni posrečilo, da je še druga pletenka pokazala suho dno. Ko je gospod Šluteman vstal, je opazil, da ni več dobro kos svojim nogam, pa je opazil šele, ko je ležal z nosom na tleh.

»En jacet in trexis!« je tožil brat Severin. »Vidite, gospod valpet, vidite! Božja kazen, ker ste mi zapletli dušo v hudičevo mrežo!«

Gospod Šluteman se je težko skobacal ob bratovi kuti na noge. »Verujte, brat, nikoli ne bo dober vozar, kdor ne zna tudi zvrniti.« Jezik se mu je zapletal. »In saj veste, kaj pravi modrijan:

Naj vino nas še tolikrat premaga,
krčmarskega se le ne ognemo praga!

Brat Severin je držal lestvo in gospod Šluteman je zlezel po klinih v seno.

16

Za deževnim in meglenim dnem je sledilo sočno, pomladansko dehtivo jutro. Vsaka tratica na strmih bregeh in vse planine so začele čez noč svetlo-zeleno blesteti. V gore je prišla vigred; dihala je iz mlačnega zraka, zrla je z nebesne sinjine, silila dišeče iz zemlje in vela iz vonja, ki ga je prinašal nižinski veter iz dolin, kjer so se že odpirale prve cvetlice.

V toplem soncu, ki je sijalo povsod okoli lovske koče, je smel Hajmo zapustiti ležišče. Brat Severin

in Gitka sta ga odvedla na klop pred hišo; vendar je lovec komaj še potreboval pomoči, tako krepek je bil njegov korak; vstal bi bil najraje že pred svitom, da bi odšel z gospodom Henrikom na petelina.

Tam so sedeli zdaj vsi trije. Brat Severin je zabavno pripovedoval svoje burke, Hajmo se je oziral neutrudno po gorskih vrhovih in gozdovih, držeč Gitkino roko v svoji. Tiho mu je sedela ob strani, povešala oči, s svobodno roko pa mencala konec svoje jopice. Pri srcu ji je bilo, sama ni vedela kako. Povsod, je menila, bi ji bilo ugodneje nego na tej klopi. Slednjič je globoko vzdihnila, vstala in si oprostila roko.

»Gitka? Kaj pa ti je?« je vprašal Hajmo.

»Moram za poslom,« je rekla tiho in odšla. Ko je prišla v kuhinjo gosposke koč, si je prižela obe roki na prsi. Ležalo ji je na njih kakor težek, težek kamen. »Kaj mi je, le kaj mi je?« je jecljala. Toda čemu naj bi spraševala! Kar ji je stiskalo srce in jo navdajalo z bojaznijo, da skoro dihati ni mogla — kaj naj bi bilo drugega kakor skrb za brata in za svakinjo? Saj je odšel gospod Šluteman zarana z Valtijem in dvema hlapcema, da bi le našel kako sled. Pridružil se jim je tudi pater Dezert, kakor bi mu v koči ne bilo obstanka. In ta s svojimi strahotnimi, prodirnimi očmi, je menila Gitka, bo prav gotovo kaj našel.

»O ti ljubi, dobri angelček tam gori, sedaj se izkaži!«

S tem vzdihom je prijela Gitka za delo. Pa si je morala neprestano brisati solze iz oči in nekajkrat se je splazila k oknu, da bi kradoma pogledala, ali še sedi Hajmo na klopi — vendar ne: da bi se prepričala, ali ne prihaja morda že oskrbnik s hlapcema.

Tedaj je zadonel iz Peščene drage zategel vrisk dekliškega glasu. Gitka je planila pred vrata in si zasenčila z roko oči, da bi v jarkem soncu mogla

bolje videti. Že od daleč je spoznala Egerjevo hčerko.

»Kaj išče pa t a tu gori?« se je začudila.

Gitka je vedro sosedo imela vedno rada. Toda v tem hipu jo je iznenada kar začrtila. Nič čuda — Cenca je bila hči kmeta, ki je bil otovoril Volfrata s križem.

»Kaj le hoče? In nališpala se je, o!« Nehote je Gitka pogledala sebe. Njeni srajci in ponošenemu krilcu so se poznale noči, ki jih je bila prebila na ognjišču. Solza ji je zalila oko in počasi se je pomaknila nazaj v kuhinjo, toda samo toliko, da ni izgubila Cence izpred oči.

Zdaj je dospelo dekle na vrh. »Glej, glej,« se je namuznil brat Severin, »dobili bomo menda celo obisk! In še kakšnega! O jej!«

Hajmo je debelo pogledal. »Kaj išče pa t a tu gori?« je zamomljal, kakor bi bil slišal Gitkine besede in jih ponovil.

Cenca se je približala; za pasom je imela velik šopek vijolic in napravila se je kakor na lepo nedeljo za k maši. Obraz ji je žarel in njene vroče oči so visele na Hajmu.

»Pozdravljena, deklica!« ji je zaklical brat Severin naproti. »Kateri svetec je pa tebe prinesel sem gor?«

»Sveti Hubert!« se je zasmejala Cenca. »Bog daj tudi vam, brat Severin! In še sveti Lenart je pomagal. Da, pogledati sem hotela našo planino, do paše ni več dolgo. In ko sem bila že na planini, sem si mislila, poskočim še malo naprej, da vidim sama, kako gre vašemu varovančku!« Njene svetle oči so ošinile Hajma, ki je zaradi otroškega vzdevka, s katerim ga je deklica nazvala, ves nejevoljen namrščil obrvi.

Brat Severin je prijel Cenco za roko in jo tapljal po prstih. »Liže, da, dobro se liže. Kar poglej

ga: teden dni še in bo skakal spet po vseh vrhovih. Toda povej, od kod pa veš, kaj ga je zadelo?»

»Saj je novico povsod raztrobil Polcer, ki je včeraj iskal svojo sestro!«

Gitka, ki je prisluškovala pri odprtem oknu, se je prestrašila do dna srca. Mar je Volfrat ob pamet, da pripoveduje sam, kaj se je dogodilo v Rdečini?

»Kako se pa sedaj tudi ponaša s svojo sestro!« je govorila Cenca dalje. »To moram reči pa tudi sama, vrlo se je držala. Napol otrok še! Ne vem, toda mislim, jaz bi izgubila glavo!« Nasmehnila se je. »Kaj deš, lovec?« In spet se ji je posvetilo v očeh.

Gitka se je v svojem skrivališču prijela z obema rokama za glavo; v njej se ji je začelo vse vrteti.

»Ti? In izgubila glavo?« se je zasmel brat Severin. »Da, druge glave mešati, to bo prav! Ali daj, dekle, sedi, si gotovo trudna od dolge poti in lačna tudi, potrpi malo, grem ti po malico. Potem bomo prijetno kramljali.« In je urno stekel proti gosposki koči.

Gitka je prebledela. »Tako, in zdaj ju je pustil še sama,« je zajecljala. Toda, kaj ji povzroča take skrbi, da je vsa trda? »Morda celo kaj vé, in mu bo povedala!« To mora zabraniti.

Komaj je brat odšel, je stopila Cenca k lovcu. »Si moral dosti prestati?« je vprašala s tihim, trepetajočim glasom.

»Baš zadosti je bilo,« je zamomljal.

»Tega da bi poznala, ki ti je to storil!« Stisnila je pesti. »Tako seveda nisi mogel priti na ples! In jaz sem čakala, čakala brez konca, bila sem tako razsrjena, da bi te raztrgala!«

»Tako?«

»In medtem leži on tu gori, revček, in je blizu, da ne izdihne. Toda glej, komaj sem včeraj zvedela, me ni strpelo več, morala sem na pot k tebi!«

»Beži!«

»Res! In ker mi nisi mogel prinesiti šopka, poglej, sem ga pa jaz prinesla tebi.« Vzela si je snopec izza životca, toda ko ga je hotela ponuditi lovcu, se je približala Gitka, počasi, temno zroč. Hitro je položila Cenca vijolice poleg Hajma na klop, stopila proti Gitki in ji iztegnila obe roki nasproti.

»Dober dan, mala! Dobro si opravila svojo stvar.« Gitka si je skrila roke za hrbet.

Cenca se je zasmejala. »Pojdi, neumnica, kaj pa ti je? Zdi se mi, da si pošteno zaslužila kak Bog povrni! Poglej...« Odpela si je drobno srebrno verižico z rokavcev, ujela Gitkino roko in ji stisnila verižico v pest. »Vzemi, le vzemi, podarim ti jo!«

Hajmo je planil pokoncu. Čelo mu je temno vzplamtelo in jezno je zvenel njegov glas: »Gitka! Vrni ji verižico, res ni treba, da bi ti podarjala kaj, tale!«

»Bi tudi tako ne vzela!« je rekla Gitka mirno in je iztegnila roko z verižico. »Tu jo imaš, jaz je ne potrebujem, zame je kar trak zadosti.«

Cenca je pobledela do ustnic. Srdito je ošinila s pogledom zdaj Hajma potem Gitko, nato se je pa rezko zasmejala. Jezno je pograbila verižico, jo raztrgala, vrgla oba konca Gitki v obraz in odšla s hripavim smehom, pri čemer je oplazila Gitko še enkrat s pogledom najbolj jarkega sovraštva.

Trepetajoč je stala Gitka z vroče zardelimi lici in solzami v očeh. »Kaj sem ji pa storila? Saj ji nisem rekla nobene hude besede! In zdaj me še zmerja!« Bridke solze so jo polile.

»Gitka!« je vzkliknil Hajmo in jo hotel objeti. Ali prav v tem je prišel iz kočje brat Severin, držeč v rokah krožnik in korec. Debelo je pogledal in hotel vprašati, kam je izginila Cenca in kaj se je zgodilo. Toda že po prvi besedi je onemel in jadrno

izginil nazaj med vrata. Zapazil je bil gospoda Henrika, ki se je bližal s hriba, nesoč ubitega petelina na kljukači.

Tudi Hajmo je bil umolknil in si grizel ustnice. Gitka pa, ko je uzrla gospoda Henrika, si je otrla solze iz oči, se sklonila in pobirala raztrgane konce verižice po tleh. Kar je našla, je ponudila bratu Severinu in rekla: »Prosim vas, brat, ko se vrnete v samostan, denite to za Mater božjo v pušico, najdeno blago je in ni nikogar last!«

Gospod Henrik se je približal. Snel je postavnega petelina s palice in ga dvignil z roko kvišku. »Hajmo, lovska sreča mi je bila mila!«

V Hajmu je vse vrelo; ali na svojo lovsko dolžnost ni pozabil. Z bližnje smreke je ulomil zeleno vejico, stopil pred gospoda Henrika, potopil vršiček v kri mrtvega ptiča in spregovoril:

Gospod moj dobri, pred vami stojim,
pozdravljam vas lovec in se veselim:
Dobro ste merili, dobro zadeli!
Zato vas prosim, da smrekov vršiček bi vzeli
in ga nosili — to moje so želje —
divjemu petelinu v spomin in sebi v veselje!
Tako! Ojo, kako je lepó!
In zdaj pa še to:
Gospod, svoje svetlo lepo orožje
rabite ga v bran časti božje!

Gospod Henrik je vzel vejico, si jo zataknil za kapo, segel lovcu v roko in odvrnil:

Oj lovec moj zvesti, hvala ti!
Čuj in pomni tri reči:
Kdor je pogumen vsepovsod
in gre značajan svojo pot
in v prsih bíje mu srce zvestó,
vreden je hvale in hvalo dobó!

Smehljaje se je položil gospod Henrik roko lovcu na ramo in rekel: »Odgovoril sem ti kot go-

spodar. Toda zate, Hajmo, ta rek ni na mestu, moral bi ti želeti, kar že imaš. Moral bi ti reči:

Tak kot si zdaj, ostani,
in Bog ti zdravja daj
in dolgo te ohrani!

Hajmo je zardel od veselja zaradi teh prisrčnih besed. Sedla sta na klop in začelo se je pripovedovanje. Saj se mora pravi lov vedno dvakrat izvršiti: najprej z orožjem v roki in nato s srcem na jeziku. Brat Severin se jima je pomalem približal in poslušal; Gitka je s tiho potrpežljivostjo delala v gosposki koči.

Ko je v pripovedi gospoda Henrika zabrnela puščica z loka in je ponosni ptič šumno padel skozi vejevje, sta se iz Peščene drage prikazala hlapca s psoma. Z glasnim laježem sta lepi, okretni živali pozdravili dom; ko veter sta prihrumeli do kočice in s tako neugnanim veseljem skakali ob Hajmu, da ju je moral še gospod Henrik pomagati odganjati. Potem je prošt v naglici pomalical in odšel s psoma za risom, ki je bil pustil za seboj razločno krvavo sled. Hajma je poslal gospod Henrik v kočico, da bi si malo odpočil. Ko se je dvignil, je uzrl na klopi vijolice; pobral jih je in vzdignil roko, da bi jih vrgel proč; smehlja se je odkimal z glavo, natrgal pod smrekami nekaj dolgih travnih bilk, ki so stale tam še od poletja in jih odnesel z vijolicami v kočico.

Izmed hlapcev je odšel eden v kuhinjo in izročil Gitki majhen zavoj. »Tvoj brat mi je tole naložil in dejal, naj te pozdravim.«

Gitka je povabila oči in zašepetala: »Ali morda veš, kako gre moji svakinji?«

»Kako neki? Dobro pač!« je odgovoril hlapec tjavendan; saj Zefe niti videl ni.

»Hvala Bogu!« si je Gitka veselo oddahnila; potem je odprla zavoj; radostno je zardela, ko je videla v zavoju oprano perilo in svojo boljšo obleko.

Zdaj se bo mogla vendar malo polepšati, seve, da bi bila tako zala kakor Cenca, bi morala biti Egerjeva hči in ne sestra ubogega solarja. Naglo je skrila zavoj in prijela urno za delo.

Malo pozneje je odšel gospod Henrik na pot. Spremljal ga je hlapec, vodeč na vrvici oba psa. Moža sta morala hoditi debelo uro, preden sta prišla do kraja, kjer je bil gospod Henrik obstrelil roparsko zver. »Daj mi Pozorja in se drži s Helo sto korakov za menoj!« je ukazal hlapcu, prevzel psa in ga naravnal na vidno okrvavljeno sled. Pes je potegnil za jermen ter začel hlastno slediti in vleči gospoda Henrika za seboj. Pa je bila težavna pot; skozi gozd in po debelem grušču skozi skoro nedogledno ruševje, čez gorske hrbte navzgor in navzdol, navkreber do golih skal, spet dol skozi pečevnato dolino, do planin in sprekoma čez pašnike v temen gozd. Še dobre pol ure je šel pes za sledjo, dokler ni v gostem grmovju zadel na risa. Kakor velik, potegnjen plamen, tako se je pognala rdeča gorska mačka iz svojega skrivališča.

»Spusti Helo!« je kriknil gospod Henrik, vtem ko je sam odvezal davečega se Pozorja z jermenca. Psa sta zdrvela kakor strelici in sta glasno zvoneč začela goniti. Ris se je skušal postaviti po robu, toda kremplji obstreljene šape so mu odpovedali, omahnil je, v istem hipu sta bila na njem oba psa: vse tri živali zvite v zamotano klobko, psa tuleč, ris pihajoč in s kremplji grabeč — toda preden je utegnil priskočiti gospod Henrik, se je pognal ris spet kvišku in planil v dolgih skokih dalje, za njim pa bevskajoči lov obeh psov.

Gospod Henrik je obstal in prisluškoval zvo-nečim glasovom. Še nekaj časa, potem sta se pasja glasova spremenila v jezen lajež, ki je prihajal vedno z istega mesta. »Obkolila sta ga in kličeta,« je dejal gospod Henrik hlapcu in stekel med drevjem za pasjimi klici.

Zdaj je prišel na mesto; psa sta stala pod navpik štrlečo iz gozdnih tal se dvigajočo steno in lajala proti kamniti polici, na katero se je bil z mogočnim zaletom pognal ris. Ujel se je bil v past; povsod okrog njega gola, gladka skala, pod njim psa, pred njim lovec.

»Sprožite, gospod, sprožite vendar!« je zavpil hlapec.

Gospod Henrik je pa odpahnil samostrel na hrbet, potegnil iz nožnice svetli bodež in se bližal roparju, dokler ni bil od stene oddaljen samo še deset korakov. Psa sta podivjala še bolj, hripavo lajala in se zaganjala ob goli steni kvišku. Toda ris se zanju ni več zmenil; potuhnjen, sršeč s koničasto poraslimi ušesi, velike ognjeno žareče oči uprte v lovca, je čepel negibno — samo dolgi, sivi brki so mu drhteli nad režeče odprtim gobcem.

»No?« se je nasmehnil gospod Henrik. »Skoči vendar! Vidiš, da čakam.«

Rdeča mačka je obračala glavo, kakor bi ne mogla več prenašati ostrega, mirnega pogleda teh jasnih človeških oči. Zabolščala je na bevsakajoča psa, nato okrog sebe kakor bi se ozirala po izhodu in spet so se njeni žareči pogledi uprli v lovca. Potem ji je naježeni kožuh lahko zadrgetal, potuhnila se je še niže, šape so se iztegnile in napele — zdaj je skočila — toda gospod Henrik je bliskovito dvignil bodež, ris se je z vso silo divjega skoka zadrl na nastavljeno jeklo in se zvrnil mrtev na tla.

»Tako! Zdaj bodo imeli moji gamsiči in jelenčiči mir pred teboj!« se je zasmeljal gospod Henrik, obrisal krvavi nož v mah in ga vtaknil v nožnico. Hlapec je pritekel, da bi si ogledal roparja. Toda psa ga nista pustila blizu; davila in trgala sta ubito žival, dokler ju ni poklical gospod Henrik, da bi pogledal, ali sta iz pretepa z risom odnesla zdravo kožo. Pozor ni bil ranjen, uboga Hela je pa imela na hrbtu globoko prasko.

»Ali imaš kresilo in žveplo pri sebi?« je vprašal gospod Henrik hlapca.

»Da, gospod!«

»Zakuri in odbij konico s svoje kljukače. Hela je opraskana, morava rano izžgati.«

Kmalu je zagorel majhen ogenj, na katerem sta razbelila železo. Gospod Henrik je pokleknil, vzel psa v naročje in si pritisnil njegovo glavo na prsi.

»Daj sem konico!«

Zacvrčalo je — tuleč od bolečine se je iztrgal pes gospodu Henriku iz rok, skakal divje okoli in neprestano stresal kožuh.

»Pojdi sem, Hela, pojdi sem, pojdi!« je vabil gospod Henrik in tleskal s prsti. Pes je nagnil glavo po strani, potegnil rep med noge in se plazil, ustavlja se, pred noge svojega gospoda. Ko je spoznal, da mu ne grozi nova bolečina, je veselo cvileč skočil ob svojem gospodu navzgor.

»Ali je bolelo, Helica?« se je sladkal gospod Henrik, gladeč psa po glavi. »Veš, je moralo biti. In ti, jeli, ti ne sprašuješ čemu? Ti ne lajaš na roko, ki te žge. Da! Seveda, saj nisi človek — si le modra žival. Da, Helica, da!« Potem je poklical hlapca. »Odnesi risa v samostan! Naj jim tekne pečenka! Pozorja vzemi s seboj. Hela pa sme ostati pri meni. Pojdi, Hela, pojdi!«

In gospod Henrik je začel zložno stopati v kreber po gorskem gozdu.

17

Pozno popoldne je prispel Henrik do koč. Na vratih gosposke sobe mu je stopil naproti oskrbnik, plamteč od razburjenja.

»Reverendissime! Ali si morete misliti, kaj smo našli?«

Ne da bi čakal na odgovor, je planil gospod Šluteman nazaj v koč in se takoj vrnil, držeč v roki že precej nagnito glavo kozoroga z mogočnimi roglji.

S proštovih ustnic se je utrgala jezna beseda. Stopila sta v sobo in gospod Šluteman je začel pripovedovati.

Do opoldne so zaman iskali, dež je bil izpral vse sledi in vso kri. Že so se hoteli obrniti proti domu, ko je zapazil Valti v globoki, temni razpoklini nekaj sumljivega. Bil je iskani kozorog. Izvlekli so ga in ga natančno preiskali; pokazalo se je, da pri živali nič ne manjka — samo srce. Oskrbnik je dal kozlu odrezati glavo, da bi izročil gospodu Henriku roglje. Ko so na poti domov prišli mimo križa, je Valti spet odkril nekaj novega. »Fant,« je menil gospod Šluteman, »ima risje oči in pasji nos.« Valti je na Kristusovi podobi opazil krvave lise — »skoro tako rdeče kot bi bile tudi naslikane kakor one druge!« Streha nad križem je varovala, da ni bil dež izpral krvi.

Tedaj se je njemu, Šlutemanu, zjasnilo v glavi kakor bi bil z baklo posvetil in njegova sumnja je staknila eno k drugemu, kakor člen k členu pri verigi.

»In zdaj, reverendissime, hoc igitur censeo!« Položil je roke čez mizo in začel na prste naštevati. Primo: pri križu je moral lump kozoroga obstreliti ali pa je obstreljeni kozel pribežal mimo križa in ga oškropil s svojo krvjo. Torej je storil nekdo, ki je bil na velikonočno jutro še pred dnem pri križu. Nekdo, ki ga poznaaam!« Gospod Šluteman je potegnil zadnji zlog kakor testo za gibanico. »Takšen falot! Še sam mi je povedal! Le čakaj, jaz ti posvetim s tvojo zvitostjo! Secundo: manjka samo srce. Torej je storil nekdo ali bolj prav,« gospod Šluteman je prekanjeno pogledal, »nasnoval je nekdo, ki mu je šlo za srčne križce. Nekdo, ki ga poznaaam! Saj je prišel sam k meni in jih hotel imeti, pa sem ga

sunil v zadnjo. Post autem: ako je storil eden za drugega, je storil za srebrno zahvalo. Ker je potreboval denar kakor pek drože — recimo exempli causa: nekdo, ki na veliko soboto ni mogel plačati gостаščine — in na velikonočni ponedeljek prinese denar. Prinese ga, prinese ga! In mi udari z njim na mizo in pravi, oni drugi, da mu je posodil! Haha! Posodil! Čakaj, fantiček, posodim ti nekaj, kar ima frajman v skrinji!«

Osupel je skočil gospod Henrik kvišku. »Gospod valpet, v mislih imate solarja, Volfrata?«

»Tako je, reverendissime! In oni drugi, je ta trebušnik, Eger. Ta nam ne uide, samo da dobimo solarja v pest. Nocoj ponoči ga dam prijeti — poslal sem že hlapce ponj; privedli ga bodo jutri, da bo mogel Hajmo proti njemu pričati.«

»V tem ste se pa prena glili!« se je vznejevoljil gospod Henrik. »Morali bi počakati na moje ukaze. Ali hočete pritirati moža uklenjenega pred oči njegove sestre?«

Gospod Šluteman je osuplo pogledal; pričakoval je pohvale, pa je dočakal grajo. In pri vsej svoji modrosti ni bil niti malo pomislil na Gitko. Toda stoj, saj to je nov dokaz!«

»Gospod Henrik,« je začel mencati. »Ali se vam ne zdi čudno, da je prav t o dekle našlo lovca? Kar obesiti se dam, ako ni tudi ona vedela za vso stvar!«

»Vedela? Ne! Morda je pa izvedela, ko je bilo že storjeno. In je hotela pomagati, kar bi se pomagati še dalo. Govoriti ni smela, ako ni hotela pogubiti brata. V zaupanju na Boga se je z lastno močjo lotila posla, in Bog ji je pomagal. Vi pa, valpet, menite, da ste našli vse krivce? Pomislite, eden še manjka!«

»Eden! Še eden?« je jecljal gospod Šluteman.

»Da, vi sami ste ta krivec!«

Valptov obraz je dobil temnordečo barvo in nos mu je vzplamenel ko bakla.

»Da, vi!« je ponovil gospod Henrik. »S svojim robatim vedenjem, s svojim vpitjem in kričanjem. Le spomnite se, kako je ubogi otrok stal pred vami, bled in trepetajoč. Družina ni mogla misliti drugega, nego da jih bodete kar čez noč spodili izpod strehe in krova. Ako je mož res storil ta zločin, ste ga nagnali nanj vi sami, ne Eger.«

Gospod Šluteman je stal ko nebogljen otrok. Komaj si je upal pogledati kvišku. »Ah, gospod Henrik,« je stokal, »če bi mi vendar mogli pogledati v srce! Pri moji veri, jaz sem srčnodober človek. Toda zjutraj, vidite, zjutraj! Babo še čutim v vseh kosteh in mi dviga pesti ter napenja lica.«

»Ako gospa Cecilija ne mara opustiti jezikanja, ji ukažite obesiti kamen jezikanja na vrat in birič naj jo goni po vseh ulicah. Saj ste vendar valpet!«

Gospod Šluteman se je popraskal za ušesom. Seveda, res je bil valpet — toda gospa Cecilija je bila n j e g o v valpet!

Gospod Henrik je zatajil smeh. »Povejte mi, ali dekle že vé, kaj ste našli?«

»Ne, reverendissime!« je gospod Šluteman hitro odgovoril. »Dekle je bilo odšlo, ko smo prišli.«

»Odšlo?« Kam?«

»Ne vem.«

»Niti besede ne sme zvedeti o tem. In Hajmo?«

»Počiva spet.«

»Molčite tudi proti njemu. S svojo vestjo pa, valpet, z njo govorite glasno, kolikor morete.«

Ves skrušen se je valpet globoko priklonil, ko je gospod Henrik zapuščal izbo. Zunaj je poklical prošt hlapca, ki je bil davi pripeljal psa. Naj skuša, mu je ukazal, dohiteti onadva, ki ju je bil poslal valpet po Volfrata; puste naj solarja pri miru in naj molče o stvari, dokler ne pride sam domov; ako bi ju pa ne dohitel več in bi moža že prijela, naj izvršita, kakor jima je bilo ukazano. »In naj ti dajo

v solarni tovrnega konja; jutri se vrnem v dolino in ne morem pustiti Hajma v tej puščavi!»

Hlapec se je napravil na pot. Gospod Henrik je odšel v lovsko kočo, prisedel k lovcu na posteljo in si dal še enkrat povedati, kako se je vse dogodilo. Hajmu je beseda zastajala, ko je pripovedoval.

»Torej te je zabodel na kraju, kjer te je našlo dekle?»

»Da, gospod!« je rekel Hajmo tiho.

»In se ni zgodilo pri križu.«

Hajmo se je ozrl kvišku in videl oster proštov pogled, ki se je upiral vanj. Obenem se mu je zdelo, kakor bi stala ob njem Gitka z bojaznijo v očeh, s proseče dvignjenimi rokami. Povesil je pogled. »Ne, gospod!« Komaj je bila beseda izgovorjena, bi jo rad zopet oporekel. Samo malo ur je minilo, odkar je od svojega gospoda slišal rek:

Kdor je pogumen vsepovsod
in gre značajan svojo pot —

in že se je nad njim pregrešil. Toda čutil je, če bi ga vprašal drugič, bi mogel spet samo odgovoriti: »Ne, gospod!«

Od zunaj se je začulo, da govori brat Severin z Valtijem; iskal je gospoda Henrika, da bi ga poklical k obedu. Prošt je vstal in odšel v gosposko sobo. Začuden je vprašal: »Kje je pater Dezert?»

»Ne vem, gospod!« je rekel brat. »Odšel je.«

»Tudi odšel? — In morda veš, kam je odšlo dekle?»

»Ne, gospod! Ne vem, kaj je dekletu šinilo v glavo. Hajmo je menda vendar ni bil pregnal.« Brat Severin se je zasmejal. »Pospremil sem jo, ko je nesla lovcu kosilo, in — prej je bilo tu neko dekle, ki je prineslo Hajmu šopek vijolic — in on je bil spletel iz njih venec. Ko sva prišla k njemu in je stopila Gitka k njegovi postelji, ji je smeje se položil venec na glavo. Zardela je ko mak in je bušila

ven, ne da bi spregovorila le besedico — in od tega časa je nisem več videl.«

Kako tudi, zakaj preden se je bil brat Severin vrnil v gosposko kočo, je potegnila Gitka svojo culo iz kota in stekla, da bi kje v grmovju našla skrivališče, kjer bi mogla sajasto obleko zamenjati s svojo boljšo. Iskala je in iskala, a na vsak prostorček sta gledali doli koči, tako da je zašla globoko v Peščeno drago. Naposled je našla sončno kotanjo z gostim rušjem, skrito med zmedo skalovja. Gitka je smuknila skozi med vejevjem in našla sredi grmičevja majhen tolmun, v katerega se je po temnem mahu in belem pesku stekala deževnica; kakor zrcalo ji je gledala čista voda naproti, noben vetrc je ni gibal, noben prašek kalil, zlato se je bleščala v zahajajočem soncu. Gitka je od veselja plosknila z rokama. Nobena knežja hči ni imela v svojem ponosnem gradu kamrice kakor ta, ki jo je našla zdaj ona: z mehkimi preprogami in vedno zelenimi stenami donebnih zidov naokrog, nad njimi sinji strop, kjer je namesto svetilke viselo sonce — in sredi kamrice vabljiva kopel, ki jo je bil pripravil nalašč zanjo dvorni maršal nebeški vremeinar, sveti Peter. Gitka je urno vtaknila roko v vodo — ni bila preveč mrzla, zakaj dež ponoči je bil mlačen in sonce je bilo dobro prigrevalo. V grmovju si je pripravila obleko, ki jo je bila prinesla s seboj, potem se je razpravila in hušknila v vodo, urna in vitka, nežna in gibčna kakor povodna vila. In nato je čopotala v sončni vodi, se zdrizala in vzklikala, umivala in trla obraz, da jo je začelo peči v lice. A zdaj se je iznenada prestrašila in prisluhnila — v grmovju je zašumelo — z lahnim vzkrikom se je potopila v vodo, da ji je samo še glava kukala iz nje, obdana od plavajočih las kakor od temnega senčnega kroga. V grmovju je utihnilo — ne, spet je zašumelo, prav nalahno, prihajalo je vedno bliže, Gitka je trepetala od strahu in mraza in se ni upala premakniti; v goščavi so se

gibali konci vej, nekaj sivega se je plazilo ondi sem in tja — zdaj se je vejevje razdelilo in počasi je stopil na plan jelenček, ki ga je bil bližnji večer izvabil z ležišča.

Ko je žival uzrla vodo, je osuplo obstala, zakaj na kraju, kjer je bil sedaj tolmun, se je širila dve noči prej še lepa paša. Plaho, z iztegnjenim vratom, je prišla žival bliže, previdno tipaje stopila v vodo, obračala glavo sem in tja in vsa začudena gledala sedaj z enim sedaj z drugim očesom svojo podobo v vodi. Vse to je bilo videti tako smešno, da se je Gitka, doslej tiho ko miška, morala zasmiejati. Divjačina je sunkoma dvignila glavo in uzrla beli obrazek z velikimi, svetlimi očmi; nejevoljno je udarila s skokoma ob tla, zakaj nenavadna vodna cvetlica s tisoč črnimi, plavajočimi cvetnimi nitkami in s srebrnobelim stebлом v jezercu se ji ni zdela menda povsem v redu zadeva. Tedaj je Gitka naglo šinila kvišku. »Brrr!« je rekla, škropeč vodo z obema rokama — in v divjem zagonu je planila prestrašena žival nazaj v goščavo, da je šumelo listje in se lomile veje.

»Prestrašila si me ti, prestrašila sem te jaz,« se je zasmejala Gitka; pa je komaj spravila besede iz sebe, tako je drgetala. Urno si je otresla lase, ožela vodo iz pramenov in smuknila nazaj v grmovje.

Trenutek in prikazala se je v modrem krilcu in črni jopici, v vsej tisti opravi, v kateri je bila na veliki četrtek zbudila nergavo začudenost gospoda Šlutemana; lase si je pustila razpletene, da bi se posušili spotoma domov in na njenem temenu se je kot ljubek okras vil dehtivi venec vijolic. Stopila je na breg, privila krilce tesno ob kolena in se nagnila naprej; resno si je ogledovala svojo podobo v vodi, potem se je nekoliko nasmehnila, kazalo je, da ji je podoba všeč, a je takoj spet zmajala z glavo in vzdihnila: »Tako zala ko Cenca pa le nisem.«

Počasi se je vzpenjala po Peščeni dragi in se ozirala po stezi. V zahajajočem soncu so se ji lasje posušili in se razpuščali. Ko je prišla na stezo in pogledala po dragi, ji je zastala noga. Mar ne sedi tamle, pred neko skalo, pater Dezert? Vendar druga pot ni vodila h kočam — morala je mimo njega. Toda zakaj neki jo je obhajala takšna tesnoba pred tem menihom? Nič mu ni bila storila žalega in ni imela vzroka, da bi se ga bala. Res ji je Hajmo svetoval: hodi „črnemu“ s poti — a sedaj ni imela nobene izbire.

Mirno je šla dalje. Ko se je spustila v neko jamasto globel, ji je pater izginil izpred oči.

Pater Dezert še ni bil opazil dekleta. Strmel je, kakor je rekla Gitka gospodu Henriku, spet „vase“. Sedel je na nizkem kamnu in podpiral glavo z roko, sloneč z njo na bližnjo skalo. Toplo mu je sijalo zahajajoče sonce na blede obraz in okoli tankih ustnic se mu je utrinjal sanjav smehljaj. Drage, davne podobe so mu vstajale pred dušo. Bila je pomlad in boječe je začelo na drevju poganjati listje. Med drevjem so zvonili glasovi lovskih psov, rogovi so peli, odmeval nagli topot kopit. Zdaj so psi zalajali. »Heja, obkolili so ga!« In vsem lovcem na čelu dirja Ditvald na razpenjenem konju in že odvezuje jermen, s katerim je pritrjeno kratko kopje, „pero“, rahlo na njegovo roko. Na majhni jasi so psi medveda zgrabili, ko klošči mu visijo na ušesih. Ditvald skoči s konja, zabode — medved je dobil svoj smrtni sunek in se iztegne mrtev pod pse. In potem domov skozi gozd med smehom in kramljanjem. S stražnega stolpa njegovega gradu plapola bela zastava, oznanjajoč radostno vest. Požene konja, zdaj je na dvorišču, v dolgih skokih jemlje stopnice — pri vratih ženske sobe stopijo predenj služne dekcle in mu prineso naproti dekletce, ki mu ga je daroval Bog, vtem ko je on lovil medveda. Ah, Gospod, kakšen črviček! Še obrazka nima! Samo oči!

In gleda z njimi svet okoli sebe, kamor ga je zaneslo, tako zvedavo, tako začudeno! Komaj se upa dotakniti neznatne stvarce, ker se boji, da se mu ne bi zdrobila v rokah. Pa je bil njegov dečko že iz tršega lesa; kričal je ko mlad jastreb, brcal z nožicama, bıl z malima rokama, dal se je stiskati in poljubovati.

»Ditvald!« Ah, kako medlo je zvenel ta glas. Izročil je dekletce deklam in stopil po prstih v temno izbo, kjer se je iz kota odbijala bela posteljnina. Stopi bliže, njegove oči se še ne znajdejo dobro, toda majhna, mehka roka seže po njegovi. »Judita!« zašepeče v blaženem veselju in obsipa drhtečo ročico z vročimi poljubi. Ko se ozre kvišku, se mu mlada žena nasmehlja; od slabosti ne more dvigniti glave, počiva ji na črnem vzglavju — toda ne, saj so le razpuščeni lasje, ki ji obdajajo obraz kakor črna svila.

Sama mora molčati in on ne sme govoriti z njo; toda ob njeni postelji sme sedeti in njeno roko objemati s svojo in sanjajoč spet uživati vse veselje, ki ga je bil deležen s to premilo ženo. Zagledal jo je bil prvikrat, ko je s kraljem Ludvikom stopil v pasavski škofijski dvorec; pri turnirju je izlahka metal svoje nasprotnike v pesek; lepe oči, ki so se upirale vanj z vseh oken, ga niso motile; saj mu je plamtelo srce samo za bojno igro; toda ko mu je gospa Irmgarda, škofova sestra, podajala turnirski venec, je videl ob ponosni ženi sedeti deklico, skoro še otroka, z nežnim obrazkom, z globokimi, zagonetnimi očmi in z bogatimi črnimi kodri okoli čela in lic. Ujela sta se z očmi in lahno zardela je povabila trepalnice. »No, gospod grof, kaj se obotavljate?« se je nasmehnila gospa Irmgarda. »Zaslužili ste pohvalo!« Ditvald je upognil koleno in si dal položiti venec okoli čela. Toda ko je odhajal, je pomignil škofovemu stolniku. »Čigav je ta ljubki otrok?« »Gospe Irmgarde hčerka Judita, njen oče je gospod na

Ortenburgu...« Pri mizi se je znašel Ditvald ob Juditini strani. Trije majniški dnevi so prešli, v žarki sončni svetlobi in cvetnem vonju prve mlade ljubezni, ko se oba zaljubljenca hrepeneče iščeta in boječe najdeta, ko blaženo šepetata in molčita in si vendar sladko priznavata vse s smelimi pogledi. In ko se je gospa Irmgarda poslavljal in sta Ditvald in Judita nema stala pred njo, je rekla smehljajoča se mati: »Do Ortenburga nimate daleč, grof, pokažite se vendar pri nas, preden odide gospod Ludvik spet domov v svojo Pfalco!«

En celi dan se je upiral Ditvald svojemu hrepenjenju, drugo jutro je že sedel na konja. Čez cvetne livade je držala pot in skozi mladozeleneči gozd. Na gričku se je dvigal ponosni grad, pod njim je počivala vasica. Tam so svirale piščali in odmevali vriskajoči glasovi. »Majniški ples je danes,« je povedal kmet, ki je prišel po poti, »in grajski so tudi poleg in lepa gospodična pleše z vsakim vrlim fantom in je oblečena po kmečko!«

»Potem bom zarajal z njo tudi jaz!« se je zasmejal Ditvald, skočil s konja, vrgel vajeti hlapcu in je stekel proti vasi.

Izenada mu je zaplalo vroče in mrzlo skozi srce — tam, med zelenim grmičevjem mu je prihajala naproti, počasnih korakov, lahno se smehljaje, oblečena kakor vaško dekle v modro krilce in črno jopico, ramena posuta s temnimi kodri, nad čelom kitica vijolic, ona sama ljubka cvetlica, ki jo je čudež spremenil v kri in meso.

»Judita!« je radostno zaklical, ji planil naproti in jo ujel v trepetajoče roke...

Dekle pa je prebledelo, od strahu kriknilo in se mu strgalo s prsi — in za njim je zaklical jezen glas: »Dezert!«

Opotekaje se je z obema rokama zgrabil za čelo; budeč se iz sanj, je zmedeno pogledal in tedaj je daleč naokrog videl kipeti samo gole stene, gospod

Henrik je stal pred njim in po stezi proti kočam je bežala Gitka, gnana od strahu.

»Kako se moram prebuditi!« je zastokal, si zakril z dlanmi obraz in se brez solz ihteč zgrudil gospodu Henriku pred noge.

Jezna brazda med proštevimi obrvmi se je poglobila. Zmajal je z glavo in položil roko patru na teme.

»Ditvald! Vstani!«

Pater Dezert je prižl obraz v obleko gospoda Henrika in ga objel kakor utopljenec rešilno drevo.

»Vstani, Ditvald, vstani!« Gospod Henrik ga je prijel za roke, ga dvignil in vedel k bližnjemu kamnu. »Govori! Kako si se mogel tako spozabiti?«

V obupu mu je pogledal pater Dezert v obraz; eno roko si je pritiskal na vzburkane prsi, drugo je potegnil mimo ustnic, kakor bi hotel reči: ne morem govoriti! Gospod Henrik se je spustil na bližnjo skalo in čakal. Trajalo je dolgo, dolgo, dokler pater Dezert ni pričel govoriti, s hripavim glasom, s pretrganimi besedami: »Počival sem, in spal z budnimi očmi, in sanjal, in mahoma je stala pred menoj, kakor bi bila vstala iz mojih sanj...«

»Tvoja prikazen?« je dejal gospod Henrik iznenaden. »Ali sem te bil krivo razumel pri samotorici? Ne izrodek tvojih blodečih misli? Prikazen iz mesa in krvi! Ta otrok, da je tvoja izkušnja?«

Pater Dezert je zastrmel v gospoda Henrika, kakor bi ga ne razumel. »Izkušnja? Ne, gospod! Noben človek še ni bil svoji živi sreči tako zvest, kakor visim jaz na svojih rajnih. Preden sem spoznal Judito, nisem nobene ženske pogledal z moškimi očmi in odkar sem jo izgubil, je vse, kar je žensko, zame mrtvo na svetu. Bil bi menih, ne bilo bi treba zaobljube. Izkušnja? Ne! Imenovati bi morali blaznost, ki jo neko naključje neusmiljeno igrive narave užiga v meni!« Besede so se mu trgale kakor v mrzlici. »Slišal sem vendar na lastna ušesa z bledih

ustnic vseh mojih Sasov, ki so morilnim razbojnikom še ušli, da so sami z grozo v očeh videli, kako se je moja žena zatekla na pomol gorečega stolpa, stiskajoč mojega dečka k sebi, mojo hčerico v naročju, kako so pokali zidovi, kako je grmelo na kup tramovje in pokopalo vso mojo srečo v plamenu, dimu in ruševinah. Našel sem bil vendar svoje uboge, sladke žene zoglenele kosti, še ovite z zlato verižico, ki jo je nosila Judita kot moje vozilo, vem vendar, da iz kraljestva smrti ne vodi nobena cesta nazaj v življenje, toda kljub vsemu! Kadar koli mi pride ta otrok pred oči, že menim, čudež se je zgodil, čas ni tekel, in vse, kar me je bilo zadelo, je bil samo grd sen, ki izginja, ko se prebudim. Zakaj ta otrok, gospod Henrik, kje so besede za ta čudež, če poskusim s primero na zemlji: tako podobna ni nobena cvetka svoji sestrski cvetki, če poskusim s primero na nebu: tako podobna ni nobena zvezda zvezdi, kakor ta otrok po laseh in očeh, po obrazu in postavi, po čaru in biti moji ženi! In tako, prav kakor zdaj to dekle, v kmečki obleki, z razpuščenimi lasmi, z vencem vijolic nad čelom, tako je stopila predme Judita, ko sem v blaženem veselju pritisnil prvi poljub na njene ustnice!» Zaglobivši se vase si je z rokama zakril obraz.

»Ditvald!« je vzkliknil gospod Henrik ves razburjen. »Povej mi...« In je spet umolknil. Saj ni bilo mogoče, kar mu je seglo v glavo! In mar sme iz razboljene duše tega potrtega človeka iztrgati eno blaznost, da bi zbudil v njej drugo blodnjo? Stopil je k njemu in ga pogladil po laseh. »Odpusti mi, Ditvald, da sem te krivo razumel in te pahnil iz boli v muko, ko sem te privedel sem, namesto da bi te bil za dolge milje oddaljil od teh koč. Ne smeš več čakati! Zaradi sebe ne in ne zaradi nedolžnega otroka, ki si ga prestrašil v dno njegovega srca.«

Pater Dezert je prikimal.

»Ali poznaš pot do svoje samotrice?«

»Ne, gospod! Toda proč, proč, samo proč!«

»Počakaj tu. Poslal ti bom Valtija. Prinesel ti bo slamnik in kljukačo in te bo vodil. Tudi baklo bo vzel s seboj, ker bosta hodila ponoči. In ko boš doma v samotorici, pridrži fanta pri sebi, rad kramlja in bakla naj ti gori vso noč. Moliti ne boš mogel s svojo blazno domišljijo v srcu. In spati še manj. Vzemi motvoz in začni plesti mrežo z majhnimi zankami, jutri zvečer se vrnem v dolino, seženj visoka in tri sežnje dolga naj bo mreža, ko pridem, in sme je biti manj samo, če te premaga spanec. Boljše pomoči ne vem zate nego delati, delati in delati, dokler se ti oči ne zapro in ne omagajo roke. In pojutrišnjem odpotuješ!«

Segla sta si v roke.

»Slušam!« je zašepetal pater Dezert.

In gospod Henrik je odšel; toda na ovinku se je z ganjenim pogledom še enkrat ozrl nazaj. Ko je dospel do svoje hiše, mu je iz lovske kočje prišel naproti brat Severin. »Kje je Valti?«

»Poslal sem fanta po drva,« je rekel brat, »netivo nam je pošlo.«

»In dekle?«

»Mislim, da je v kuhinji. Toda kaj ji neki je? Kakor bi jo gonile vešče, je bila pritekla in se zgrudila pred Hajmovo posteljo in venomer jokala in ne besedice spregovorila, naj sva jo spraševala kar koli. Menil sem že, da bo Hajmo skočil iz kože, tako je silil v dekleta. Pa mu ni nič odgovorila in ko le ni nehal spraševati, je vzdihnila, kakor bi bila izgubila srce in je planila skozi vrata. Hajmo je hotel skočiti kvišku in steči za njo. Pa sem ga zadržal in ker sem videl, da se je vrnilo dekle brez vijolic, sem mu začel dopovedovati, da joče zato, ker je izgubila cvetlice. In ob tem se je zopet udobrovoljil.

Gospod Henrik je stopil v kuhinjo in zagledal čepeti dekleta v kotu za ognjiščem.

»Gitka!«

Nerada je sledila za njim v gosposko kočo.

»Kje imaš svoje lepe cvetlice?«

»Izgubila sem jih!« je zašepetalo dekle. »Spasti so mi morale, ko, ko me je...« Umolknila je.

»Ali si se hudo prestrašila?«

Stala je tiho s povešenimi trepalnicami.

»Pozabi, Gitka! Veš, pater je ubog, bolan mož, bolan na srcu.«

Svetlo je pogledala v gospoda Henrika.

Prijazno ji je pogladil z roko lase. »Pomisli, preden je pater stopil v božjo službo, je bil vitez, imel je mlado, lepo ženo in ljubke otroke in je vse svoje ljudi izgubil v eni sami noči!«

Gitki so se oči ovlažile. »O moj Bog!«

»Veš, in od tedaj včasi sanja kakor bolnik in ko si mu prej prišla naproti, je mislil prav zares, da se mu je prikazala njegova ljuba žena...«

»Bo že res,« je naglo segla vmes Gitka, »zaklical je tuje ime, kakor se jaz ne imenujem.«

»Vidiš!«

»O, zdaj se mi pa smili!« Globoko ginjena je iztegnila roko proti gospodu Henriku. »Le povejte mu, da nisem nič huda nanj in tudi ne bom več.«

»Prav, otrok moj, povem mu in veselilo ga bo. Ti pa ne smeš z nikomer o tem govoriti, ljudje ne vedo vsega in bi ne razumeli.«

Odkimala je z glavico.

»Pa daj, sedi trenutek. Sam sem, bova malo pokramljala.«

Boječe je sedla na klop in si gladila gube na krilcu.

»Koliko si pa stara, Gitka, povej mi!«

»Lansko jesen sem dopolnila petnajst let.«

»Petnajst let?« je ponovil gospod Henrik. In po kratkem premišljevanju je vprašal: »Pa ne veš morda tudi za dan, ko si se rodila?«

»Pač, pač, gospod, na dan svetega Pelagija.«

Osuplo je pogledal prošt deklico. Na dan svetega Pelagija, saj to je bilo deset dni po bitki pri Ampfingu in en dan po požaru falkenberskega gradu! Tu se je bila narava čudovito poigrala ali... Globoko dihaje je zmajal gospod Henrik z glavo in vprašal: »Kje ste pa bili doma?«

»V Dorfih, gospod, toda ne v vasi sami. Naša hišica je stala čisto na samem v gozdu, zakaj oče je kahal oglje.«

»Ali se moreš še spomniti na očeta in mater?«

Pogledala ga je z vlažnimi očmi. »Ali more otrok pozabiti očeta in mater? Saj molim vsak dan zanju in vselej ju vidim kakor pred seboj: oče, ki je bil kakor drevo, ovešeno z mahom, dà, takšno dolgo brado je imel in veste, gospod, sivel je že pomalem, toda mamica, da, ona je imela kite še vedno kakor mladenka. In tako dobro je umela gledati in roko je imela: če se je le koga dotaknila, se je človeku zdelo kakor zvečer, kadar je prav toplo in nas boža vetrc po licih. In tako, tako rada me je imela! Mislim, da še živ človek na svetu ni imel tako dobre mamice ko jaz!« Obrisala si je z roko oči.

Gospod Henrik je vstal, stopil h Gitki in jo pobožal po licih. »Te mamice ti ne vzame nihče več, tudi če bi ti mogel dati drugo!«

Vprašujoče ga je pogledala, ker ga ni razumela.

Prikazal se je brat Severin. »Fant je doma!«

»Naj pride sem!«

Valti je stopil v izbo in vtem ko je gospod Henrik tiho govoril z njim, je Gitka vstala in se splazila ob steni k vratom. Zunaj si je še enkrat otrla oči in odšla proti lovski koči. Toda preden je prišla do nje, je obstala, kakor bi se bila nečesa domislila, potem je stekla nazaj po poti v Peščeno drago. Hotela je poiskati izgubljene vijolice.

Ko je prišla na ovinek, se je prestrašeno umaknila. Tam na kamnu je še vedno sedel pater; v svojih rokah je držal njen venčič in strmел nanj z negib-

nimi očmi. Zdaj je začula tudi korake za sabo — prihajal je Valti z dvema gorjačama in smolnato baklo. Tiho je smuknila za grm in čakala. Čula je, kako sta onadva govorila in odhajala.

Nato je prišla nazaj in začela iskati. Toda venčiča ni nikjer našla.

»Zdaj ga je pa še s seboj vzela!« je zajecljala; jezila se pa ni. »Morda ima z njim svoje veselje!« In človeku, ki je toliko pretrpel, pač smeš privoščiti malo veselja. Ženo in otroka izgubiti v eni noči! Kdo ne bi imel z njim usmiljenja, ako ne ona? Saj je tudi ona izgubila očeta in mater v enem dnevu, takrat, ko je gospodarila v deželi velika smrt.

Dolgo, dolgo je stala tam in zrla za njim, kako je izginjal med zmedo skalovja in se spet pojavljal, se izgubil med temnim grmovjem in se spet pokazal.

Večerni veter je zahlidel močnejše ter se ji zaganzal v krilo in se poigral z njenimi kodrastimi lasmi. Spodaj v gorskem gozdu je pela kukavica, prva, ki je bila prišla s pomladjo in nad pologi so začele strme stene, med katerimi so se kazale samo še redke zaplate snega, živo rdeti.

18

Mrak, ki je nad gorami pletel svoje prve nitke, je zagrnil dolino že v sivo kopreno.

Volfrat se je bil vrnil iz solarne in je sedel z Zefo za mizo. Pred dvema dnevoma si je toliko opomogla, da je zapustila ležišče — bila je moč, ki jo daje žalost in skrb.

Svojo borno večerjo sta že použila, a sta še molče obsedela; vsak je slonel z rokama na mizo in z izgubljenim pogledom premišljeval.

Lipče je klečal na klopi in kupal skozi odprto okno na prosto. Iznenada je zaklical: »Poglej, mamica, poglej, gore gorijo!« Ni ga motilo, ker ni

dobil odgovora. »Tako, tako,« je momljal, kimaje z glavico, »in če zgori teta Dita, tam zgoraj!«

Volfrat je burno vstal, premeril parkrat izbo gor in dol in se spustil v zapečni kot na klop, da je deska glasno zahreščala. Zefa si je z dlanmi zakrila obraz.

Prešla je tiha minuta in več; potem je Lipče radovedno iztegnil vrat; slišal je bil, da so zaškripala vrtna vratca.

»Oče, neki moški gredo k nam!«

Zefa je prebledela in Volfrat je skočil k oknu.

»Prihajajo, Zefa!« je rekel hripavo in zgrabil za mizo, kakor bi ga prijemala omotica.

»Jezus, Marija!« je jeknila žena, planila k njemu in se ga oklenila s trepetajočima rokama.

Vzravnal se je. »Zberi se, Zefa,« je dejal mirno. »Slišati ne smejo nobene napačne besede. Daj, sedi sem, tule...« potisnil jo je na klop. »In nobene besedice ne zini! Z obraza ti v somraku ne bo mogel nobeden kaj razbrati. In če bi se utegnilo le slabo iziti, pa ne verjamem, Zefa, bodi kar mirna, pravim kar tako, za vsak primer...« pritajil je glas do naglega šepeta, »ti pustim za pomoč v sili zaklad, ki ga dvigni, meni je zaprt, dokler živim... toda, če bi mene ne bilo več, boš imela vsaj ti nekaj od tega in moj fant, zlat zaklad, Zefa, in ključ do njega: to je dekle!«

Buljila je vanj s prepadenim pogledom; od vsega, kar ji je govoril, je razumela le eno: da je mislil na najhujše.

Okno je potemnelo, ko so šli zunaj možje mimo. Volfrat je naglo sedel spet za mizo.

Oba hlapca, ki ju je bil poslal gospod Šlute-man, sta stopila v hišo; birič, ki sta ga bila vzela s seboj, je ostal zunaj pred vrati.

Lipče je zdrknil urno s klopi, stekel k materi in se stisnil k njenemu krilu.

»Ali je Polcer doma?« je vprašal hlapec.

»Doma, doma,« je rekel Volfrat. »Kaj bi pa rada?«

Hlapec je odlašal z odgovorom; ošinil je s pogledom ženo. »Daj, stopi z nama malo ven pred hišo.«

»Delal sem ves dan in sem utrujen.«

»Pa boš moral danes še dobro vzeti pot pod noge!«

»Zakaj? In kam?«

»Zakaj, boš izvedel, in kam, boš videl.«

Volfrat se je zasmel. »Potem sem pa res radoveden. Kdo mi pa kaj hoče?«

»Valpet!«

»Valpet?« je ponovil Volfrat presenečen. »Tako?« Pogladi si je z roko lase in vstal. »Potem, da, potem pa moram že iti. Toda, če sem slišal prav, je valpet na lovu, saj sta mi pravila vidva sama, ko sem iskal sestro na planini. Kaj mi hoče ... tam gori?«

Hlapca sta ga hotela prijeti; toda umaknil se je za korak in stisnil roke v pesti. »Oho! Mar mislita tako? Sam grem z vama, ker želi valpet tako. Toda dotaknil se me ne bo nihče, sicer udarim!«

»Pa pojdi tako!«

Volfrat je vzel klobuk z droga ob peči in stopil k svoji ženi. »Bog s teboj, Zefa! Jutri do večera bom pač spet doma.« Dal ji je roko in dvignil fanta k sebi.

»Oče,« je zaječal Lipče, »ne stiskaj me tako!« In ko je stal dečko spet na tleh, je začel migati z rameni in stegovati ročice, kakor bi imel izvinjene vse koščice in bi jih moral spet uravnati.

»Pojdimo!« je dejal Volfrat in odšel pred hlapcema iz izbe.

»Mamica,« je vprašal Lipče, »kam pa mora oče?«

Zamolκλο ihteč se je vrgla Zefa čez mizo; spretel jo je občutek, kakor bi ji nekaj ledenomrzlega zviška padlo na srce.

Ko je stopil Volfrat iz hiše, sta ga hlapca nenadoma zgrabila, birič je vrgel vrv in preden je mogel Volfrat sploh pomisliti na obrambo, je že imel roke zvezane na hrbtu. Spregovoril ni nobene besede več. Le, ko so prišli skozi ograjo na cesto, se je z dolgim pogledom ozrl na nagrobno deščico svojega otroka.

»Moli, moli,« je opominjala deščica, »mogoče si na vrsti zdaj ti!«

Tedaj je pritekel hlapec, ki ga je bil poslal gospod Henrik, ves zasopljen po cesti. Obstal je pred njimi.

»Ali kaj hočeš?«

Odkimal je in jih pustil dalje po poti. Medtem ko je gledal za njimi, je začul iz Egerjeve hiše glasno vpitje ter divji ropot, in brž nato tuleč ženski glas. Po vrtu je pritekla dekla.

»Kaj pa imate pri vas?« je vprašal hlapec.

»Gospodinji se je nekaj zgodilo, teči moram po padarja.«

Tekel je ob njej. »Povej vendar, kaj je gospodinji?«

»Bolezen jo daje že nad leto dni in jo prijemlje čimdalje huje. In padar je rekel, da bo zdrava le, če použije kozorogove srčne križce. Gospodar jih ji pa ni mogel dobiti, zato je gospodinja bila vedno nad njim, tako da je bil v hiši več en ravš in kavš. Malo prej sta si spet skočila v lase in gospodinja je v jezi planila s postelje in ga udarila s preslico po glavi. Pri tem se je spotaknila in je lopnila po tleh, debela kakor je, pa se ji je moralo znotraj nekaj utrgati, zato moram teči po padarja...«

Dekle je hlapca prehitevalo; zaostal je in počakal na biriča, ki je bil oba hlapca in ujetnika spremljal samo nekaj časa.

Mrak je prešel v noč. Ko sta hlapca z Volframtom pustila za seboj Jezersko vas in dospela v gozd, sta prižgala baklo; svetilec je šel naprej, za njim

Volfrat in zadaj drugi hlapec, ki si je bil vrv, s katero je bil zvezan Volfrat, pritrdil za usnjeni pas. Hlapca sta spregovorila le včasi po nekaj besed, ki so se nanašale na pot. Volfrat se niti enkrat ni oglašil. Temno je strmel na stezo pred seboj ali pa v gozd, v katerem je rdečkasti svit kadeče se bakle izzival pošasten boj med bledo, nemirno švigajočo svetlobo in črno temo; vse je oživel; mahovite skale so bile videti kakor glave orjakov, ki so rastle iz zemlje; štori s suhim vejevjem so se prikazovali iz teme liki pošasti s ščetinastimi lasmi in za lov izteg-njenimi rokami.

Ko je Volfrat ponoči pred petimi dnevi hodil to isto pot, je bilo v gozdu tiho in temno. In hodil je bolj počasi. Zakaj Kristus, ki ga je nosil na ramah, se je z razprostrtima rokama zadeval zdaj ob debela zdaj ob veje. »Prav, kakor bi me bil hotel zadrževati,« je pomislil solar.

Na planinah so uro dolgo počivali; potem je zopet šlo dalje.

Svitale se je, ko so se bližali Križevju. V ostrih, temnih črtah se je odbijala sveta podoba od bledega neba. Brž ko jo je Volfrat uzrl, ni mogel več dvigniti pogleda s tal. In ko je šel s sklonjeno glavo in s plašnimi očmi mimo križa, mu je mrzla groza pretresla srce. »Saj vendar živi, nisem ga ubil!« mu je vpilo v duši. Toda strah ga ni minil. In eno je vedel: m o l i t i ne bo mogel v svojem življenju nikdar več, odkar je na tem kraju z ustnicami hinavsko izgovarjal božje ime, medtem ko je snoval morilsko misel v glavi. Saj ni mogel moliti niti na grobu svojega otroka; kolikorkrat je začel: »Oče naš...« vedno se je prikazal pred njim okrvavljeni križ in mu zaprl usta.

Oddahnil si je, ko so minili strašni kraj. Čez Peščeno drago sem sta se v jutranjem somraku že prikazovali koči. V skalovju se je slišal ropot kamenja, ki ga je prožila prehajajoča divjad. Redki

oblački, temnovišnjevi, so pluli počasi na bledem nebu.

Ko so prišli do koč, se je povsem zdanilo. Spustili so se na klop pred gosposko hišo; vrata so bila še zaprta, vse je bilo tiho, celo studenec je žuborel zaspano, kakor bi bil ponoči usahnil in bi začel teči spet šele zdaj, ko se je ponujal dan. V lovski koči je spal Hajmo na svojem ležišču, in brat Severin, ki bi bil moral pri njem bedeti, je smrčal na klopi ob ognjišču. Zvečer prej je bil opravil težek posel: čisto sam je moral zmagati tretji „parček“ rehberčana in štajnčana, ker je vzel gospod Henrik valpta k sebi v izbo, da bi naredil na senu prostor za Gitko.

Gospod Šluteman, ki mu je manjkala privajena „posteljna teža“, se je zbudil prvi. Tiho je odprl oknice in uzrl hlapca in solarja; za trenutek nedločen, kaj naj ukrene, se je praskal po glavi, nato je odšel ven; pri tem se je zbudil gospod Henrik.

Volfrat in hlapca sta vstala, ko se je prikazal valpet skozi vrata; majaje z glavo se je približal ujetniku; nič ni grmel in ne bliskal z očmi kakor sicer, samo resen očitek mu je zvenel iz glasu, ko je rekel Volfratu: »Polcer, Polcer! Kaj si storil! Težek dan si si nakopal na glavo!«

Volfrat bi imel raje, ako bi valpet kričal in mahal s pestmi, kakor bi ga hotel pri priči pobiti na tla. Tako pa ni imel dovolj mirnega glasu, ko je temno pogledal kvišku in odgovoril: »Ne vem, kaj imate v mislih, gospod! Rad bi pa vedel, zakaj so me vaši ljudje napadli in me na vrvi privedli sem kakor vola v mesnico!«

»Polcer! Polcer! Nikar nič ne taji!« je dejal gospod Šluteman z najbolj milim glasom, ki ga je bil sploh zmožen. »Sicer te bo moral vprašati nekdo, ki ima žareč jezik in železne zobe!«

Bledi Volfratov obraz je poprstenel. »Ni mi treba nič tajiti in nič priznavati. Ne vem, kaj mi hočete?«

»Polcer, Polcer! Čisto zdobera ti povem,« valpet je umolknil, zakaj skozi vrata je stopil gospod Henrik. Gospod Šluteman se je samo priklonil in pokazal na ujetega.

Dolgo je gospod Henrik molče gledal Volfrata, toda ta je pogled vzdržal in ni trenil z očesom.

»Razvežite mu roke!«

Gospod Šluteman je debelo pogledal. »Reverendissime, prosim, da pomislite...«

»Pomislil sem,« je odvrnil gospod Henrik kratko. »Razvežite ga in naj pride za menoj.« Stopil je v gosposko izbo.

Volfrat se je globoko oddahnil, iztegnil razvezane roke in odšel za proštom.

»Pokličita fratra!« je rekel gospod Šluteman hlapcema in krenil za Volfratom. Komaj je stopil v izbo, ko je s podstrešja zdrknila po lestvi Gitka, z zmešanimi očmi in smrtnobledim obrazom. Glasovi so jo zbudili. Opotekla se je skozi vrata, ni čula, kaj je zaklical za njo brat Severin, ni videla hlapcev, ki sta stala in debelo gledala — z iztegnjenima rokama in vihrajočimi lasmi je planila proti lovski koči in se z ihtečim krikom zgrudila pred Hajmovim ležiščem na kolena.

»Jezus moj! Kaj pa ti je?« se je ustrašil Hajmo, da skoraj spregovoriti ni mogel.

»Imajo ga, o Mati Marija, imajo ga!«

»Koga, Gitka?«

»Tega, ki je storil! Moj brat, Hajmo, moj brat je!« Ječaje je iztegnila roke čez posteljo in pritisnila, krčevito ihteč, obraz v odejo.

Hajmo je prebledel. Njen brat! Beseda mu je vzela domala vso moč, niti prsta ni mogel zganiti in z žalostjo v očeh je strmел na Gitkino glavo.

Počasi je dvignila obraz, potegnila drhtečo roko čez čelo, drsala na kolenih bliže, ga trdno prijela za roke in se zagledala vanj, kakor okamenela v obraz, z brezupnimi vprašujočimi očmi.

Ni ji bilo treba kaj reči, razumel je vprašanje. Temno je zardel do čela. »Ne smem prikrivati, Gitka, ne smem!«

»Hajmo! Hajmoli! Poglej, poglej vendar, kako te prosim!« Sklenila je roke in svetle solze so ji škropile ustnice, ko je ihtela: »Saj je vendar moj brat in roko mu bodo odsekali in ga bîli do smrti kakor Grinvizerjevega Konrada v Salzburgu, ki je bil ujel jelena; in svakinja, uboga svakinja bo gotovo umrla, ko bo to slišala, in poglej, šele na veliko noč ji je preminil otročiček, tak majhen, dober otročiček. Hajmo, Hajmoli!«

»Ne smem, ne smem!« je jecal Hajmo s pojemajočim glasom.

Potok solz se ji je udril, zakrila si je z rokama obraz in se opotekla skozi vrata. Iztegnil je roke za njo, toda njenega imena ni mogel izgovoriti.

Za kočo, med globoko povešenim smrekovim vejevjem, se je glasno ihteč zgrudila na tla. Ako bi bila mogla poslušati, bi skozi odprto okno morala slišati, kako so govorili v gosposki izbi.

Volfrat je stal pred gospodom Henrikom kakor okamenel. »In če me stokrat vprašate, gospod,« je rekel čisto mirno, »ne morem drugega odgovoriti! Opravil sem pot, ker mi je Eger posodil gostaščino. Zanesel sem Boga na planino, ga pribil na križ, še pred dnem sem bil gotov, nisem nič videl in nič slišal, napotil sem se nazaj in sem bil doma pred deveto uro. Ko pa dekle čez noč ni prišlo domov, me je seveda začelo skrbeti. Toda dopoldne sem ... sem ...« Premolknil je. »Imel sem delo.«

»Pokopaval si otroka?«

Prikimal je. »In do večera sem moral biti v solarni. Šele ponoči sem mogel oditi in pogledati za dekletom. Ko sem potem na planini čul, kaj se je dogodilo, sem si mislil: naj le ostane, pri takih stvareh so ženske vedno pripravne. In sem odšel domov.

In ali bi pripovedoval to okoli, če bi bil storil jaz sam?«

»Povej, zakaj je odšla sestra v gore?«

»Ne vem.«

»Ali je hotela nabrati telohov za otroka? Za angelski venček?«

Odlašal je z odgovorom. To bi bila rešitev! Toda ne, lagati na svojega otroka, tega ni spravil iz sebe.

»No?«

»Ne vem!«

Gospod Šluteman se je priklonil. »Reverendissime, ali ne bi bilo dobro poklicati dekle?«

Gospod Henrik je odmahnil z roko. »Ne mešajte dekleta v to stvar!«

Volfratove oči so se posvetile, prsi vzbočile. Odtod nekoč miglja pomoč! Tega je bil zdaj gotov: Gitka je držala svojo besedo. Zdaj se mora bati samo še nečesa in o tem se bo kmalu uveril, kako je. Zakaj gospod Šluteman se je spet priklonil in dejal: »Reverendissime! Potem bi bil pa menda čas, da priča proti njemu Hajmo?«

»In ste mnenja, da bomo prišli tako resnici na sled?«

»Prav gotovo!«

»Tako? Tako?« je rekel gospod Henrik z glasom, o katerem bi se dalo skoro domnevati, kakor bi bil prošt drugačnega mnenja. »Dobro, pa pojdemo!« Dvignil se je. »Pojdi!« je ukazal Volfratu. »Ako si govoril resnico, se ti ni treba pač ničesar bati.«

Volfrat ni spravil nobene besede iz ust. Za hip se je zdelo, da ga zapušča vsa prisebnost duha. »Pri se čí ne more, da sem bil jaz,« si je začel dopovedovati v svojem žilavem upanju, »obraz sem imel namazan, še žena me ne bi spoznala.« Dvignil je glavo in se s težkimi koraki napotil za gospodom Henrikom. Odšli so proti lovski koči, pri čemer

valpet niti za hip ni spustil Volfrata iz oči; tudi je na skrivaj pomignil hlapcema, naj bosta kje blizu.

Pri vratih svoje kočje jim je prišel Hajmo že naproti; roko je nosil v zanki; v obraz je bil bel ko platno. Volfrat je povsili oči.

»Oglej si tega moža, Hajmo!« je spregovoril gospod Henrik. »Ta je baje storil. Ali ga spoznaš?«

Volfrat je dvignil oči in zatrepetal pred pogledom, ki ga je uprl vanj Hajmo; zakaj iz teh oči mu je razbral, da ga je lovec prepoznal. Toda Hajmove ustnice so ostale zaprte.

»Govori!« ga je opomnil gospod Henrik. »Ali ga prepoznaš, da je tisti, ki je to storil?«

»Ne, gospod!«

Volfratov obraz je zalila temna rdečica. Gospod Henrik se je ozrl okoli sebe, kakor bi nekoga iskal — a je videl samo, kako so se zganile viseče smrekove veje. Valpet se je pa prijel z obema rokama za glavo, planil k Hajmu, mu začel s pestmi mahati pred obrazom in vpiti: »Ali človek, kje imaš pa oči? Pogledaj ga vendar! Pravim ti, ta je bil! Pogledaj ga vendar! Kajne, prepoznaš ga?«

»Ne, gospod valpet!« je rekel Hajmo s trepetajočim glasom. »Človek, ki je to storil, je bil manjši po postavi in je imel črne lase! Ta tu ni bil.«

Gospod Šluteman je razširil roke in si jih uprl ob bok, kakor bi hotel reči: »Zdaj sem ob pamet!«

»Vidite, valpet, kako se človek lahko moti!« je rekel gospod Henrik. »Pustiti moramo moža, da svobodno odide.« Prikimal je, kakor bi bila stvar zanj opravljena in je odšel proti svoji koči. Pri vratih je poklical fratra. »Hlapca naj pospravita, vrnemo se domov še pred poldnem. Ti, valpet in dekle odidete s hlapcema čez planine. Jaz počakam tu s Hajmom, da pride tovorni konj; potem krenemo naravnost proti jezeru, pot je krajša in za Hajma manj naporna.«

Pred lovsko kočo je stal Hajmo še vedno na istem mestu. Ko je videl prošta izginiti v hišo, se je globoko oddahnil, se brez besede obrnil in stopil v bajto.

Volfrat in gospod Šluteman sta bila sama.

»Glej, glej,« je spregovoril valpet in se praskal po zatilniku, »zdaj sem te pa vendarle obsojal po krivem!«

Volfrat je molčal in se počasi ozrl zdaj v ena zdaj v druga vrata.

»In zato bodi vesel, Polcer, in si ne jemlji tega k srcu!« je mencal gospod Šluteman. »In da boš dobil plačo za zamujeni šiht, za to bom že poskrbel, da, da!«

»Ali smem oditi, gospod?« je vprašal Volfrat z mirnim glasom.

»Seveda, Polcer, seveda smeš! Da, kar domov pojdi k svoji ženi!« Prijazno je potrepljal solarja po rami. »In veš, ako bo prihodnje leto spet trda šla z gostaščino, pridi kar k meni, da, se bova že pogovorila.«

»Ne bo treba, gospod. Pa zbogom!« Volfrat si je potegnil klobuk na čelo in se obrnil proti stezi, vtem ko je gospod Šluteman majaje z glavo stopil v gosposko kočo.

Tedaj je skozi okno zaklical gospod Henrik: »Volfrat! Kam?«

»Odšel bi rad domov, gospod. Saj smem?«

»Smeš, če hočeš. Želel bi pa, da bi za trenutek počakal. Imam zate še neko delo.«

»Dobro, dobro, gospod,« je rekel Volfrat odlašavno.

»Sedi medtem na klop in počakaj, da pridem pote.«

Temno zroč je odšel solar h klopi; videlo se mu je, da nerad; migal je pod suknjičem z rameni, kakor bi se ne počutil dobro v svoji koži.

Izmed smrekovega vejevja je smuknila Gitka in hušknila v lovsko kočo. Hajmo je sedel na postelji. Planila je k njemu, se oklenila njegove roke in se tiho jokaje zgrudila na kolena.

»Toda, Gitka, kaj počenjaš?« je zajecjal z zastrtim glasom in jo dvignil.

»Bog ti povrni, Hajmo, Bog ti povrni tisočkrat, ker si se ga usmilil.«

»Mar nisem m o r a l ?« je zašepetal. »In naj bi mi šlo tudi za dušo!« Njegove oči so se v hrepeneči otožnosti upirale vanjo.

»Poglej, Hajmo,« se ji je trgalo z ustnic, »storil je res nekaj strašno grdega. Toda jeli? Saj sem jaz spet majčkeno poravnala? Ko je prišel domov in povedal svakinji, sem bila v kamri in sem čula, vidiš in potem pa me živ krst ni mogel več obdržati, tekla sem, tekla, dokler te nisem našla, in jeli, majčkeno sem le poravnala?«

Izpustil je njene roke in jo boječe pogledal. »Samo zato, da bi spet poravnala?« je vprašal s pojemajočim glasom. »In zaradi nič drugega nisi prišla?«

Prestrašeno se je ozrla vanj. »Zaradi česa drugega neki naj bi prihajala? Toda kaj ti je? Kaj me tako gledaš?«

Molčal je in si z drhtečo roko gladil čelo.

»Govori vendar!« je jecljala; neznan strah ji je stisnil srce.

Odkimal je samo in se obrnil proč.

»O moj Bog, kaj imaš vendar, saj ti nisem storila nič hudega?«

Hotela ga je prijeti za roko. Tedaj se je oglasil od zunaj brat Severin: »Gitka, Gitka!« Stopil je v kočo. »A, tu si. Pojdi z menoj, dekle, mi boš pomagala pospravljati. Prijel jo je za roko in jo potegnil za seboj.

»Hajmo...« je še jeknila in že se je znašla zunaj pred pragom.

Ko je šla mimo Volfrata, jo povabila glavo. Rada bi z njim spregovorila, toda frater je držal krepko in dobro vlekel, nič ni mogla postáti. V kuhinji je delala molče, kar so ji ukazovali.

»Brat,« je zašepetal gospod Šluteman fratru na uho, »vložite ‚parček‘, ki je še preostal, na vrh! Da nama ne bo predolg čas, ko bomo počivali.«

Brat Severin je razumevno prikimal.

Pol urice nato so bili vsi pripravljeni za odhod. Ko je videl Volfrat odhajati oba hlapca z visoko naloženima krošnjama, se je dvignil s klopi. Nestrpnost strahu mu je trepetala v vsaki žilici. Stopil je k oknu in zaklical v izbo: »Ali naj še čakam, gospod?«

»Da, Volfrat!« se je odzval gospod Henrik, baš ko je stopila k njemu v izbo Gitka, da bi se poslovila. Dolgo jo je gledal s prijaznimi očmi. »Pojdi z Bogom, otrok moj!« je rekel in ji ponudil roko. Ko mu jo je poljubila, ji je kanila solza iz oči.

»Gitka? Ali te kaj teži?«

Odkimala je in se splazila ven. Pred bratom je obstala. »Kajne, Zefi že smem povedati, da boš prišel kmalu domov?«

»Pa ji povej.«

Hotela je oditi. Z nemirom v očeh je gledal za njo. Zdaj je skočil na noge.

»Dekle!«

Obrnila se je spet k njemu in tedaj ji je molče iztegnil roko naproti. Z žalostnim obrazom, ustnice nemo premikaje, je pogledala gor k njemu, ko mu je segala v roko.

»Podvizaj se, dekle, da se preveč ne zamudimo!« je opominjal brat Severin.

»Že grem, že!« je zajecljala in odhitela v lovsko kočó. Našla je izbo prazno. Prestrašena je pritekla ven. »Kje je Hajmo?«

»Prejle je požvižgal psu,« ji je zaklical Volfrat, »in je odšel z njim po rebri navzgor.«

Trepetajóč je strmela v prazno izbo.

»Vihravec tak, nič prijazen!« je godrnjal brat Severin. »Še toliko ne more počakati, da bi mu človek rekel zbogom. Pojdi, dekle, pojdi!«

Počasi in s povešeno glavo je odšla Gitka za gospodom Šlutevanom in fratrom. Neprenehoma se je ustavljala in se ozirala nazaj proti lovski koči, tako da sta prišla onadva daleč naprej. Pot se je spustila v kotanjo in koči sta izginili. Tedaj je zdrknila na kamen in zajokala v roke.

»Zdaj je pa hud name, pa mu nisem storila vendar nič žalega.«

Tedaj je začula, kako jo kliče brat Severin po imenu. Z rokavom si je obrisala solze in je začela teči.

19

»Tako, Volfrat!« je rekel gospod Henrik, ko je s samostrelom na rami stopil iz hiše. »Bova kmalu gotova. Sem se že napravil za na pot proti domu.«

Volfrat se je dvignil. »Kaj ukazujete, gospod?«

»Pojdi v kuhinjo in prinesi keblico!«

Solar se je podvizal; bo menda res delo; vrnil se je z leseno keblico.

»Pojdi,« je rekel gospod Henrik in krenil na pot, ki je vodila v Peščeno drago. Volfrat je hitro sledil za njim.

»Kaj le namerja?« je pomišljal na tihem. Obšla ga je slutnja bližnje nevarnosti. Neumnost! Lovec je pričal zanj in gospod Henrik ga je sam oprostil krivde. »Morda mu bom moral nakopati korenin? Ali pa je izsledil rudo, ki jo hoče preizkusiti in mu jo bom nesel v keblici domov.« Pomirjen je stopal dalje. Toda pot, ki sta jo hodila, se mu je dozdevala vedno daljša. Šla sta pač že pol ure — in z vrha je gledal križ. Volfrat je obstal.

»Gospod, kam greva?«

»Kar za menoj pojdi!« je dejal gospod Henrik in koračil dalje. Ko je opazil, da mu Volfrat ne sledi, je obstal, se obrnil in smehljaje se vprašal: »Ali pa morda n o č e š več hoditi?«

»Pač, pač, gospod!«

Počasnih korakov sta se vzpenjala po stezi. Prišla sta do studenca. »Natoči keblico!« je ukazal prošt.

Volfrat je ubogal. »Kaj dalje, gospod?«

»Pojdi!«

Vedno bliže sta bila križu. Iz solarjevega obraza je izginila slednja kaplja krvi, oči so mu žarele in keblica, ki jo je nosil na rami, se je tresla, da je pljuskala voda čez rob. Ko sta prišla na vrh, je rekel gospod Henrik: »Pridi sem, Volfrat!« Pokazal je na krvave sledi na podobi. »Poglej te grde madeže, daj, vzemi vode in jih izmij!« Križu nasproti, ki ga je zlatilo svetlo sonce, je sedel na kamen in se odkril. »No, kaj se obotavljaš?«

Volfrat je postavil keblico na tla, zajel s peščico vode in začel umivati in umivati...

»Nočejo izginiti, gospod!« je dejal čez nekaj časa z zamolklim glasom. »Zajedli so se v les.«

»Da, greh se zaje! Kakor tu v les, tako v srce. Prav kakor rja na jeklu: pusti grdo liso na njem in je ne postrgaj o pravem času, žrla bo naprej in dobro orožje je uničeno, nerabno za vse čase in vreči ga boš moral med staro šaro« — gospod Henrik je pogledal kvišku — »ali pa v ogenj! Umivaj, Volfrat, umivaj! Stori to na ljubo nesrečniku, ki je tako grdo oskrunil sveto podobo. Le pomisli — hodi med ljudmi in si ne upa nikomur več pogledati v oči; vsak korak, ki ga čuje, ga plaši; vsaka beseda, ki jo ujame njegovo uho, mu vzbuja strah. Šumeče listje, šelesteči veter, žuboreča voda, tiha noč, hrupen dan — vse je zdaj njegov sovražnik. Kar sliši, zveni vse kakor vzdih njegove žrtve, ko se je zgrudila; kar vidi, ima krvav blesk. In v njegovi samotni stiski no-

bene tolažbe, nobenega upanja! Njegovo srce bi rado kriknilo k Bogu, toda vedno vidi pred seboj podobno, ki jo je omadeževal in onečastil in njegove ustnice ne zmorejo več molitve! No? Ali madeži nočejo izginiti?»

»Ne, gospod!« Besede so zvenele, kakor bi ga nekdo davil za grlo in roke so mu omahnile kakor ohromele.

»Samo popustiti ne smeš! Majčkeno še poprimi! Tako, da, tako! Veš, saj se trudiš za nekoga, ki se sam dvakrat kaznuje, ker méni, da bo mogel uteči kazni, ki mora biti postavljena za vse, kar je zlo in krivo. Kar pusti ga! Užaljena pravičnost Boga ima daljše noge. On teče in vendar se mu je kazen že obesila za pete kakor dolga veriga, on pa teče in teče in opleta pri tem z verigo na vse strani in poteguje še druge za seboj v prepad! Zakaj si nehal umivati? — Tako! Le ne popuščaj! Povej, Volfrat, ali imaš doma deteljišče?»

»Pol mere, za svoji kozi,« je zajeceljal.

»Ali ti je deteljo že kdaj napadla predenica?« Volfrat je prikimal.

»Vidiš, gotovo si prezrl, ko je bolezen napadla prvo stebelce. O da bi jo bil pri priči zatrl! Pa si jo pustil, da se je razraščala in ko si se čez teden vrnil, je bilo že pol njive uničene! Ali ne? Vidiš, ta, ki je to storil« — gospod Henrik je pokazal na madeže, ki jih je Volfrat izmival — »ta nosi v sebi takšno bolezen. Najprej bo razjedla v njej samem vse, kar je še zdravega in dobrega, nato se bo prikazala ven, in če ima očeta in mater, bo ujedla tudi ta dva, in če ima ženo in otroka, kaj ti je, Volfrat? Ali ti ni dobro?»

Solar je odkimal in je zajel peščico vode.

Gospod Henrik je nekaj časa molčal, nato je vprašal: »Ali madeži še vedno niso izginili?»

»Do polovice sem jih izmil,« je zamrmral Volfrat s pojemajočim glasom, »toda drugi, drugi...«

»Le umivaj! Naj ti ne bo žal časa! Bom že počakal, bom že. In na onega drugega, nanj še tudi lahko počakam, da pride in pokaže krvave roke. Če le ne bo potem prepozno za umivanje. In če res ne bo hotel povedati, je še vedno nekdo, ki bo v težki uri pričal proti njemu!«

Počasi s preplahom v očeh se je ozrl Volfrat na proštove ustnice.

»Nekdo, ki je vse videl!« je dejal gospod Henrik in pokazal na križ. »Ta, tu gori, Volfrat!«

»Ta?« Bloden nasmeh se je pojavil na Volfratovih ustnicah, vtem ko se je počasi ozrl kvišku. Potem je odkimal. »Še nikdar les ni govoril.«

Oblak je zakril sonce; po tleh je prebegla senca.

»Meniš?« se je nasmehnil gospod Henrik.

Težko sopeč se je sklonil Volfrat nad kebluco, da bi s peščicama zajel vode. Tedaj se je oglasil z višine zamolkel šum, ki je narastel v bobneč grom in se končal s hrumečim treskom. V skalah se je udril plaz.

Solar je prebledel, groza ga je stresla in z njegovih trepetajočih rok je kapljala voda.

»Ali si čul, Volfrat?« je spregovoril gospod Henrik medtem, ko se je med skalovjem razgubljaj odmev.

»Plaz, samo plaz se je udril.«

»In kdo mu je dal govoriti in se premakniti?«

»Sonce!«

»Ker sije, jeli? In kdo daje soncu, da sije?«

Volfrat si je z rokama zakril obraz in celo telo se mu je streslo kakor drevo, preden pade. Potem je razprostrl roke. »Ne morem več prenašati, mora na dan!« je zastokal, se zgrudil na kolena in se udaril s pestmi po prsih: »Jaz... jaz... jaz sem storil. Jaz sem bil, ki sem ga zabodel!« Srepro je pogledal kvišku; menda se je bal, da bo proš planil na noge in ga začel jezno oštevati.

Gospod Henrik je pa mirno obsedel. »In zakaj si storil?« je vprašal.

»Ker me je hotel prijeti!«

»Bila je njegova dolžnost. Ropal si. Zakaj?«

»Za svojega otročička! Ker mi je rekel nekdo, da bo krvavi cvet še pomagal.«

Gospod Henrik je presenečen pogledal. Potem je rekel: »Kdo ti je to dejal?«

Volfrat je odkimal in odmahnil z roko. Sam se je izdal, ne bo pa izdajal drugega.

In gospod Henrik ni spraševal dalje. »Povej mi samo, ali je pomagalo?«

»O moj Bog, otročiček je bil že mrtev, ko sem se vrnil domov.«

»Da, Volfrat, vsak greh je zaman! Mar ti tega niso povedala nema usteca tvojega otroka, ko si s krvavo roko stopil k njegovi postelji?«

Volfrat si je z rokama zakril obraz in je zamolklo zaihtel. S pogledom najglobljega sočutja so počivale proštove oči na solarju. Ko je vstal, ga je Volfrat plaho pogledal:

»Gospod, kaj bo z menoj?« In ko ni dobil odgovora, je zajeceljal: »Saj vendar živi, gospod.«

»Mar po tvoji zaslugi? Ti bi ga bil pustil izkraveti, kjer je bil, samo da ne bi mogel govoriti.«

Solarju je omahnila glava na prsi. »Kaj se zgodi z menoj?«

»Ne vem,« je rekel gospod Henrik. »Vedeti moraš sam. Ni bil tvoj knez in gospodar, pred katerim si se obtožil, bil je tvoj spovednik! Karkoli si povedal, od tod grem in sem že pozabil.« Pokril se je in počasnih korakov odšel.

Volfrat je poskočil, pritisnil pest na čelo in buljil za proštom.

Ko je prišel gospod Henrik v Peščeno drago, se je ozrl nazaj proti križu. Videl je odhajati solarja proti studencu po novo vodo.

Pri lovski koči je poklical prošt Hajma. Odgovora pa ni dobil iz bajte, ampak z rebri, od koder je počasi prihajal lovec z urno Helo, držeč v roki šop izkopanih korenin.

»Kje si bil, Hajmo?«

»Šel sem po telohove korenine za brata kuharja,« je odgovoril lovec trudno.

»Ali mu nagaja spet sapa in srce? Nič čudnega sicer. Toda ti, ti bi bil moral to delo prepustiti drugim.«

Hajmo je povešal oči. »Obljubil sem mu bil.«

»In si se preutrudil, zdaj ko odhajava! In kako si bled. Daj mi roko, trese se! In oči ti gorijo. Hajmo, pustiti te bom moral v koči.«

Lovec se je ustrašil. »Prosim, gospod Henrik, samo tega ne! Mislim, da ne bi vzdržal več v koči, dokler spet ne ozdravim, popolnoma ne ozdravim!« Poudaril je zadnji besedi tako čudno.

Prošt ga je vedoželjno pogledal. »Pa se pripravi za odhod!«

Hajmo je stopil v izbo. Gospod Henrik je gledal za njim. »Rana se mu celi, zdaj je ranjeno njegovo srce. Ubogi dečko! Bojim se, da ta cvetka ni zrastle za tebe.«

Oglasila se je podkev; prispel je hlapec s tovornim konjem. »Ali je žival utrujena?« je vprašal prošt.

»Ne, gospod, počasi sem hodil in pasel po poti.«

»Potem lahko kar odidemo. Zapri vrata in prinesi mi kljukačo!«

Prišel je Hajmo, napravljen kakor za logarski obhod: z bodežem za pasom in s samostrelom na hrbtu.

»Ne, ne!« se je nasmehnil gospod Henrik. »Tak mi pa ne boš jahal: oborožen in z roko v zanki! Orožje ti je napoti. Daj ga sem, nosi naj ga hlapec.« Odvzel mu je samostrel in bodež. »Palico pusti v

koči, konj ima štiri za eno tvojo. Tako, in zdaj na konja!»

»Gospod Henrik,« je zajeceljal lovec. »Jaz naj bi jezdil, medtem ko bi sami morali hoditi peš?«

»Zajaši, ti pravim!«

Hajmo se je molče vdal in se zavihtel v sedlo. Hlapec je vzel samostrel in si zapel orožni pas. »Tako, zdaj sem pa tudi jaz lovec!« se je zasmel, zasadil kljukačo v tla in prijel za vajeti. Z glasnim laježem se je pognala okretna Hela naprej. Hajmo se je še enkrat vroče ozrl na vrata svoje zaprte koč, potem je povetil glavo. Tako so odšli.

Gospod Henrik je stopal za konjem; pa se je često ustavljal in se oziral čez Peščeno drago. Ko je nato odhajal naprej, je vedno zmajal z glavo. Zdelo se je, kakor bi nečesa pričakoval in se to ni dogodilo.

Mirno in varno je stopal gorá vajeni konj po slabi stezi; na hudih brežinah se je zleknil nazaj in se podrsal z nastavljenimi nogami po strmini. Hlapec, ki ga je vodil, ni imel sprva nič težkega posla. Kramljal je brez prestanka in nič ga ni motilo, da mu Hajmo ni odgovarjal. S posebno važnostjo je pripovedoval čudovito novost o Egerici: najprej, kaj je sinoči zvedel od dekle. »In davi,« je pripovedoval dalje, »sem naletel na padarja. Ti! Ko sem ga spraševal, je od samega smeha komaj odgovarjal. Zdaj se je izkazalo, kaj je Egerica imela. Znotraj se ji je bil ognožil silen tvor, velik kakor sodček, in ko se je s kmetom stepla in lopnila po tleh, je počilo in tvor se je predril. Da, kaj praviš? In zdaj bo baba zdrava, prav zato, ker ni dobila srčnih križcev. In kmet! O moj Bog! Pravijo, da hodi okoli z glavo kakor s škafom. Ko je bila baba bolna, je imel pri njej vice, zdaj ko bo zdrava, bo prišel v pekel! Ta, ta ti udari! No, lepa hvala, ostanem pa že rajši sam, preden bi vzel tako babo!«

Prišli so v gozd. Viseče veje, ki se jim je moral Hajmo umikati, so ga zdramile iz njegove za-

topljenosti. Tako zdramljen se je živahno oziral naokrog.

Steza se je nagnila v hudo strmino in hlapec je moral krepko držati žival za uzdo. Stopali so prav počasi dalje. Enkrat je gospod Henrik prisluškaje postal. Zmajal je z glavo in odšel spet naprej. Vendar ne, ni se bil zmotil. Spet se je oglasilo kakor hitri koraki daleč za njimi. Proštu se je utrnil zadovoljen nasmeh okoli usten. Sedel je na podrto drevo in čakal.

Po poti je skokoma pritekel solar Volfrat. S čela mu je kapljal vroč znoj in ves zasopel se je ustavil pred proštom. Še ni prišel dobro do sape, ko je že začel govoriti.

»Gospod, gospod, zdaj so vsi proč, tudi zadnji, ki se kar ni dal izmiti.«

»Zares?«

»Da, nisem prej popustil. In zdaj bi imel prošnjo do vas, gospod!«

»Govori, Volfrat!«

»Dovolite mi, da grem z vami, gospod! Pogledajte, strašna peza mi stiska srce, toda zdi se mi, da mi nikjer ni tako dobro kakor pri vas.«

»Torej pojdi z menoj!« Gospod Henrik je vstal.

»In ... ko pridem domov, spregovorim z ubogo, dobro Zefo, in če bo menila, da bo mogla prenesti, v božjem imenu, grem tja k valptu in se naznanim.«

Gospod Henrik ni nič odgovoril, položil je samo roko na Volfratovo ramo. Potem sta odšla. Ko sta dohitela onadva, je stopil Volfrat k tovornemu konju. »Daj sem, jaz znam bolje!« je rekel in vzel hlapcu uzdo iz rok.

Hajmov obraz je potemnel, oči so mu vzplamtele; vendar je molčal in ni ugovarjal. Plaho je pogledal Volfrat proti njemu. »Lovec, zdaj smeš tudi zaspati!«

Konj je začutil krepko, varno roko in je pospešil korak.

Bilo je že pozno popoldne, ko je gospod Henrik s svojim spremstvom prispel do jezera. V prostrani skalni kotel sonce ni več sijalo, visoke planine in kope so še pa žarele z zlatim bleskom. Tu spodaj v senci so bile vse barve zatemnjene in nasičene. Na svinčenosivih skalnih stenah so viseli strmi iglasti gozdovi kakor temen žamet, naškropljen s sočnim, zdaj že krepko poganjajočim zelenilom bukovja in javorja. Brez bleska, prozorno in gladko je počivalo jezero. Daleč na njegovi vršini je plavalo posamez nekaj divjih rac. Onstran na nizkem rtiču, na katerem je stala šentjernejska samotorica, je puhtela iz vlažnih tal prozorna megla. Povsod naokrog tih molk; še usihajoči gorski potoki so šumeli tako ubrano, da njihovi enakomerni glasovi niso motili tišine.

Hajmo je stopil s konja. Dolga ježa ga je hudo utrudila. V tem ko je iskal grmovje, kjer je bil skrit enodebelnik, je gospod Henrik ukazal hlapcu, naj zapelje konja okoli jezera do šentjernejske samotorice, od koder naj ga na brodu prepeljejo ribiški hlapci v Jezersko vas.

Volfrat je potisnil enodebelnik v vodo in vznemirjeno cvileč je skočila Hela v čoln; ni imela rada takih voženj. Kadar je pa videla, da mora biti, je bila tudi prva v čolnu.

»Kje je hlapec?« je vprašal Hajmo. »Moje orožje ima pri sebi.«

»Pusti mu ga, ne bo ti ga izgubil,« se je nasmehnul gospod Henrik, »in danes ga ne boš več potreboval.«

»Pa mi le nekaj manjka in nimam miru!«

»Kar pusti in stopi v čoln.«

Hela si je bila na enodebelnikovem kljunu poiskala kar najbolj neugoden prostorček. Na deski sredi čolna je sedel Hajmo poleg gospoda Henrika,

ki si je odpel orožni pas in ga položil s kljukačo poleg sebe na dno. Volfrat je, stoječ na krmi, veslal in poganjal čoln tako krepko, da se je morala Hela skoro pri vsakem sunku loviti, da ne bi štrbunknila v vodo. Gospod Henrik jo je poklical k sebi; prišla je sicer, a se je brž spet splazila nazaj na kljun in tiho cvileč gledala proti obrežju. Z rahlim šumom je drčal enodebelnik po vodi. Nihče ni govoril. Vedno bolj se je bližal čoln nizkemu rtiču, kjer je stala samotorica. Nenadoma se je vzpela Hela pokoncu, tresoč se, z iztegnjenim nosom.

»Kaj neki je psu?« je vprašal gospod Henrik. Komaj je bil izgovoril, je Hela v velikem loku pljusknila v vodo in začela hlastno plavati proti bregu. Ves razburjen je skočil Hajmo pokoncu in pokazal z roko. »Gospod, pogledjte, tam! Medved! Medved! Preplavati misli jezero!«

Za streljaj od brega so zagledali glavo roparske živali, podobno rjavemu štoru, ki ga nosi voda. Medved je bližajočega se psa že opazil; oklevajoč je plaval dalje, nato se je nenadoma obrnil in se skušal oteti na obrežje. Tuleč, hlastajoč in prhajoč vodo se je zapodil pes za njim.

»Gospod, gospod! Za njim moramo,« je zakričal Hajmo, »ali pa bomo ob dobrega psa!«

»Veslaj, Volfrat, veslaj!« je zaklical gospod Henrik z jasnim glasom, vtem ko je segel po strelici in si snel samostrel z rame.

Volfrat je začel veslati, da je škripal drog in medtem ko se je gospod Henrik pripravljaj na strel, je potegnil Hajmo, ne meneč se za svojo rano in slabost, bodež iz proštovega pasu. Klicanje je prodrlo tja do samotorice ob jezeru. Na bregu se je prikazal pater Dezert in ko je videl, kaj se dogaja, je zavpil proti samotorici: »Valti, Valti! Mojo gorjačo!«

Medved je došel že na plitvo, ko ga je Hela dotekla in napadla; zver je udarila in pes je izginil pod vodo.

»Veslaj, Volfrat, ali je pa po Heli, ubogi Heli!« je viknil Hajmo.

Medtem si je pes že spet opomogel in je v brizgajoči vodi znova naskočil medveda.

»Streljajte, gospod, streljajte!«

Tetiva na samostrelu je zabrnela, toda čoln se je zibal in motil strel; strelica je medveda samo oprasnila po glavi in švistnila po vodni gladini. Tuleč se je pognala Hela še zadnjikrat v skok in se obesila medvedu na uho; na zadnjih nogah stoječ se je medved v šumeči vodi stresal, da je bingljajal pes okoli njega kakor živ, cepetajoč trakelj.

»Po psu je, po psu!« je vpil Hajmo. Tedaj so omahnili vsi v čolnu. Enodebelnik je zadel ob štor, ležeč v vodi. Toda še omahujoč se je pognal lovec iz čolna.

»Hajmo! Hajmo! Mar si ob pamet!« je zakričal gospod Henrik; toda njegove roke niso utegnile več ujeti lovca. »Nazaj, Hajmo! Naj pogine pes! Nazaj! Nazaj!«

Hajmo ni čul; razburjenost in usmiljenje z zvesto živaljo sta ga glušila. S svetlim bodežem v dvignjeni roki se je skozi pluskajočo vodo pognal proti medvedu. Toda preden ga je dosegel, se je bila žival že otresla psa in ko je Hela zopet skočila vanj, je zverina udarila s šapo — in brez glasu, krvaveča kepa, je padel pes v vodo.

»Moja Hela!« je zakričal Hajmo s solzami v očeh in v plamteči razburjenosti skočil proti medvedu, ki je skušal zdaj splezati na breg. Hajmo ni slišal jeznega klicanja svojega gospoda, ni slišal svarečih besed patra Dezerta, ki je brez orožja tekkel med drevjem proti lovcu in prodirno kričal; pognal se je za bežečim medvedom, zasadil prste v njegov kosmati kožuh in porinil bodež v roparjevo lakotnico. Iz zevajoče rane je privrelo črevesje; zamolklo tuleč je medved hotel uteči, toda pečevje mu je zapiralo

pot. Bliskovito se je obrnil in stopajoč si na črevesje, se postavil na noge ter napadel lovca.

V čolnu sta zavpila gospod Henrik in Volfrat, na suhem je zakričal pater Dezert, toda Hajmo je stal neustrašeno in ko je medved razprostrl šape, da bi ga objel, je lovec nastavlil bodež in sunil. Toda zaradi rane in bolezni oslabela roka je odpovedala, jeklo je spodrsnilo ob medvedovih rebrih — Hajmo je hotel odskočiti, toda žival ga je zgrabila, da se je opotekel in padel — bil je izgubljen. Preden je pa utegnil medved planiti nanj, je pritekel po vodi Volfrat in se oklenil z železnima rokama medveda od zadaj okoli vratu ter ga začel daviti. Vendar kaj so pomenile tudi orjaške človeške moči proti divji sili te strašne, za svoje življenje se boreče zveri? Medved se je stresel in bil spet prost; obrnivši se proti novemu sovražniku, je udaril Volfrata po rami in zgrabivši ga z zobmi za prsi, je ovil krvave šape okoli njega, da je solar ves bled zaječal in mu je glava omahnila v zatilnik. Preden je utegnil Hajmo vstati, je privihral pater Dezert, pobral s tal bodež in ga zasadil do ročaja živali v srce; na dan je bruhnil debel curek krvi — in medvedove šape so izpustile svojo žrtev.

Ko je gospod Henrik zdaj dosegel breg in je pritekel Valti z gorjačo, je bilo že vse končano. Hajmo je težko dihal in bil čisto bled, medved je ležal mrtev na tleh, Volfrat je bil omahnil na zemljo, grabil z rokama v prazno in blebetaje lovil besede.

Ves prestrašen je pohitel gospod Henrik k njemu. Pa ga je popadla takšna groza, ko je videl njegove prsi in ramena, da je za hip odlašal. Potem se je vrgel na kolena in ko si je dvigal Volfratovo glavo v naročje, je zaklical: »Valti! K samotorici in pozvoni, da prikličesh hlapce iz Jezerske vasi. In ti, Hajmo, ali bi še mogel veslati?«

»Bom m o r a l, gospod,« je dejal Hajmo zamolklo.

»Popelji se tja v Šentjernej. Pater Evzebij naj pride, prinese naj obveze« — proštov glas se je pritajil do šepeta — »in sveto popotnico.«

Valti je že odbežal, Hajmo je stopil v vodo in bredel do enodebelnika.

»Kako ti je, Volfrat?« je vprašal gospod Henrik.

Solar je hotel odgovoriti, a iz ust mu je bruhnila kri, ječaje se je zleknil in omedlel.

»Bog ti bodi milostljiv!« je zašepetal proš in ozrši se k patru Dezertu nadaljeval: »Bojim se, da je mož izgubljen. Vendar moramo storiti, kar je v naši moči. Ditvald! Tu, vzemi mojo kapo in pojdi po vode!«

Pater Dezert je stekel k jezeru in se vrnil s polno kapo vode. Gospod Henrik je izmil solarju obraz in mu vlil vode v usta. Toda prešle so tesnobne minute, preden je Volfrat dihnil in odprl oči.

Tedaj se je od samotorice oglasil zvonček. Solarjev pogled je osteklenel, zajecjal je: »Mar velja ... to ... meni?«

»Ne, ne, Volfrat, zvonček kliče samo hlapce na pomoč.«

»Pomoč?« Volfrat je odkimal. »Z menoj ... je pri kraju! Vse je zdrobljeno ... tu notri.« Pritisnil je drhtečo pest na prsi in zajecjal: »Moja Zefa ... Jezus Marija ... in moj otrok, otrok.«

»Ne skrbi! Kar tudi se zgodi, zastavljam ti svojo knežjo besedo, da ti ne bo trpela sile ne žena in ne otrok!«

Volfrat je tipal za proštovo roko. »Bog vam povrni, gospod!« Glas mu je pojemal, boril se je za vsako besedo: »In povejte ... moji Zefi ... naj Gitka ... dekle ... ni moja sestra ...«

Pater Dezert je prebledel in z blodečimi očmi pogledal prošta.

»Govori, Volfrat, govori, govori!« je burno vzkliknil gospod Henrik.

Brez glasu so se zganile še enkrat solarjeve ustnice, potem se je zopet onesvestil.

»Volfrat! Volfrat!«

Na licu smrtnoranjenege moža se ni zdrznila nobena žilica.

»Ditvald! Ne sme umreti!« je zaklical gospod Henrik v brezupni grozi. »Ali pa umori še tebe!«

»Gospod, ne razumem,« je zdrhtelo s patrovih ustnic.

»Saj si čul. Zalo dekle ni sestra tega moža. Ali veš zagotovo, da je tvoja hčerka delila usodo s svojo materjo?«

»Ne, gospod!« To ni bila več beseda, bil je krik.

»In ko te je ono dekle spravilo ob ves tvoj mir, ali ti ni nikdar segla v glavo misel, da nikoli ne more biti neka ženska tako podobna drugi, kakor utegne biti otrok svoji materi?«

Nemo in trepetajoč je stal pater Dezert. Z obehma rokama se je zgrabil za čelo in strmo uprl oči v proštove ustnice; nenadoma se je zgrudil na kolena in oklenivši se Volfratove roke je zavpil: »Daj mi mojega otroka! Mojega otroka!«

»Ditvald!« je zaklical prestrašen gospod Henrik, ko je videl učinek svojih besed. »Kaj sem storil! Razburjenje mi je iztrgalo, kar bi morale moje ustnice zapirati kot plaho, dvomno slutnjo!«

Pater Dezert menda ni čul; kakor začaran je strmел v Volfratov obraz. »Gospod, že odpira oči!«

Pokrepčala sta onesveščenega moža z vodo. Volfrat se je kakor iskaje ozrl naokrog in bebljal: »Kje je ... lovec? Ali se mu je kaj ... zgodilo?«

»Nič, Volfrat! Rešil si mu življenje!«

Težek vzdih se je utrgal z Volfratovih usten. »In ... ali bo Bog sprejel to ... za pokoro?«

»Da, da, Volfrat! Za dvojno bo odtehtalo v skodeli dobrih del!«

»Gospod!« je zajecjal pater Dezert. »Poglejte, kako drhtim in se bojim!«

»Nebo ima prvo pravico,« je dejal gospod Henrik resno. In spet se je sklonil nad Volfrata, ki je s plahim hrepenenjem zrl v temačno sinjino neba.

»Volfrat?«

»In če pridem gor... ali bom smel noter, gospod?«

»Da, dobri Volfrat.«

»Pa imam... krvave roke.«

»Bog ne gleda na roke, gleda na srce. Kes je očistil tvoje srce, plačal si življenje z življenjem, moja duhovniška beseda te sme odvezati vseh grehov in mirno bi mogla tvoja duša stopiti pred Boga. Toda glej, živiš še...«

Težko je odkimaval Volfrat z glavo. »Čutim, da je... po meni!«

»Gospod!« je opomnil pater Dezert in proseče dvignil roke.

»Govori, Volfrat, kaj je bilo, kar naj povem tvoji ženi?«

»Moja Zefa... moj otrok,« se je utrgalo v divji bolesti s krvavih Volfratovih usten.

»In dekle?« mu je segel pater Dezert z drhtečim glasom v besedo. »Ni torej tvoja sestra?«

»Ne, gosposki otrok je!«

»Čigav?«

»Ne vem...«

V muki in brezupu je prijel pater Dezert z obema rokama solarja za glavo. »Človek! Rotim te, kako se imenuje grad, kjer je bil otrok rojen?«

Komaj opazno je zmajal Volfrat z glavo, ni vedel kaj odgovoriti.

»Kje je stal grad?«

»Ne vem...«

»Kako si prišel do otroka?«

»Iz ognja sem ga...« Hotel je govoriti dalje, toda kri mu je udušila glas.

»Volfrat! Volfrat!« je kriknil pater Dezert iz svojega izmučenega srca.

Gospod Henrik ga je prijel za roko. »Ditvald, glej, pater Evzebij prihaja s sveto popotnico!«

Pater Dezert si je z obema rokama zakril obraz in odstopil.

Velik čoln, ki so ga ravnali trije hlapci, je pristal ob bregu. Hajmo je stopil na suho; nosil je večno luč; samo ozrl se je na Volfrata in s solznimi očmi pogledal proč. Oče Evzebij, majhen, sključen starček je prinesel ciborij, ovit v pozlačen plašček. Spustil se je na kolena poleg Volfrata, ki je počival z glavo na proštovi roki.

Nihče ni govoril. Hlapci so razoglavi in s sklenjenimi rokami klečali v čolnu. Na gorskih vrhovih je ugašal zadnji odsev zahajajočega sonca. Velika tišina je objemala gozd in vodo.

Ko je oče Evzebij mrmraje začel moliti, je v šentjernejski samotorici zapel zvonček in njegovi utripajoči glasovi so se rahlo odbijali od vseh skalnih sten.

V pojemajoči zavesti je prejel Volfrat sveti zakrament in že zopet omedlel, preden se je dvignil oče Evzebij.

»Ditvald!« je rekel gospod Henrik. »Varuj Najsvetejše!«

Z drhtečimi rokami je sprejel pater Dezert kelih, pritisknil ustnice na njegov rob in ga pokrnil s plaščkom.

Evzebij, duhovnik, se je prelevil v Evzebija zdravnika; storil je, kar je njegova zvedenost na takem kraju storiti pač mogla.

»Ali se dá še pomagati?« je vprašal gospod Henrik že z dvomom v glasu.

»Človek ne več!« je mirno odgovoril starček.

Slabotno je poklical Hajmo hlapca. »Ná, večno luč!«

»Kaj pa ti je, Hajmo?« je vprašal vznemirjen proš.

»Vrti se mi, gospod.« Komaj je izgovoril, ko se je nezavesten zgrudil na tla.

Vzdignili so ga in pokrepčali; zavedel se je, hoditi pa ni mogel več. Iz Jezerske vasi sta se bila pripeljala s čolnom dva hlapca in zanesla lovca na ladjico. »Spravita ga z nosilnico v samostan,« jima je ukazal prošt, »in molčita o vsem, da uboga solarjeva žena ne izve po ljudeh, kaj se je dogodilo.« In kazoč na Volfrata je rekel očetu Evzebiju: »Tega tu izročam tvoji negi; boljše zanj ne vem. Vzemi ga s seboj v samotorico, stori, kar moreš, žrtvuj zanj dni in noči, morda se dá njegovo življenje še oteti...«

Oče Evzebij je skomizgnil z rameni, medtem ko sta hlapca nezavestnega solarja previdno položila v čoln. »Trden mora biti ko drevo, ali žaga je zarezala pregloboko! Ure še in dni utegne trajati borba, toda...« Oče Evzebij je umolknil.

»Če bi še kaj spregovoril, ga vprašaj vse, kar vé o svoji sestri.«

»Ne bo več govoril. Preden bo v samotorici, pride mrzlica ali — konec!«

»Gospod!« se je oglasil zdaj pater Dezert. »Ali ne smem oditi z njim tudi jaz? Bedel bom pri njem, tisoč noči, če treba in bom čakal na besedo...«

»Ne, Dezert, ostal boš tu!« Gospod Henrik je poudaril ime, ki ga sicer ni rabil.

Hajmov čoln je plul že proti jezerski samotorici, da bi vzel ondi s seboj še Valtija. Zdaj je odrinil tudi drugi čoln na temačno jezero, ki se je po vršini v rahlem večernem vetrcu začelo kodrati.

Pater Dezert se je sesedel na bližnji kamen, prevzet od zmede misli in burje občutkov. Gospod Henrik je stopil na obrežje in gledal za odhajajočima ladjicama. Tedaj je uzrl na vodi temno stvar. Bila je ubita Hela. »In tako sem jo zaman izžgal!« je zamrmral gospod Henrik — in oči so se mu obrnile za čolnom, ki je nesel smrtnoranjenega solarja proti samotorici.

Pater Dezert in gospod Henrik sta bila sama. Morala sta čakati, da bi se vrnil čoln iz Šentjerneja in ju odpeljal.

»Pojdi, Ditvald, groza me je tega kraja!« je rekel gospod Henrik in odšel pred patrom proti njegovi samotorici. Pater Dezert je molče sledil za njim; toda venomer je postajal in si pritiskal pesti na vzburkane prsi.

Zdaj sta sedela na klopi. Gospod Henrik je vzdihnil: »Težek, težek dan! Mislil sem, da sem otel človeško življenje in zdaj je izgubljeno.«

»In zaprta usta, ki so spregovorila le napol,« se je utrgalo z usten patra Dezerta. »Vendar ne, ne, ne! Kaj naj še čakam na besedo tega moža? Saj govori moje srce. Kako zaslepljen sem bil, kako gluhi in kako blodne moje misli, da nisem slutil resnice in ne takoj spoznal. Moj otrok je! In vendar, kaj bi dal za jasno, neovrgljivo besedo! Ah, gospod! Zakaj mi niste dovolili oditi z možem...«

»Ker odpotuješ še nocoj!«

Pater Dezert je skočil na noge. »To, da bi mogli zahtevati od mene? Zdaj? V tej uri? Ko mi hoče raznesti prsi strah in upanje? Ko v drhtečem hrepenenju stegam roke za svojim otrokom?«

»Pater Dezert! Redovnik!« mu je resno segel v besedo gospod Henrik. »Ne razumem ne tebe in ne tvojih besed! Srce se je rešilo ene blodnje in že grozi zajeti nova vse tvoje misli in čustva! Mar hočeš pozabiti, da so se v trenutku, ko si stopil v hišo božjo, zaprla železna vrata med teboj in vsem, kar leži za teboj v svetu? Kriv sem tega tudi jaz, kajti moral bi bil molčati o tej slutnji, ki je zdaj tako malo gotova ko prej. Ne segaj mi v besedo! In tako imam dvojno dolžnost, da te obvarujem pred novimi boji in dvomi. Odpotoval boš še to noč. Tvoj prošt ti ukazuje!«

Pater Dezert si je z rokama zakril obraz.

Gospod Henrik mu jih je potegnil spet proč. »Pojdi, sedi sem k meni. Zdaj bo Henrik Incingar govoril s svojim prijateljem Ditvaldom!«

Pater Dezert je omahnil na klop in pritisnil obraz na ramo gospoda Henrika.

Prošt je pomolčal; potem je rekel: »Mirno me poslušaj. Priznam: ta čudna sličnost in to polovično priznanje, ki ga je bližina smrti iztrgala ubogemu možu iz ust, sta res zapeljivi priči. Kako sta pa vendar dvomni, spoznaš že iz tega, da bi brez moje nepremišljene besede sam niti ne pomislil na tako zvezo. Vidiš! Zdaj že povešaš glavo. Ni nič gotovega! Le upati smeš! Tega ti vzeti ne morem. Toda tudi to upanje je dvomno, Ditvald. Če to dekle res ni solarjeva sestra, ali mora zaradi tega že biti hči onega grofa Ditvalda s Falkenberga, ki je, če se prav spominjam, za svet umrl? Mar dekle ne sme biti hči nekega drugega očeta. Ne govori, Ditvald, zakaj te bolesi ti ne morem prihraniti, ker nočem, da bi te morebitno razočaranje ne zadelo še huje. M o r a li prav tvoj grad biti dom tega otroka? V teh bojnih časih, ko razdirajo gradove kakor krtine in požigajo trdnjave kakor predivo v sušilnicah, mar je v takih časih kaj redkega, da zaide gosposki otrok v kmečko bajto? Toda kdorkoli bodi oče tega otroka, nekaj je gotovo — gosposki otrok je in vrnil ga bom njegovemu stanu, pomagati mu moram do njegove pravice. In tudi pri tem, Ditvald, ne morem vedeti, samo upati, da bo njegova pravica tudi njegova sreča. Že jutri odpošljem dekle h kanonisinjam v Salzburg.«

»Proč od tod?« je zajeceljal pater Dezert.

»Da, Ditvald, proč, najprej proč! Iz hudo nujnega vzroka.«

»Gospod . . . ?«

»Dekle se je zagledalo v lovca.«

Pater Dezert se je prestrašil. »Ta otrok?«

»Otrok, ki je v trenutku srčne bridkosti dozorel v ženo. Vendar še sama ne vé, da je storila iz ljubezni, kar je storila. Zanašam se samo na njeno mladost, da se čustvo ljubezni še ni toliko zakoreninilo v njej, da ne bi v daljnem kraju, pod novimi presenetljivimi vtisi usahnilo. Žal mi je mojega dobrega, zvestega Hajma; nikdar ne bo pozabil dekleta; zaradi nje je storil, česar ne bi bil storil za ceno lastnega življenja: proti svoji dolžnosti je utajil lovskega tatu in morilca. Hudo bo zadelo ubogega fanta.«

»Ah, da ne more biti nikjer veselja brez grenkobe pelina!« je zašepetal pater Dezert s tresočim se glasom.

»Videli bomo! Delam, kar moram. Vse drugo je izven moje moči.«

»Kaj mislite, gospod?«

»Nič,« je dejal gospod Henrik, kakor bi se bil prebudil iz zamišljenosti. »Jutri pošljem dekle proč. Ne sme pa nihče izvedeti zakaj. Naj se zdi vse kakor moj domislek, ki išče dekletovo srečo. Uvesti jo moramo v novo življenje samo počasi, previdno — ali se bo pa iz tega plahega zajčka izlevila mlada levinja, ki se bo postavila po robu. V tem otroku polje vroča kri. Ali veš, kaj je rekla, ko je pripovedovala Hajmu o svojem srečanju z medvedom in jo je lovec vprašal, kaj bi storila, ako bi jo medved napadel. Dejala je: Sama ne vem; toda če bi bil prišel, mislim, da bi se z njim spoprijela.«

Pater Dezert si je pritisnil roke na prsi in v njegovih vlažnih očeh se je posvetilo. To naj ne bo njegov otrok?

»In sodim, Ditvald, če bi zdajle stopil pred njo in ji rekel, da je njen oče kralj in kraljica njena mati, bi odkimala z glavo, manj iz nevere ko iz nejevolje. Kajti redkokdaj je še kak otrok tako

ljubil in častil svoje rodne starše kakor to dekleta oba siromašna človeka, ki sta bila njena rednika . . .«

»In užila vso njeno ljubezen!«

»Ne, Ditvald, reci raje: zaslužila njeno ljubezen, tako zelo, da je umolknil glas narave in se sprevrgel. Trajalo bo dolgo, dolgo, preden se bo s tem dekletom dalo govoriti o novem očetu. Ne sme izvedeti, da je iz gosposke hiše, dokler ni vajena gosposkega življenja. Medtem in ko boš ti na potu, bom poizvedoval in poizvedoval. In četudi usta, ki jih je današnji dan odprl in zaprl, ne bi zopet spregovorila, neka sled se bo gotovo našla, ki bo kazala pot. In daj Bog, da ti bom smel poslati dobro novico.«

»In potem, potem,« je jecljal pater Dezert, »čeprav je ne bom smel objeti, kakor objame oče svojega otroka, bom smel vendar okušati radost v svojem zaprtem srcu, smel se bom veseliti njenega mladega življenja, smel bom pomagati graditi njeno srečo.«

Stemnilo se je popolnoma, toda visoko z neba je sijala v globoko tesen svetla zvezda; hudournik je šumel in v jezeru so rahlo pljuskali valovi.

»Ditvald, kako dolgo je tega, ko sva kakor sedaj sedela na tem mestu? Toda takrat je sijalo sonce . . .«

»In v meni je bila noč. Zdaj me obdaja tema, v mojem srcu pa klije radost, svetla kakor pomladni dan.« Ves v solzah se je zgrudil na kolena. »Gospod Henrik! Moj metulj leti!«

»Tako, tako?« se je nasmehnil prošt. »Zdaj šele prav leži na tleh. O človek! Ti človek!« Nežno je pobožal patra po glavi.

»Ko sem lovil medveda v svojih gozdovih, se mi je rodilo dekletce, ko sem ubil medveda v tem gozdu, se mi je rodil ta otrok znova. O pota božja!«

»Seveda! Ljubi Bog mora nalašč ustvariti medveda in dopustiti, da trga ljudi, samo zato, da ti spoznaš Njegova pota. O ti mušica, ti! Pazi, da si ne osmодиš krilec! Glej, tam naju že čaka čoln.«

Gospod Henrik je krenil proti obrežju. Pater Dezert je pa pohitel v samotorico; ko je stopil spet na plano, je držal v rokah Gitkin venček vijolic; vroče je poljubil veneče cvetke in jih shranil na prsih.

»Kako gre Volfratu?« je vprašal gospod Henrik.

»Trese ga huda mrzlica in pater Evzebij ga šiva sem in tja kakor krojač irhaste hlače,« je odgovoril hlapec. »Uboga para je ves luknjast, da bi njegovo kožo lahko rabili za rešeto.«

Stopili so v ladjico. Ko so priveslali do Jezerske vasi, je dejal gospod Henrik: »Peljite se jutri zarana tja na kraj boja in poiščite moje orožje. Nič ne vem, kje leži.«

»In kaj bo z medvedom?«

»Oderite ga! Mrhovino pa obtežite s kamenjem in jo potopite v jezero. Nihče naj tega mesa ne okusi.«

Z gorečo baklo v roki je kot prvi korakal hlapec, ko sta gospod Henrik in pater Dezert nastopila svojo nočno pot ob šumeči Ahi. Vse koče so bile temne, tudi solarjeva hiša, ko sta prišla do nje po eni uri hoda. Pater Dezert se je globoko ganjen ustavil.

»V tej borni koči je živelo moje dete!«

»Tvoje dete?« se je nasmehnil gospod Henrik. »A tako! Meniš gosposki otrok, ki mu morava najti očeta? Ne, Ditvald, ob kočó se res ne smeš obregovati. Zakaj v nobenem gradu ne bi moglo dekle prejeti boljših in lepših darov srca in duše, kakor jih je prejelo v tej bajti. In za zahvalo moram jutri poplačati njene prebivalce z žalostjo in trpljenjem.

Pojdi, Ditvald!« Potegnil je ustavljačega se meniha za seboj.

Ko sta šla mimo hiše, je vrgla goreča bakla blede svetlobo skozi okno v izbo.

Zefa se je vzpela na postelji in prisluhnila.

»Še vedno ga ni od nikoder!« je vzdihnila in omahnila nazaj na blazine.

Poleg nje je spal deček; podedoval je bil ,mučicin' prostorček; venomer je segala Zefa tja proti njemu, ali je še odet. Potem je spet mirno ležala in strmela v noč. Zunaj je šumela Aha, v podbojih kamričnih vrat je dolbel kukec.

Z vsako uro noči je naraščal Zefin strah. Kako tudi ne, saj se prav od srca ni mogla veseliti, odkar je pred nekaj urami planila Gitka v izbo z besedami: »Zefa, Zefa, morali so ga izpustiti, Hajmo je pričal zanj.« Najtežji kamen se ji je res odvalil od srca: mož je prost. Toda — storil je vendarle!

In zdaj je ležala in bedela, se premetavala sem in tja, čakala in vlekla na uho, se dvigala pokoncu in padala nazaj na blazine, plakala v roke in spet pritiskala mokre oči na vzglavje. In skrb za moža se je menjavala z žalostjo za izgubljenim otrokom.

Ah, te strašne noči! Vsaka minuta se vleče v mukotrpno večnost. Vsaka žalost se ti razrašča v brezdanjo neizmernost. Ozri se v noči kamorkoli, povsod jo vidiš — tema nima mej in do koder sega, tako daleč tja se vrstijo tudi prikazni tvojih skrbi — ena za drugo; silijo bliže, gredo mimo tebe in vsaka se za trenutek ustavi, zabolšči grozeče vate in te pritisne s koščeno pestjo na prsi, da ti pohaja sapa in se dušiš. Ah, te strašne noči!

Zefa tega ni mogla več prenašati. Skočila je pokoncu, se oblekla in ukresala luč. Z dvignjeno lojenko je posvetila v Gitkino kamrico. Bedeč je ležalo dekle na postelji — podoba, kakor porojena iz Ditvaldovih sanj: beli obrazek na črnem vzglavju, ven-

dar ne, le razpuščeni lasje so, ki obdajajo njena lica liki črna svila⁴.

»Kajne?« je prikimala Zefa. »Ti tudi ne moreš spati?«

Gitka je vzdihnila: »Veš, misliti moram na toliko stvari. Kakor vretence se mi vrti v glavi in ne pusti, da bi se spočila.«

»Ali te že tudi skrbi zaradi Polcerja?«

Gitka je začudeno pogledala svakinjo. »Radi njega? Zakaj pa? Saj so ga vendar izpustili. Sama sem čula in videla.«

»Pa bi moral biti že davno doma.«

»Pojdi vendar! Saj sem ti povedala, da je moral še nekaj opraviti za gospoda. In se je pri tem gotovo dolgo zamudil in ni mogel pred nočjo domov. Boš videla, prenočil je v stanih in z jutrom bo doma, še preden bo zapel zvonec v solarni. Kar potolaži se, zaradi njega si res ne belim glave.«

Njene skrbi so veljale drugemu. Zdaj je bil nanjo hud in vendar mu ni prav nič storila.

»Zaradi česa te pa potem skrbi?«

Gitka je odkimala in si dela roke pod tilnik.

»Govori vendar!«

»Beži! Zdaj me muči še ti!« Obrnila je obraz k steni, zakaj oči so ji zalile solze.

Zefa je postavila luč v kot ob okno in z vzdihom sedla na rob postelje. Dolgo sta molčali.

Tedaj se je oglasil zopet kuček v podbojih.

»Ali ga čuješ trkati?« je šepnila Zefa, vtem ko ji je groza spreletela ude. »Prvikrat sem ga čula v noči, ko mi je zbolel otrok. Zdaj vem, kaj je hotel črv takrat povedati!« Zakrila si je obraz z rokama.

Gitka se je vzravнала na postelji, ovila roko Zefi okoli ramen in jo začela presrčno tolažiti. Saj si je od besedice do besedice zapomnila, kar je bil gospod Henrik govoril z njo o otroku. Ko se je Zefa končno pomirila, sta začeli kramljati o mučici. Kli-

cali sta si v spomin vsako ljubko otrokovo potezo, vsako spačeno besedico, ki so jo izčebljala njegova usteca, vsako zabavno kretnjo. In Gitka je umela tako dobro posnemati otroka, da je včasih hušknil celo medel smehljaj čez Zefine ustnice. Pri tem jima je minila ura za uro, tako da sta komaj opazili, kako se je zunaj začelo svitati. Ovedeli sta se šele, ko je lojenka dogorela in svetlo zaplapolala.

»Poglej, Zefa, dani se že,« je rekla Gitka. »Leži še vendar za kako uro. Mislím, da si počitka zelo potrebna.«

Zefa je upihnila kadečo se svečo. »Zdaj mora vendarle kmalu priti,« je vzdihnila in hotela oditi iz kamre. Pa se je še enkrat vrnila. »Gitka, povej mi, kaj je prav za prav s tistim zakladom?«

»S kakšnim zakladom?«

»Volfrat je dejal, da veš za neki zaklad, ki bi se dal dvigniti in da imaš za to ključ ti!«

Gitka jo je debelo pogledala in odkimala. S ceste se je skozi okno oglasil oddaljen paket več konj. Šli so mimo mosta čez Aho in so zavili na pot, ki je vodila do stražarja samostanskih zemelj, do utrjenega Halturna in od tam naprej v rajhenhalsko dolino in dalje v ravne predele. Dva oborožena hlapca na konjih sta vodila ob sebi še vsak svojega dobro obloženega tovrnega konja, spredaj je jezdil pater Dezert na iskrem belcu, katerega višnjeva podsedlica, segajoča skoro do tal, je kazala v vsakem rogljišču samostanski grb. Dezert ni nosil več črnega habita, temveč slavnostno korarsko obleko: kožuhašt baret, z vidrovino obrobjen plašč in spodaj svileni talar, ki je bil, namenjen za jahanje, prerezan do pasu. Zarožljalo je pri vsakem konjskem koraku, zakaj pod talarjem je nosil pater Dezert še oklep in meč.

Rahel nasmeh se mu je utrinjal okoli ustnic in sanjavo je zrl v budeči se dan.

Gospod Henrik se je vrnil s težke poti v samostan. Kaj gorjá je videl to uro v solarjevi hiši! Oprezno in odlašaje je ponudil ubogi ženi gorjupo čašo — in vendar, ko je Zefa doumela vso nesrečo, se je nezavestna zgrudila, kakor bi se ji bilo podrlo drevo na glavo. K temu še deklet v svoji brezupni boli in žalosti — in fantiček, ki se je kričoč oklepel matere. Res se je posrečilo spraviti ženo do zavesti. Toda kaj dalje? Zakaj Zefa je bila bolna, resno bolna, to je z njenih lic razbral gospod Henrik na prvi pogled. Pomoč je bila potrebna kakor ogenj v trdi zimi.

Ko se je gospod Henrik vrnil v prošnjo, je poslal po prednico pobožnih sester, ki so domovale v prijaznem samostancu na bližnji Nunski gori. Dolgo se je razgovarjal s predstojnico in sicer pri zaprtih vratih, kakor je gospod Šluteman nergavo ugotovil. Oskrbnik je bil danes čudno tih; gospa Cecilija sicer ni bila ravnala z njim bolj nežno nego drugekrati, nasprotno, v eni sami uri je bušila na dan z vsemi ostro nabrušenimi pogledi in bridko ujedljivimi besedami, ki si jih je bila kot varčna gospodinja nahranila v teh dneh ločitve. Toda v gospodu Šlutemanu je odmevala proštna pridiga. In poleg tega je zorel pod njegovim nabrazdanim čelom drzen načrt. S plamtečimi očmi in naježenimi brki, roke skrižema na hrbtu, je hodil v svoji pisarnici dolgo, dolgo okoli mize. Tuhtal je in mislil na vse strani, zakaj stvar bi se utegnila tudi krivo končati.

Slednjič je dognal vse na čisto. Poklical je enega izmed samostanskih pisarjev ter mu ukazal, naj si prav lično ošili gosje pero in vzame iz omare najlepšo polo pergamenta. In ko je bil pisar pripravljen za delo, se je postavil gospod Šluteman v junaški ustop pred mizo in začel narekovati: »Raz-

sodba v zadevi jezikave gospodinje...» Premolknil je in dejal z navadnim glasom: »Prostor za ime pusti prazen, bo ga dodal gospod Henrik, ko bo podpisal sodbo.« Potem je spet uradno narekoval: »In nomine Reverendissimi et Celsissimi Principis Praepositi Heinrici de Berhtesgaden se s tem pravno-veljavno razsoja: Ker imenovana gospodinja jezikanja in ujedanja proti svojemu od Boga ji za gospoda postavljenemu zakonskemu možu nikakor noče opustiti, naj ji birič kamen jezikanja obesi okoli vratu in naj jo na veliki praznik po maši celo uro dolgo vodi po ulicah, v ponovnem primeru pa dve uri, in tako tega vedno za uro več.«

Gospod Šluteman se je odduškal. Potem je narekoval še običajni konec razsodbe in nato ves izčrpan omahnil v naslanjač.

Ko je bil gospod Henrik pospremil prednico skozi pisarnico do stopnic in se vrnil, so položili predenj razsodbo, da bi jo podpisal. Dostavil je ime »Ceciliae Shlutemanae« v presledek in podpisal. Gospod Šluteman je ponosno izbočil prsi; prošt se je pa smehljaj, ko je rekel: »To bo vaša soprogo dobro ustrašilo! Upam, da boste imeli mir za dolgo časa!«

Uro pozneje se je prednica z dvema strežnicama oglasila v solarjevi hiši. Prišle so po Zefo, da bi jo zaradi primerne nege spravile v samostan na Nunski gori. Topo in brezvoljno je brez besede in vprašanja pustila bolna, strta žena, da so delali z njo, kar so hoteli. Tem bolj obupana in v skrbah je bila pa Gitka. Kaj bo z Lipčetom? Šel bo, so dejale, z materjo. Pa z obema kozama in kokošmi? Kdo bo skrbel za čebele in stražil hišo, delal na vrtu in kosil? Saj ona sama bo tako malo utegnila: en dan bo morala prebiti pri svakinji in vsak naslednji dan pri bratu. Rekle so ji, naj se pomiri, gospod Henrik je poskrbel za vse.

Zefo so prenesli na nosilih v samostan in jo spravili v majhno prijazno celico. Lipče se je hitro

sprijaznil z novim domom, ko je videl veliki, skrbno obdelani vrt in visoki zid okoli njega. Ko je kmalu potem Zefa povprašala za fantom, ga že ni bilo nikjer. Po dolgem iskanju so ga našli na vrtu; čepel je na nabrežju majhnega ribnika in obmetaval s kamenčki postrvi, da so prestrašene švigale sem in tja.

Gitko je čakalo v prednični sobi čudno preseenečenje. Da naj gre brž h gospodu Henriku, se je glasil ukaz; a preden odide, naj se napravi v novo obleko, ki jo je bil poslal zanjo gospod prošt.

»Toda pogledjte vendar, gospa mati,« je šepetaló dekle, »saj sem že v svoji praznji obleki. Ne potrebujem druge.«

Ne prijazno prigovarjanje ne resne besede je niso mogle omečiti, da bi se preoblekla. Samo odkimavala je z glavo in se branila z rokami; iz prestrašenih oči se ji je udirala solza za solzo.

Tudi h gospodu Henriku, kamor jo je pospremila prednica, ni šla rada; ostala bi rajši pri svakinji.

Ko je stala potem v proštovi sobi, ni odmaknila pogleda s tal in je drhtela, kakor bi prezebala v snegu. Gospod Henrik jo je prijel za roko, potegnil k sebi in jo začel presrčno tolažiti. Seveda je hudo, kar je zadelo Volfrata in Zefo. Vendar ne sme obupati; Zefa je v dobri oskrbi in bo gotovo ozdravela. Toda kaj bo medtem z njo samo? Doma ne more ostati. V samostanu na Nunki gori ni več prostora in v šentjernejsko samotorico ji je po cerkvenih postavah prepovedano stopiti.

»In vidiš, otrok moj, v njegovi stiski sem Volfratu obljubil, da bom poskrbel za njegove ljudi. Za Zefo sem to že napravil.«

Hvaležno ga je pogledala.

»Misliti pa moram tudi na tebe. In lej, zdaj bi vedel nekaj pripravnega zate, pri sestrah kanonisnjah v Salcburgu.«

Gitka je od strahu prebledela.

»Kaj meniš, no?«

»Prelepo prosim, gospod,« je zajecljala s pojemajočim glasom, »dovolite mi ostati doma. Umrla bom od strahu, če ne bom za vsak dan vedela, kako gre svakinji in bratu.«

»To boš izvedela. Saj odhajajo sleherni dan naši čolnarji in tovarniki iz solarne v Salzburg. Po njih ti bom pošiljal vsak dan glas, prav gotovo!«

»Prosim, gospod, prosim, pustite me tu! In če že ne smem ostati v naši hiši, glejte, saj grem rada tudi služiti. Res sem bolj drobnega života in rok, toda delati znam vendar kakor prava dekla.«

»Tako? In kaj bi dejal tvoj brat? Saj ni tlačan, ampak svoboden mož. Mar naj ga v njegovi nesreči boli še to, da mora njegova sestra služiti?«

»Delo me ne bo osramotilo, gospod! Saj je delal tudi brat vse svoje dni.« Potem ji je šinila v glavo misel, ki jo je z burno naglico izpovedala: »Gospod! Ako bi bilo potrebno, planšariti bi tudi znala, mogoče bi me vzel Eger na svojo planino v Rdečino.«

»V Rdečino?« je menil gospod z otožnim glasom. »Ne, otrok moj, to je zate pretežek posel. In vidiš, obljubil sem tvojemu bratu, da bom poskrbel zate. Ali hočeš, da me bo ujel na laži? Ali pa sem ti storil že toliko hudega, da mi ne zaupaš več?«

Gitka je v brezupni boli umolknila.

»Jeli, saj sprevidiš? In če že poskrbim zate, bom storil to tako, da se bo obrnilo vse na dobro in ti služilo v srečo. Saj ti moram biti hvaležen, ker si toliko dobrega storila za mojega lovca . . .«

Tedaj si je z rokama zakrila obraz in krčevito zaihtela.

Prednica je hotela dekle pomiriti. Toda gospod Henrik jo je zadržal. »Pustite otroka, naj se izjoče.«

Tišina je Gitko vznemirila; nehala je plakati in roke so ji omahnile.

»Poglej, Gitka, dobro delo terja zahvalo. Če se pa zahvale braniš, bo Hajmo skoro moral misliti, da se kesaš, kar si zanj storila.«

Z drhtečimi ustmi in solzami v očeh je pogledala gospoda Henrika.

»Vidiš! In zdaj boš slušala in napravila, kakor želim.«

»Če res biti mora,« je šepnila, »v imenu božjem!«

»Tako je prav, Gitka. In zdaj pogum, čakajo te lepi časi. Boš videla, ko te obiščem, se ti bo kar samo smejalo. In zdaj se ne upiraj več in obleci, kar sem ti bil daroval.«

Izgubljeno je strmela v tla in kimala k vsemu, kar je rekel gospod Henrik. Nič tudi ni spregovorila, ko ji je voščil srečen pot in dala se je potisniti skozi vrata, ne da bi prav vedela, kaj se dogaja.

Prišli sta že na cesto, ko je rekla prednica: »Počakaj me tu, rada bi gospoda Henrika še nekaj vprašala.«

Gitka je ostala sama; kolena so se ji šibila, da se je komaj držala pokoncu; sedla je na vogalni kamen ob vratih. Tedaj jo je nekdo dregnil v ramo. Prestrašeno se je ozrla. Pred njo je stal Valti.

Z obema rokama ga je zgrabila na prsih. »Valti, povej mi, kje je Hajmo?«

»Tu notri leži v samostanu. Mu je spet slabše od sinoči. Kaj deš na vse to? Kar groza me stresa, če pomislim, kaj vse se je dogodilo...«

»Valti! Lepo te prosim, pelji me k njemu!«

»K Hajmu? Ali si znorela? V samostan ne sme nobena ženska.«

»Toda jaz moram, moram k njemu!«

Valti je namrščil obrvi in si pomaknil kapo na čelo. Tako je delal vedno, kadar je naporno mislil. Potem je oprezno pogledal okoli sebe in šepnil: »Njegova celica je ob vrtu in okno ni visoko. Toda, ali bi mogla splezati čez zid?«

»In če bi bil tako visok ko Vacman in njegovi otroci,« je rekla, »moram!«

»Pa pojdi!«

Smuknila sta okoli vogla in se prerila skozi grmovje k zidu. Med prepletajočim se vejevjem je splezal Valti kvišku, sedel zadensko na zid in pomagal deklici z obema rokama k sebi. Potem sta skočila na vrt. Valti je pokukal skozi okno. »Čisto sam je,« je šepnil, se zavihtel na okensko polico in potegnil za seboj dekle.

Bila je prijazna celica, v kateri je na ležišču iz volčjih kožuhov počival Hajmo.

Ko je lovec zagledal deklico, se je prestrašen vzpel na postelji in zastrmel vanjo, kakor bi svojim očem ne mogel verjeti.

»Grem k vratom in popazim, da ne pride kdo,« se je zarežal Valti in smuknil iz celice.

Ko se je Gitkin pogled srečal z lovčevimi očmi, ji je brž zopet upadel ves njen pogum. Z drhtečo roko se je pogladila po čelu. Le čemu je prišla sem?

»Gitka? Kaj si res ti?« je jecljal Hajmo. »Povej mi za božjo voljo, kaj ti je šinilo v glavo? Prelomila si samostansko zapoved. Vidiš, kar mraz me spreha od strahu. Če pride kdo in te najde, te bodo izgnali iz samostanske dežele.«

»Saj moram tako proč!« je zašepetala s povešenimi očmi.

Hajmo je molčal in globoko vzdihnil.

»Ali veš že tudi ti?« je vprašala in ga od strani pogledala.

Počasi je prikimal. »Prejle je bil tu gospod Henrik in mi je povedal.«

Hitro je stopila k postelji. Tam je skrčila pesti, stisnila ustnice in v očeh se ji je zaiskrilo. »Jaz pa nočem proč, ker, ker hočem ostati tu, hočem, Hajmo...«

Roke so mu drhte; ni si upal pogledati kvišku.

Šepetajoč se mu je sklonila k ušesu. »Kaj meniš? Ko bi zbežala, kar zdajle, in bi se skrila, da bi me nihče ne našel, in samo tebi bi povedala, kje sem!«

Tedaj jo je prijel za roke in jo poklical po imenu. Potem je odkimal z glavo in težko vzdihnil. »Pa bi te vendarle našli. In gospod Henrik je rekel, da ti bo služilo v srečo, v tvojo srečo! In tako bi si rajši odgriznil jezik, kakor da bi te odvrčal od tega, posebno zdaj, ko sem zaradi svoje nespameti spravil v nesrečo tvojega brata!«

»Ti njega?« se ji je utrgalo z drhtečih usten. »Prišlo je, kakor je pač moralo priti. Ako bi jaz bila ti, bi tudi ne pustila uboge Hele na cedilu, in če bi bila Volfrat, bi tudi priskočila in zgrabila medveda za goltanec, čeprav v nevarnosti, da bi me raztrgal na drobne koščke.«

Hajmu so se zaiskrile oči, ko je stalo dekle tako pred njim: z žarečimi očmi, z iztegnjenimi rokami, s pol odprtimi ustnicami, da so se videli stisnjeni zobje. »Gitka!« je vzkliknil in neka beseda, ki mu je vroče in burno silila iz srca, se je borila s pojema-jočo voljo, ki jo je hotela zavreti. Tedaj je planil Valti v celico. »Dekle! Izgini! Brat kuhar racá po hodniku, kmalu bo tu!«

Hajmo je prebledel. »Gitka! Proč, proč, proč!« In jo je odrival z obema rokama od postelje.

Bleda in trepetajoča je stala deklica ter lovila sapo in besedo. »Da, da, že grem, ali povej mi, Hajmo, ne morem prej od tod, povej, Hajmo, ali si še hud name?«

»Jaz? Hud? Na tebe?« se je čudil. »Kje si pa to pobrala?«

Tedaj se je med solzami zasmejala in zavihtela na okensko polico. »Obvaruj te Bog, Hajmoli!« je jeknila. Iztegnil je roke za njo, odlašala je — toda Valti jo je dregnil, da je omahnila in morala skočiti. Od zunaj se je odzval še fantov šepet, potem šume-nje v grmovju — in vse je utihnilo.

Hajmo je buljil v prazno okno. »Zdaj je ne bom videl nikoli več, nikoli več!« Ihteč je omahnil nazaj in skril obraz v dlani.

Komaj je bila prišla Gitka pred vrata samostanske valptije, ko se je vrnila prednica in gospod Henrik jo je spremljal. Začudeno je pogledal, ko je uzrl deklico. »Saj sem vedela,« mu je zašepetala prednica. Prijazno je pokimal dekletu in odšel nazaj v samostan.

»Pomisli, dekle,« se je nasmehnila. »Gospod Henrik me je okregal, ker sem te bila pustila samo. Mislil je, da boš ušla.«

Truden nasmeh je spreletel Gitkine ustnice, izza zidu se je pa oglasil pritajen hehet. Prednica se je ozrla, toda Valtijev nos je bil že izginil za oglom.

Ko je Gitka prišla v Nunski samostan, se ni več branila, tiho in vdano je dopuščala vse kakor jagnje, ki ga strižejo. Nova obleka, ki so jo vanjo napravili, ji ni izvabila nobene besede na ustnice. Malo se je res sramovala, ko je uzrla dolgo, modro, po takratni šegi globoko čez ramena izrezano krilo, rekla pa ni nič, saj so ji tudi brž ogrnili okoli vratu bel, do komolcev segajoč plašček. Pas iz belega usnja jo je stisnil okoli vitkega kolka. Čez čelo in razpuščene lase so ji privezali moder trak. Ko so jo pa obuli v rumene čevljičke z ošiljenimi za ped dolgimi kljuni, je vendar plašno pogledala ob sebi.

Prednica in obe strežnici so bušile v smeh, ko je Gitka brez pomoči stala z vsaksebi iztegnjenima rokama sredi sobe, kakor bi se ne upala dotakniti obleke; trepetala je in ni tvegala nobenega koraka več, ker so se, če je le prestopila, strašni kljuni brž privili navzgor kakor ostra bodala. In čim bolj so se one smejale, tem bolj ji je šlo na jok. Nenadoma je planila k vratom, in ko je spoznala, da so zaklenjena, se je zgrudila ihteč na tla.

Dvignile so jo, oštevale in tolažile; potem so ji očistile zaprašeno obleko in jo odvedle k Zefi, da bi se poslovila od svakinje in dečka.

Pred samostanom je čakala nanjo nosilnica, ki sta jo med viličastima drogovima tovorili dve muli.

Gitko so vanjo posaditi morali; prostovoljno bi ne bila vstopila. Prednica je sedla poleg nje. Dva hlapca sta vodila muli, tretji, oborožen, je jezdil ob nosilnici. Ljudje na cesti so postajali in ugibali, kdo neki potuje; kak radovednež je tudi pokukal v nosilnico, toda nihče ni spoznal solarjeve sestre; njen drobn, blede obrazek je skoroda izginjal pod belo ostro zlikano avbo, ki so jo bili z njo pokrili za potovanje.

Tedaj sta prispeli mimo dve dekleti; žgoča rdečica je zalila Gitkina lica: dekleti sta bili Cenca in Egerjeva dekla.

»Poglej,« je šepnila dekla, »kdo pa je ta gospodična?«

»Je ne poznam,« je odgovorila Cenca, ko se je bila ozrla v nosilnico, »mora biti neka tuja.«

Nosilnica je minila; Gitko je zajelo kakor omotica, vse se je vrtelo pred njo. Hišice ob cesti, solarna, ki so se ji bližali, šumeča Aha z bregovi in drevjem, Nunska gora, vse se je sukalo in nekam tonilo — in mahoma se ji je zazdelo, da vidi samo še prostrano, prostrano sončno planino; med petjem zvoncev se pasejo krave in prehajajo sem in tja in v planšarski bajti poje dekliški glas: tedaj pride iz gorskega gozda čez pašnike lovec, postoji pred bajto, prisloni kljukačo k steni in udari z nakovanimi čizmi ob prag; petje utihne, lovec pa vpraša: »Planšarica, ali smem v vas?« In iz bajte se odzove smejoči Cencin glas: »Smeš, smeš, Hajmo, pridi kar noter!«

Gospa prednica se je prestrašena zbudila iz svojih misli; zakaj deklica ob njeni strani si je s prodirnim krikom strgala z glave belo avbo, šinila kvišku in hotela planiti iz nosilnice.

»Toda otrok! Otrok!« je jecljala prednica, objemaje Gitko z obema rokama. Pritekel je oboroženi hlapec — Gitka ga je strmo pogledala, potem je omahnila nazaj na blazine, zaihtela in si pritisnila pesti na prsi, kakor bi ji bilo počilo srce.

Prihitelo je nekaj ljudi, toda hlapci so pognali muli in vedno hitreje, vedno dalje se je gugala nosilnica.

23

Drugo jutro je hodil gospod Henrik že prav zgodaj po vrtu gor in dol. Kako se je v teh kratkih sončnih dneh vse razbohotelo in razcvelo! Drevje in grmovje je bujno ozelenelo in sleherni pihljaj vetra je bil začinjen s sladkim vonjem mladih cvetic.

Brat Severin je razgrebal prazno gredo. Da bi si olajšal pripogibanje, se je bil široko razkoračil in je sopel na vsa pljuča; na čelu so se mu svetile debele znojne kaplje.

»Dobro jutro, brat!« je pozdravil gospod Henrik.

»Dobro jutro, reverendissime!« Brat Severin se je vzravnal in se bolešno skremžil, pritiskaje si pest na hrbet.

»Danes gre trda s pripogibanjem, jeli? Sem že čul. Snoči je trajalo spet nekrščansko dolgo v kletni izbici!«

»Nisem jaz kriv,« se je branil brat. »Toda valpta včeraj kar ni bilo moči spraviti domov!«

»Ali niso prišli ponj od doma?«

»Prišli že, gospod, pa se ni vdal, samo neki pergament jim je izročil za domov in je obsedel.«

»In ti seveda z njim?«

Brat Severin je ubral lice v spoštljive gube. »Oskrbnik je, gospod! Kdor ga ne spoštuje, žali samostan.«

»Seveda! Zopet dober izgovor. Bom le moral to uslužnost malo zavreti! Toda kaj počneš tu?«

Brat se je oddahnil, ko je videl, da je kočljivi pogovor končan. Jadrno je odgovoril: »Telohe rujem.«

»Telohe? Kako pride pa ta reč na vrt?«

»Menil sem, da bom mogel odgojiti gredo telohov in sem zato lani prinesel z Rdečine nekaj korenin, jih posadil in napravil vse, kar sem sodil, da bo dobro zanje in koristno. Toda niti ena rastlina se ni prijela in ko sem jih zdaj pregledal, vidim, da so vse korenine suhe. Le pogledjte!« Segel je po izdrto korenino, jo razčesnil in pokazal proštu usehlo staničevje. »Niti kapljice soka več. Teloh se pač ne dá presajati. Hoče se mu skalovja, viharjev in plazov. Dolinski zrak in predelana zemlja mu ne storita dobro! Pa naj ravna človek kakor hoče, teloh se ne dá presaditi.« Vrgel je suhe korenine proč. »Škoda za rastline! Gori bi cvetele!«

Gospod Henrik je zamišljen pokimal; njegove oči so se obrnile po cesti, ki se je vila po dolini čez Šelenberg in dalje proti Salzburgu. In je molče krenil dalje.

Ko je kmalu nato stopil v svojo sobo, je začul iz valptove pisarnice stari kreg in ropot. Krenil je za glasovi in ko je odprl vrata, je gospod Šluteman med točo bobnečega zmerjanja baš gonil nekega tlačana iz izbe. Ko je valpet uzrl prošta, ga je obšla zadrega.

»Tako torej pomaga razsodba?« je vprašal gospod Henrik.

Gospod Šluteman je zajeceljal nekaj besed in se popraskal za ušesi.

»Povedali so mi, da ste snoči poslali svoji ženi razsodbo.«

»Tako sem res storil, reverendissime!« je malodušno pritrdil valpet.

»No? In kaj je rekla žena, ko ste prišli domov?«

»Nič.«

»In davi?«

»Tudi nič! Toda,« nos gospoda Šlutemana je začel rdeti, »toda razsodbo mi je vrgla v obraz! Kaj pravite, reverendissime? Takšno zaničevanje — postave!«

Gospod Henrik je zatajil smeh. »To se mora strogo kaznovati! Prinesite mi razsodbo, pomorem ji do uspeha.«

V tihi škodoželjnosti si je gospod Šluteman mel roke, ko je prošt odhajal iz sobe.

Uro kasneje je gospod Henrik zasedel konja, da bi odjezdil k jezeru. Ko je šel mimo Egerjevega vrta, je zagledal Cenco pri čebelnjaku. Poklical jo je.

»Ti si domača hči?«

»Da, gospod!« je odvrnila s trmasto temnimi očmi.

»Ali so oče doma?«

»Da, gospod!«

»Pa jih pokliči, govoriti moram z njimi!«

Cenca je odšla. Eger se ni malo ustrašil, ko je prišlo dekle s tem naročilom. Brez kamižole je sedel za mizo in zajemal iz lonca svoj zajtrk. V hitrici je prevrnil lonec, naglo vlekel narobe kamižolo nase, tekel in se zadel s komolcem ob podboje. Hitel je okoli hiše, toda čim bolj se je bližal proštu, tem bolj počasi je hodil, tem bolj plašno gledal.

»Dobro jutro, Eger!«

Kmet je samo gibal z ustnicami in se odkril.

»Čujem, da ti je bila obolela žena; kako ji gre?«

»Bo že, gospod, bo že!« je vzdihnil kmet in se pogladil z roko po laseh. »Padar meni, da bo v kakih osmih dneh že smela spet vstati.«

»Tako, tako? Mi je prav ljubo!« Gospod Henrik je pomirjaje trepljal po vratu konja, ki je nestrpno grebel s kopiti. »Da, da, Eger, moraš biti res dobro zapisan pri ljubem Bogu. Vidiš, tebi pošilja v hišo veselje in zdravje, tvojemu sosеду, ubogemu solarju, pa stisko in smrt.«

Egerju so drgetale roke in noge.

»No? Ali nisi nič radoveden, kako gre Volfratu? Saj sem slišal, da si njegov najboljši prijatelj. In da si mu še na velikonočno nedeljo posodil denar za gostaščino?«

»Res, res, gospod, da gostaščino, da, posodil sem mu, ker je pač takšen revež!« je jecljal kmet. »Res, res in seveda, gospod, seveda, bi že rad vprašal, kako mu gre, Volfratu?«

»Slabo, Eger, slabo! Ubogi pari bíje zadnja ura.«

Kmet se je oddahnil; tisti, ki je v zadnjih zdihljajih, je umoval, ne bo več govoril.

Gospod Henrik je gledal na glavič pri sedlu in kimal zamišljeno z glavo. »Le kaj naj bi bil ubogi Volfrat zagrešil, da ga je Bog tako hudo kaznoval? Saj je bil vedno dober, pošten človek. Če je storil kaj hudega...« gospod Henrik je pogledal kvišku, »ga je moral na to naščuvati nekdo drugi. Ali ne misliš tudi ti tako, Eger?«

»Prav tako, da, gospod, vedno je bil dober človek, Volfrat, vedno...« Leden znoj je stopil Egerju na čelo.

»Jeli? Ko bi mogel najti tistega, ki ima Volfrata na vesti, temu bi podkuril!« Konj se je vzpel, zakaj gospod Henrik je prav nemilo potegnil za vajeti.

Prestrašeno se je umaknil kmet in si z rokavom obrisal pot s čela.

»Kaj pa ti je, Eger?« je vprašal prošt.

»Soparno, gospod, soparno je, mislim, da bo danes še pošteno gredo.«

»Tako? Meniš?« Gospod Henrik se je ozrl na sosedno dvorišče. »Tole je solarjeva hiša, ali ne?«

»Da, gospod!«

»Zdaj krvavi ubogi človek v samotorici in njegova bolna žena leži pri pobožnih sestrah, kdo naj pazi zdaj na gospodarstvo? Na polje in travnik? In kdo naj poskrbi za kokoši, za čebele in za kozo?«

»To bi pa lahko jaz oskrbel!« je hlastno zajeccljal kmet. »Imam dovolj ljudi doma!«

»Prav, Eger! Bom povedal Volfratu, ko pridem k njemu v samotorico!«

»Da, gospod, in povejte mu, da mu ostanem prijatelj tudi za naprej!« je vrelo čez blede kme-

tove ustnice. »In vidite, gospod, ker se morajo ubogi ljudje le tako otepati z revščino, sem že večkrat premišljeval, ali se ne bi dal ob hišici prizidati tudi hlev in jaz bi mu postavil vanj še kravo! Pa bom tako tudi storil, pri duši, da bom! Da, gospod, le povejte mu, kaj bom vse storil zanj.«

»Volfrat seveda ne bo imel kaj prida od tega. Pa bo prišlo prav vsaj njegovi ubogi ženi in to bo zelo olajšalo njegove zadnje ure in ga potolažilo. Da, Eger, stori tako in da tvoja krava ne bo samevala v hlevu, bom pridjal še jaz eno. In ker je vendar samostanska last, kar boš izboljšal, bom tudi jaz primaknil svoje. Les, ki ga boš potreboval za stavbo, lahko posekaš v mojih gozdovih, železje naj ti dá samostanska kovačnica. Tako boš opravil samo delo in ko boš že ravno pri tem, popravi nekoliko tudi hišico, tla in streho in kar je pač potrebno. Kajne?«

»Da, gospod, da!« je kimal Eger s pojemajočim glasom, vtem ko so mu debele potne srage tekle po bledih licih. »In mu le povejte, kaj bom vse storil zanj!«

»Bom povedal, seveda! Kar začni z delom, in vse lično in trdno, Eger. Jeli? Bom pogledal kdaj čez teden.«

Smehljaje, vendar brez pozdrava, je odjezdil gospod Henrik.

Egerja je menda popadla omotica, zakaj prijel se je z obema rokama za ograjo. Topo je buljil za proštom in ko mu je izginil med drevjem iz oči, si je otrl pot s čela, obrisal vlažne roke ob kolk in zamomljaj: »Lepo godljo sem si zvaril! In zdaj žri, kmet, žri!«

V živahnem dirku je jezdil gospod Henrik po pomladno cvetoči dolini. Ko je došel do jezera, je uzrl ob neki ribiški bajti na drogeve napeto medvedjo kožo, ki se je sušila na soncu.

Oddal je konja in hlapec je v enodebelniku prepeljal prošta do šentjernejske samotorice.

Blažen mir je vladal okrog kamnite cerkvice, stoječe ob vznožju donebno nakopičenih vacmanovih sten: drobtinica človeškega dela tik večnega Stvarnikovega skladja. Sončna luč se je iskrila na belem pesku, toda z bližnjega snežnika Ledene kapele je velo hladno. Daleč nekje na travniku je pel hlapec, ki je popravljaj od plazov razdrto zagrajo.

Blizu cerkvice je stala iz debel spahnjena samotrica, v kateri je domoval pater Evzebij z enim bratom in dvema hlapcema.

Oče Evzebij, ki je bil že opazil čoln, je sprejel prošta na bregu jezera.

»No, kako mu gre?« je vprašal gospod Henrik, ko sta šla proti samotrici.

Pater je zmignil z rameni. »Utegne se upirati še dneve, še tedne. Njegova orjaška narava se bori proti napadom smrti kakor skala v hudournikovi strugi proti zagonom valov; toda voda ne popusti, skala se mora umakniti. Še pred uro je tresla moža divja mrzlica...« Evzebij je postál. »Ali veste, gospod, da teži moža velik greh?«

»Kaj meniš?«

»Izdal se je v mrzlici, on je bil, ki je zabodel Hajma.«

»Vem. In ti, Evzebij, ohrani zase, kar si izvedel. Ali je zdaj pri zavesti?«

»Za nekaj trenutkov večkrat, dokler ga ne zmore spet slabost.«

»In da je prestal mrzlico, ne vzbuja nič upanja?«

Evzebij je odkimal. »Spet se bo vrnila. In največja nevarnost leži tam, kamor ne morem s svojimi rokami, v prsih. Skoro vsa rebra so zlomljena in pljuča pretisnjena. Zunanje rane, te bi njegova narava morda še prenesla. Seveda desna rama, ti moj Bog, ta kaže slabo; vse žile pretrgane, roka je mrtva in rama ohromela.«

»Desna rama? V desno ramo je bil zasadił Hajmu nož.«

Stopila sta v izbo, kjer je ležal Volfrat; mirno je počival na blazinah, opasan čez prsi z debelimi povoji, roke v deskah in povezane, da bi jih ne mogel premikati; po vsem obrazu platnene krpe, da si spoznal komaj oči in usta — prava podoba žalosti in usmiljenja.

Bil je pri zavesti in je spoznal prošta. »Gospod, dobri gospod,« se je odzvalo rahlo ječaje z njegovih bledih usten.

»Evzebij, pusti naju sama!« je dejal gospod Henrik.

Oče Evzebij je odšel ven in sedel pred samotrico na sončno klop. Od znotraj se je v presledkih oglašal prošt; menda je nekaj spraševal, na kar je Volfrat medlo odgovarjal. Evzebij ni poslušal. S prekrižanima rokama se je naslanjal na steno in njegove pametne, vedoželjne oči so počasi polzele naokrog, kakor bi narava ležala pred njim liki razgrnjen pergament: vsako drevo črka, vsaka skala beseda.

Tedaj mu je rahlo zagomazelo po roki; čez njegove prste je hitela mravlja; sklonil se je in nastavil roko, da je izgubljena živalca spet zlezla na zemljo; tu je našla družbo, zakaj neka druga mravlja se je žurila od nasprotne strani po pesku; srečali sta se na ploskem kamenčku, osupnili, se pričeli s tipalkami živahno prerekati, se pomaknili nazaj, stekli naprej in se v hipu spopadli.

»Povsod in vedno isto,« se je nasmehnil oče Evzebij in potapljal s prstom boreči se mravlji, da sta prestrašeno skočili narazen. »Svet je tako velik! Mirno in tiho bi lahko hodil eden mimo drugega. Toda ne, zanalašč ne, skačeta si v lase, grizeta se, bijeta in koljeta.«

Gospod Henrik je stopil iz samotrice; z obraza in iz oči se mu je brala velika vzburjenost. Naročil je patru, naj skrbno neguje solarja. »In, kaj hočem še reči, zaradi njegove sestre ti moža ni treba nič več spraševati.«

Hitro je odšel na obrežje, da bi se vrnil domov.

Ko je uro pozneje jezdil mimo solarjeve hiše, je na zapuščenem dvorišču opazil Egerja, ki je s prekrižanima rokama na hrbtu zlovoljno motril hišno streho in stene.

Kmetu se je z njegovo prijaznostjo za Volfrata očitno zelo mudilo, zakaj že naslednje jutro je pričel z delom; žena je sicer kričala in se ujedala, toda Eger je na vsa zmerjanja in vprašanja samo malo-dušno odgovarjal: »Mora biti, gospod hoče tako! Vprašaj njega, zakaj!«

Dan je minil za dnevom.

Zefa je hudo zbolela. Novice iz šentjernejske samotorice so se glasile vedno enako: žilava, toda brezuspešna borba s smrtjo. S tovarniki soli je pa odhajalo sleherni dan prijazno sporočilo v Salzburg: Gitka naj bo mirna, vse gre dobro.

Po dveh tednih se je Hajmo toliko pozdravil, da je mogel spet nastopiti svojo lovsko službo. Toda lica se mu niso hotela več pordečiti, njegove oči so bile motne in utrujene. Vedri, živi fant se je spremenil v tihega, vase zatopljenega moža. Z železno vztrajnostjo je opravljal svojo službo. Toda v koči ga za delj časa ni več strpelo; in ko so se noči otoplile, je legel, kjer ga je ulovila noč, pod milim nebom k počitku. Po cele ure je presedal ob križu v Rdečini in strmел v žeblje, s katerih je bil odnesel jug Gitkine telohe. Kam? Kam?

Še dva tedna in na planini se je pričela paša. Na nižje ravnice so bili prignali mlado goved že prej, zdaj so prihajale molzne krave na visoke pašnike.

Nekega sončnega jutra je bilo na Egerjevem dvorišču vse živo in razgibano. Spuščene krave so z iztegnjenimi repi begale sem in tja ter mukale, toda še vedno ne dovolj glasno, da bi prevpile Egerico, ki je bila že pred dnevi vstala z bolniške postelje in

letala po hiši in dvorišču kakor — Eger je navadno rekel — kakor živi hudič. Dva hlapca sta stala pred vozičem, naloženim s planšarskimi potrebščinami. Tudi Cenca se je bila že pripravila za na pot v gore ter si okrasila klobuk in palico s cvetlicami.

Eger je godrnjaje hodil okoli, dokler ga ni poklicala Cenca: »Kaj je oče, zakaj ni privajača? Saj ste menda vendar nekoga najeli?«

»Seveda sem ga najel! Že pred štirimi tedni se je ponudil. In samo živež je zahteval, nič plačila. Pa sem ga kar vzel. Poglej, že prihaja.«

Cenca se je ozrla in videla, da je stopil na dvorišče krofasti Jurče. Jezno se je zasmejala, rekla pa ni nič.

Planšarji so se zbrali okoli gospodinje, da je izmolila pašno molitev ter pokropila ljudi in živino z blagoslovljeno vodo.

Potem so odrinili med hruščem in truščem, med mukanjem in zvonjenjem.

Pozno na večer so prispeli do planšarske koče v Rdečini; naslednje jutro sta hlapca odšla in začelo se je delo po starih navadah.

Cenca je s površno čemernostjo opravljala svoje posle; nikjer je ni prav strpelo in njen nemir je naraščal od dneva do dneva.

Nekega večera je prišel Hajmo mimo njene koče. Cenca ga je ugledala skozi okno in vsa rdeča v obraz stopila na prag.

»Hajmo! Ali nočeš stopiti nekoliko v kočo?«

»Hvala za povabilo, planšarka, toda ne utegnem!« Premaknil je kapo in odšel po svoji poti.

Vsa blede se je vrnila Cenca v kočo; prsti so se ji stisnili v pest. »To je bila zadnja beseda, ki sem mu jo ponudila.«

Prišel je Jurče. Ustrašil se je, ko je zagledal Cencin obraz. »Kaj ti je, planšarka?« je boječe vprašal. »Ali si bolna?«

»Pusti me na miru, bedak!«

Stisnil se je v kot ob ognjišče in je nepremično buljil vanjo, dokler ga ni spodila iz kože.

Dan se je vrstil za dnevom in Cenca je bila čim dalje tem bolj tiha in čemerna. Jurče je imel dosti posla pri čredi, toda v vsaki prosti minuti je tekal za dekletom kakor pes za svojim gospodarjem. Njegovo ljubosumje je kmalu izsledilo, zakaj je Cenca tako slabe volje. Saj ni gledala nikoli tako temno kakor v trenutkih, kadar je Hajmo pri svojih lovskih obhodih šel blizu kože čez planino.

»Planšarka! Mar ti je lovec kaj storil?« jo je vprašal Jurče že več ko desetokrat.

Toda Cenca je odgovarjala vedno enako: »Pusti me na miru, bedak!«

Nekega večera ji je pa zadrževana jeza odprla usta. Sedela sta ob ognju. Zunaj se je odzval korak, ki sta ga oba poznala. Cencine oči so vzplamtele in roke zadrhte.

Jurče je prilezel iz svojega kota. »Planšarka,« je vprašal hripavo, »povej mi, ali ti je lovec storil kaj hudega?«

»Da! Osramolil me je, da me bo zadušilo! In zdaj me pusti na miru in ne sprašuj več!«

Jurče je stopil pred kočo. Z rahlo pojočimi zvonci so ležale krave po travi in prežvekovalle. Glave so obračale za lovцем, ki je v mraku stopal v kreber po planini. Jurče je stisnil pesti.

»Počakaj, midva se še srečava!« je siknil skozi zobe in njegovi žareči pogledi so sledili lovcu, dokler ni izginil v temni gozd.

Dva meseca sta minila od velike noči in prišel je kresni večer. Valti, ki je bil prinesel lovцу novega brašna, je bil že zjutraj odšel domov. Na sporočilo gospoda Henrika, da sme lovec na dan po

kresu, na praznik svetega Rešnjega Telesa, priti v samostan in se udeležiti slovesne procesije, je Hajmo odkimal z glavo: »Ne smem od tod, velika divjad telí in moram paziti na mladiče, da ne pride nadnje kdo, ki ima štiri noge ali pa tudi manj.« Potem si je pomaknil samostrel na hrbet, zaprl kočo in se napotil v gore, potopljene v gomolečo paro sončnega jutra.

Utrujen, toda z očmi, ki jim ni bilo do spanca, se je vrnil zvečer v kočo. Skuhal si je večerjo, pogasil ogenj in odšel oborožen, kakor je prišel, zopet nazaj v tiho noč.

Ne prav daleč od svoje bajte se je spustil na skalno kopo, ki se je dvigala nad obširno Peščeno drago. Bil je to najljubši prostorček njegovih budnih noči.

Nad njim se je iskriло tisoč zvezd, toda njih lesk je že bleдел pred bleščavo vzhajajoče lune, ki je s svojo celo in veliko oblo plavala čez gorske kakor motno srebro bleščéče vrhove Kamnitega morja. V nežni sivini, kakor bi ne bili tvarni, ampak narejeni iz otrple megle so kipeli vsi gorski grebeni, vrhovi in kope v zabrisanih črtah pod bleđi nebesni svod in vse je presegal Vacman s svojo sneženo glavo, liki siv očak sredi svojih otrok.

Hajmo je slonel z glavo na hladno skalo in si objemal z rokama sključena kolena. Z žgočimi očmi je gledal čez vrhove, daleč, daleč v zastrto daljavo, kjer se je med Gelom in Untersbergom vila proti ravnim predelom temna dolina kakor črna, ogromna kača. Tam zunaj so se utegnili videti, kadar je bil dan in jasno nebo, svetli salcburški stolpi. Toda zdaj ni kazala daljava Hajmu nič drugega nego neprodarno, enolično sivino, brez svetlobe in brez sence. Vendar ne — čimdlje je strmел v daljavo, tem jasneje je videl mило svetlobo, kakor bi, zastrti z rahlo meglo, sijali dve zvezdi; in vedno bliže sta prihajali, se mu je zdelo, vedno jasneje sta sijali, in zdaj sta

bili tik pred njim, prijeti bi ju mogel: dvojica velikih, lepih, skrivnostnih oči v drobnem bledem obrazku, ki se mu je smehljal nasproti, blaženo in žalostno obenem.

»Gitka! Gitka!«

Ihteč je zaklical ime v mesečno noč in skril obraz v drhteče roke.

Minila je ura za uro. Utegnilo je biti že čez polnoč, ko je predramil lovca neki šum. Iz Peščene drage so se začuli koraki, ki so večkrat zastali in se čez čas, pridušeno in bliže oglasili. Vkreber je prihajal nekdo, ki je za svoje korake iskal menda travnatih mest ob stezi — moral je imeti vzrok, da se je tajil.

Neslišno se je spustil Hajmo po bregu in se skril v črno senco grmovja. Tedaj je uzrl omahovati po dolini navzgor temno, brezoblično gmoto. Dolgo ni mogel spoznati, kaj naj bi bilo; končno je videl: bil je človek, ki je nesel veliko breme suhega dračja na glavi. Zdaj je došel na odprti svet pred kočama in spustil breme previdno na tla. Tedaj ga je Hajmo v mesečini spoznal: bil je Cencin privajač, krofasti Jurče.

»Kaj pa hoče, neumnik?« je zamrmral Hajmo in je majaje z glavo opazoval, kako je Jurče sezul cokle in se splazil k lovski koči. Tam je posluhnil pri vratih in oknu, potem je odšel in privalil k bajti težko skalo, nato drugo, tretjo in tako potihem nagrmadil pred vrata visok okop kamenja. Dračje je porazdelil ob leseni steni in počenil med tihim hehetanjem na tla. Žveplena nit se je modrikasto užgala in iz dračja je švignil svetel plamen. Jurče se je splazil proč in med odurnim posmehom zaklical proti bajti: »Ne boš mi več sramotil Cence!«

Tedaj ga je zadel udarec s pestjo, da se je omamljen zgrudil na tla.

Hajmo je stekel h koči, razmetal goreče dračje in poteptal plamen. Jurče se je osvestil; hotel je

vstati, toda lovec je navalil nanj in nič ni pomagalo, da se je fant otepal, grizel in praskal kakor divja zver — kratek boj in Jurče je ležal z zvezanimi rokami na tleh.

»Vstani!« je ukazal Hajmo.

Jurče se je dvignil.

»Naprej!«

Fant je s svojimi škilavimi očmi še enkrat sovražno ošinil lovca, nato je s povešeno glavo odkrevsal proti stezi. Hajmo je s kljukačo na rami krenil za njim.

Dan je že bil, ko sta prispela na planino. Goved se je pasla, vrata Cencine kočice so bila pa še zaprta. Hajmo je sunil s kljukačo v podnice.

»Planšarka! Odpri!«

V koči se je začul jecljajoči glas in ropot, potem so se vrata odprla in prikazala se je Cenca z razmršenimi lasmi in golimi rameni, prestrašeno strmeč v lovca.

»Prignal sem ti tvojega privajača!« je rekel Hajmo. »Hotel me je požgati v moji koči, da bi tebe več ne sramotil!«

Cenca je prebledela ko kreda, potem ji je žareča jeza zalila lica; s hripavim vzvikom se je vrgla na Jurčeta in ga udarila, preden je mogel Hajmo zabraniti, s pestjo v obraz. Jurče se je opotekel, obraz se mu je skremžil, toda niti glasu ni dal od sebe in njegove oči so osteklenelo visele na dekletu.

Hajmo se je bil obrnil in odšel. Tedaj je pritekla za njim Cenca in se ga z drhtečimi rokami oklenila za laket.

»Hajmo! Hajmo!« je jecljala. »Prisegam ti pri vsem, kar je svetega v nebesih in na zemlji, jaz mu nisem ukazala in nič vedela o tem ...«

»Vem, Cenca.«

»Poglej, Hajmo, poglej, če bi se zgodilo, saj bi umrla tudi sama ...«

Žalosten jo je pogledal, se rahlo oprostil njenih rok, ji prikimal v pozdrav in odšel po svoji poti.

Kakor okamenelo je stalo dekle in gledalo za njim. Nato je potegnila roko čez čelo in se utrujeno vrnila h koči. Z nožem je prerezala vrv na Jurčevih rokah.

»Poberi se in mi ne hodi več pred oči!«

Fant je zijal vanjo in se ni ganil.

»Poberi se, ti pravim! In ko boš doli, povej očetu, naj mi pošlje drugega privajača!«

Jurče je stal nepremično; le trepet mu je spreletel telo, ko je stopila Cenca v kočo; potem je težko vzdihnil, zganil členke na rokah, segel po bič, ki je slonel ob steni in odšel za svojim dnevnim poslom.

Opoldne ga je videla Cenca zganjati krave v stajo.

»Ali si še vedno tu?« je vsa razkačena zavpila nanj.

Zadel jo je žareč pogled iz njegovih oči. »Ne grem, planšarica! In če pride kdo pome z desetimi konji, ostal bom in ne grem.«

Stopila je k njemu, mu iztrgala bič in zavegnila: »Boš šel ali ne?«

»Kar udari, ne bom se branil! Ostal pa bom!«

Tleskajoče mu je priletel jermen v obraz, da se je prikazala modro podpluta klobasa čez čelo in lice. Jurče se ni zganil; toda iz ostrmelih oči so mu priplete solze.

Spet je vprašala: »Boš šel ali ne?«

Stisnil je ustnice in odkimal.

Spet je hotela udariti. Toda neki stud jo je spreletel — in ni vedela, ali je bil stud pred samo seboj ali pred tem napol živalskim bitjem. Vrgla mu je bič pred noge in odšla v kočo.

Trepetajoč je pobral Jurče bič, potegnil jermen skozi prste in krenil spet na delo.

Proti večeru je planina oživel. Prišla je družba mladih fantov, med njimi eden s citrami, drugi z

dudo. Godca sta začela igrati poskočne viže, medtem ko so fantje med petjem in ukanjem nalagali grmado za kres. Nato so zravnali tir za igro s kolesi. Pod planinskimi pašniki je štrlela travnata kopa nad strmo proti jezeru odsekani gozd; biti je moral trden v glavi, kdor je hotel s tega kraja brez strahu pogledati v zevajočo globino, v kateri je ležalo jezero. Spleten plot je obdajal mesto, da bi varoval živino pred nevarno strmino. Ta plot so zdaj fantje odstranili ter s koli stolkli in zravnali lahko vzpeta tla travnate kope, da bi dobili tako raven tir za vrteča se kolesa; imeli so s tem le malo dela, zakaj tla so bila prilično zravnanana še od preteklega poletja. Na tej kopi, ognjeni skali imenovani, so fantje že od davnih časov, leto za letom, prirejali kresne igre.

Narezali so več dolgih, upogljivih palic, posekali veliko smreko, jo sežagali v kolesa in iz vsakega režnja izbili stržen.

Mračilo se je že, ko so bile vse priprave končane. Družba je naraščala; fant za fantom je prihajal iz doline, naznanjajoč se z glasnim ukanjem; z vseh planic, večkrat po cele ure daleč, so prihajale planšarice in vsaka je prinesla z blagoslovljeno vodo poškopljeno poleno za kres ter dolgo borovo baklo, da bi odnesla domov sveti ogenj skozi temno noč.

Ko se je na nebu zaiskrila prva zvezda, so zaletili grmado. Molče so stali vsi v krogu in pazili, kako visoko bo švignil prvi plamen: tako visoko bo zrasel lan v tem letu.

Pokljaje in prasketaje je ogenj rasel in ni trajalo dolgo, ko je hrumeče zabuhtel visoko v zrak, da so se plameni prepletali in zvijali kakor sto žarečih kač. In tedaj so se v temni daljavi začeli vžigati kresovi po vseh vidnih vrhovih Latenbergov in Vacmana, Gela in Untersberga, da se je videlo,

kakor bi bilo nebo razsulo svoje zvezde kot goreče utrinke na vse gore.

Piščal je zapela, citre zaigrale, vsak fant je prijel svojega dekleta okoli pasu in v sklenjenem raju so zaplesali vriskajoči pari okoli ognja, dokler grmada ni začela razpadati in plameni pojemati. Tedaj so se pari razredili v dolgo vrsto.

»Skačite, dekleta in fantje,« je zaklical citrar, »da vas pri žetvi ne bo bolel križ.«

In fant, ki je stal prvi v vrsti, je zagnal klobuk kvišku ter zapel:

V zrak sem klobuk zagnal,
dečli na znanje dal:
Dečla, če maraš me res,
skoči visoko čez kres!

Razigrano mu je ponudilo dekle roko, v ubranem koraku sta stekla, ho hop! so kriknili drugi in v visokem zaletu je skočil par čez kres in skozi švigajoče plamene. Veselo ukanje je pozdravilo uspeli skok in fant je objel dekleta: »Moja draga! Priskočila sva si srečno leto!«

Par za parom se je pognal čez ogenj; ako je skok spodletel, se je usula ploha zbadljivih besed nad oba nesrečnika, ki sta se s kislima obrazoma pomaknila za vrsto, da bi vdrugič poskusila srečo.

Cenca je s prekrižanima rokama stala na pragu svoje kočice in s temnimi pogledi opazovala veselo družbo.

Tedaj je pristopil k njej fant. »Cenca, ali ne bi hotela skočiti z menoj?«

Pogledala je; bil je podobar Ulej. Ni mu odgovorila; še odkimala ni; molče je stopila s praga, obrnila fantu hrbet in odšla počasi v temno noč.

Zadnji par je srečno preskočil ogenj in začela se je igra s kolesi. Fant za fantom si je nasadil na palico preluknjano ploščo in jo vtaknil v ogenj, da

se je razžarila; potem je zapel k igri pesmico, postavil ploščo na izgajeno ravnino in začel teči proti kresni skali; blizu prepada je s krepkim zamahom pognal vrteče se kolo s palice, da je iskreč se zletelo po zraku in ugašajoč izginilo v globino. Tudi to igro je spremljala pohvala in zasmeh, kakor se je pač zagon posrečil ali ne. Ene plošče pa ni mogel pognati nobeden izmed fantov; bila je predebela in preokorna; ali se ni hotela dobro razgoreti ali se je pod njeno težo zlomila palica ali se je pa zavrtela daleč na stran, še preden se je prikotalila do kresne skale. Pustili so jo zato končno vnemar in si izbirali lažje plošče, ki so se dale urno in veselo zaganjati. Že uro dolgo je trajala vesela igra, ki se je v temni noči videla čudovito lepa.

Tedaj je prišel h kresu nov, pozen gost: Hajmo, lovec.

»Dajte tudi meni kolo,« je rekel fantom, ki so ga presrčno pozdravili.

»Škoda, lovec, prišel si prepozno. Vsa kolesa smo že porabili.«

»Tam leži še vendar eno,« je rekel Hajmo.

»Ne dá se pognati!«

»Mora se,« je zamrmral lovec, pograbil sajasto kolo in ga vrgel v ogenj. Ko se je plošča dobro razžarila, jo je dvignil s palico iz ognja in je z drhtečim glasom povedal rek:

Leti, leti šibrica,
svetoivanska iskrica
za mojo ljubo ljubljeno!
Kdo mi ubranil bo?

Urno je postavil žareči reženj na ožgano travo, pričel teči in vrteti kolo, da so iskre pršele kakor na kovaškem vignju. Tik pred prepadom se je ustavil. »Gitka, pozdravljam te!« se je utrgalo drhteče z njegovih usten v temno noč — in v silnem zagonu je švistnilo kolo v mogočnem loku ven v prepad.

Vse je steklo k ognjeni skali. »Glejte, glejte,« so vzklikala dekleta, »tako ni pognal še nobeden koleasa.«

Sredi hrupa je stal Hajmo molče in je z vlažnimi očmi gledal za ploščo, ki je liki sončna obla padala v globino in še vedno ni dosegla dna.

»Glejte, glejte,« so klicali okrog njega, »padla bo naravnost v jezero!«

Globlje in globlje se je pogrezalo ognjeno kolo, manjšalo se in manjšalo, bilo je podobno že drobnim zvezdi, in zdaj — plošča je morala pasti na kamen in se razleteti — zdaj se je razpršila zvezda v tisoč isker, ki so pomalem ugašale.

Dve solzi sta stekli po Hajmovih licih. Tako se je razbila njegova svetla sreča, utonila in ugasnila.

Izvil se je iz vriskajoče družbe in se napotil v temoto gozda. Tam je stal v črni senci dreves in strmел proti ugašajočemu kresu, katerega trepetavi plameni so bledeli v svitu vzhajajoče lune. Videl je, kako so planšarice druga za drugo pristopale h kresu in si prižigale bakle. Paroma so odhajali, navzdol ali vprek čez pologe, vsako dekle s svojim fantom. Pozdravi, vrisk in petje je odmevalo v svetli mesečini z vseh poti, in s steze, vodeče v Podklošter, so se še glasili grgrajoči zvoki dude. Kmalu so v somrak mesečne noči utonile zadnje postave domov se vračajočih, in na vseh potih so se premikale samo še plamenice, podobne trepetavim zvezdam, in vsaka izmed njih je svetila tihi sreči, nežnemu kramljanju in dolгим poljubom.

Hajmo se je nameril iz gozda. Tedaj je videl še nekoga stopiti k ugašajočemu ognju: bil je Jurče. Vtaknil je šop tresk v žerjavico in ko so se vnele, je odnesel sveti kresni ogenj v Cencino kočo.

Hajmo ga ni maral srečati; v gozdni senci je krenil počasi dalje. Ko je potem prečkal pašnike, mu je nenadoma od blizu udaril na uho bridek jok. Pod samotno smreko je videl sedeti Cenco; z rokami

si je zakrivala obraz in vse telo se ji je stresalo od joka. Njegovih korakov ni čula; šele ko jo je tiho poklical in ji položil roko na ramo, je prestrašeno pogledala kvišku in ko ga je spoznala, je hripavo zarežala nanj: »Kaj hočeš?«

»Čul sem te jokati in me je zbolelo! In prosil bi te rad za zamero, ako sem te kdaj razžalil, glej, Cenca, saj nič ne morem zato.«

Jezno se je zasmejala in sunila s sklenjenima rokama od sebe.

»Ne smeš biti taka, Cenca. Nobeden naju ni kriv, pač ni moglo biti, da bi se našla v veselju in miru, Cenca, pa si bodiva dobra prijatelja vsaj zdaj v srčnih bolečinah! Ako bi ti le mogla pogledati, kako je meni tu notri, vem, da bi se ne jezila več, ampak bi imela usmiljenje z menoj.« Njegov tihi, trepetajoči glas se je izgubil v trudnem vzdihu.

»Hajmo!« je jeknila in ga potegnila z obema rokama k sebi. »Prisedi malo in nič se me ne boj! Meni smeš povedati vse. Kaj ti trga srce? Povej mi, Hajmo, povej!«

V neudržni bolečini se je utrgalo z njegovih usten: »Ne morem pač pozabiti dekleta! Poskušam, mučim se in silim, in vendar ne morem pozabiti. Kamor pogledam podnevi ali ponoči, povsod vidim samo njo in ona me gleda. Vsaka sapica v gozdu, vsak studenček, ki ga slišim žuboreti, vse ima njen glas. Vsako vitko drevce, vsaka rožica me spominja nanjo. In jezera, tega že kar pogledati ne smem. In nikjer nimam obstanka. Če sem zunaj, me goni domov, če sem doma, me podi spet proč. Srce mi izgoreva kakor suho polence, Cenca, čutim, da tega ne bom prenesel in bom moral umreti!«

»Hajmo! Jezus, Marija! Moj ljubi fant...« Premolknila je. Nato je brž spet spregovorila z mirnim in trdnim glasom: »Toda čemu bi se odrekal dekleta? Ali te mogoče Gitka ne mara? Toda kaj tako nespametno sprašujem? Kje je dekle, ki bi t e b e

ne maralo? Že vem, slišala sem tudi jaz, Gitko so nekam poslali, jeli?»

»Da, Cenca, da!«

»In zakaj?»

»Ne vem, dejali so, da zaradi njene sreče.«

»Sreča?» je zamrmralo dekle. »Sreča, ki jo gospoda prepušča nam, te sreče bi niti kravi ne dala v jasli. Ali povej mi, kje je Gitka?»

»V Salcburgu pri nunah.«

»Kakšno delo pa ima? V hlevu ali v kuhinji?»

»Ne vem!«

Cenca se je zamislila; potem je skočila pokoncu. »Poglej, biti mora že polnoč, luna se že spet nagiblje proti goram. Vstani, Hajmo, in pojdi domov, vidiš, saj si tako utrujen in zaspan, da se komaj držiš na nogah. Tu ná svojo kapo in kljukačo! Tako! In zdaj domov in v posteljo! Lahko noč, fant!«

»Lahko noč, Cenca!« je rekel Hajmo z zatopljenim glasom. »In hvala za tolažbo.«

»Že dobro! Pa še kaj pridi na mojo planino. Jutri, jutri me sicer ne bo doma. Toda pojutrišnjem, menim, me boš že zopet našel.« Bolesten nasmeh se ji je utrnil z usten. »In zdaj se podvizaj domov! In spi tudi, jeli?»

»Če bom mogel. Lahko noč, Cenca!«

»Lahko noč, Hajmo!«

»Bog ti povrni!«

»In tebi na srečo!«

»Na srečo?» Otožno se je nasmehnil. »Rad bi vedel, od kod naj bi se vzela.«

Segla sta si v roke in trudno se je napotil v kreber čez pašnike.

Cenca je gledala za njim, dokler njegova postava ni utonila v somračju mesečne noči. »Ne, fant,« je zamrmrala, medtem ko so se ji solze usipale po licih, »ne boš mi umiral, dokler imam še jezik in zdrave noge!«

Odhitela je v kočo. Ko je stopila skozi vrata, je na ognjišču gorelo; Jurče je čepel v kotu in strmel v plapolajoči ogenj. Cenca je spet tiho odšla; ko je dospela na stezo proti Podkloštru, je začela teči.

Jasna mesečina ji je svetila na tihem potu.

25

V zgodnjem jutrnjem svitu je prišla Cenca do vasi. Ni si odpočila. Urno je hitela dalje po cesti; krilo si je bila izpodrecala in držala v rokah palico, ki si jo je bila ulomila v gozdu. Iznad streh se ni vil še nikjer dim in tiho je bilo po poljih in travnikih. Saj je bil praznik svetega Rešnjega Telesa! Največji praznik vsega leta! Mnogo hiš je bilo že okrašenih z brezjem in venci, in pred drugimi poslopji, ki še niso bila okrašena, so ležali kupi nasekanega vejevja. Nihče je ni srečal; ljudje so še spali; samo včas je na dvorišču zalajal pes, ki je imel za vratom privezano težko poleno za oviro, da ne bi hodil na lovske zabave v samostanske gozdove.

Dve uri spešne hoje in Cenca je dospela v tržič Šelenberg. Tu so bili ljudje že budni; odrasli so krasili hiše, otroci so trosili po cestah cvetje, kopači soli so kitili solarno in postavljali oltar pod njenimi vhodnimi vrati.

Cenca je začutila glad. Stopila je v krčmo. »Dobro jutro, Lajtgeb!« je pozdravila krčmarja. »Ali me poznaš?«

»Če dobro vidim, si Egerjeva.«

»Tako je!«

»Kam si se pa namenila navsezgodaj?«

»Tja v Salzburg.«

»Da bi si pogledala procesijo?«

»Tako, da! In veš, kar na naglem sem odšla s planine in sem pozabila vzeti s seboj denar. Ali mi boš upal nekaj jedi in pijače? Bo že plačal oče, ko

pride kdaj tod mimo. In če hočeš storiti še več, mi posodi dvajset vinarjev za na pot!«

Hčeri bogatega Egerja ni bilo treba dosti prositi; če bi namesto dvajset vinarjev zahtevala dvajset šilingov, bi se Lajtgeb globoko priklonil in se podvizal odpreti skrinjo.

Cenca je v zahvalo samo pokimala; novce je vtaknila v žep, polič vina je spila na dušek, kruh in svinjino je vzela v roko in začela jesti med potjo.

Zopet dve uri in Untersberg je bil za njo. Široko in ravno, zavito še v nežne jutrnje megle, se je razprostrlo pred njo grediško močvirje. Kmalu je hladen veter razpršil sivo kopreno, ki je ležala nad pokrajino in v svitu jutranjega sonca ji je zableščal nasproti ponosni in lepi Salzburg. Z visokih stolpov gradu, s strme strehe stolnice svetega Petra, z vitkega, ličnega zvonika frančiškanske cerkve, z vsake palače mestnih gospodov, povsod so plapolale bele in rdeče prazniške zastave.

Ko je Cenca dospela do Nunskih vrat, so zvonili že vsi zvonovi. Mladi stražar ob vratih ji je s helebardo zastavil pot in hotel pobrati mitnino z njenih ustnic; toda namesto poljuba mu je plačala s sunkom pod nos, odrinila kopje, stekla v ozko ulico in se pomešala med množico ljudi, ki so hiteli proti stolnici. Cenca se je prepustila prerivajoči se gneči, brez pomoči, kaj naj sedaj ukrene. Kje imajo svoj dom kanonisinje, pač ne bo težko izvedeti. Toda kako naj pride v samostan? Kaj naj stori, da se bo mogla pogovoriti z Gitko brez prič? Ko je tako tuhtala in premišljevala, so jo pehali in tiščali naprej; od odmeva nešteti zvonov, ki je pretresal ozračje, ji je začelo peti v ušesih; in od hrušča stoterih glasov, od klopota konjskih kopit, od kričanja ljudi, bežečih pred podkvami, je skoro oglušela in bila vsa zmešana.

Končno se je znašla sredi vrveža ljudi na velikem trgu; povsod naokrog cerkve in visoka poslopja,

vsa bogato okrašena z zastavami, podobami, dragocenimi preprogami in vezeninami, z brezjem, venci in pestrimi cveticami.

Zvonovi so bili utihnili; zdaj so mahoma zopet zapeli in med njihove zvoke so se iz bližnje ulice začeli mešati bučni glasovi trobent, jasni zvoki rožnic, zamolklo brčanje pavk ter bolj in bolj naraščajoče petje otrok, žensk in mož, ki se je prelivalo kakor šumeči valovi — in pred Cencinimi očmi, ki ji je srce drhtelo v pobožni groznici, se je razvila z bleščečim sijajem in neodoljivo močjo sveta procesija. Spredaj na belih konjih glasniki v zlatovezenih plaščih z grbi, nato pisano oblečena četa trobentačev, rožničarjev, bobnarjev, krdelo pešcev, rožljajoč oddelek jezdecev, biriči in vsa služinčad nadškofijskega dvora, sodniki v škrlatu, prisedniki v črnih talarjih in s težkimi zlatimi verižicami; na nemirnih konjih fevdniki v bleščečih oklepih in s svetlimi meči, ki so se bliskali v jasnem soncu, skoro nedogledna vrsta menihov in svetnih duhovnikov, z utripajočimi svečami v rokah; med skupinami vihrajoče cerkvene zastave in migljajoče luči, sveti kipi in relikvijske skrinjice; in zdaj nebo, blesteče od zlata, s kimajočimi perjanicami na vsakem drogu, ovešeno s trakovi in zlatimi vrvicami, ki so jim traklje nosili zali paži, med stražo oklopnikov, zavito v oblake kadila — in pod zibajočim se nebom kanoniki v težkih zlatih oblekah levitov, sredi med njimi gospod Henrik Pirnbrunski, novi nadškof salcburški, na glavi belo mitro z zlatimi trakovi, okoli ramen ogrinjalo, odsevajoče od žlahtnih draguljev, v rokah lesketajočo se monštranco.

Sprevod je obstal, nadškof se je vzel na stopnice oltarja, postavljenega pod milim nebom, petje je utihnilo, trobente in rožnice umolknile, zvonjenje iznenada prenehalo, sveta tišina je zavladala po trgu, žarečem od barv, srebra, zlata in sonca. Tedaj so

zacingljali zvončki, zavalovali oblaki kadila, monštranca se je dvignila, ljudstvo se je zgrudilo na kolena in na vsake od pobožnosti in svete vdanosti prevzete prsi je trikrat potrkala drhteča pest: »Mea culpa, mea culpa, mea maxima culpa!«

Trenutek — in zopet samo gibanje in valovanje, petje in godba, šum in zvonjenje, blesk in odsev...

Nebo je bilo že šlo mimo Cence, toda imela je še na pretek vsega, da je gledala in strmela. Prikazali so se krasno oblečeni plemenitaši in plemkinje v dolgi, dolgi vrsti, nato zopet menihi in duhovni, pojoči dečki in dekleta in zdaj...

Cencino srce je prešinil občutek vročega strahu in z žarečimi očmi je strmela v sprevod.

»To so kanonisinje,« je dejala ženska ob njeni strani, »in mlade plemkinje!«

Spredej je šla prednica in šest sester v preprostih modrih oblekah, blede lica zasenčena z belimi oglavnicami, na pasu rožni venec iz rdečih koral. Za njimi je sledila, šetajoči rožni gredi podobna, cvetoča skupina mladenk, vse enako oblečene v bele, repate obleke; razgaljena ramena in roke jim je pokrivala nežna tenčica, na razpuščenih laseh so imele venčke iz belih rož. In od lepih najlepše, šest po številu, so na okrašenem podstavku nosile ljubek Marijin kip.

Na eni izmed teh nosilk so zdaj nepremično visele Cencine oči. Ko se je Marijin kip odmaknil že mimo nje, se je zdrznila, kakor bi se bila prebudila iz omotice. S komolci se je prerila iz gneče ljudi ven v prosto ulico.

Sprevod se je obrnil in se vračal zopet ob sebi nazaj. Nastala je huda zagata in nikomur se ni zdelo čudno, da so neko radovedno kmečko dekle zrinili skoro v sredo med mlade plemkinje. Čisto od blizu je pogledala Cenca v obraz Marijine nosilke, ki je vroče zardela v svoja upadla lica.

»Ali me poznaš?« je zašepetala Cenca, medtem ko so na čelu spreveda bučale trobente in pele rožnice.

»Ali me poznaš, Gitka?« je ponovila šepetaje. »Prišla sem zaradi tebe! Uiti moraš iz samostana! Še danes! Čakala te bom pred samostanskimi vrati, ves dan, in če bo treba, vso noč. Toda priti moraš, moraš, Hajmo umira!«

Komaj je bila Cenca izgovorila, ko jo je mestni stražar krepko pahnil nazaj v gnečo.

Sprevod se je ustavil. Ena izmed nosilk Marijinega kipa je omedlela in ko je padala, so druga dekleta le s težavo še preprečila, da ni omahnila na tla tudi sveta podoba.

»Zdaj jo je še prekucnila!« je zamrmrala Cenca, medtem ko je stegovala radovedno vrat, da bi bolje videla. »Takšna scartana stvar! In prav nanjo se obesi tak fant!« Skoro škodoželjno se ji je posvetilo iz oči, ko je videla, kako sta dve kanonisinji podprli Gitko in jo odvedli iz spreveda.

Prešla je še cela ura, da je slavnost minila in gneča ponehala. Od ulice do ulice se je doprašala Cenca do doma kanonisinj. Tam se je stisnila k oglu in čakala, da so se vrnile nune s svojimi gojenkami v samostan. Gitke ni bilo med njimi. Sestri sta jo bili pospremili domov že prej in jo spravili v posteljo; omedlevico so pripisali na rováš prahu in vročine in menili, da Gitka zaradi slabosti ne odgovarja na vprašanja. Potrpežljivo je trpela, da so ravnali z njo po svoji volji, vdano jemala zdravilne kapljice, ki so jih ji ponujali — in ležala v svojem gnezdecu s sestro postrežnico ob postelji ter s strahom v očeh strmela v praznino. Res je bila njena prva misel, da bi na kolenih in s povzdignjenimi rokami poprosila: »Pustite me domov!« Toda to je bila od dneva, ko so jo spravili v samostan, že stokrat zaman storila. Morala je molčati in čakati na ugodno priliko za beg; saj je na to že davno

mislila, toda kadar koli je bila prilika, ji je upadel pogum. Ali zdaj mora uteči, mora. »Hajmo umira,« ta beseda jo je prevzemala tako, da bi se bila prebála tudi skozi ogenj in vodo.

»Hajmo umira!« Venomer ji je zvenela samo ta edina beseda v ušesih. Kakor kladivo ji je bilo srce, čeprav ji je kri ledenela v žilah. »Hajmo umira!« Mar se ni pozdravil? Ali je gospod Henrik lagal, ko ji je bil poslal to naznanilo, prvo in edino veselje, ki ga je bila užila med temi temnimi, vso njeno radost življenja dušecimi zidovi? Ali se je Hajmu rana spet odprla? Ali ga je pa zadela nova nesreča? Mogoče je padel na svojih nevarnih potih? Ali pa ga je napadel divji lovec, krvoločna zver? Strašni prividi so ji vstajali pred očmi in iz vsake podobe je vpil glas: »Hajmo umira! Hajmo umira!«

Vesel vrišč jo je zmotil v njenih mukotrpnih mislih. Kakih dvajset deklic je prihrumelo v veliko spalnico, da bi se preoblekle in očistile od cestnega prahu. Ob vseh stenah spalnice so stale bele postelje, vsaka poleg ozke omare; sredino dvorane je zasegal ogromen umivalnik, podoben plitvemu lijaku in na znotraj obit s svetlo bakrovino; okrog na širokem robu je bil za vsako dekle pripravljen vrč z vodo. In bila je ljubko vedra slika, kako so se vsa dekleta stiskala okoli umivalnika, z razpletenimi kitami, v kratkih spodnjicah, z golimi rokami in rameni, ščebetajoč in vreščoč, smejoč se in hehetajoč, škropeč z vodo in brodeč po njej, s svetlimi očmi in zardelimi lici — in poleg njih na postelji Gitka, bleda in tiha, z razjedajočim strahom v očeh, z drhtečo tesnobo in vročim hrepenenjem v vsakem utripu srca.

Ves dan je bila Gitka komaj za četrto urico sama; saj je imela toliko prijateljic, kolikor mladih deklet je živelo v domu kanonisinj. Spočetka so bile vse mladenke plašno, neokretno deklet pač prezirale, se ji posmehovale in jo dražile zaradi njenega kmečkega

govora, boječega vedenja in večnih solz. Toda tajna, ki je obdajala malo »Brigito Dorfensko« je dražila njih radoznalost, njena tiha, sanjava otožnost je budila v njih sočutje in končno je Gitkina naravna prikupnost premagala tudi zadnje uporno srce teh mladenk. Vendar je pa sprejemala vse njihove prijateljske nežnosti kot nekaj vsiljenega; živela je slej ko prej sama zase in tako ji je bilo vse, kar jo je obdajalo, na ta zadnji prav tako tuje in moreče, kakor ji je bilo že prvi dan. Zdelo se ji je, kakor bi proti svoji volji igrala v nekaki pustni burki vlogo začarane princese. In če je sedaj zaradi Hajma v strahu in trepetu čakala ure, ko bo mogla pobegniti, se je v vso njeno tesnobno muko mešalo vendarle tudi olajšanje, tolažec občutek, da bo rešena teh strašnih zidov.

Ko se je zmračilo, je ostala Gitka med večerjo v refektoriju neke pol ure sama. Tresoč se je vstala in se napravila v obleko, ki je ležala še na stolu poleg postelje; v belo, izrezano krilo z vlečko in rumene kljunaste šolne. Plašček, ki ga je vzela iz omare, je skrila pod vzglavje. Tako oblečena je spet legla.

Zdaj so nastopili trenutki muke in strahu; zakaj brž ko se je pokrila z odejo prav do brade, ji je strežnica prinesla večerjo. Sprva se je Gitka hlinila, da spi; ko jo je sestra prebudila, je jecljaje in solzna zatrjevala, da ni niti »majčkeno« lačna — kajti za jed bi se bila morala skloniti kvišku in s tem izdati, da leži oblečena v postelji. Sestra je odšla, toda že je vstala nova nevarnost: prišla je mati prednica, da bi povprašala po Gitkinem zdravju.

»Hvala za vprašanje, častita mati,« je jecljala deklica, »povsem dobro mi je. Samo zaspana sem, tako rada bi spala.«

»Kar zaspi, dete! Toda ne zavijaj se tako v odejo; saj ti mora postati prevroče in se boš ponoči prehladila.«

»Ko me pa tako zebe!« se je hlinila Gitka s pojemajočim glasom in krčevito držala za odejo.

»Zebe te, otrok moj? Pa ne da bi te tresla mrzlica?« se je prestrašila prednica. »Daj mi roko, da ti potipljem žilo.«

Prav majceno je iztegnila Gitka trepetajočo roko izpod odeje.

»O, ti ubogi otrok! Ročica ti gori ko ogenj in žila ti kar razbija . . .« Prednica je pohitela k vratom in potegnila za zvonec. Prišla je strežnica in morala takoj steči po zdravila proti mrzlici. In naj se je Gitka še tako branila in otepala — morala je požreti. Na čelo sta ji položili obkladek; toda ‚vročica‘ ni hotela ponehati, trepetajoče roke se niso ohladile.

Prednica je poslala sestro po ocet in je zaskrbljeno spraševala Gitko zdaj to zdaj ono. V strašni bojazni, da se ne bi izdala, je Gitka odgovarjala bolj in bolj zmedeno, tako da se je v resnici zdelo, kakor bi govorila v vročičnih blodnjah.

»Otrok, otrok! Pa vendar ne boš zares zbolela!« je tarnala prednica. »Razodeni se, že čujem prihajati sestro, morava te umiti z jesihom.«

Gitka je ihtela in prosila, toda nič ji ni pomagalo; prednica ji je razklenila roke in odgrnila odejo. Kljub močnemu somraku v prostoru je zdaj prednica takoj spoznala, da leži dekle v postelji popolnoma oblečeno in s šolni na nogah.

»Brigita? Kaj naj to pomeni?«

Gitka se je bila vzpela, skrčila noge pod obleko in prekrižala trepetajoče roke na prsih, strmo zroč prednici v obraz.

Zdaj ni pomagal nobeden izgovor več; zdaj bo postala njena namera očitna in zabranili ji bodo beg — in ‚Hajmo umira, Hajmo umira‘!

Uiti mora, zdaj, ta trenutek, četudi bi ji šlo za življenje. Skočila je s postelje, potegnila v hipu plašček izpod vzglavja, vrgla si ga okoli ramen in planila proti vratom, baš ko je hotela vstopiti po-

strežnica z octom. Sestra je kriknila, skleda z octom čofnila na tla in mimo prestrašene nune je zdirjala Gitka ven v temni križni hodnik. Za njo obe ženski kričaje na vse grlo. V igralnici je utihnil veseli šunder, duri so se odprle na stežaj in dekleta so s prestrašenimi obrazi pritekale pogledat, kaj se godi.

»Kaj je? Kaj se je zgodilo?« Dvajset glasov se je mešalo med seboj.

Obe nuni sta se le s težavo izvili iz kroga, ki ju je bil zagrnili; Gitka ju je močno prehitela, izginila okoli ogla v hodniku in bežala, vtem ko se je razlegal za njo vrišč glasov, po stopnicah navzgor in navzdol, po temnih mostovžih, dokler ni dospela do samostanske cerkve. Železna vrata so glasno zahreščala v tečajih. Zona je spreletela Gitko, ko je uzrla med stebri kripe medli odsev večne luči; med ječavo molitvijo je stekla proti temnemu stolpu in se pognala po strmih stopnicah navzgor, dokler ni dosegla prvega nezamrežnega okna. Bilo je skoro toliko nad zemljo kakor sleme na hiši njenega brata. Odlašala je — „Hajmo umira!“ je zakričalo v njej — in je skočila. Trdi padec jo je omamil, a le za hip; hitro se je pobrala ter stekla ob puščobnem zidu, kričaje na vse grlo: »Cenca, Cenca!«

Kakor podlasica je priteklo od nekod deklet. »Končno si le prišla! Skoro sem že izgubila dušo od čakanja.«

»Proč, Cenca, proč!« je hlipala Gitka, »ali pa bodo prišli in me spravili nazaj.«

Cenca je prišla omahujočo deklico za roko in jo potegnila za seboj. Pritekli sta do Nunskih vrat in hušknili ven, prav preden so jih hoteli zapreti.

Ko sta pribežali iz temne sence obcestnih dreves na plano grediško močvirje, je Gitka obstala. »Ne morem več teči, te neumne cape se mi neprestano zapletajo med noge.«

»Da,« se je porogala Cenca, »lepo so te našemili, moram že reči! Kakor punčko na semnju!«

»Jeli?« je potožila Gitka, prijela krilo in odtrgala okoli in okoli za dlan širok pas z vlečko vred ter ga vrgla v obcestni jarek.

Nato sta zopet začeli teči. In ko sta tekli, je vprašala Gitka z boječim glasom: »Cenca, moj Bog, povej mi vendar, kaj mu manjka?«

»Kaj neki?« je zagodrnjala Cenca. »Ti mu manjkaš!«

»Cenca!« je jeknila Gitka in nobene besede več ni spravila iz ust; samo pridušen vzkrík se ji je utrgal iz grla, kakor bi ji mahoma vzburkano srce hotelo raznesti prsi; iz oči so se ji udrle solze in začela je teči, da jo je Cenca komaj dohajala.

Še preden sta prispeli do Šelenberga, so bili Gitkini kljunasti čeveljčki popolnoma razhojeni in podplati preluknjani. Gitka je sedla na kamen ob cesti in si potegnila raztrgane šolne z nog.

»Takšna caparija!« je godrnjala Cenca. »Toda kaj boš počela sedaj?«

»Tekla bom bosa! Samo pojdi, pojdi, pojdi...«
In sta pohiteli dalje, vedno dalje po svetli cesti.

26

Kmalu po velikonočnih praznikih je v samostanski deželici Berhtesgaden nastal nov pogovor. Kadar sta se dež in vihar čez noč spremenila v sončni dan, so govorili: »Vreme se je obrnilo kakor samostanski valpet!« In v resnici, gospoda Šlutemana ni bilo več spoznati; ljudje ga kar niso mogli prehlvaliti, kako dobroten in prijazen je zdaj z njimi. Kar brez vsega se to ni moglo zgoditi, v tem so se vsi ujemali. In razširil se je glas: gospod Šluteman ima na steni v svoji pisarnici obešeno neko „čaranje proti žolču“; ako ga pograbi le mrvica jeze, brž pogleda skrivnostno stvar na steni in hipoma ga je spet sama vtelešena pohlevnost.

„Čaranje“ je viselo pod sliko, ki je kazala svetega Jurija v boju z zmajem in bilo na las podobno lično popisanemu pergamentu v rezljanem okviru.

Ko je bil gospod Šluteman prišel nekega jutra po veliki noči v svojo pisarnico, je opazil „čaranje“ na steni. Osupel je stopil bliže, z žarečim nosom odskočil in grozno razjarjen planil v sobo k proštu.

»Reverendissime! Vse kipi v meni!«

»Zakaj?« se je nasmehnil gospod prošt.

»Zasmehujejo me! Razžalili so me s sramotilno burko: Rabsodbo, reverendissime, rabsodbo v zadevi moje gospe soproge ...«

»S katero vas je namlatila po glavi?«

»Da, to so mi v pisarnici obesili na steno! Toda ne bom miroval, dokler ne najdem tistega, ki mi je to storil.«

»Vam ne bo treba dolgo iskati. Jaz sem bil!«

»Re ... re ...«, od strahu valpet ni zmozel izgovoriti cele besede.

»Prepuščam vaši rabsodnosti, da doženete, zakaj sem storil. Ako bi se vam pa to ne posrečilo ...« — gospod Henrik je pomembno premolknil — »sami veste, da je umrl moj valpet v Pongavu. Postaviti moram na njegovo mesto drugega. Ni prijetna služba tam in kaj utrudljiva. Toda če se boste tam v Pongavu usajali nad ljudmi, vsaj čul ne bom.« Gospod Henrik je stopil k podstavcu in začel brati v odprti knjigi.

Kakor polit kuža se je splazil gospod Šluteman iz sobe. In zunaj v pisarnici je stal z razkoračenimi nogami in prekrižanimi rokami dolgo, dolgo pred „čaranjem“. Nato je iznenada poveznil klobuk na ščetinaste lase in drl domov kakor obstreljen jazbec v svojo luknjo. In doma se je vzdignil hrup, da so ljudje na cesti vreli skupaj in zijalasto poslušali. Dolgo časa sta se slišala dva glasova; potem pa samo še eden: grmeča valptova beseda. Gospa Cecilija je prvič v svojem življenju podlegla.

Gospod Šluteman je to hrabrečo zmago dobro izkoriščal, kar se je razločno spoznalo po tem, kako je vsako jutro zložno koračil v svoj urad, imenitno naspan in smehljajočega se obraza. Gospa Cecilija se je vdala tihi jezi, ko je pa končno sprevidela, kako malo ji pomaga, če še tako kuha rilec, se je spametovala in popustila. Na Telovo zjutraj sta se spravila; in pri svečani procesiji je stopal gospod Šluteman za nebom izpod pazduhe s svojo zvesto boljšo polovico, kakor je sedaj imenoval ženo.

Ko je stopil drugo jutro v pisarnico, je bilo 'čaranje' izginilo. Valpet je stekel v proštovo sobo.

»Reverendissime! Tista reč je zginila z zidu!«

»Tako?« se je nasmehnil prošt. »Gotovo jo je snel nekdo, ki je spoznal, da tam ni več potrebna.«

Gospod Šluteman je globoko segel po sapo in kanil spregovoriti; toda v tem hipu je brez sape priletel v sobo brat Severin. »Gospod! Gospod! Pater Dezert se je vrnil domov!«

»Kje je?« je vzradoščen vzkliknil prošt.

»Baš prihaja!«

Zaprašen kakor je bil stopil s konja, se je prikazal pater Dezert na pragu. Lasje pa tudi dolga črna brada sta mu lahno osivela, toda oči so gledale jasno in mirno in njegov zagoreli obraz je bil sočno zdrav.

»Ditvald! Ditvald!« In gospod Henrik je z obema rokama objel patra.

Brat Severin in valpet sta zapustila sobo.

»In zdaj, Ditvald, pripoveduj! Kako se ti je godilo? Toda kaj bi spraševal! Oči ti govore in vsaka poteza v obrazu.«

»Kako bi se mi moglo goditi slabo! Sladka tolažba in upajoče veselje sta me spremljala. Povejte, gospod, kako gre dragemu otroku?«

»Dobro, bi dejal. Dekle je pri sestrah kano-nisinjah v varnem zavetju. Vendar se mi zdi, da se nove obleke še vedno ni navadila.« Gospod Henrik

se je nasmehnil. »Prednična poročila prekipevajo od tožb kakor vrelo mleko. Doslej ni dal samostan dekletu še nič drugega — nego vsa srca!«

Patrove oči so sijale. Potem je prijel prošta za roko. »Vaša poročila so bila zelo pičla.«

»Pisal sem ti, kar sem pisati mogel. Solar ne vé ne za kraj ne za ime. Pa saj ti bo povedal sam.«

»Mar še živi?« je vprašal pater Dezert neverno zavzet.

»Dva meseca že leži in hira. Toda, ko sem ga zadnjikrat obiskal, je kazalo, kakor bi začenjal pater Evzebij upati. Jutri bi šla k njemu...«

»Ne, gospod, danes še, prosim!«

»Mar ti morem odbiti tvojo prvo prošnjo? Toda zdaj si gotovo utrujen. Odpočij si za nekaj ur.«

Pater Dezert pa ni hotel nič slišati o počitku. Odšel je samo, da se je preoblekel — in že pol urice nato sta odjezdila s samostanskega dvora. Pred poldnem sta prispela do samotorice.

»No? Kako gre tvojemu bolniku?« je vprašal gospod Henrik.

Evzebij se je nasmehnil. »Povejte, gospod, ali ste že videli kdaj padati kamen pod nebo ali teči vodo navkreber? Ne? Pazite, tudi to boste še doživeli! Zakaj mož se bo pozdravil. Seveda, roka bo zanič.«

Gospod Henrik in pater Dezert sta stopila v samotorico. Na snažnem ležišču je počival Volfrat, shujšan do kosti in kože. Prsi in roke je imel še obvezane; rane na obrazu so bile že zaceljene in so pustile za seboj le neznatne brazgotine.

Volfratove oči so zasijale, ko je uzrl prošta med vrati. »Dober dan, gospod, dober dan! Saj smem brž vprašati, jelite, kako gre moji Zefi?«

»Še nekaj tednov, Volfrat, in žena bo zopet čila in zdrava!«

»Bog vam povrni, gospod! In moj fant?«

»Povem ti, še spoznal ga ne boš več, tako se je poredil. In čemu tudi ne,« se je zasmeljal gospod Henrik, »saj je pri samostanski skledi.«

Pater Dezert je s težko prikrivano vznemirjenostjo stopil k solarjevi postelji.

»Zdaj sem vas šele spoznal!« je dejal Volfrat z negotovim glasom. »Prav močno se vam moram zahvaliti, gospod. Ako bi bili takrat sunili le za hip kasneje, bi bilo po meni!«

»Vidiš, Volfrat,« je segel vmes gospod Henrik. »Kar zdajle se lahko svojemu rešitelju oddolžiš. Pater Dezert bi rad čul, kako se je zgodilo, da je postala Gitka tvoja sestra. Povej mu!«

»Rad, rad. Kolikor pač vem.«

Pater Dezert se je spustil na stol ob ležišču in Volfrat je začel pripovedovati: »Vedite, gospod, leta dvaindvajsetega sem služil pri konjiki salcburškega nadškofa in se udeležil tudi boja pri Ampfingu — na sovražnikovi strani. Grizlo me je res, da sem se moral boriti in bosti z rojaki. Ali kaj sem hotel, prisega je prisega! Storil sem svojo dolžnost kakor pravi vojak, vendar mi je bilo prav, da je zmagal cesar in so naši proti večeru začeli bežati. Vzdržal ni nihče več, vsakega je zajelo, in kdor ni hotel teči, je teči moral. Štiri, pet dni nam je nenehoma šlo za življenje, krajev nismo poznali, bavarski jezdec so pa drli za nami ko sami hudiči. Kakih štirideset nas je hodilo skupaj in neke viharne noči smo prišli v trg...«

»Kako se je trg imenoval?«

»Ne vem. Spominjam se le, da je tik ob krčmi stala cerkev, dva zvonika je imela, enega spredaj, enega zadaj in pa ravno streho...«

»Pfarkirhen!« je dejal pater Dezert po latinsko gospodu Henriku. »Dve uri hoda od mojega gradu.«

»Krčma je bila nabito polna bežečih vojakov; bilo jih je gotovo do tri sto; in strašno so tarnali,

kaj naj počnó in od kod naj vzemó hrano? Med njimi je bil tudi neki salcburški četovodja, Kles se je pisal ...»

»Kles?« je vzkliknil pater Dezert in dejal po latinsko gospodu Henriku: »Mož je služil pri meni, moral sem ga izpoditi, ker mi je kradel.«

»Kles je skočil na mizo in začel kričati, da vé, kako bi si lahko napolnili bisage. Nedaleč od trga, je vpil, stoji gosposki dvorec, last nekega viteza, ki je v boju pri Ampfingu s svojim dvorokim mečem tako podiral naše kakor kosec žito na polju. Tisto peščico ljudi na gradu bi zlahka zmogli. In ko je to povedal, so zagnali vojaki peklenški hrup in skoro vsi so bili pripravljeni udariti. Dva, trije so res ugovarjali, jaz tudi. Pa so drugi zakričali: v sovražni deželi smo in vojna je vojna. Kdor bi se še dalje branil, mislim, da bi ga bili pri priči ubili. Kles je ukazal prinesti vina in ko smo bili že vsi razgreti, so izbrali Klesa za vodjo. In on je brž izrabil pravi trenutek: še tisto noč smo zapustili krčmo in mahnili v gozd in dalje po njem, Kles nas je vodil. Povedati moram res, da mi vsa reč ni kaj prida ugajala, ali kakor je že človek, kjer jih tuli sto, tuli še on. In vino nas je tudi mešalo! Mislim, da je bil Kles edini, ki je razločno vedel, za kaj gre. Tako okoli dveh ponoči je moralo biti, ko smo prišli iz hoste na polje, in črni zidovi gradu so se pokazali pred nami v temi.«

Pater Dezert je težko dihal in si tiščal pesti na prsi.

»Brzdaj se, Ditvald!« ga je opomnil gospod Henrik po latinsko. »Mož ne sme vedeti, kako ti gre do srca, kar pripoveduje.« In proti Volfratu obrnjen je rekel: »Pripoveduj dalje!«

»Kles nas je ustavil, ne glas se ni čul in ne stopinja, in potem je šel sam do nasipa in je poklical stražarja. Nisem dobro slišal, bil sem med zadnjimi,

menda je zaklical stražarju, da ga pošilja grajski gospod in da prihaja v nujni stvari. Ne vem, ali je Kles vedel za geslo ali je pa bil stražar toliko lahko-veren, da je verjel kar prvi besedi, kakor sem dejal, komaj sem se prav ovedel, kaj je, je bil dvizni most že spuščen, in začelo se je klanje ter strahovito kričanje... In ko sem čez čas med zadnjimi prišel na dvorišče, se je tisto malo domačih že valjalo v krvi, naši so vdiral pri vseh vratih v grad in goreči posmoljeni svitki so hiteli v vsa okna. Tedaj sem se mahoma iztreznil in obstal kakor okamenel, samo gledal sem in se prijemal za glavo in gabilo se mi je v dno duše! Ako bi bil padel v boju pri Ampfingu, mislim, da bi mi bilo bolje nego v tisti uri. Res nisem ganil ne z mezincem in ne iztegnil roke, toda tam sem pa le bil! In vsa ta leta, kolikorkrat je zadelo kaj hudega mene in moje domače, zmerom sem se moral zmisliti na tisto noč in reči: Vidiš, zdaj moraš za to trpeti!«

Volfrat je premolknil in gluha tišina je nastala v samotorici. Patrovo lice je pobledelo, njegove vroče oči so strmele v prazno.

»Ko so plameni švignili nad strehe, so spodaj v vasi opazili, kaj se dogaja, in začeli bít plat zvona. V trumah so pritekli kmetje z vseh strani v grad, eni z meči in kopji, drugi s cepci in kosami. Tedaj se je klanje začelo znova. Jaz sem si pa mislil: s to grdo stvarjo nočem imeti nič več opravka. Toda ko sem se že hotel zmuzniti skozi vrata in pobegniti, začujem strašno tarnanje neke ženske in ko pogledam kvišku, stoji na stolpnem balkonu, sredi ognja, mlada, lepa ženska. Majhen deček je stal poleg nje in na rokah je žena držala otroka v povojih. „Jezus Marija!“ sem kriknil in skočil v mislih, da bom še mogel priti v stolp, in pomagati. Toda takrat je grozno zahreščalo, vsi lemezi so se udrli in kakor bi bilo izbruhnilo peklo, so popokali zidovi in se razleteli v ognju.«

Trepetaje po vsem telesu, si je pokrili pater Dezert z rokami obraz.

»Kajne, gospod? To sega človeku do srca?« je zašepetal Volfrat. »Obstal sem takrat, kakor bi vse zledenelo v meni! In ko je groza toliko popustila, da sem se upal ozreti kvišku, nisem videl nikjer več uboge ženske in ne fantička, toda na šilastem tramu, ki je molel iz razvalin, sem videl viseti dete, ki se je za povoje nataknilo na les. Zdaj mi ni bilo več mar ne vročine in ne plamena, planil sem in pograbil kričечега črvička in sreča mi je stregla: prišel sem iz ognja. Komaj sem bil zunaj, je že skočil Kles proti meni. 'Daj sem otroka,' je kričal, 'ali ne čuješ, da veka za svojo materjo.' Hoče mi ga iztrgati, jaz sem ga pa udaril s pestjo v obraz, da je lopnil po tleh kakor ubit vol! Tedaj je že kazalo, da bodo tlačani premagali naše, Kles se je spravil spet na noge, in z golim mečem nadme, pa se je že tako namerilo, v tem hipu je pridirjal od nekod splašen konj, zgrabim ga za grivo, se zavihtim nanj in planem skozi vrata, kar nad glavami ljudi!«

»Ni nobenega dvoma več!« je vzkliknil pater Dezert z drhtečimi ustnicami; in svojo silno vznemirjenost, v kateri se je borila žalost z veseljem, le s težavo kroteč, je dejal spet po latinsko: »Bila je moja žena in moj otrok, moj otrok!« Svetle solze so se mu udrle po licih v brado.

Prestrašen ga je pogledal solar in se ozrl nato vprašujoče v prošta.

»Pripoveduj dalje, Volfrat!« je dejal gospod Henrik.

»Visel sem na splašenem konju kakor žaba na mlinskem kolesu in sem venomer stiskal otročička k sebi... in konj je dirjal, dalje in dalje, dokler se goreči grad za menoj ni potopil v temno noč. Ko se je zdanilo, so konju pošle moči. Malo je postal in povetil glavo, potem pa stopal v koraku naprej. Dete je zaspalo in držal sem ga v naročju in nisem

vedel, kaj naj zdaj počnem. Kraja nisem poznal, k ljudem si nisem upal. Mislil sem, da mora vedeti že ves svet, kaj se je ponoči dogodilo. Jahal sem dalje in dalje, ker je živila v meni samo ena misel: glej, da prideš daleč, daleč iz kraja. Opoldne sem naletel na samotno hišo sredi gozda. Neko dekle mi je dalo ponvico mleka za otroka. In potem sem jahal dalje, vedno dalje, dokler nisem prišel pod noč do večje vode in kmalu potem do trga. Tedaj sem se razpoznal: voda je bila Fils in trg je bil Felden; in od tod nisem imel več nego tri ure do doma. Kaj bi sedaj še premišljeval! Pognal sem konja, dokler nisem dospel do doma. Položil sem dete svoji materi v naročje, kje in kako sem ga dobil, sem zamolčal, bal sem se njenih in očetovih oči, poleg sem le bil!«

Volfrat je komaj še govoril, glas se mu je tresel od slabosti.

»Noč me je zopet vzela. Toda vojaštva sem bil sit do grla. V Landshutu sem šel k splavarjem. Trajalo je dolgo, da je ta grda reč v meni umolknila. Vedno me je opominjalo, da ni prav, ako spravljam otroka ob njegovo pravico in ime. Vendar si nisem nikoli upal spraševati in govoriti, utegnila bi mi trda presti, ako bi se kaj zagovoril, in to bore življenja ima le vsakdo rad! In ko sem se pozneje nekoč vrnil domov v Dorfen in videl, da mati vsa živi v otroku, sem mogel še manj govoriti in sem si mislil: naj gre, kakor gre — v imenu božjem!«

»In nikoli,« je vprašal pater Dezert z negotovim glasom, »nikoli več nisi kaj čul o oni strašni noči? Nikoli izvedel, kako se je grad imenoval?«

Volfrat je odkimal.

»Vendar ti je morala ostati v glavi vsaj podoba tistega gradu?«

Volfrat je pomislil: »Nič ne vem, bil je grad, kakršen je pač grad. Stolpi in zidovje, prostrano dvorišče in velika hiša,« je rekel medlo, komaj še razumljivo. »Ali... da, da, gospod, nečesa se še

spominjam. Nad glavnimi vrati in nad vrati v stolp sem v žaru ognja videl naslikan grb!«

»Govori, Volfrat, govori,« se je trgalo s patrovih ustnic.

Volfrat je nekaj bebljal, a ni se dalo razumeti, kaj govori; vzburjenost mu je bila izčrpala moči; kazalo je, da bo omedlel.

»Govori, Volfrat, govori!« In pater Dezert se je zgrudil pred posteljo na kolena in se nagnil z ušesom tik do solarjevih ustnic.

Volfrat je s pojemajočim glasom lovil besede: »Grb... bil je... bel sokol... v sinjem polju...«

»Grb moje hiše!« je kriknil pater Dezert. Vstaja je si je zakril z rokama obraz, omahnil ven, kakor bi ga v malem prostoru dušilo in se ihteč zgrudil na sončno klop.

Gospod Henrik je stekel za njim. Prav tedaj je pristal ob bregu čoln z dvema veslačema in enim popotnikom.

»Ditvald, opogumi se!« je šepetal prošt. »Ljudje prihajajo.« Stopil je tujemu vojščaku naproti. »Koga iščeš?«

»Gospoda Henrika Incingarja, prošta!«

»Kdo si?«

»Birič iz Salcburga. Prednica sester kanonisinj vam pošilja to pismo.« Izročil je proštu zapečaten pergament.

Gospod Henrik je bral; ni se prestrašil; samo rahel nasmeh se mu je utrnil okoli usten. »Vrni se domov,« je dejal slu. »V samostanu naj ti izplačajo potnino in dajo brašna za na pot.« Birič je odšel nazaj na obrežje. Gospod Henrik je počakal, da je čoln odrinil, potem se je obrnil k patru Dezertu.

»Ali bi hotel brati, Ditvald? Novica o tvojem otroku!«

Pater je hlastnil z roko po pergamentu in ga razgrnil. Prebledel je. »Moja hči — uskočila iz samostana?«

»Uskočila? Čemu tako slovesna beseda?« se je nasmehnil gospod Henrik. »Reci raje: ušla.«

Pater Dezert je prijel prošta za roko. »Gospod, prosim vas! Vrniva se! V Jezerski vasi čakata najina konja, odjezdiva v Salzburg!«

»V Salzburg? Ne, Ditvald, poznam bližjo pot, da najdeš svojega otroka. Odidiva v Rdečino!«

Dezert se je ustrašil. »Menite torej...? Ne, ne! Ni mogoče! V eni sami noči da bi šibko dekle zmoglo pot, ki bi izčrpala moči krepkemu možu?«

»Omnia vincit amor!«^{*} se je smehljal gospod Henrik. »Pojdi, Ditvald!«

Močno razburjen, vendar molče je sledil pater Dezert za proštom na obrežje. Hlapec je prinesel dve gorjači, odrinili so enodebelnik v vodo ter hitro preveslali vodno ožino; potem sta se moža začela vzpenjati v sončni breg.

Nestrpno je hitel pater Dezert naprej.

Pa se je za njim zasmeljal gospod Henrik: »Ditvald, ali ne bi hodil z a menoj: Veš, rad bi prišel tja gor z zdravimi pljuči.«

27

Zjutraj še pred zoro se je napotil Hajmo na svoj logarski obhod. Blizu jezera Funten je naletel na svojega tovariša lovca Renota. Brž mu je začel fant pripovedovati o svoji ljubezenski sreči z Gundo in da bo na spomlad poroka.

A Hajmo je molčal; le pokimal je za pozdrav in odšel po svojem potu.

Renot je zrl za njim. »Menda mu gre nekaj navzkriž, da je tak.«

Pogreznjen v svoje turobne misli je stopal Hajmo po macesnovem gozdu; ko je prišel zgoraj

^{*} Ljubezen zmore vse.

na plano, mu je udaril na uho odmev pesmi, ki jo je daleč pod njim pel tovariš Renot: Ho, ho, veselo je moje srce. Postal je, gledal nekaj časa v prazno, globoko vzdihnil in se napotil dalje.

Dospel je do lantalskih sten s strmo do jezera odsekanimi skalami, preko katerih je vodila ozka stečina. Izpod čevlja se mu je prožilo kamenje in hrupno padalo v globino; kakor mrzličen je gledal Hajmo za vsakim kamnom in ga spremljal z očmi, kako je divje odskakoval in končno obležal spodaj na trati ob jezeru.

»Tu doli najde vsakdo svoj pokoj, vsakdo!« mu je zdrknilo tiho z ustnic.

Zdaj je namenoma sprožil kamen za kamnom in poslušal, kako je sprva pokajoče odskakoval, nato pa vedno tiše in tiše — in vsak mu je zapeljivo zapel: »Poglej, tako bi umolknila tudi tvoja kričeča srčna bol, vrzi jo dol, vrzi jo dol, nič več ne bo vpila, ko bo ležala spodaj...«

Držeč se z roko za skalno čer, se je nagnil naprej, da je z vsem telesom visel nad prepadom. Preperele kleči, ki so štrlele iz strmih sten, so bile podobne tisočerim rokam, ki so se iztegovale po njem. In v zevajoči globini je počivalo Gornje jezero kakor veliko, okroglo oko, zrlo vanj in mu govorilo: »Te že vidim, pridi, le pridi, čakam te.«

Vedno bolj se je nagibal Hajmo nad prepad, mrščavica mu je spreletela ude, kolena so se mu začela šibiti, na roki, ki je oklepala čer, so trepetali prsti, kakor bi hoteli popustiti...

Tedaj so pripluli po zraku mehki, odmevajoči glasovi. V samotorici Svetega Jerneja je zazvonilo k jutrnji maši.

Bled se je vzravnal Hajmo pokoncu in si šel z roko čez čelo, kakor bi hotel pregnati težke sanje. Pokrižal se je in nagloma prešel nevarno mesto. Začutil se je varnega šele, ko je dospel v gozd, kjer

so prvi žarki vzhajajočega sonca že zlatili vrhove dreves.

Že od daleč je slišal mukanje govedi na planini.

»Kaj je neki živini?« se je vprašal. Morda pogrša plansarice, je menil. Bržkone je odšla včeraj v Podkloster, da bi se udeležila procesije. Ali zakaj tega ni povedala privajaču? Gotovo stokrat je včeraj čul Hajmo zdaj v pečeh zdaj na planini zdaj v gozdu klicati Jurčeta: »Cencaaa ... Cencaaa ... hoooj ...«

Ko je Hajmo prišel na planino, so se krave nemirno prestopale okoli tihe bajte, mukale in otepale z repi. Nosile so napeta vimena — mleko jih je tiščalo. Ko je prišel blizu koč, so mu živali prihajale naproti ter iztegovale vratove; Belka mu je s hrapavim jezikom obliznila roko. Počehljal jo je med rogovi, in ko je krenil proti koči, je šla za njim do praga. Stopil je skozi vrata — koč je bila prazna. »Cenca!« je zaklical, a nihče se ni odzval. Naslonil je gorjačo ob steno, si snel samostrel in sedel na ognjišče. V pepelu je še tlelo; zgrebel je žerjavico na kupček, naložil nanjo tresk in začel pihati. Kmalu je suhi les obliznil plamenček, treske so prasketale in pokljale; ko se je razgorelo, je zamišljen v svoje sanjarije polagal poleno za polenom na ogenj.

Nič več ni slišal mukanja in zvončkljanja krav — venomer, venomer mu je pelo v ušesih: »Ho, ho, veselo je moje srce!«

Daleč tam v plansarski koči ob funtenskem jezeru sedi pač sedajle Renot pri svoji Gundi in se smejita in kramljata, in ji prepeva: »Kakor bela srajčica, so bele tvoje ročice ...«

Hajmo si je z rokama zakril obraz, kakor bi hotel pregnati podobo, ki ga je mučila in zasmehovala s svojo vriskajočo srečo, njega in njegovo pekočo bol, njegovo žgoče hrepenenje ...

Čisto potopljen vase ni slišal, da so se krave zunaj začele zvonkljaje stiskati na eno mesto; ni

opazil, da je mukanje mahoma utihnilo, ni slišal naglih korakov, ki so hiteli proti koči — samo to se mu je zazdelo, da se je med vrati stemnilo. Trudno je pogledal tja, in tedaj ga je zadelo ko strela. Planil je kvišku, s pridušenim vzvikom iztegnil roke ter obstal ko okamenel. Ali bedi ali sanja? Kdo je ona, ki stoji tam med vrati, prašna od nog do glave, v belem krilcu z razcefranim robom, ki ji je viselo čez gležnje bosih, od trnja razpraskanih nog, v belem plaščku okoli ozkih ramen, ter z razpletenimi lasmi, ovitimi okoli vratu, z utrujenim obrazom, toda s smejočimi se usti in bleščečimi očmi?

Zdaj je zganila ustne. »Hajmo!« je jeknila.

»Gitka!« je zavriskal in zletela sta si naproti, se objela in stisnila drug k drugemu, kakor bi se ne hotela več izpustiti.

»Hajmo!«

»Gitka!«

To je bilo vse, kar sta mogla spregovoriti.

In kakor bi se bila usula nanju sreča, velika in silna, da so jima omagovala šibka ramena, sta se spustila na ognjišče. In Gitka je med solzami po-božala z obema rokama Hajma po obrazu ter še-petala:

»Jeli? Zdaj ne boš umrl?«

»Umr!l, umrl od veselja,« je jeceljal in jo začel znova vroče poljubljati.

Cenca je stala med vrati, s stisnjenimi pestmi in smrtno bledim obrazom. Nič več ni mogla pre-našati prizora te opojne sreče; med hripavim sme-hom se je obrnila, stekla ko brezumna ven na pašnike, se tolkla s pestjo na čelo in venomer kri-čala: »Ali še nosi svet takega bedaka, kakršna sem jaz! Ubiti bi jo morala nocoj ponoči, umoriti, umo-riti, vreči v vodo, pa sem jo sama pripeljala sem! Tak bedak! Tak bedak, kakršna sem jaz!«

Pod samotno smreko se je vrgla na zemljo, za-grebla nohte v travo in zaplakala.

Potem je skočila zopet pokoncu in si obrisala oči. »Tu gori ne ostanem niti trenutka več!« Mrzlično se je začela ozirati po planini, medtem ko je prodirno klicala: »Jurče! Jurče!« Glas se je razgubil, odgovora pa ni bilo od nikoder. Počakala je — in spet ponovila klicanje. Vse tiho. Samo krave so se mukaje gnetle okoli nje. »Kaj mi mar, pa naj gre vse po zlu, živina in vse, ne ostanem in ne ostanem več!«

Stekla je proti stezi. Krave so tiščale za njo, toda s kamenjem jih je zapodila nazaj. Na kraju, kjer se je izgubljala steza v gozd, je postála in se med jeznim smehom še enkrat ozrla nazaj proti koči. »Tak bedak, kakršna sem jaz!« In venomer se je smejala, ko je hitela po strmi stezi v dolino.

Nad uro je že hodila, ko se je vsa utrujena spustila na skalo ob poti. Obe prečuti in prehojeni noči sta ji izčrpali moči. Ihtela je in se krčevito smejala, nenehoma eno za drugim. Toda dolgo ni mogla mirno obsedeti. Ko je tekla dalje, je pobrala s tal odlomljeno vejo in z njo ježno mahala po zelenih mladikah, ki so segale na pot.

Prišla je že nizko v gozd. Tedaj ji je nenadoma udaril na uho glas, napol zatopljen v zamolklem šumu bližnjega hudournika.

»Cenca ... Cenca ... hoooj!«

Bil je divje vreščeč, obupan klic.

Dekle je obstalo in prisluhnilo; spet se je odzvalo, zdaj že bliže: »Cenca ... Cenca ... hoooj!«

»Zdi se mi, da išče mene, norec!« je siknila izmed zob; in ko se je klicanje ponovilo, je temno zardela in stisnila pesti. »Ta! Ta je vsega kriv! Ako bi bil pustil lovca pri miru, bi Hajmo ne hodil k meni, ne bilo bi se mi ga treba bati in se pred njim sramovati, ne bi bil govoril z menoj in njegova stiska bi mi ne segla tako do srca in ne bi hodila v Salzburg in bi se mi zdaj ne bilo treba jeziti, da bi se najraje raztrgala. Ta! Ta je vsega kriv!« Misel je

podila misel; vse, vse, kar je bil Jurče zakrivil, ji je stopalo pred oči, podpihovalo njeno jezo, in jo srdilo; samo na eno ni nič pomislila: na trenutek, ko je pri velikonočnem rajanju tega od vseh zaničevanega Jurčeta, njemu in sebi v zasmeh, izvlekla iz njegovega temnega kota.

Zdaj se je prikazal izza ovinka, hlipajoč, z rdečim obrazom, zmedeno oprezujoč na vse strani — in med njo in njim so v široki strugi drle strmo navzdol vode gorskega hudournika.

»Cencaa...« je hotel Jurče spet zavpiti, toda glas mu je onemel na ustnicah; uzrl je bil dekle. Med vriskom, ihtenjem in jecljanjem je zdirjal k potoku, zasadil dolgo gorjačo v strugo in se zavihtel z močnim zagonom čez vodo; kleknil je, vstal, vrigel palico stran in objel Cenco z obema rokama.

Ona je pa jezo kriknila in ga udarila s pestjo na oznojeni obraz, in ko je bled povetil roke, ga je sunila v prsi, da se je opotekel nazaj in omahnil s polovico telesa v vodo. Skušal je vstati, toda že ga je zajel slap, ga zavrtel in prekucnil, da je izginil pod vodo in se spet prikazal na vrh. »Jezus, Marija! Jurče! Jurče!« je zakričala Cenca vsa blede. Planila je na strmi breg; srečno je ujela utapljajočega se pastirja za eno roko, on je pa hlastnil z drugo po njenem krilu in se trdno prijel — bučaje so udarili valovi čez njega in ga zagrnili — v smrtni grozi kričeč se je skušala Cenca oprostiti njegovih rok, toda ko se je borila z vsem naporom svojih izčrpanih moči, se ji je udrla izpodjedena zemlja pod nogami, hropeč krik se je še utrgal z njenih usten, nato je padla z obrazom naprej v hudournik, in čez njo so se zapenile vode...

Val je šumel za valom, eden se je gnal čez drugega v burni naglici in z divjo silo. Iz šumenja se je čulo takljanje kamenja, ki ga je valila voda na svojem dnu. Hudournik se je prožil niz strmine, hrumel med izpranim pečevjem, bučal čez polomljena debela

in izginjal v globel, tako ozko in globoko, da se je nebo nad njo svetlikalo le še kot ozek, moder trak, medtem ko je v globeli sami bilo vse sivo, brez barve, bela edino peneča se voda. Majhni vrelci so žuboreli v globel in prosto padajoče kaplje so nekoliko odsevale, kakor bi hotela vsaka izmed njih ukrasti mrvico sonca iz svetlega dneva za temo v globeli.

Hrumeč je vrel hudournik iz temne globeli spet ven v široko strugo, zastrt z vodnim prahom, vsak val pokrit s kodrasto peno. Obrežne stene so se znižale in razširile. Cvetoče grmovje se je vesilo čez robove skalovja in iztegovalo svoje šibje kakor prste pod sinje nebo. Pisan mah in bujno ščavje je prepletalo skale, mimo katerih je bučal hudournik, in plesoči valovi so se poigravali z visečim vejevjem, dokler se niso široko in mirno izlili ven v tiho, sončno jezero.

Od samotrice Svetega Jerneja je priplaval počasni okoren čoln, naložen z javorovimi in cempri novimi krlji. Krmaril ga je star mož. Na čolnovem kljunu je sedel Ulej, podobar; prišel je bil po novo zalogo lesa za svojo delavnico; v roki je držal krcelj lesa in stružil po njem s kratkim nožem. Urno in spretno je rezljal les in vedno jasneje se je kazala iz krcelja ženska glavica.

»Tedaj je rekel starec: »Ulej! Kaj neki leži tamle v vodi?«

»Kje, oče?«

»Ondile, kjer se izliva hudournik.«

Ulej si je zasenčil z roko oči in pogledal tja.

»Pa res, oče, zdaj vidim tudi jaz.«

»Podoba je, da leži v vodi žensko krilo.«

»Morda je kdo kaj izgubil. Zapeljite tja, oče.«

Ulej je vtaknil napol izgotovljeno glavico z nožem vred v žep in vstal.

Starec je obrnil čoln in krmaril proti bregu.

»Moj Bog, oče,« je viknil Ulej, »dogodila se je nesreča, tam leži žensko truplo! O ti moj ljubi Bog! Kaj se je le zgodilo?«

Prišla sta bliže. Hudournik je vrgel Cencino truplo iz glavnega toka na plitvino; tam je ležalo v prozorni vodi z nabuhlo obleko in s plavajočimi bledimi rokami.

Ulejeve oči so osteklenele in obraz pobledel; z ihtečim vzkrikom je skočil iz čolna in vzdignil mrtvo truplo v svoje drhteče roke. »Oče, poglej, poglej, Cenca! Cenca!« Beseda mu je zamrla. V brezupni boli je strmел v mrliča, ki mu je glava s cedečimi se lasmi, zaprtimi usti in brezkrvnimi ustnicami visela v zatilnik. Izza životka in izpod razpletenih kit je v drobnih kapljicah pronicala kri. Lice ni bilo skaženo, še lepše je bilo skoraj nego v življenju, zakaj vsako potezo trme in divjosti je spremenila smrt v tiho spokojnost.

Ihteč je bredel Ulej na breg, omahujoč pod bremenom, ki si ga je bil naložil.

»Taka nesreča!« je tarnal starec. »Moj Bog, ubogo dekle! Takšno mlado, zdravo življenje! Daj, Ulej, ostani tu, jaz se popeljem in stečem v vas po ljudi...« Že je obrnil čoln in z naglimi udari vesel odrinil od brega.

Ulej se je bil sesedel na skalo. Z obema rokama je pritiskal mrtvo truplo na svoje prsi, kakor bi hotel mrzolino smrti pregnati s toploto lastnega življenja.

Že z mladih nog je bila Cenca z njim prijazna. Pa se vendar nista mogla nikoli najti. Toda njegovo srce je potrpelo in upalo. Kadar je v svoji tihi delavnici sedel pri delu, mu je vstajalo venomer pred duhom kakor sanja, ki se mora nekoč še uresničiti: da jo bo držal v svojih rokah in jo smel božati in poljubovati...

Zdaj se je njegova sanja izpolnila! Zdaj je počivala v njegovem naročju! Plašno odlašajoč je

nagnil glavo in pritisnil svoje drhteče ustnice na njena mrzla usta. In je trpela njegov poljub — in se ni branila.

»O ti draga, draga moja Cenca!« je ihtel. S trepetajočo roko je poravnal njene okrvavljene lase in ji zašepetal v uho: »In če dočakam sto let, ostal bom tvoj zvesti fant! Jeli?«

Položil jo je na mehko travo, ji poravnal obleko in lase ter ji del svojo kamižolo pod glavo. V roke ji je stisnil šopek cvetočega sleča, ki ga je natrgal po bližnjih pečeh.

Pokleknil je in molil. Potem je sedel poleg mrtve Cence na zemljo in potegnil iz žepa leseno glavico in nož. In ko je rezljal, je nenehoma hodil gledat tihi dekletov obraz.

Minili sta dve uri. Potem je dospela ladjica z ljudmi; med njimi Eger. Ko je s smrtno bledim obrazom in klecajočimi koleno stopil na suho, sta ga morala podpirati dva moža.

28

»Kje neki tiči Cenca?«

Tako sta spraševala Hajmo in Gitka, kadar sta se za kratke trenutke prebudila iz svoje tihe sanja-joče sreče.

»Le kje tiči Cenca?«

Stopila sta pred kočo in začela klicati Cenco čez planine in proti gozdu. Vse je bilo tiho.

»Boš videla, da je ne bova priklicala, in mislim, da vem, zakaj,« je dejal Hajmo.

Vprašajoče ga je pogledala; nato je zmajala z glavico. »Utrujena je pač in je legla v zatišju k počitku.«

»Meniš?« je dejal. »Toda jeli, tudi ti si gotovo utrujena?«

»Čisto nič ne! Tako se mi zdi, kakor bi bila spala tisoč let in se zdaj na mah zbudila, in da se je medtem vse obrnilo na svetu, in sem tudi jaz neka druga!«

»Kaj? Druga da si? Tako, zdaj imam torej kar dve nevesti. Samo tega ne vem, katero imam bolj rad: tisto od prej, ali to, ki se je zdaj prebudila.« Tako se je šalil Hajmo in jo hotel objeti. Ona pa je smuknila v kočo in mu prepovedala slediti za njo. Moral je sesti na klop in čakati, dokler ga ne bo poklicala.

Ni sedel še za očenaš dolgo, ko je že vprašal: »Ali še ne smem noter?«

»Ne predrzni se!« je zaklicala prestrašeno.

Potrpežljivo je čakal, zrl z veselimi očmi v sinjino in prisluhnil, kadarkoli je v koči rahlo zašumelo.

Zdaj je muzajoč se stopila na prag. Sprva je debelo gledal, nato pa v blaženem smehu plosnil z rokama. In zasmejala se je še ona. »Majčkeno sem pobrskala v Cencini skrinji. Misliš, da bo huda? Menda ne? Saj se je sama jezila na moje neumne cape. Kaj deš, kako mi pristaja?« Vzdignila je roke in se zasukala. Hajma smeh kar miniti ni hotel. Gitka je bila pa tudi v resnici smešna. Bela, do vratu zapeta platnena srajca in kratko krilce sta se ji še nekako prilegala. V črnem životku bi bilo pa še za eno Gitko dovolj prostora in njene nožice so tičale v okornih čišmih kakor vrabec v kurniku. »Kaj deš, kako mi pristaja?«

»Imenitno! Prav imenitno!« Ujel jo je z obema rokama in jo potegnil k sebi na klop.

Potem sta sedela v svetlem soncu, zdaj tiho zatopljena v svojo nežno srečo, zdaj zopet zaupljivo kramljajoč. Nobena beseda, ki sta jo spregovorila, nobena misel, ki jima je prišla, ni segala čez tiste trenutke. Nista spraševala, kaj je bilo pred tem dnem, nista spraševala, kaj pride za njim. Nebo jima

je dodelilo blaženo uro, podobno svetlemu soncu po viharju, in radovala sta se je kot dva srečna izvoljenca, ki pripadata drug drugemu samo in edino zato, ker ju je ljubi Bog ustvaril drug za drugega. Njuna sreča in ljubezen je bila tako tiho zadovoljna kakor cvetka, ki v trenutku, ko se njena čaša odpre topli luči, tudi ne sprašuje, kdo je položil njeno seme v zemljo, ali pa, kdo jo bo utrgal v naslednji uri. Cveti in se veseli.

Ure so tekle. Naposled se je Gitka le spomnila, da je hudo lačna. Šla sta v kočo, pripravila kosilo in spet čakala. Zdaj je Gitko zaskrbelo. »Cence ni od nikoder. Pojdi, Hajmo, pojdi, morava jo poiskati.« Stekla je ven in glasno zavpila: »Cenca, Cenca!« Toda po planjavi se je čulo samo zamolklo mukanje govedi in nemirno cingljanje kravjih zvoncev. Ko je prišel iz kočice še Hajmo, je rekla: »Boš videl, zaspala je nekje v gozdu. Pa jo bom že našla!« V svojih klopotajočih coklah je odhitela po pašniku. Hajmo je stekel za njo in ko jo je dohitel, sta šla počasi in privita drug k drugemu proti gozdnim sencam, ki jih je nizko sonce v temnih in dolgih pramenih metalo po zemlji. Ko sta prispela do prvih dreves, sta že spet pozabila, kaj ju je sem privedlo. Koder sta hodila, je cvetel temnordeči sleč. Trgala sta najlepše steblike in kmalu je krasil en šopek Gitkin životec, drugi pa Hajmovo čepico. Ovil je roko okoli njenih ramen, ona je naslonila glavico na njegove prsi in tako sta šla proti kresni kopi, kjer so na gorišču že silile iz tal nove travnate bodice.

»Ali si na kresni večer kaj mislila na ta kraj?« je vprašal tiho.

Zardela je in prikimala. »In ko sem zaspala, se mi je sanjalo ...«

»Kaj neki?«

»Da si metal kolo zame!«

»Saj sem ga res, dragica!« se je zasmel. »In še kakšno kolo! Potočil sem največje, kar so jih imeli! In zletelo je, kakor bi bilo padlo sonce z neba!«

Objela sta se in poljubila, kakor bi se bile njune ustnice našle prvič.

Stala sta drug ob drugem in tiho zrla v zevajočo globino. Gladko in temnozeleno je počivalo jezero med svojimi skalnimi, že temno zasenčenimi bregovi.

»Poglej, Hajmo,« je šepnila Gitka, »ali vidiš čoln na jezeru?«

»Kje, draga?«

»Tam, kjer se izliva hudournik v jezero.«

»Da, res, zdaj ga vidim tudi jaz.«

»Pa mora biti velik čoln, videti je kakor brod.«

»Prav res, in mnogo ljudi je v njem. Poglej, in za njim plava drugi...«

»Majhen, da se komaj razloči.«

Gledala sta za obema čolnoma, ki sta počasi drčala po vodi, dokler nista izginila za strmim, v jezero zasekanim gozdnim hrbtom.

»Pojdi, Hajmo, pojdi,« je spregovorila Gitka globoko vzdihnivši, »zdaj morava pa res pogledati za Cenco. Mene je že kar strah...«

Hotela sta oditi s kresišča, toda ko sta se obrnila, jima je ohromil nenaden strah vse ude; prebledela sta in bila kakor okamenela; samo za roke sta se še ujela in jih trdno sklenila.

Pred njima sta stala gospod Henrik in pater Dezert.

Nekaj časa je bilo vse tiho. Gospod Henrik je resno motril oba mlada človeka, vtem ko je pater Dezert z vlažnim bleskom v očeh videl menda samo Gitko.

»Mrači se že, Hajmo, in jaz te najdem tu?« je dejal gospod Henrik končno z mirnim glasom. »Ali si čisto pozabil na mojo divjad — in na svojo dolžnost?«

»Gospod...« je zajeceljal Hajmo, vtem ko mu je žgoča rdečica oblila čelo. Nobena osorna beseda ga ne bi bila oplašila; toda ta prijazno resni opomin ga je popolnoma zbegal. Trepetajoč, brez pomoči in svêta, se je ozrl v Gitko in zajeceljal: »Iti moram, moram...«

Tedaj se je prebudila iz svoje odrevenelosti. Oklenila se ga je z obema rokama in se prižela k njemu, kakor bi bila oba eno samo telo, ter pritislila blede obraz na njegove prsi: »Ne pustim te, ne pustim te!«

Z mokrimi očmi je pogledal Hajmo gospoda Henrika. »Glejte, gospod, rada se imava.«

»In jaz se ne dam več spraviti od tod,« je segla vmes Gitka s trepetajočim glasom, ki je zvenel ostreje od besede do besede, »in ne dam se odtrgati od njega, pa naj pride, kdor hoče — ne dam se več odtrgati od njega. Ne vem, kaj silite neprestano vame, nikomur nisem storila kaj žalega, pošteno dekle sem in nihče nima pravice do mene ko ta, ki ga imam rada.« Vzravнала se je, oči so se ji utrinjale in divja odločnost ji je zostrila poteze. »In raje kakor bi se dala odtrgati od njega, raje skočim tu dol, kjer je najgloblje. Pojdi, Hajmo, pojdi,« z drhtečo roko ga je krčevito pograbila za rokav in ga vlekla proti brezdnu, »pojdi, tu bova našla mir in ostala skupaj...«

»Otrok!« je kriknil pater Dezert bled, skočil h Gitki, jo objel z obema rokama in potegnil od prepada. Gitka se je jezno branila, toda pater je ni več izpustil. »Otrok! Otrok!« In nagnjen do njenega ušesa je zašepetal, da ga je mogla razumeti samo ona: »Nihče te ne bo trgal od njega!« Tedaj se je nehala upirati; s plaho bojaznijo je pogledala patra in ko je videla njegove oči, te nežne, iz globine žareče oči, se je njenemu zmučenemu srcu mahoma razodelo: Tu je pomoč, tu je nekdo, ki ti hoče dobro. »Gospod, dobri gospod!« je jecljala. »Pomagajte mi v moji srčni stiski. Saj ste imeli tudi vi drago ženo

in ljube otroke, vidite, imam ga tako rada, tako rada!« Glasno ihtoč je skrila glavico na njegove prsi.

Hajmo je bil smrtnobled. Hropeče je dihal in se zbegavo oziral okoli sebe. Videl je, kako je pater Dezert objemal Gitko in nežno stiskal njeno glavico k sebi. Skrčil je pesti. Da bi siloma potlačil, kar je vroče in blodno vrelo v njem, se je zgrabil za prsi.

Gospod Henrik je stopil k njemu. »Hajmo! Hajmo! Kaj si napravil iz tega otroka?«

»Jaz, gospod?«

»Mar nisi čul njenih besed?«

»Govorilo je v njej pač srce, kakor govori moje v meni! In če vam to ni všeč, gospod, morate obračunati s svojim Bogom!«

»Z najinim Bogom! Mar služiš ti nekemu drugemu? Ali nobenemu?«

»Pač, gospod, služim mu, toda dobremu, Tistemu, ki je v najini srci vsadil ljubezen, da je ne more nihče iztrgati. In če menite, da bi se to le moglo zgoditi, imate vi drugega Boga!«

»Tako?« se je nasmehnil gospod Henrik.

»Da, in potem se moj Bog tudi ne ujema z vašim in...« Hajmo je samo še zamolklo mrmral, »in midva tudi nisva drug za drugega.«

»Službo mi odpoveduješ?«

Hajmo je povetil glavo, trepet mu je spreletel telo, dvignil je zopet oči in zmedeno gledal prošta, ustnice so se mu gibale, toda iz grla mu ni hotel noben glas.

»Dobro! Siliti te ne morem!« je dejal gospod Henrik. »Saj nisi podložnik, ampak svoboden mož. Prav pa mi ni, da odhajaš. Rad sem te imel in zvesto si mi služil, nikomur rajši ko tebi, sem spomladi dejal:

Kdor je pogumen vsepovsod
in gre značajan svojo pot
in v prsih bije mu srce zvestó,
vreden je hvale in hvalo dobó.

Kaj ti je? Ali nisi hotel nekaj povedati?«

Hajmo se je davil — in odkimaval.

»Dobro torej! Če nočeš drugače. O Mihelovem ti neha služba — samostanskega lovca.« Gospod Henrik se je lahko nasmehnil.

»O Mihelovem torej, o Mihelovem!« je momljal Hajmo in se z drhtečo roko gladil po laseh. »Dobro torej, o Mihelovem odidem, čeprav ostane tu pol mojega življenja. In da bom dotehmal pošteno opravljal svojo dolžnost, za to me, gospod, mislim dovolj poznate.« Obrnil se je h Gitki, ki je bleda in trepetajoč stala pri patru Dezertu. »Varuj te Bog, mrači se že, pogledati moram za divjadjo, varuj te Bog dotlej!«

»Hajmo!« je jeknila; toda samo eno roko ji je izpustil pater Dezert in to je iztegnila proti lovcu, ki jo je krepko stisnil.

»Iti moram,« je dejal z omahujočim glasom. »Toda o Mihelovem bom sam svoj gospod, takrat pridem in te poiščem. Kaj nameravajo s teboj, ne vem, toda prišel bom in te poiskal, zanesi se na to! In če te več ne najdem, potem menim, bodo morali iskati tudi mene. Spodaj v lantalskih pečeh vem za prostorček, tam ne zaide nihče, ki me bo hotel iskati...«

»Hajmo, Hajmoli!« je zaihtela in se ga oklenila za roko. Toda iztrgal se ji je in stekel po pašniku proti Cencinemu stanu.

Gospod Henrik je gledal za njim in majal z glavo. »Amantes amentes!«*

Pater Dezert je ovil roko okoli Gitke, jo potegnil k sebi in zašepetal: »Pusti ga, neumnica, saj se spet vrne!«

Ko je prišel Hajmo v kočo, je strgal samostrel s stene in pograbil kljukačo. Na klopi je zagledal zmečkano belo obleko in plašček; jezno ju je po-

* Kdor ljubi, nori!

grabil in vrgel oboje na ogenj. Jasnó je zaplapolalo in tanka tkanina je razpadla v pepel.

Stopil je ven. Čez planino kraj gozda je s povešeno glavo stopala Gitka počasi med gospodom Henrikom in patrom Dezertom, ki jo je vodil za roko.

»Črni! In vedno črni!« je siknil Hajmo. Z burjo misli je zrl na trojico, dokler niso izginili v gozd. Potem je zavil v goro in hitel tako, da mu je pošla sapa in je moral počivati.

Pet dolgih, koprnečih ur je trajala pot, ki jo je prehodil križem po revirju. Iskal je največjih strmin in najopasnejših stez, da bi s telesnim naporom omamí misli in srce.

Ko se je vrnil domov, je bila že pozna, zvezdnata noč. Skozi polodprte duri gosposke kočé je blede odseval ogenj. Hajmo je krenil proti lovski koči, pa ga je poklical gospod Henrik nazaj; prošť in pater Dezert sta sedela pred gosposko hišo na klopi. Hajmo se je oziral in vlekel na uho, toda o Gitki ni bilo ne duha ne sluha.

»No? Kaj je novega z obhoda?« je vprašal zložno gospod Henrik. »Ali si osledil kaj divjadi?«

»O da, gospod,« je odgovoril Hajmo, trudeč se, da bi bil povsem miren, »pod stenami sem videl srno z mladičem, gamsov sem naštel dva in trideset in čez plaz pri Križevju je šel močen jelen, ki mu bo rogovje kmalu dozorelo, količa kažeta že četrto krono.«

»Dobro, Hajmo, po tega bova šla, ko bo rukai...« Gospod Henrik je premolkní. »Ko bo rukai? A tako, pozabil sem. Pravo rukanje se prične šele okoli svetega Pelagija in že teden prej je Mihe-lovo. Škoda! Škoda!«

Hajma je streslo, kakor bi ga bil kdo udaril na prsi.

»Toda zdaj pojdi, Hajmo, skuhaj si večerjo in lezi spat! Jutri moraš zarana spet biti na nogah.«

Hajmo je izdaval nekaj hripavih besed za pozdrav in se obrnil proti lovski koči.

»Ne tja,« mu je zaklical gospod Henrik, »v tvoji koči spi dekle, zadovoljiti se boš moral nocoj s podstrešjem pri meni; notri na ognjišču je vse, kar potrebuješ, da si skuhaš večerjo.«

Hajmo je stopil v gosposko kočo, podpihal ugašajoči ogenj in si začel pripravljati jed. Samo zato, ker je ukazal gospod Henrik: Skuhaj si večerjo. Še ni bilo kuhano, ko sta prišla oba gospoda v kočo. Prošt je odšel v svojo izbico, pater Dezert je pa obstal s prekrižanima rokama pri vratih in je s svojimi tihimi, toplimi očmi nepremično gledal Hajma. Lovcu je postalo pod tem zvedavim pogledom čudno soparno, mrzel pot mu je stopil na čelo, toda delal se je, kakor bi ne videl patra, počenil s ponvo v kot in siloma požiral grižljaj za grižljajem. Opoldne mu je bolj dišalo! Globoko je šel po sapo in skočil kvišku; ko je hotel zlesti po lestvi v podstrešje, je stopil pater Dezert k njemu, mu ponudil roko in smehljaje se dejal: »Lahko noč, Hajmo!«

»Lahko noč, gospod!« je zamomljal lovec; ponujeno roko je prezrl. Zgoraj se je vrgel na seno ter zagrebel obraz v dlani in seno, da bi udušil ihtenje.

Ko se je čez čas pomiril, je slišal, da se gospoda spodaj še nekaj pogovarjata. Potem je vse utihnilo.

Zjutraj je odšel Hajmo že pred zoro z doma. Svoj obhod je pa opravil to jutro tako brž kakor še nikoli. Ko je lezlo sonce izza gorskih vrhov, je bil že spet na poti proti domu. Od Križevja je zagledal koči; bili sta zaprti. Začel se je razgledovati po dragah, ki jih je sekala steza. Blizu gorskega gozda je uzrl oba gospoda in Gitko; zdaj so izginili med drevjem in se prikazali nato že na planini. Iz planšarske kočice jim je priteklo naproti neko dekle. Gotovo pač Cenca? Nekaj časa so stali vsi skupaj. Potem so odšli proti koči in kljub veliki oddaljenosti

je bilo videti, da sta gospoda Gitko vodila in podpirala.

»O ti moj ljubi Bog,« se je prestrašil Hajmo, »menda se ni kje udarila!« In že je planil čez drn in strn po dragi.

Ko je pritekel uro pozneje na planino, je z objokanimi očmi prišlo iz kočee neznano dekle.

Zastrmel je vanjo. »Ali sta gospoda že spet odšla?«

»Kdaj že!«

»Kje je pa planšarka?«

»Jaz sem! Ali še ne veš, kaj se je zgodilo?« Jokaje mu je povedala.

Hajmu so klecnila kolena in bled je omahnil na klop.

»Včeraj opoldne so našli revico. In Jurčeta tudi ni. Že ves dan ga iščejo.«

»Kje?« je zajecjal Hajmo.

»Doli pri hudourniku.«

Hajmo je skočil na noge; solze so se mu udirale po licih, ko je tekkel, da bi pomagal iskati še on sam.

29

Prišla je jesen. Bukve so se osipale in v hladnih nočeh so pomalem že rukali jeleni.

In spet se je zbudilo jutro na jezeru. Siva, težka megla je pritiskala na vodo in se prelivala okoli šentjernejske samotorice. Videl si komaj dvajset korakov naprej. Samotoriška kapelica je bila odprta in v njej je v somraku ozke ladje stal pri oltarju oče Evzebij. Na stopnicah je klečal Volfrat. Ko je vstal, se je pokrižal z levo roko; desna, ki jo je ogrinjal rokav kakor suho palico, je počivala v usnjeni zanki.

Molče sta stopila iz cerkvice in krenila na obrežje.

»Poglej, Volfrat, čoln že čaka,« je rekel oče Evzebij in položil roko solarju na ramo. »In zdaj glej, da prideš varno domov. In mislim, pameten bodi in ne spuščaj se več v take stvari!«

Volfrat je odkimaval in lovil patrovo roko. Solze so ga oblile. »Bog vam povrni vse, Bog vam povrni tisočkrat...« Tako je jecljal venomer ter stiskal in mečkal pri tem patrovo roko, kakor bi bila oreh, ki ga mora streti.

»Nehaj že vendar!« je zaječal Evzebij in si oprostil rdeče podplute prste. »Saj stiskaš z eno roko bolj nego drugi z obema. Toda zdaj odidi, ali pa ti mogoče še ni dovolj pet mesecev, ki si jih prebil pri meni? Odpravi se, Volfrat, odpravi! Ko zapade sneg, pridem tudi jaz v samostan in potem bom že pogledal, kako ti bo šlo doma!« Potisnil je solarja v čoln, v katerem je že držal hlapec za veslo.

Volfrat ni mogel govoriti, samo kimal je in mahal z roko. Zibljal čolna ga je vrgel na sedež. Še nekaj zamahov z veslom in samotorica je utonila v megli. Volfrat si je obrisal oči in izgubljeno zastrmel v sivo kopreno, ki ga je obdajala, njega in temno usodo, ki ji jadra naproti. Žejalo ga je po ženi in otroku. Toda kako bi se smel vdajati veselju, ko ga čaka še najhujše. Z ljubim Bogom sta morda res prišla na čisto; toda zdaj mora povedati svojo še valpet. In ko prestopi kazen, kako naj dela za ženo in otroka s svojo ohromelo roko? S solarno je konec; tam potrebujejo ljudi, ki imajo vse in zdrave ude. S kmečkim delom tudi ni nič; še manj, da bi drvaril ali splavaril. Morda bi se pa našlo zanj kaj v jami? Na kop seveda ne more računati; toda za prevažanje bi bil še kar dober; tako težko bi nihče ne naložil hunta, da ga on ne bi spravil z mesta. Vozač torej!

Globoko je vzdihnil in se pogladil z drhtečo roko po suhem laktu.

Tedaj je začutil hladen veter v zatilniku; jezero se je začelo kodrati in megla se je zganila. Kakor v

boju in obrambi so valovile sive gmote sem in tja, sukale se in vrtinčile po vodi, se pretrgale in odstrle za trenutek košček sinjega neba ali od sonca ožarjeni gorski vrh, se zopet stisnile in se v valovih prelivala. Toda siva koprena se je bolj in bolj redčila; kmalu je bila videti samo še kot sinjkasta para, skozi katero je že pronical sončni soj na vodo — zdaj se je megla razdelila in pretrgala čez vso jezero, legala v gubastih prelivkih na obrežje in plavala ob strmem gozdu počasi v višavo, brez sledu se razblinjajoč v jasnem zraku.

Kakšno prelepo jutro! Z mokrimi očmi se je razgledoval Volfrat po tej pisani jesenski krasoti: nebo temnomodro, visoke apnenčeve stene belobleščeče, iglasti gozdovi sočno zeleni, listje tako ognjenorumeno in rdeče, kakor bi vsaka bukev in vsak javor svetlo plamenela — in v vsem širnem jezeru, v vseh prelivih vode se je kopal odsev sonca v tisoč iskrecih se lučcah.

Čoln je pristal ob bregu. Volfrat je stopil na suho, segel molče hlapcu v roko in hitro odšel. Dihal je svobodneje; neka uteha je kanila v njegovo žalostno dušo. Na vsem njegovem potu — sama svetloba in sonce. Rjave rosnate livade, s pajčevinami preprežena strnišča, ovenele meje in drevje, bela cesta, po zraku plavajoče niti — vse je odsevalo. Iz hiš in koč po dolini je vstajal sinjkasti dim v ravnih slopih proti nebu. Zdaleč so se izmed vitkih smrek svetlikali pozlačeni križi na samostanskih stolpih in strehah, in za njimi, podoben ogromnemu mejniku samostanske zemlje, se je dvigal Untersberg, ki mu je največje skaline že zapadel redek sneg, tako nežen in rahel, kakor bi rdeče marmornate skale belo cvetele.

Ne daleč od pristajališča je Volfrat začuden obstal. Tam je bila vzrastla iz zemlje lepa hiša; stala je med drevjem na trati, ki jo je obdajal nov plot. Spodnji del hiše je bil zidan, zgornji spahnjen iz

ličnih tramov. Na beli skodlasti strehi je s pisanimi trakovi okrašena jelčica oznanjevala, da je hiša dograjena. Ob hiši je stala druga stavba: hlev s skedenjem. Kopica delavcev se je žurila, da bi očistila stavbišče; iz trušča se je venomer oglašal zapovedujoč glas, o katerem je menil solar, da ga pozna.

»Da, da, bo že pravi!« je zamomljal in z zamišljenim pogledom sledil korarju, ki se je v svoji črni obleki pojavljal zdaj tu zdaj tam, na vseh koncih in krajih in spet izginjal v vrvežu.

Na cesti je stal voz, naložen z ostanki stavbnega gradiva. Volfrat je vprašal hlapca, ki je nosil les in kamenje na voz: »Čigava je ta hiša?«

»Samostanska. O kresu še kamen ni bil položen — in zdaj poglej hišo.« Hlapec ga je mežikaje meril z očmi. »Kdo pa si?«

Volfrat je odšel brez odgovora dalje; čul je še, kako se je za njegovim hrbtom priveril hlapec: »Pri moji duši, če ni to solar, ki ga je imel medved v delu!«

Čim bolj se je Volfrat bližal Podkloštru, tem bolj se je vznemirjal. Že od daleč je gledal, da bi uzrl svojo hišo; ni je izsledil — in zajela ga je mučna tesnoba, ko mu je ob Egerjevi strehi, tam, od koder je sicer kukal z mahom ovešeni opaz njegove hišice, zableščalo nasproti sleme iz novih desk. In čim bliže je prihajal, bolj debelo je gledal. Ali je bil to še njegov dom. Ilaste stene lepo pobeljene, streha prekrita, nobene skrivljene oknice več, povsod novi plohi in deske, vsa zgradba za polovico večja; zakaj iz nizke šupe je zrastel hlev in skedenj. In ono rdeče v vrtu — kaj je bilo spet to? Moj Bog, saj sta to dve pasoči se kravi!

Volfrat je prebledel in vztrepetal. Zdaj je vedel, pri čem je. Njegovo hišo je dobil nekdo drugi in si gnezdece že lepo toplo in čisto uredil.

Omahoval je dalje po cesti. Tedaj je ugledal nagrobno deščico svojega deteta.

»Poglej, te pa le ni odstranil?«

Toda deščica je stala pošev, kakor bi se bilo vanjo zadelo kolo. Volfrat jo je zopet naravnal in pritrdil v zemljo.

»Marijica!«

Strmel je v znake njenega imena, s katerih je dež spral skoro že vso barvo.

Potem je odšel s povešeno glavo dalje. Napravil je ovinek, da bi mu ne bilo treba hoditi mimo solarne.

Zdaj je stal pri Nunskem hribu pred vrtnimi vrati samostana in potegnil za zvonec. Prišla je strežnica.

»Kaj bi rad?«

»Ali je Zefa še tu, Polcerca? Rad bi govoril z njo.«

Sestra je pokimala in zaprla vrata: slišal jo je odhajati po škripajočem pesku. Čez čas so se začuli počasni koraki in Zefa se je prikazala na pragu. Prebledela je od strahu in veselja. Molče sta si segla v trepetajoče roke in se s solzami v očeh gledala.

Končno je Zefa globoko vzdihnila. »Dobro jutro, Volfrat!«

»Bog daj tudi tebi, Zefa!«

»Da si le spet prišel. Moj Bog, to so bili strašni časi!«

»Jeli, da?«

Rahlo jo je potegnil izpred vrat; ob zidu sta sedla na trato.

Zaskrbljeno ga je pogledala. »Ali si spet popolnoma zdrav?«

»Zdrav, razen te tu!« Ozrl se je na svojo hromo roko. »Ta pa ne bo več drugačna, bo pač, kakršna je!«

Groza je spreletela Zefo, ko se je s prsti dotaknila mahedravega rokava in otipala golo kost. Za čas sta obmolknili.

»A ti?« je nato vprašal Volfrat. »Kako gre tebi? Zdi se mi, da si tudi ti še nekaj bleđa?«

»Bodi brez skrbi. Pri meni je že dolgo spet vse v redu in lahko delam kakor nekđaj. Toda zdaj, veš, taka sem samo, ker pač...« Zardela je. »Ali nič ne vidiš?«

Objel jo je z enim pogledom. »Zefa! Zefa! O ti moj ljubi Bog!« je zajecľjal in jo z drhtečo roko prižel k sebi. Tako sta sedela dolgo molče in strmela brezciljno v svetlo jutro.

»O, zdaj je dvakrat hudo,« je zamrmral.

»Bo pač otrok bolečin, ubogi črvček!«

»In fant? Kaj počne fant?«

Nasmehnila se je. »Kar spoznal ga ne boš več. Kakšen je! Živ in zdrav! Dobro mu je. Najboljše kosce prihranjujejo sestre zanj. In tudi drugače, Volfrat, kako skrbijo za naju, ne morem ti povedati!« Solze so jo posilile, pa si jih je obrisala z rokavom. »Čakaj, grem po fanta, da boš sam videl.«

On je pa odkimal in jo pridržal. »Pusti ga, Zefa, dokler se ne vrnem.«

»Kam si pa namenjen?« Tedaj je opazila njegov zmedeni obraz in vzkliknila: »Kaj ti je?«

»K valptu moram, naznaniti se moram.«

»Volfrat!« je kriknila in se prestrašeno ozrla na vse strani. Besedo ji je vzelo; le s težavo je še vprašala: »Ali pač mora biti?«

Volfrat je prikimal. »Nič ne pomaga, Zefa. Zbogom za ta čas!«

Oklenila se je njegove roke; niti besede ni mogla več spregovoriti.

Oprostil se je in naglo odšel. Ko se je čez čas ozrl, je stala Zefa še med vrati. Počasi je krenil dalje. Na ovinku ceste je spet postal; Zefa je stala še vedno na istem mestu.

Šel je dalje. Nekaj ljudi ga je nagovorilo, toda samo prikimal je za odzdrav in stopal mimo. Kmalu je dospel do samostana. Valptova čakalnica je bila

polna ljudi. Baš ko je vstopil Volfrat, je rinil gospod Šluteman iz pisarnice starega kmetiča, ki se je jec-ljaje zahvaljeval in venomer priklanjal.

»Že dobro, mož, že dobro!« je govoril valpet. »In če boš spet kaj potreboval, se kar oglasi.« Tedaj je uzrl in spoznal solarja. »Predobri Bog! Mar prav vidim? Volfrat, ti? Pojdi sem noter k meni!« Zgrabil ga je za roko in ga potegnil za seboj v pisarnico.

Volfrat je zazijal in buljil v gospoda Šlutemana kakor v živ čudež. Preden se je dobro ovedel, je že sedel v naslanjaču in na mizi pred njim je sedel gospod Šluteman, zvoneč z nogami. Smejoč se si je trl valpet roke in hitel spraševati, ne da bi le na eno vprašanje počakal na odgovor. Presenečen je utihnil, ko je Volfrat smrtnobled nenadoma vstal.

»Kaj je, Volfrat, kaj je?«

»Govoriti moram. A najprej se želim prav lepo zahvaliti za vse, kar sta dobrega prejela moja žena in otrok, in potem, potem bi rad povedal . . .«

»Kaj neki? Kaj neki?«

»Zaradi lovca, zaradi Hajma, tisti, ki ga je zabodel, sem bil vendarle jaz!«

Gospoda Šlutemana je vrglo vznak. »Ali človek,« je jecljaj, »to vendar ni mogoče!«

»Je, je, jaz sem bil!«

Valpet je nekaj časa buljil v solarja, potem se je prijel za glavo in planil v proštovo sobo.

Gospod Henrik je vstal izza pisalne mize; vrata so ostala odprta in Volfrat je lahko čul vsako besedo.

»Reverendissime! Pomislite! Pride vam zdaj tale Volfrat in se naznani in pravi, da je vendarle bil on, ki je zabodel Hajma.«

»Volfrat?« je vprašal gospod Henrik ves v čudu in zmajal z glavo.

»Da, Volfrat! Jaz sem tudi majal z glavo. A mož je tu in trdi, da je storil on.«

»Toda Hajmo je pričal zanj in lovci imajo bistre oči!«

»Mogoče se mu je smilil...«

»Hajmo ne laže. Da, da, valpet, delali ste takrat možu krivico!«

»Toda pri moji veri,« je jecljal gospod Šlute-man, »saj stoji zunaj in trdi, da je on krivec!«

»Ne razumem tega! Toda veste, kaj sodim? Mož vam je zameril, ker ste mu delali krivico. In zdaj bi vam to reč rad vrnil in pride in se pretvarja ter vam nekaj tvezi in vas ima za tepčka...«

»Hudiča, da bi ga pri priči...« Gospod Šlute-man je vzdignil pest, da bi udaril na mizo; toda še o pravem času se je premislil.

»Priznati moram, da ravna drzno!« se je smeh-ljal gospod Henrik. »Mož si upa preveč. Za norca vas ima, valpet! Tega ne smete trpeti!«

»In tudi ne bom. Pa četudi...« Gospod Šlute-man je planil s škrlatnordečim obrazom nazaj v pisarnico. Že mesece ga ni kuhala takšna jeza.

Volfrat je stal zunaj s široko odprtimi očmi, trepetajoč po vsem telesu, menjaje barvo pri slehernem dihu.

Gospod Šluteman mu je pomolil pest pod nos in zakričal: »Kajne? Zdaj te popada jeza! Čakaj, falot, izbijem ti burke iz glave. Reci mi še enkrat, da si bil ti! Jeli! Zdaj ti je vzelo besedo! Čakaj! Čakaj samo! Valpta boš vlekel za nos! Čakaj samo!« Gospod Šluteman je skočil k steni in potegnil za zvonec; v izbo je stopil birič. »Primi falota! Marš z njim v klado! In dobro privij!«

Birič je prijel solarja, ki je omahnil skozi vrata, kakor bi bil pijan.

Gospod Šluteman je požvižgal in ko se je birič vrnil, mu je prišepnil: »A pazi majčkeno na njegovo hromo roko.«

Birič je prikimal in prijel zopet solarja. Četr ure nato je sedel Volfrat na tlačanskem dvorišču na zemlji in imel roke in noge privite v klado.

Sonce je toplo sijalo nanj. Nekaj vrabcev je pri-frfotalo in sedlo blizu njega na tla; nekaj časa so ga s postrani nagnjenimi glavicami zvedavo ogledovali in odleteli zopet na streho. Skozi odprto okno neke celice nad njim so zveneli rahli glasovi majhnih orgel.

Ura je minila za uro. Volfrat se ni ganil; res ga je žgalo v gležnjih in bolelo v hrbtu, toda sedel je kakor v sanjah in iz njegovih svetlih oči se je udirala solza za solzo.

Ko je zazvonilo poldan je prišel brat Severin z leseno čutarico in jo nastavil Volfratu na ustnice: »Pij!«

V krepkih požirkih je pil solar vino, dokler ni brat odmaknil čutarice z besedami: »Počakaj malo, ni treba, da bi vse naenkrat polokal! Boš se nazadnje še opil!« Postavil je čutarico na tla, uprl pesti ob bok in zasopel. V resnici, brat Severin je v teh mesecih storil vse, kar je le bilo možno, da bi ,zvrhano mero', ki mu jo je bil naklonil gospod Bog, ohranil v nezmanjšani obilnosti. Tistih malo funtov, ki jih je bil izgubil v gorah, je spet bogato nadomestil.

»Pošteno sem se res znožil, o jej!« je rekel, ko se je zelo enostransko pomenkoval z Volfratom, zakaj govoril je samo brat Severin, Volfrat je molčal. »A lepo je tam gori vendarle bilo! Zdaj seveda bo konec plezanja po gorah. Veš, zdaj moram dan za dnem prebiti v kuhinji. Z bratom kuharjem kar noče biti dobro. V vročini seveda se človek razleze kakor testo v ponvi, kaj pa hočeš! Sapa ga daje. In telohi že tudi nočejo več pomagati! Križ! Pravi križ!« Vzdihnul je in segel po čutarici. »Srknj še malo!«

Volfrat je pil in ko je bil vrč prazen, je brat Severin odšel. »Na večer že zopet pridem!«

Vendar je obljubil nekaj, česar ni mogel izpolniti. Kajti, ko je bilo sonce odlezlo s streh, ko se je med visokimi zidovi tlačanskega dvora začelo pomalem že mračiti in se je Volfrat ozrl kvišku iz svojih sanj in zatopljenosti, je stal pred njim gospod Henrik.

»No? Ali ti že kaj preseda?«

Volfrat je odkimal. »Ah ljubi, dobri gospod! Rad sedim, dokler od slabosti ne padem. Saj to ni nobena kazen.«

»Tako? Meniš?« Gospod Henrik je sedel na klado. »Potem ti moram nekaj povedati. Ali nisi plačal greha s kesanjem, krvi s krvjo? Mar nisi za življenje, ki si ga hotel vzeti lovcu, moral skoro žrtvovati svoje lastno? Ali te ni Nekdo, ki je modrejši nego vsi sodniki na svetu, dal za pol leta dolgo v klado? In mar ne boš odslej nosil znamenja za vse svoje življenje? In kozoroga si tudi dovolj drago plačal: s poslednjim pogledom svojega otroka. Ali bi te mogel jaz trše kaznovati?«

Volfratu je glava omahnila in zamolklo ihtenje mu je streslo prsi.

»Vidiš, vsaka hudobija se kaznuje sama! Še nihče ni žel dobrega zrnja, ki je sejal slabo seme. Samo dobro seme obrodi zdrav sad, le tega ne smemo, da bi hoteli brž z njim napolniti svojo kaščo, moramo znati sejati, kjer bodo želi drugi!«

»Da, gospod, to je sveta resnica. Kaj bi bilo zdaj z menoj, če ne bi bilo dobrih ljudi na svetu?«

»Da, Volfrat, to si venomer dopoveduj, potem ne boš nikoli pozabil, da moramo biti prizanesljivi in dobri z drugimi, trdi le sami s seboj. Mislim, da si dovolj okusil, kako težko in temno je življenje, in kako bremení človeka, kakor bi ležala na njem cela gora. Ako srečaš človeka, ki ga tlači takšno breme, priskoči mu na pomoč, ne dokladaj mu še novega kamna, ampak mu pomagaj nositi. Videl boš,

da bosta dospela oba na sončni prostorček, kjer se bosta mogla odpočiti in oddahniti za nadaljno pot.«

»Da, gospod, da,« je dejal Volfrat in z vlažnimi očmi pogledal gospoda Henrika. »Toda, kako naj pomagam, skrivljeni prsti slabo prijemajo.«

»Koristiti in na dobro obračati moreš tudi s pohabljenimi rokami. Da je le srce na pravem mestu! In delati še boš tudi mogel za ženo in otroka. Le pripravno delo moramo najti zate.«

»Bog vam povrni, gospod, Bog vam povrni!« je jecljal Volfrat. »Vidite in tako sem si mislil, za vozača v rovih bi bil še kar dober.«

»Tako? Ali si kdaj že delal v jami?«

Solar je odkimal.

»Potem bo težko šlo. Vsakega dela se je treba učiti. Mislim, da boš moral ostati v solarni. Kuriti in variti seveda ne boš več mogel: toda na delavce paziti in kotle pregledovati in rovašiti, to ti ne bo pretežko. Boš pri tem tudi nekoliko več zaslužil. Stari paznik si želi miru, koliko ima on, veš sam. In zdaj vstani!«

Gospod Henrik je vstal in odprl klado. Volfrat je obsedel na tleh in se ni ganil; samo strmел je v prošta in lovil neke besede. Gospod Henrik ga je moral prijeti za roko in mu pomagati na noge.

»Pojdi, Volfrat, pojdi! Žena te čaka doma in bo v skrbeh, ako te predolgo ne bo. Zgani se in pojdi domov!«

Volfrat je stal z upognjenim hrbtom; od sedenja v kladi je odrevenel; toda kazalo je, da tega ni čutil.

»Domov? Domov?« je jecljal s pridušenim glasom. »Kje sem pa doma? Recite v nebesih, pa vam bom verjel!«

»Pozneje kdaj!« se je nasmehnil gospod Henrik. »Za sedaj še v svoji hiši. Kje pač drugje? Zdaj pa odidi in Bog s teboj!« Odvedel je solarja k vratom in ga potisnil na cesto.

Volfrat se je opotekel nekaj korakov po poti. Ko je čul, da so se za njim zaprla vrata, je prestrašen jeknil: »Jezus Marija! Zdaj sem pa čisto pozabil...« Planil je nazaj in začel bít s pestmi po plohih. »Gospod! Gospod! Pustite me noter, rad bi se vam zahvalil...«

»Zahvali se nekomu drugemu!« se je odzval proštov glas, medtem ko so se njegovi koraki oddaljevali.

Kakor pijan je omahoval Volfrat po cesti in strmел v mrak, kakor bi bil nov svet, ki ga je obdajal. Tedaj je zagledal pokopališčni zid in za njim kamnite križe. Ihteč je planil tja in našel tudi tam zaklenjena vrata. Ob železnih križih se je zgrudil na tla in iztegnil roko med palicami, kakor bi hotel seči tja do groba svojega otroka.

V zvoniku je zapel zvon. Rahlo doneč so plavali zvoki nad širno dolino, vabeč ljudi k pokoju in počitku. Volfrat se je pokrižal ter tiho in ihteč zmolil angelsko češčenje. Potem se je spustil v dir.

Sopeč je prispel domov. V izbi je že gorela luč. Na pragu ga je čakala žena.

»Zefa! Zefa!«

Več ni mogel spregovoriti. Opotekel se je, da ga je morala podpreti. Ko je stopil v izbo, je iztegnil roko, kakor bi hotel z enim samim mahom objeti vse, kar ga je obdajalo. Zdrknila sta na klop in molče privita drug k drugemu obsedela, dokler se ni od zunaj začul razburjen glasek.

»Mamica! Mamica! Obe sta šli v hlev, čisto sami!«

Kakor čmrlj je pribrenčal v izbo Lipče in prestrašen utihnil.

»Lipče,« je vprašal Volfrat z negotovim glasom, »ali me ne poznaš več?«

»Oče, oče!« je zakričal fant noro vesel, splezal Volfratu na kolena in ga objemal ter poljuboval, da je obema kar sapa pohajala.

»Kje je pa dekle?«

»Ne vem, kaj imajo z njo. Zdaj so jo spet pridržali v samostanu. In ves ta čas...«

Toda Zefa ni mogla dalje govoriti. Lipče ji je bil pritisnil roko na usta in zapovedal: »Bodi tiho, mamica, moram očetu nekaj pokazati!«

Skočil je očetu s kolen, strgal s sebe suknjiček in ga vrgel na tla; potem se je pripognil hop! in že je stal ravno ko sveča na glavi. Seveda se je zvalil takoj spet na stran, a zaradi tega ni bil nič manj ponosen, ko se je pobral s tal.

»In tega so te naučili v samostanu?« se je čudil Volfrat.

»Da, da, pa ne nune!«

Zefa in Volfrat sta se spogledala in se morala na glas zasmejati.

Kako dolgo, dolgo je že bilo, odkar je bil v tej izbi izzvenel zadnji smeh!

30

Drugo jutro na vse zgodaj je zapustil pater Dezert prošijo in naglo odšel v nunski samostan.

Nekaj ur pozneje se je odpravil gospod Henrik proti jezeru. Ko je prišel mimo Egerjevine, sta stala ob plotu, ki je ločil eno dvorišče od drugega, Eger in Volfrat; kmet je povešal glavo, Volfrat mu je pa bil položil roko na ramo in mu očitno nekaj vneto dopovedoval.

Z zamišljenim nasmeškom je stopal gospod Henrik dalje pod usihajočo listnato streho obcestnega drevja. »Spet eden, ki je v temi življenja našel sonce! Seve, samo eden! Toda kani le eno kapljico v morje, vedno bo zagnala kolobarje in zganila sto drugih!«

Uro nato je prišel do jezera. Oba ribiča, ki sta razobešala tam mokre mreže, sta se odkrila in se mu približala.

»Ali sta videla kje samostanskega lovca?«

»Hajma? Ne, gospod!«

»Potem popazita malo. Utegne priti tod mimo. Ni mu treba praviti, da sem spraševal po njem. Recita mu samo: ako bi želel govoriti z menoj, me najde pri novi hiši.«

Gospod Henrik je odšel.

Ni trajalo dolgo, ko je na stezi zazvenčala ključača in se oglasili koraki.

Hajmo se je pojavil izmed drevja. Hodil je počasi in utrujeno; njegov obraz je bil žalosten, četudi mu je močno rdel; nosil je težko breme. Samostrel mu je visel okoli vratu, na hrbet si je bil oprtal natrcano vrečo.

»Kaj paносиš tako težko?« je vprašal eden hlapcev.

»Svoje stvari,« je odvrnil Hajmo kratko.

»Čemu neki? Saj ni še snega tam gori! Ali se že seliš z Rdečine?«

»Da, selim se,« je zamomljajal lovec.

»Ali so te poslali v drug revir?«

Hajmo je odkimal in gledal v tla.

»Kam si pa sedaj namenjen?«

»V samostan h gospodu.«

»Najdeš ga bliže. Pravkar je odšel k novi hiši.«

»K novi hiši?« Hajmo je izgubljeno pogledal okrog sebe in težko vzdihnil. »Ali bi smel za nekaj časa shraniti tu svojo vrečo?« Ne da bi čakal odgovora, je stopil v kočo, odložil vrečo na tla, pokimal hlapcema in krenil po cesti.

Nove hiše ni bilo težko najti. Iznad vrhov zlato orumenelih dreves se je svetila bela streha s travkovi ovešeno jelčico. Ko se je Hajmo s počasnimi koraki bližal vratom, ki so držala skozi novi plot, je v hipu obstal, kakor bi ga bil prešinil vesel strah.

Dozdelo se mu je, da je skozi odprto okno v hiši zazvenel jasen smeh. Vlekel je na uho — vse je bilo tiho. Bridko se je nasmehnil. Mar se mu v teh dolgih, tesnobnih tednih ni že sto in stokrat tako primerilo. Kadar je stopal po tistem gorskem gozdu ali tja čez po pustih pečeh, zatopljen v svoje sanjavo hrepenenje, je iznenada neštetokrat začul ta sladki, zvonki glas, zdaj kakor iz velike daljave, potem zopet čisto od blizu. Toda če se je z utripajočim srcem naglo obrnil, je bila okoli njega sama praznina in tiha drevesa in gluho kamenje. In kadar je v temnih nočeh ležal na volčjem kožuhu, utrujen, da so mu drgetali udje, kadar mu je po muke polnih razmišljanjih in razglabljanjih legel spanec na veke, da so se mu zaprle oči, je iznenada jasno in dramatično zazvenelo v njegov spanec: »Hajmoli!« Skočil je pokoncu, potegnil drhtečo roko po čelu in vlekel na uho — in bil sam, sam v neprodorni temi, in le njegovi vzdihli so tožili v tiho noč.

»Hodi pač povsod za menoj!« je zamrmral, ko je z zmedenim pogledom ošinil lepo hišo.

Počasi je stopil na dvorišče in prebledel, ko je pod starim brestom uzrl gospoda Henrika, sedečega na mahasti skali.

»Hajmo, ti?«

Lovec se je odkril in medtem ko je mečkal kapo v rokah, je s povešeno glavo stopil bliže.

»Dobro jutro, gospod!«

»Tebe vidim tu? Kaj te je privedlo v dolino?«

»Gospod!« Lovčev glas se je tresel. »Danes je Mihelovo.«

»Mihelovo?« je rekel gospod Henrik ves v čudu. »Resnično, Mihelovo! Tako, tako! Mihelovo! In zato si prišel?«

»Zato, da! Saj ne smem ostati dalje, tudi če bi hotel.« Hajmo je govoril vedno tiše. »Danes mi neha služba.«

»Resnično, resnično! Od danes naprej imam enega samostanskega lovca manj, in najboljšega. In zdaj si prišel in mi hočeš voščiti zbogom, jeli? In potem si kaniš poiskati novega gospoda?«

Hajmo je mečkal kapo, vrtel glavo, kakor bi ga držal krč v zatilniku, in mrščil obrvi kakor človek na natezalnici, ki noče tožiti.

»Govori, Hajmo, poglej me!«

Hajmo je pa le še bolj povetil glavo, vtem ko je hripavo jecljal besedo za besedo: »Prosim vas, gospod, da opravite kratko. In če odhajam še tako težko od vas, oditi le moram.«

»Moraš? Tako? In kaj hočeš zdaj?«

»Kar pač hoteti moram. Samo eno! Samo eno še v življenju in venomer samo eno! In vendar ne vem za stezico, ki bi me vodila do cilja. Pregrešil sem se in zdaj moram trpeti. In če bi se tudi vrnil nazaj v gore k svoji sreči, bila bi vendar samo polovična sreča.« Pogledal je proč, ker je začutil, da mu silijo solze v oči.

»Hajmo!«

Lovec je vztrepetal ob toplem, prisrčnem zvoku svojega imena.

»Ali sem slišal prav? Rad bi ostal pri meni?«

Hajmo ni rekel da in ni prikimal; samo še bolj se je obrnil od gospoda Henrika in sklonil brado na prsi.

V tihem nasmehu ga je motril prošt nekaj časa. »Torej ostati bi hotel? Vidiš, Hajmo, dobro mi dé, da me imaš rad za gospodarja. Škoda! Zakaj nisi govoril prej! Zakaj zdaj, zdaj bo pač prepozno. Danes je Mihelovo. Nisi več moj samostanski lovec.«

Hajmo je prikimal in globok vzdih mu je stresel prsi.

Gospod Henrik se je čim dalje tem veseleje smehljajal. »Kdo vé, midva bi se morda še pobotala.«

Hajmo je boječe pogledal prošta.

»Toda pater Dezert je pri zadnjem zboru predlagal nekaj, kar je bilo sprejeto. Samostan je imenoval posebnega logarja, od danes dalje. Imel bo pod seboj ves samostanski lov. Bo pravi in strog lovec; kolikor ga poznam, bo svoje ljudi držal krepko na vajetih. In s takim, ki bi iz objesti in noroglavosti odpovedoval službo, s takim, pravim, se bo težko sprijaznil! Kaj mencaš? Ali si ogleduješ hišo? Čedna hišica, jeli? To je dom novega logarja. Čez štiri tedne bo obhajal poroko. Poglej, Hajmo, tam med vrati, tam stoji njegova nevestica.«

Hajmu, ki mu je bila padla kapa iz rok, so zadržtele roke in se zašibila kolena. Zdaj bled, potem spet zagorelo rdeč je zijal in strmел proti vratom, od koder je prihajal pater Dezert, vodeč Gitko za roko. Kako ljubko in zalo je bilo videti dekle! Rdeče krilce, ki je v mehkih gubah obdajalo vitko postavo, ni bilo krojeno po kmečko, ampak je segalo, kakor pri plemkinjah, do stopal; snežnobelo praznje platno je nabuhnjeno pokrivalo ramena in roke in temnozelen, s srebrnimi verižicami prepet životek se je tesno prilegal nežnim prsim. Njene oči so bleščale v radostni vzbujenosti, lica ji žarela kakor rože in trdo spletene kite, ki so se vile okoli čela, so bile podobne črni kronici.

Hajmo je nesmiselno blebetal. A že ga je uzrla Gitka in z veselim vzkrikom stekla proti njemu. Hlipaje in ihtoč se mu je vrgla okoli vratu, dočim je Hajmo, čisto zmeden, še vedno hlatal z roko v prazno. A Gitka ga še poljubiti ni utegnila. Z nestrpnostjo naglico je zdrknila Hajmu s prsi, ga prijala za roko, z drugo pa segla po patrovi desnici.

»Kajne, častiti oče, kajne? Mu že kar smem vse pokazati?«

S svetlimi očmi ji je pater Dezert prikimal in Gitka je potegnila lovca za seboj ter v smehu in solzah hitela pripovedovati: »Poglej, Hajmoli, poglej! Kaj deš? Poglej to lepo hišo! Zijaš, kaj? V njej

bova doma oba skupaj, je rekel dobri, ljubi pater! In poglej kamnito klopco pred hišo, veš, tu bova včasih posedela in vasovala, je rekel dobri, dobri pater! In tudi sam bo prišel kdaj k nama, je obljubil. Kako ima naju rad, pravim ti, rodni oče ne more imeti svojih otrok rajši! In vidiš, Hajmo, v tisto dolbinico nad vrati, je rekel, pride Marijina podoba, bo varovala najino hišo in najino srečo! In tam, glej, tam je hlev za živino, toliko, kar bova potrebovala. In kaj šele...«, Gitka je plosknila z rokama, oči so ji zableščale še svetleje, »kaj šele kuhinja! Moram ti jo pokazati! Kar sveti se od bakrene posode! En škafček pri drugem, in lončki in ponvice in skledice! Pojdi, pojdi vendar...«

Prijela ga je z obema rokama in ga potegnila za seboj.

V temačni veži je Hajmo obstal, si pritisnil pesti na prsi in težko zasopel...

Še vedno ni pojmil! Toda eno je bilo gotovo: da je pred njim v resnici stala njegova draga deklica. In iznenada je vzkliknil, jo objel in vroče poljubil...

Zunaj sta stala prošt in pater Dezert.

»Pojdi, Ditvald,« je rekel gospod Henrik. »Tako dolgo, da bo tega poljuba konec, ne bova čakala. Zase samo naj imata ta dan. Ko se toliko prebudita iz svojega blaženega opoja, da utegneta potrebovati še nekoga drugega, te bosta že poiskala.«

Počasi sta odšla duhovna gospoda med mejami proti cesti in krenila v žaru jasnega jesenskega dne proti domu.

Hajmo in Gitka sta med tem ogledovala svoj novi dom od vrha do tal in trajalo je res dovolj dolgo, preden sta pogrešila oba patra. Stopila sta ven, da bi se ogledala za njima.

»Kje pa sta?« se je ustrašila Gitka. »Poglej, Hajmo, odšla sta!«

Z očmi iskaje sta se ozirala naokoli. Tedaj so se na cesti oglasili počasni koraki in podobar Ulej

je stopil na dvorišče. Na rokah je nosil visok lik, zavit v sivo platno.

»Tole naj tu oddam, so mi veleli. Pride gor nad vrata!« je naročil.

»Podoba Matere božje!« je vzkliknila Gitka.

Ulej je postavil lik na kamnito klop in z drhtečimi rokami odgrnil platno.

»Poglej, Hajmo, poglej! Kako ljubeznivo in lepo! Kakor bi živela in naju gledala!«

Bledi Ulejev obraz je zalila lahna rdečica. Pohvala ga je razveselila. Molče se je obrnil in zapustil dvorišče. Hajmo in Gitka nista opazila, da je odšel. Stala sta tesno drug ob drugem in gledala svetlo pobarvano rezljavino.

Podnožje je tvoril siv oblak, ki ga je ovijala kača, na njeni glavi je stala Marijina podoba. Modra obleka ji je v ozko nabranih čistih gubah zakrivala vse telo; vitki prsti so oklepali lilijino stebelce; blede obrazek s sinjimi očmi je bil lahno sklonjen in razpuščeni lasje so padali kakor plašč okoli ramen. Čelo je krasil venčič cvetočih telohov.

»Hajmo! Poglej ta obraz!« je zašepetala Gitka. »Ali ne vidiš, komu je podoben?«

Prikimal je in se z vlažnimi očmi zatopil v ogledovanje podobe.

Gitka je sklenila roke in vtem ko so se ji solze udirale po licih, je zmolila tiho molitev.

»Kaj deš?« je spregovoril Hajmo. »Ali je ne bi takoj postavil nad vrata? Veš, bo budno čula nad najino hišo, ta prav gotovo!«

Zavalil je klado ob zid in ko je postavljaval podobo v vdolbino, je Gitka stekla proč; iskala je in iskala, a je našla samo zveneले cvetice. Tedaj je ugledala spenjajoči se zimzelen, ki se je ob dvoriščnih vratih vil okoli debela starega bresta. Natrgala je nekaj vitic in Hajmo je opletel z njimi vznožje podobe.

Potem sta se odmaknila od vrat in se zagledala v podobo.

»Gitka,« je spregovoril Hajmo, »vsako leto ji bova nabrala prvih pomladnih rož, jeli?«

»In najlepših,« je dodala Gitka. Segla sta si v roke.

Čez čas je dejal Hajmo: »Pojdiva, poiskati morava oba gospoda! Moj Bog, draga, le to mi povej, kako jima bodeva poplačala toliko dobrote?«

»Kajne?« je zašepetala Gitka. Boljšega odgovora ni vedela.

Šla sta počasi med živimi mejami. Priviti sta se morala tesno drug ob drugega, zakaj steza je bila ozka. Niti besedice nista spregovorila; ali venomer sta se spogledovala in si nasmihala ter šla dalje.

Gospod Henrik je dobro prerokoval. Čez štiri tedne se je novi logar poročil. Oče Teofil*, kakor se je po zadnjih, zanj tako usodnoveselih dogodkih prekrstil pater Dezert, je sklenil mlademu paru roke; pri blagoslovu se mu je od radostne vzhičenosti tako tresel glas, da mu je pohajal pri vsaki besedi. Gitkine oči, ki je z njimi zrla duhovnika, so se svetile v solzah. Od snoči je vedela, da je bil njen oče, ki mu je bila dolžna svojo srečo.

Cerkev je bila polna do zadnjega kotička. Spre-daj v gosposkih stolih je ob gospodu Henriku klečal valpet, ki mu je lice čudno podrgetavalo. Sukal si je debele brke in je venomer škilil proti gospodu Henriku. Zaradi Hajmove poroke z Volfratovo sestro se mu je posvetilo v glavi.

Ko je bil obred končan, so vsi čestitali mladima poročencema. Le Zefe in Volfrata ni bilo videti nikjer.

* Bogoljub.

Med zadnjimi je čestital gospod Šluteman. Priklonil se je pred zardelo nevesto in segel Hajmu v roko. »Pa dosti sreče v življenju, gospod logar! A nekaj bi vam rad v dobrem svetoval: lagati, gospod logar, lagati se odvadite!«

»Gospod valpet!« je zajeceljal Hajmo. »Kako to menite?«

»Že dobro, že dobro! Vem, kar vem!«

S ponosno dvignjeno glavo je odkoračil gospod Šluteman iz cerkve. Sicer je bil povabljen na svatbo tudi on, a je hotel prej pogledati še v svojo pisarnico. Ko je stopil v samostan, so se pri cerkvi oglasili lovski rogovi, ki so bučno pozdravili mladi zakonski par.

Gospod Šluteman je našel v svoji čakalnici le malo ljudi, ki jih je na hitro odpravil. Že je kanil zapustiti valptijo, ko je pritekel še nekdo z ropotajočimi koraki.

»Gospod valpet! Gospod valpet!«

Ob tem glasu je gospod Šluteman napel ušesa. »Kaj? In tudi ta si še upa k meni?« Namrščil je obrvi in se oprl s pestmi ob bok, ko je zagledal pred seboj resnično paznika Polcerja.

Volfrat je obstal med vrati in se enoroko oprl na podboj, zasopljen od hitre hoje, obraz ves v znoju in solzah, smejoč se in ihtoč.

»Kakšne norčije naj bodo zopet to?« je zagrmel gospod Šluteman. »Morda hočemo spet valpta vleči za nos? Čakaj malo, pokažem ti...«

Dalje gospod Šluteman s svojimi grožnjami ni prišel, zakaj Volfrat, ki menda valpta niti čul ni, je ihtel in se smejal: »Gospod valpet! Gospod valpet! Pri priči sezite po rojstni knjigi in zapišite vanjo, otroka smo dobili, deklico, gospod valpet, deklico, modre očke ima in cvetno bele kodrčke, in Marijica naj ji bo ime, Polcer Marijica! Pišite, gospod valpet, pišite, moram hiteti k župniku...«

In je stekel, smejoč se, ihtoč in zasopljen.

Gospod Šluteman je stal razkoračen še vedno na istem mestu in tiščal pesti ob boke. »Seveda!« je godel. »Seveda, vedno otroke, vedno otroke, samo da ne zmanjka teh paglavcev na svetu! A počakaj! Še mi prideš pred oči! Potem boš spoznal, da sem se samo enkrat dal speljati na led!« Zakrilil je z rokama pod strop. »Ooo! Ljudje so vendar grdi stvori!« Jezno je potegnil za zvonec. Birič je stopil v izbo.

»Pojdi v kuhinjo in h kletarju, naj ti naložijo košaro jedi in dajo vrč vina, zanesi vse dol pazniku Polcerju in mu povej: To mu pošiljam jaz za krstno vezilo, falotu!«

Z napihnjnimi lici je stopil gospod Šluteman k omari, vzel iz nje v svinjsko usnje uvezano rojstno knjigo, jo odprl, godrnjaje pomočil gosje pero v črnilo in zapisal:

»26. kozoprška, a. d. 1338, se je pazniku Volfratu Polcerju rodila deklica, ime ji je Marijica.«

»Punktum!« je dejal gospod Šluteman in otre-sel pero.

Skozi odprto okno je prihajalo v sobo radostno vriskanje veselih svatov in bučni glasovi lovskih rogov.

Q 58
II / 39

5-06040

Univerzitetna knjižnica Maribor

3265

000506040

COBISS ®